

Europeiska unionens officiella tidning

ISSN 1725-2504

C 10

fyrtiosjunde årgången

14 januari 2004

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

Informationsnummer

Innehållsförteckning

Sida

I *Meddelanden*

.....

II *Förberedande rättsakter*

Ekonomiska och sociala kommittén

402:a plenarsession, 24 och 25 september 2003

2004/C 10/01	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Europeiskt försvar – industri- och marknadsfrågor – på väg mot en EU-politik för försvarsutrustning" (KOM(2003) 113 slutlig)	1
2004/C 10/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser (kodifierad version)" (KOM(2003) 252 slutlig – 2003/0094 (COD))	6
2004/C 10/03	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen (kodifierad version)" (KOM(2003) 241 slutlig – 2003/0099 (COD))	7

Pris: 22,00 EUR

SV

(Fortsättning på nästa sida)

2004/C 10/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om: — "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av Europaparlamentets och rådets beslut (EG) nr 163/2001 av den 19 januari 2001 om genomförande av ett utbildningsprogram för branschfolk inom den europeiska audiovisuella programindustrin (Media-yrkesutbildning) (2001–2005)" (KOM(2003) 188 slutlig – 2003/0064 (COD)) — "Förslag till rådets beslut om ändring av rådets beslut 2000/821/EG av den 20 december 2000 om genomförande av ett program för att stimulera utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska audiovisuella verk (Media plus – Utveckling, distribution och marknadsföring)" (KOM(2003) 191 slutlig – 2003/0067 (COD))	8
2004/C 10/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Tillämpningen av rådets direktiv 94/45/EG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd och om aspekter som eventuellt kräver en översyn"	11
2004/C 10/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommitté om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om upprättande av ett handlingsprogram för gemenskapen för att främja organisationer som är verksamma på europeisk nivå inom ungdomsområdet" (KOM(2003) 272 slutlig – 2003/0113 (COD))	18
2004/C 10/07	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Partnerskap för genomförande av strukturfonderna"	21
2004/C 10/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om upprättandet av en kommitté för valuta-, finans- och betalningsbalansstatistik (kodifierad version)" (KOM(2003) 298 slutlig – 2003/0136 (CNS))	27
2004/C 10/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommitté om "Förslag till rådets förordning om inrättandet av en sammanhållningsfond (kodifierad version)" (KOM(2003) 352 slutlig – 2003/0129 (AVC))	28
2004/C 10/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om kontroll av företagskoncentrationer" ('EG:s koncentrationsförordning') (KOM(2002) 711 slutlig – 2002/0296 (CNS))	29
2004/C 10/11	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Utkast till kommissionens tillkännagivande om bedömning av horisontella koncentrationer enligt rådets förordning om kontroll av företagskoncentrationer"	37
2004/C 10/12	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén "riktat till regeringskonferensen 2003"	43

<u>Informationsnummer</u>	Innehåll (<i>Fortsättning</i>)	Sida
2004/C 10/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Ett alleuropeiskt system för den inre sjöfarten"	49
2004/C 10/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Entreprenörskap i Europa" (KOM(2003) 27 slutlig)	58
2004/C 10/15	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Översyn av förteckningen över TEN-projekt inför 2004"	70
2004/C 10/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Innovationspolitiken: en uppdatering av Europeiska unionens ståndpunkt inom ramen för Lissabonstrategin" (KOM(2003) 112 slutlig)	78
2004/C 10/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av kommissionens förordning (EG) nr 1655/2000 om det finansiella instrumentet för miljön (LIFE)" (KOM(2003) 402 slutlig – 2003/0148 (COD))	85
2004/C 10/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 2596/97 om förlängning av den frist som föreskrivs i artikel 149.1 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige" (KOM(2003) 372 slutlig – 2003/0144 (CNS))	87
2004/C 10/19	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Ekonomisk och social sammanhållning: regionernas konkurrenskraft, styrelseformer och samverkan"	88
2004/C 10/20	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Genomförandet av den övriga gemenskapspolitikens bidrag till den ekonomiska och sociala sammanhållningen"	92
2004/C 10/21	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Industriella förändringar i Europa: Sammanfattning och prognoser – ett helhetsperspektiv"	105

II

(Förberedande rättsakter)

EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

402:a PLENARSESSION, 24 OCH 25 SEPTEMBER 2003

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Europeiskt försvar – industri- och marknadsfrågor – på väg mot en EU-politik för försvarsutrustning”

(KOM(2003) 113 slutlig)

(2004/C 10/01)

Den 12 mars 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var Clive Wilkinson.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september), antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 117 röster för, 3 röster emot och 5 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. I sitt meddelande⁽¹⁾ slutlig anser kommissionen att det nu är dags att utveckla en mer samordnad politik för försvarsutrustning som skall komplettera den nationella politiken inom detta område. Meddelandet bygger vidare på två tidigare meddelanden om försvarsrelaterade industrisektorer⁽²⁾, som endast lett till ett begränsat antal åtgärder.

1.2. Kommissionen anser att den kan ge ett viktigt bidrag på detta område genom att försöka förbättra kvaliteten på det EU-regelverk som styr behandlingen av försvarsutrustning i Europa och därigenom säkerställa en livskraftig försvarsindustri.

1.3. Kommissionens kommentarer och förslag görs med utgångspunkt i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik

(ESFP) och inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) som håller på att utvecklas. De är emellertid inte beroende av dessa politikområden.

1.4. De åtgärder som föreslås syftar till att uppmuntra omstrukturering och konsolidering av industrin, att främja upprättandet av en europeisk försvarsutrustningsmarknad och att stärka den europeiska industrins konkurrenskraft. Detta är en viktig utmaning för utvecklingen av den europeiska säkerhets- och försvarspolitik. Åtgärderna syftar också till att uppnå mer allmänna ekonomiska och sociala mål.

1.5. I meddelandet konstateras att åtgärder på gemenskapsnivå främst kan tillföra ett mervärde när det gäller försvarsutrustningsmarknaden och försvarsrelaterad forskning.

1.6. Rådet (allmänna frågor och yttre förbindelser) ställde sig vid sitt möte i Luxemburg den 16 juni bakom vissa av de åtgärder som föreslogs i meddelandet.

⁽¹⁾ KOM(2003) 113 slutlig.

⁽²⁾ KOM(1996) 10 och KOM(1997) 583 slutlig.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Kommittén är positiv till meddelandet, som kommer vid rätt tidpunkt, och vi kan ställa oss bakom de flesta åtgärder som föreslås. Det viktigaste målet med förändringar måste vara ett mer effektivt och kostnadseffektivt tillhandahållande av de försvarsresurser som medlemsstaterna behöver inom ramen för de resurser som finns tillgängliga.

2.2. Försvar är en högst politisk fråga och alla medlemsstater är inte eniga om vilken roll EU skall ha. Förslagen måste utredas mot bakgrund av det politiska sammanhanget. Man är emellertid överens om att EU:s försvarsresurser inte räcker till för alla de uppgifter som planeras för närvarande (Petersberg-uppgifterna), och de är absolut inte tillräckliga för de uppgifter som kan komma att införas i framtiden. Det är uppenbart att EU måste ha militära resurser som uppfyller behoven inom den överenskomna utrikes- och försvarspolitik för att den skall vara trovärdig. Även om det ännu inte råder någon allmän enighet bland medlemsstaterna om EU:s behov av att utveckla sina militära resurser, välkomnar kommittén åtgärder inom detta område som ett viktigt led i en kommande hållbar europeisk säkerhets- och försvarspolitik.

2.3. Försvar är dessutom ett mycket komplicerat område. Omfattningen av de möjliga insatserna (nationella och inom ramen för Nato, EU, FN m.fl.) samt utrustningen och de befintliga förfarandena för dessa insatser, vilka ofta är överlappande eller identiska, gör det omöjligt att genomföra en fullständig rationalisering. Det skulle emellertid vara mycket värdefullt att minska dessa skillnader.

2.4. Mot denna bakgrund måste EU utnyttja de resurser som redan finns på bästa sätt. Det är talande att EU:s sammanlagda försvarsutgifter är cirka 40 procent av Förenta staternas samtidigt som den operativa kapaciteten endast är cirka 10 procent. Det är uppenbart att EU-länderna får mindre valuta för pengarna i förhållande till de resurser som är inblandade än vad som är möjligt.

2.5. Utan verkliga förbättringar när det gäller utvecklingen av ny teknik för försvaret kommer EU:s industrier att fortsätta att förlora terräng i fråga om operativ kapacitet. Detta strider mot Lissabonstrategin och är dåligt ur sysselsättningssynpunkt. Den öppna samordningsmetoden skulle kunna spela en viktig roll för samspelet mellan nationell industripolitik på EU-nivå inom detta område. Vidare skulle samråd, utvärdering och benchmarking på EU-nivå, som därigenom blir möjligt, kunna bidra till att rationalisera de berörda industrierna.

2.6. Det är aldrig fel att försöka använda de befintliga resurserna på bästa sätt, men det är inte tillräckligt att enbart göra det. Det måste finnas en politisk vilja att betala för det som behövs för att utföra de befintliga och kommande uppgifterna (punkt 2.3 ovan). Vad gäller de mest krävande uppgifterna har de militära styrkor som inte har tillräckligt avancerad teknisk utrustning inte någon chans att lyckas.

2.7. Kommittén noterar att det inte sagts mycket om tillgången till och överföringen av teknik och information mellan medlemsstaterna inom försvarssektorn. Kommittén betonar vikten av detta för den mest tekniskt avancerade utrustningen.

2.8. Flertalet av de nuvarande medlemsstaterna och ett stort antal anslutande länder är medlemmar i Nato. Dessutom har EU förhandlat fram garanterad tillgång till delar av Natos resurser för EU-insatser på vissa områden. Det är därför nödvändigt att utveckla system och standarder inom EU som tar full hänsyn till de befintliga motsvarigheterna inom Nato. Interoperabilitet mellan EU:s och Natos styrkor när det gäller utrustning är också en avgörande faktor, och kommer även i fortsättningen att vara viktigare än standardisering (även om detta fortfarande bör uppmuntras där det är möjligt).

2.9. Eftersom den aktuella situationen när det gäller försvarsindustrin och försvarsutrustningen⁽¹⁾ skiljer sig så mycket mellan de olika medlemsstaterna är det framförallt nödvändigt att acceptera olika hastighet och flexibla strategier. Kommittén välkomnar därför kommissionens inställning, "när och om möjligt", och noterar att de övergripande framstegen, och de fördelar de medför, kommer att gå mycket långsammare än vad som är önskvärt. Vi hoppas att skillnaderna beträffande försvarsutrustningskapaciteten mellan små och stora medlemsstater kommer att minska successivt i takt med att förändringarna införs.

2.10. De förfaranden på EU-nivå som inrättats för att harmonisera politiken för försvarsutrustning kan i de länder som deltar så småningom komma att leda till högre effektivitet, bättre resultat, lägre kostnader samt ha en positiv effekt på utgifterna för forskning och teknisk utveckling (FoTU).

2.11. Kommittén stöder alla förslag som läggs fram i meddelandet, utom i de fall som anges i nedanstående punkter.

⁽¹⁾ I Handlingsplanen för europeisk kapacitet (European Capability Action Plan, ECAP) fastställs kapacitetsbrister som måste avhjälpas för att EU:s överenskomna uppgifter skall kunna genomföras.

3. EU:s försvarsindustri

3.1. Kommittén inser helt och fullt vikten av att behålla en livskraftig försvarsindustribas inom EU som kan konkurrera på världsmarknaden. Utan en sådan bas skulle medlemsstaterna vara beroende av tredje land (framförallt Förenta staterna) för stora delar av sin försvarsutrustning. Det är viktigt att utveckla en "försvarsutrustningsmarknad inom EU" för att uppmuntra fler inköp från källor inom EU.

3.2. Det har redan skett en hel del konsolidering inom EU:s försvarsindustrier och, i synnerhet, inom försvarsindustrierna runt om i världen. Eftersom marknaden är global har de flesta företag inom EU redan förbindelser med företag utanför unionen (t.ex. genom ägande, partnerskap, avtal eller liknande) som gör det möjligt att verka effektivt på världsmarknaden. Marknaden är emellertid också begränsad, vilket har föranlett företagen att rationalisera och samarbeta för att kunna fortsätta konkurrera på ett framgångsrikt sätt. Den här utvecklingen fortsätter, och kommer att vara en viktig faktor i vissa av de anslutande länderna som hittills inte gjort stora framsteg på det här området.

3.3. I meddelandet framhålls att ett väsentligt bidrag till säkerhets- och försvarssystemen idag kommer från företag som även utvecklar sina produkter och tjänster för civila ändamål. Den här utvecklingen kommer antagligen att fortsätta.

3.4. Statens inblandning i försvarsindustrierna är oundviklig eftersom stater är de enda legitima kunderna för många av produkterna på det här området. Det är emellertid viktigt att begränsa det statliga ägandet av sådana industrier i så stor utsträckning som möjligt för att konkurrensen skall vara meningsfull. Faktum är att staten måste fortsätta att vara inblandad inom vissa särskilt känsliga områden (t.ex. kärnteknik och kryptering) och att statligt stöd för FoTU ofta är nödvändigt för att försvaret skall kunna förses med den mest avancerade tekniken.

3.5. Kommittén håller med om att omstrukturering i första hand måste vara en fråga för de berörda industrierna, på grundval av marknadsrealiteterna. Vi noterar också att de anslutande länderna ställs inför särskilda utmaningar i fråga om omstrukturering av försvarsindustrierna⁽¹⁾. Mot denna bakgrund är det absolut nödvändigt att de deltar aktivt i denna fråga så snart som möjligt.

(1) Många av dessa hade väpnade styrkor och försvarsindustrier som var en del av ett system som inte motsvarar systemet i de nuvarande medlemsstaterna.

3.6. Omstruktureringen kommer oundvikligen att innebära att medlemsstaterna kommer att förlora vissa inhemska industriella försvarsresurser för att kunna koncentrera sig på andra. Detta är en process som redan har inletts och syftet är att säkerställa att EU:s medlemsstater tillsammans har alla industriella resurser som behövs för att uppfylla EU:s försvarsbehov.

4. Marknaden och dess regelverk

4.1. Kommittén välkomnar översynen av EU:s regelverk för försvarsindustrin. Vi vill dock kommentera tre aspekter på förslagen på det här området.

4.2. *Övervakning:* I meddelandet påpekas att det finns ett behov av att skapa ett system för att övervaka det ekonomiska läget i försvarsindustribasen på EU-nivå och försvarsindustrins förmåga att tillgodose försörjningsbehoven inom ramen för den europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna samt för att mäta konkurrenskraften och nivån på den tekniska sakkunskapen, investeringar i forskning och utveckling m.m. Kommittén anser att den här graden av övervakning är orealistisk och onödig (bl.a. på grund av de faktorer som anges i punkterna 3.2 och 3.3 ovan). Vidare skulle immateriella rättigheter och affärshemligheter i vissa fall kunna utgöra ett stort problem. Medlemsstaterna bör uppmanas att tillhandahålla relevant information då det behövs och bör då även bifoga en beräkning av antalet sysselsatta inom olika kompetensområden.

4.3. *Upphandling av försvarsutrustning:* I meddelandet föreslås att EU själv skall vara direkt delaktig i upphandlingen av försvarsutrustning. Även om kommittén till viss del håller med om att det kan vara en fördel att centralisera vissa delar av upphandlingen av försvarsutrustning skulle vi vilja se det mervärde som en sådan roll för EU skulle innebära innan vi kan ställa oss bakom detta förslag. Kommittén instämmer i att målet på lång sikt bör vara att så vitt möjligt ha ett enda regelverk för försvarsupphandling. Det kommer emellertid att ta lång tid att uppnå en sådan enhetlighet mot bakgrund av alla de olika regler som idag tillämpas i medlemsstaterna. Man kommer dessutom att behöva göra eftergifter vid upphandling från tredje länder som har andra förfaranden och bestämmelser. Det planerade försvarsutrustningsorganet (se punkt 6.1 nedan) förväntas spela en viktig roll när det gäller utformningen av dessa regler.

4.4. *Konkurrenspolitik:* Kommittén ger sitt fulla stöd åt kommissionens allmänna ståndpunkt men betonar att en begränsning av räckvidden för artikel 296 inte får minska medlemsstaternas förmåga att värna sina nationella säkerhetsintressen. Vi upprepar också att det även i fortsättningen kommer att vara svårare att säkra konkurrensen för denna utrustning än för andra produkter på grund av staternas inblandning och intressen som enda legitima kunder för stora delar av försvarsutrustningen.

5. En mer samstämmig insats för avancerad säkerhetsforskning inom EU

5.1. Det råder för närvarande en enorm brist på investeringar inom försvarsrelaterad forskning och teknisk utveckling (FoTU), och den organisation som har ansvar för att administrera samarbetsprogrammen för de försvarsrelaterade forskningsprogrammen (WEAO⁽¹⁾) hanterar endast 2,5 procent av EU:s investeringar på det här området. Där det är möjligt är det både välmotiverat och värdefullt att samordna lämplig nationell forskningsverksamhet på EU-nivå, vilket framgår av resultatet från det europeiska området för forskningsverksamhet. Forskning och teknisk utveckling kommer att vara en avgörande faktor för att EU skall kunna uppfylla de önskade målen i sin politik för försvarsutrustning.

5.2. Det finns ett behov av att definiera "strategisk teknik för EU" (2) som en förelöpare till en överenskommelse mellan medlemsstaterna om EU:s dagordning för avancerad forskning. De utvalda projekten måste ha potential att kunna inverka direkt på den förbättrade säkerhetskapaciteten inom de aktuella områdena. Det kommer också att bli nödvändigt att besluta hur man skall finna de finansiella medel som behövs och hur man skall fördela dessa nya resurser. Det är emellertid uppenbart att det finns ett behov av att öka de försvarsrelaterade utgifterna i de flesta medlemsstater för att uppnå en betydande förbättring när det gäller forskning och teknisk utveckling. Det föreslagna försvarsutrustningsorganet lämpar sig bäst som ett centrum för rådgivning, för att samla och sprida information, och när så är lämpligt för att främja gemensamma projekt och produktion.

5.3. Mer generellt är det nödvändigt att identifiera och enas om gemensamma krav i så stor utsträckning som möjligt. Detta skulle göra det möjligt för industrin att föreslå de mest kostnadseffektiva utvecklings- och produktionsvägarna (eller upphandlingsvägarna), det skulle främja driftskompatibiliteten och leda till livskraftiga produktionsserier. Det kommer också att vara nödvändigt att skapa en bättre förståelse för nationella krav inom forskning och teknisk utveckling och att samordna teknikutvecklingen och den nödvändiga finansieringen.

6. Frågor som bör studeras ytterligare

6.1. *EU:s försvarsutrustningsorgan:* Det har ställts krav på att inrätta någon form av försvarsutrustningsorgan många gånger tidigare. I kommissionens meddelande talar man om ett "försvarsutrustningsorgan", i Europaparlamentets betänkande om den europeiska säkerhets- och försvarskonstruktionen om en "byrå för försvarsmateriel och forskning" och i ett utkast från konventet om EU:s framtid om en "byrå för försvarsmateriel, forskning och militära resurser". Vilken roll som föreslås för detta organ varierar, i princip i enlighet med de föreslagna namnen. Vid ett möte i rådet (allmänna frågor och yttre förbindelser) den 16 juni 2003 fattades ett politiskt beslut om att inrätta ett organ inom området för försvarsresurser. Man håller för närvarande på att diskutera vilken roll det skall ha.

6.2. Kommittén är positiv till kommissionens förståelse för att ett sådant organ måste återspegla medlemsstaternas politiska val att forskning och teknisk utveckling samt upphandling till stor del bör ske utanför det nuvarande EG-fördraget. Vi är också positiva till deras vilja att använda befintliga överenskommelser⁽³⁾ som utgångspunkt för försvarsutrustningsorganets arbete. Eftersom det inte är säkert att alla medlemsstater kommer att delta i organets arbete måste det finnas en överenskommelse om hur det skall finansieras, där man tar hänsyn till vilka som deltar och bidragen från dem som deltar. Kommittén kommer att kommentera detta i detalj när det står helt klart vilken roll försvarsutrustningsorganet kommer att ha och vad det kommer att medföra för mervärde.

6.3. *Försörjningstrygghet:* Ett fåtal medlemsstater kommer eventuellt att begränsa sin upphandling av försvarsutrustning till den internationella marknaden. Det kommer därför att finnas bilaterala överenskommelser för både tillgång och försörjningstrygghet även i fortsättningen. Kommittén anser att ansvaret för försörjningstryggheten under dessa förhållanden måste fortsätta att ligga på medlemsstaterna, som sedan kan välja att använda eventuella EU-instrument (t.ex. det föreslagna organet) eller att utforma sina egna, bilateralt eller multilateralt.

(1) Western Europe Armament Organisation

(2) Med detta menas här teknik som är av avgörande betydelse för den kapacitet som är nödvändig för EU:s överenskomna uppgifter.

(3) Till exempel OCCAR (Organisme Conjoint de Coopération en matière d'Armement) och samförståndsavtalet om Europa (samförståndsavtal inom ramen för Western European Armaments Organization, WEAO).

6.4. *Handelsfrågor:* Kommittén kommer att uttala sig om den här viktiga aspekten när kommissionen lägger fram sina detaljerade förslag, men vi håller med om att det i dagsläget skulle vara bra att övervaka befintlig praxis för export av varor med dubbla användningsområden i syfte att säkerställa rättvis konkurrens.

7. Slutsatser

7.1. Det är positivt att man inlett processen att skapa en mer samordnad politik för försvarsutrustning i EU som ett led i en livskraftig europeisk säkerhets- och försvarspolitik (ESFP), och att man koncentrerar sig på att skaffa de resurser som behövs för att uppfylla de krav man kommit överens om inom EU vad gäller den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP). Fastställda förfaranden på EU-nivå kan leda till högre effektivitet och lägre kostnader för de medlemsstater som deltar.

7.2. EESK delar uppfattningen att ett centralt inslag i den här processen kommer att vara den nödvändiga politiska viljan, särskilt när det gäller ökad finansiering.

7.3. Det ligger i EU:s politiska och ekonomiska intresse att ha en försvarsindustri som har förmåga att konkurrera på

världsmarknaden, och kommittén noterar att det redan sker en omstrukturering som till stor del beror på marknadstrycket.

7.4. Att skaffa och kontrollera relevanta uppgifter om industrierna är en uppgift som utförs bäst på medlemsstatsnivå. Uppgifterna bör omfatta antalet sysselsatta inom olika kompetensområden.

7.5. EESK är tveksam till att det skulle uppstå ett mervärde som följd av att EU föreslås få en direkt roll vid upphandling av försvarsutrustning.

7.6. En samstämmig insats för avancerad säkerhetsforskning inom EU är avgörande för kommande framsteg. En avgörande faktor i detta sammanhang är att definiera den "strategiska teknik för EU" som krävs för att överbrygga klyftan i fråga om resurser.

7.7. Kommittén ser fram emot att kommentera EU-organet inom området för försvarsresurser i detalj när dess roll och andra detaljer har fastställts.

7.8. Försörjningstryggheten måste inom den närmaste framtiden fortsätta att vara medlemsstaternas ansvar, även om försvarsutrustningsorganet kan spela en viktig roll.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser (kodifierad version)"

(KOM(2003) 252 slutlig – 2003/0094 (COD))

(2004/C 10/02)

Den 26 maj 2003 beslutade rådet i enlighet med artikel 308 i EG-fördraget att rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var Bo Green.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 119 röster för, 1 röst emot och 3 nedlagda röster.

1. Bakgrund

1.1. Genom sitt beslut av den 1 april 1987 gav kommissionen sina avdelningar i uppdrag att kodifiera rättsakter senast efter det att de ändrats för tionde gången eller med ännu kortare mellanrum i syfte att uppnå en klar och begriplig gemenskapslagstiftning.

1.2. Eftersom rättsakterna inte får ändras i sak vid en kodifiering har Europaparlamentet, rådet och kommissionen i ett interinstitutionellt avtal av den 20 december 1994 enats om en påskyndad arbetsmetod i syfte att snabbt kunna anta kodifierade rättsakter.

2. Kommissionens förslag

2.1. Detta förslag avser en kodifiering av rådets direktiv 73/23/EEG om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om elektrisk utrustning avsedd för användning inom vissa spänningsgränser. Det nya direktivet ersätter de olika rättsakter som omfattas av kodifieringen⁽¹⁾. Förslaget följer de kodifierade texterna vad beträffar innehållet i sak och begränsar sig därmed till att föra samman texterna, vilket innebär att de ändringar som krävs till följd av kodifieringen endast är av formell karaktär.

(1) Bilaga V, del A, i detta förslag

2.2. Direktivet avser elektrisk utrustning konstruerad för användning vid en märkspänning mellan 50 och 1 000 V för växelström och mellan 75 och 1 500 V för likström. Det gäller således för en stor del av de elektriska produkter som är avsedda för professionellt och privat bruk. Det är i detta direktiv som det ställs krav på CE-märkning samt försäkran om överensstämmelse.

3. Allmänna kommentarer

3.1. EESK kan principiellt ansluta sig till kommissionens förslag, som har till syfte att göra gemenskapslagstiftningen klar och överskådlig.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Förslag till ändrad formulering av artikel 5, andra stycket:

"Standarder skall anses vara harmoniserade så snart de upprättats av ett erkänt standardiseringsorgan och offentliggjorts enligt nationella föreskrifter. Standarderna skall hållas aktuella mot bakgrund av tekniska framsteg och god säkerhetsteknisk praxis."

Den nuvarande formuleringen omfattar inte organ som omnämns i direktivförslagets artikel 11. Det handlar om standarder som utarbetats av CENELEC⁽²⁾.

(2) European Committee for Electrotechnical Standardization

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen (kodifierad version)"

(KOM(2003) 241 slutlig – 2003/0099 (COD))

(2004/C 10/03)

Den 6 juni 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 95 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var Umberto Burani.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 september 2003 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 124 röster för och 1 röster emot.

1. Kommissionens förslag avser en kodifiering av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/27/EG av den 19 maj 1998 om förbudsföreläggande för att skydda konsumenternas intressen. Det nya direktivet ersätter de olika rättsakter som omfattas av kodifieringen. Förslaget följer de kodifierade texterna vad beträffar innehållet i sak och begränsar sig därmed till att föra samman texterna, vilket innebär att de ändringar som krävs till följd av kodifieringen endast är av formell karaktär.

2. Kommittén kan inte annat än godkänna den generella kodifieringen av gemenskapens rättsakter som kommissionen företar på grundval av beslut av den 1 april 1987 ⁽¹⁾ EESK

(1) KOM(1987) 868 PV.

godkänner följaktligen förslaget till direktiv precis som tidigare liknande initiativ.

3. Kommittén framhåller att inga betydande ändringar får göras i samband med kodifieringen enligt den interinstitutionella överenskommelsen från den 20 december 1994 mellan Europaparlamentet, rådet och kommissionen. Kommissionen försäkrar att detta villkor uppfylls i texten till direktivförslaget. Ett ansvarsfullt godkännande från kommitténs sida förutsätter för övrigt att de företagna ändringarna kontrolleras, vilket föredraganden har gjort utan att känna sig föranledd att framföra några invändningar eller särskilda anmärkningar. Av praktiska skäl och i tidsbesparande syfte rekommenderar kommittén att man i framtiden i samtliga liknande fall till direktivförslagen bifogar en detaljerad förteckning över eventuella skillnader – också mycket små – mellan originaltexterna och den kodifierade texten.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om:

- ”Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ändring av Europaparlamentets och rådets beslut (EG) nr 163/2001 av den 19 januari 2001 om genomförande av ett utbildningsprogram för branschfolk inom den europeiska audiovisuella programindustrin (Media-yrkesutbildning) (2001–2005)”

(KOM(2003) 188 slutlig – 2003/0064 (COD))

- ”Förslag till rådets beslut om ändring av rådets beslut 2000/821/EG av den 20 december 2000 om genomförande av ett program för att stimulera utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska audiovisuella verk (Media plus – Utveckling, distribution och marknadsföring)”

(KOM(2003) 191 slutlig – 2003/0067 (COD))

(2004/C 10/04)

Den 5 maj 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 150.4 och artikel 157.3 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 september 2003. Föredragande var Paolo Braghin.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 127 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst.

1. Inledning

1.1. Programmet Media-yrkesutbildning skall höja den professionella nivån inom den audiovisuella sektorn genom kontinuerlig vidareutbildning som ger yrkesverksamma kunskap och kompetens för att fullt ut dra nytta av den europeiska och internationella dimensionen på marknaden för och användningen av ny teknik.

1.2. Media Plus skall stärka den europeiska audiovisuella industrins konkurrenskraft genom en rad åtgärder för produktionsprojekt och produktionsbolag samt distribution och marknadsföring av europeisk biografilm och audiovisuella program.

1.3. Båda programmen kommer att slutföras samtidigt som det sker betydande omvandlingar av EU:s struktur och funktion: utvidgningen, regeringskonferensen och förnyelsen av parlamentet och kommissionen.

1.4. Det behövs en rättslig grund som gör det möjligt att förlänga de nuvarande programmen Media-yrkesutbildning och Media Plus tills nya program har antagits, för att garantera

att gemenskapsstödet till den europeiska audiovisuella sektorn blir kontinuerligt och för att undvika störningar i de mekanismer som bidrar till gemenskapens fördragsenliga mål.

1.5. I ekonomiskt hänseende föreslår kommissionen att den totala budgeten för programmet Media-yrkesutbildning skall ökas till 57,4 miljoner euro och budgeten för Media Plus ökas till 435,6 miljoner euro.

2. Allmänna kommentarer

2.1. EESK anser att kommissionen i god tid borde ha skapat förutsättningar och vidtagit nödvändiga åtgärder för att föregripa diskussionen om och presentationen av de nya fleråriga programmen inom de sektorer som omfattas av de nuvarande programmen Media-yrkesutbildning och Media Plus, i stället för att nöja sig med att förlänga dem med ett år. Man skulle på så sätt ha kunnat ta till vara den konstruktiva kritik som kommit fram under tillämpningen av programmen och omarbetat dem med avseende på utformning och struktur, särskilt för att ta hänsyn till de nya behov som uppstår i och med utvidgningen.

2.2. EESK hoppas att man i den pågående utvärderingen efter halva perioden särskilt tar hänsyn till de förslag som förutom i detta yttrande framförts i EESK:s tidigare yttranden.

2.3. Det totala beloppet för 2006 är i stort sett oförändrat i jämförelse med den tidigare femårsperioden, till och med mindre för Media-yrkesutbildning. Även om man lägger till det belopp som täcker utvidgningens effekter räcker inte anslagen för att uppfylla kraven på ett större antal potentiella användare och fler samarbetsmöjligheter.

2.3.1. EESK önskar därför att EU:s allmänna budget för 2006–2012 kommer att innebära en ökning av de nuvarande fondmedelsanslagen för Media-projekten, i synnerhet yrkesutbildning, och att dessa fördelas på ett bättre sätt i förhållande till behoven, med tanke på att den audiovisuella sektorn i de nya medlemsstaterna är mindre utvecklad.

2.3.2. Förutom det stöd som erbjuds genom programmet bör de olika finansieringsmöjligheterna stärkas och i högre grad inriktas på att stödja små och medelstora företag och i synnerhet alla mikroföretag inom sektorn. Här avses även de privata finansieringsmekanismerna och stödet från EIB, såsom i2i-initiativet "Tillväxt och audiovisuella medier".

2.3.3. Särskild uppmärksamhet kommer att ägnas åt inrättandet av mekanismer för skattelättnader och skapandet av en riskkapitalmarknad. Mekanismerna och marknaden måste anpassas efter särdragen hos sektorn, som genomgår ett skede med stora omvälvningar under övergången till digital teknik.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Informationsbyråerna Media DESK, som fungerar som kontaktlänk med programmets stödmottagare på nationell nivå, bidrar på ett betydande sätt till att programmets mål kan uppnås. De informationsbyråer som håller på att inrättas i de nya medlemsstaterna bör ägnas särskild uppmärksamhet och deras effektivitet bör säkerställas, så att användarna i dessa länder kan få tillräcklig information och tillgång till tjänster. En positiv utveckling därvidlag förbättrar möjligheterna när det gäller att hitta samarbetspartner för samproduktioner och europeisk distribution.

3.2. Europeisk film kan främjas inom och utanför Europa med hjälp av festivaler för europeisk spelfilm, dokumentärfilm och animerad film. Detta stöd skulle kunna införlivas i en systematisk informationsverksamhet rörande dessa festivaler, för att underlätta upphovsmännens och de små oberoende producenternas medverkan samt marknadsföra deras produktioner på europeisk och internationell nivå.

3.2.1. Festivalerna är ett viktigt instrument för att bedöma produktioner som inte är enbart kommersiella, utan har ett kulturellt innehåll och förmedlar historiska kunskaper och regionala traditioner. Om festivalerna främjas på rätt sätt kan de bidra till uppvärderingen av de kulturella särdragen och

den audiovisuella produktionen i regioner som hittills varit utestängda från eller marginaliserade i det internationella utbudet. Behovet av detta kommer säkerligen att öka i och med utvidgningen, när EU kommer att omfatta nya länder med andra traditioner och kulturer än dem som den nuvarande unionen består av.

3.3. Kommittén stöder tanken på att omvandla byrån för tekniskt stöd till ett verkställande organ som kan ge större flexibilitet och överblick i fondförvaltningen. Kommissionen bör enligt vår åsikt fortsätta den studie som inletts på detta område.

4. Slutsatser

4.1. EESK hoppas att en omfattande diskussion och eventuellt en hearing med de viktigaste aktörerna kommer att följa på den pågående utvärderingen efter halva tiden. Syftet skulle inte bara vara att på bästa sätt förbättra utformningen av Media-programmet, utan även att se över anslagsfördelningen om så krävs.

4.2. Problemet med finansiering av den audiovisuella sektorn inför EU:s utvidgning kan inte lösas enbart genom att anpassa den nuvarande finansieringen till det utvidgade EU, med ytterligare cirka 70 miljoner invånare och större skillnader i utveckling inom den audiovisuella sektorn. Kommittén uppmanar därför kommissionen att ta hänsyn till denna aspekt vid utformningen av förslagen om EU:s framtida budget, både när det gäller finansierings omfattning och i vilken grad den motsvarar mottagarnas behov.

4.3. Kommittén upprepar vissa strategiska synpunkter som framförts i ett yttrande av den 27 april 2000⁽¹⁾ om förslagen om programmen Media-yrkesutbildning och Media Plus, och önskar att man i utvärderingen och utformningen av Media-programmen eftersträvar följande:

— Komplementaritet och samstämmighet med gemenskapens övriga åtgärder och införlivande i en gemensam strategi, i synnerhet genom att den audiovisuella industrin får delta i program som Kultur 2000.

(1) EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om genomförande av ett utbildningsprogram för branschfolk inom den europeiska audiovisuella programindustrin (Media-yrkesutbildning) (2001–2005)" och "Förslag till rådets beslut om genomförande av ett program för att stimulera utveckling, distribution och marknadsföring av europeiska audiovisuella verk (Media plus – Utveckling, distribution och marknadsföring) (2001–2005)" (1999/0276 (CNS)), EGT C 168, 16.6.2000.

- Stödinsatser i de stadier av den audiovisuella kedjan där stödet ger störst mervärde (i första hand i början och slutet av produktionsprocessen), i synnerhet genom främjande av de små och medelstora företagens tillgång till mer flexibla mekanismer såsom så kallad *slate funding* (förslag till utveckling av projektpaket).
  - Prioritera produkter som kan exploateras kommersiellt under en längre tid på de olika marknaderna, bland annat genom att påverka varaktigheten för överlåtelse av produktionsrättigheter, något som särskilt drabbar små oberoende producenter.
  - Prioritera teknisk utveckling, innovation och transnationell spridning (framför allt i de nya medlemsstaterna).
  - Ett system för information om och uppföljning av nya krav och framsteg på den audiovisuella marknaden.
  - Förbättra allmänhetens tillgång till det europeiska audiovisuella kulturarvet, genom att digitalisera programarkiven och upprätta nätverk mellan dem, framför allt inom utbildning och i pedagogiskt syfte.
  - Effektiv och systematisk utvärdering av stödet i syfte att optimera de ekonomiska resurserna och att så långt möjligt tillgodose den audiovisuella industrins behov.
  - Genomföra pilotprojekt. Denna möjlighet har hittills bara utnyttjats i liten utsträckning, kanske därför att projekten varit tekniskt inriktade, och man bör därför även fokusera på innehållet.
- 4.4. När det gäller yrkesutbildning består det viktigaste hindret i att tillämpningsbestämmelserna är alltför rigida och att investeringarna inte är tillräckligt stora, vilket vi redan tagit upp. Som vi föreslagit i det ovannämnda yttrandet bör man även uppmuntra distansundervisning med stöd av ny teknologi och öka samordningen mellan tekniska, yrkesinriktade utbildningsinrättningar och universitet med teoretisk inriktning. På så sätt kan man undvika att stödet blir alltför uppsplittrat.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Tillämpningen av rådets direktiv 94/45/EG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd och om aspekter som eventuellt kräver en översyn"

(2004/C 10/05)

I en skrivelse av den 26 november 2002 från vice ordförande Loyola De Palacio har Europeiska kommissionen bitt Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget utarbeta ett yttrande om "Tillämpningen av rådets direktiv 94/45/EG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd och om aspekter som eventuellt kräver en översyn".

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 september 2003. Föredragande var Josly Piette.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 122 röster för, 1 röst emot och 6 nedlagda röster.

BAKGRUND

Mot bakgrund av att EESK krävt att bli mer delaktig i unionens arbete på det sociala området och i linje med samarbetsavtalet mellan kommissionen och EESK har kommissionen uppmanat EESK att lägga fram ett förberedande yttrande över den konkreta tillämpningen av direktivet om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare, samt om aspekter som eventuellt behöver en översyn. Yttrandet fyller en viktig funktion för att kommissionen 2003 skall kunna fatta ett välgrundat beslut om hur man skall ställa sig till olika aktörers (särskilt Europaparlamentets) krav avseende översynen av direktiv 94/45/EG. Yttrandet innehåller ett gemensamt konstaterande och gemensamma objektiva iakttagelser, vilket kan utgöra ett stöd för arbetsmarknadens parter oberoende av deras självständiga roll och deras beslut i frågan.

I det här dokumentet är föresatsen främst att ge utförlig information om frågan och att sammanställa erfarenheterna från genomförandet av direktivet.

1. Allmänna ramar: direktiv 94/45/EG och översynen av direktivet

1.1. Ministerrådet antog den 22 september 1994 direktivet om inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande i gemenskapsföretag och grupper av gemenskapsföretag för information till och samråd med arbetstagare, som den 17 december 1997 utvidgades till att avse Förenade kungariket genom direktiv 97/74/EG. Därmed tog man ett stort steg framåt mot en europeisk social dialog inom företag, parallellt med utvecklingen av allt fler gränsöverskridande företagsstrukturer och företagssammanslutningar.

Det här nya instrumentet, som särskilt är avsett att gälla verksamhet som bedrivs i flera medlemsstater, har starkt

bidragit till att relationerna mellan arbetsmarknadens parter har fått en europeisk dimension.

1.2. Direktivet skulle införlivas i medlemsstaternas lagstiftning före den 22 september 1996 (direktiv 97/74/EG före den 15 december 1999)⁽¹⁾. Företagens centrala ledning och arbetstagarrepresentanter fick samma tidsfrist för att ingå frivilliga avtal, enligt artikel 13 i direktivet. Det europeiska perspektivet är tydligt samtidigt som det finns nationella perspektiv. Eftersom direktivet är så komplext och nydanande blev man tvungen att samordna införlivandet i nationell lagstiftning för att innehållet i bestämmelserna skulle bli överensstämmande.

1.3. Kommissionen skulle senast den 22 september 1999 genomföra en granskning av tillämpningen av direktiv 94/45/EG för att vid behov föreslå rådet lämpliga ändringar, enligt artikel 15 i direktivet.

1.4. Vid den tidpunkten skulle erfarenheterna av förhandlingar och de europeiska företagsrådets arbete vara tillräckliga för att ge underlag för en granskning, trots att strukturerna var nya i sitt slag.

1.5. Granskningen skulle genomföras av kommissionen "i samråd med medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter på europeisk nivå".

1.6. Granskningen skulle avse direktivets tillämpning, det vill säga alla aspekter av inrättandet av de europeiska företagsråden och av deras arbete, samt en bedömning av om trösklarna för antalet anställda var rimliga.

(1) Texterna för införlivande av direktiv 94/45/EG i den nationella lagstiftningen finns tillgängliga på Internet, på följande adress: http://europa.eu.int/comm/employment_social/soc-dial/labour/directive9445/index_en.htm.

1.7. Kommissionen lade den 4 april 2000 fram sin rapport om tillämpningen av direktivet inför Europaparlamentet och rådet, då granskningen var slutförd. En konferens hade även hållits i april 1999 för arbetsmarknadens parter. Kommissionens rapport bygger i huvudsak på en utvärdering av införlivandet i medlemsstaterna, men utvärderar också genomförandet av direktivet. Kommissionen betonar att tolkning av vissa punkter i direktivet fortfarande återstår, oberoende av vilken kvalitet införlivandet har haft. Det rör sig enligt rapporten om problem som kan lösas av de berörda parterna eller juridiskt. Kommissionen har dock hittills inte yrkat på att det skall föreslås någon ändring av direktivet.

1.8. Europaparlamentets ordförande uppdrog åt utskottet för sysselsättning och sociala frågor att utarbeta ett betänkande om rapporten och bad om yttranden från utskottet för rättsliga frågor och den inre marknaden och utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi. Europaparlamentets betänkande om rapporten lades fram den 17 juli 2001. Där uppmanar Europaparlamentet kommissionen att så snart som möjligt lägga fram ett förslag till ändring av direktivet, för att förbättra direktivet på en rad punkter (1).

1.9. När det gått nästan tre år sedan rapporten lades fram – direktivet har tillämpats längre – anser kommissionen att man bör granska den praktiska tillämpningen av direktivet på nytt, särskilt eftersom frågan togs upp vid toppmötet i Nice i december 2000 i "Ny socialpolitisk dagordning".

1.10. Sedan kommissionen lade fram sin rapport i april 2000 har den europeiska arbetsmarknaden undergått stora förändringar. Företag genomför omstruktureringar som rör verksamhet i flera medlemsstater, vilket är en utveckling som förstärks och tar sig olika former. Sådana förändringar utgör ett ständigt inslag inom näringslivet och ställer de europeiska företagsråden inför stora utmaningar.

1.11. Tillämpningsområdet för direktiv 94/45/EG kommer att omfatta de tio nya medlemsstater som beräknas ansluta sig till unionen den 1 maj 2004. Effekterna av detta blir att många råd utökas med arbetstagarrepresentanter från anslutningsländerna, och att nya företagsgrupper omfattas av direktivet, vilket med all säkerhet kommer att innebära nya utmaningar. Under de närmaste åren bör utredningar och åtgärder avseende de europeiska företagsråden ta hänsyn till vad som utmärker

de företag som omfattas av direktivets nya tillämpningsområde och arbetsmarknadsparternas samarbetsformer i de nya medlemsstaterna. Arbetsmarknadens parter betonade vid konferensen "Europeiska företagsråd: praxis och utveckling" i april 1999 att det behövs en läroperiod då aktörerna kan få information, belysa kulturella faktorer, arbetsformer och förhållanden och förebygga de hinder som sociala, ekonomiska och kulturella skillnader kan ge upphov till.

1.12. Lagstiftningen på området har dessutom förändrats. Gemenskapen har antagit nya bestämmelser om information till och samråd med arbetstagare: direktiv 2001/86/EG av den 8 oktober 2001 som rör arbetstagarinflytande i Europabolag och direktiv 2002/14/EG av den 11 mars 2002 som skapar en allmän ram för information till och samråd med arbetstagare i Europeiska gemenskapen.

2. Faktabakgrund

2.1. Omfattande erfarenheter

2.1.1. Direktivets tillämpningsområde omfattar 1 865 företag eller företagsgrupper, med sammanlagt 17 miljoner anställda. Europeiska företagsråd hade vid slutet av 2002 inrättats i 639 företag, med sammanlagt 11 miljoner anställda. 400 avtal, vilket utgjorde 72 procent, hade ingåtts i förväg enligt artikel 13 i direktivet och 28 procent av avtalen hade ingåtts enligt artikel 6. Det stora flertalet av de europeiska företagsråd som är verksamma idag utgörs av sådana som inrättades i förväg genom avtal som i många fall har förlängts eller ändrats. Det har även registrerats sju avtal om förfaranden för information och samråd utan att europeiska företagsråd har inrättats (2).

2.1.2. Över hälften av avtalen ingicks 1996. Därefter har ett fyrtiotal avtal ingåtts varje år. Inom direktivets tillämpningsområde finns 1 200 företag eller grupper, med sammanlagt 6 miljoner anställda, som fortfarande kan komma att inrätta europeiska företagsråd eller förfaranden för information till och samråd med arbetstagarerna. Det rör sig företrädesvis om mindre företag eller grupper där verksamheten inte i någon större utsträckning är förlagd till flera medlemsstater, trots att det ofta finns ett betydande utbyte med andra länder.

(1) Europaparlamentets slutliga betänkande A5-0282/2001 av den 17 juli 2001 om kommissionens rapport om tillämpningen av rådets direktiv 94/45/EG – Utskottet för sysselsättning och socialfrågor.

(2) EFS:s databas *Infopoint*.

2.1.3. En fjärdedel av avtalen omfattas av tysk lagstiftning, 12–13 procent av fransk, belgisk eller brittisk, 4–7 procent av nederländsk, svensk, italiensk, irländsk eller finländsk och färre än 20 avtal omfattas av österrikisk, norsk, dansk, luxemburgsk, schweizisk, spansk eller grekisk lagstiftning.

2.1.4. Omkring 30 procent av de europeiska företagsråden⁽¹⁾ har betraktat utvidgningen som en realitet och har integrerat medlemmar och observatörer från de länder som kommer att ansluta sig till unionen den 1 maj 2004. Anslutningsländerna har påbörjat införlivandet av direktiv 94/45/EG i den nationella lagstiftningen, särskilt Polen, Tjeckien, Slovakien, Slovenien och Ungern.

2.1.5. Mer än 10 000 arbetstagarrepresentanter medverkar idag i de europeiska företagsråden vilket leder till utbyte och möten mellan kulturer. Detta är en av de mest påtagliga och synliga effekterna av det sociala Europa.

2.2. Förhandling av avtal

2.2.1. Direktivet bygger på principen att arbetsmarknadsparterna på företagsnivå skulle ta initiativ till förhandlingarna. Med tanke på hur många avtal som grundar sig på artiklarna 6 eller 13 kan den principen anses vara väl underbyggd. Arbetsmarknadens parter har inte alltid haft en enkel roll med tanke på att det nya instrumentet har en komplex och tydligt europeisk karaktär, men studier visar att de i allmänhet drar nytta av varandras erfarenheter av europeiska företagsråd.

2.2.2. De avtal som ingåtts är mycket olika när det gäller både avtal som slutits i förväg, vilket är den största andelen, och avtal som slutits efter det att direktivet har trätt i kraft. I de flesta fall innehåller avtalen bestämmelser om information till och samråd med arbetstagarrepresentanter om verksamhet som bedrivs i flera medlemsstater, enligt de rättigheter som fastställs i direktivet. Endast åtta avtal är begränsade till att omfatta information. Ett antal avtal innehåller inte bara de centrala delarna information och samråd, utan förbereder också för att i viss utsträckning decentralisera information och samråd på nationell nivå.

2.2.3. Den sociala dialogen och arbetsmarknadens parter på företagsnivå har fått starkare ställning genom de förhandlingar som förs mellan företagets centrala ledning och de särskilda förhandlingsorgan som utses inför inrättandet av europeiska företagsråd. Olika studier av avtalen har visat att fackföreningarnas europeiska organisationer har haft en viktig roll i mer än

tre fjärdedelar av de frivilliga förhandlingarna och att de har medundertecknat avtalen. I slutet av förhandlingarna har ofta det särskilda förhandlingsorganets medlemmar begärt att få biträdas av sakkunniga och har då ofta valt att ta hjälp av företrädare för fackföreningarnas europeiska organisationer.

2.2.4. Det fastställs i direktiv 94/45/EG hur förhandlingarna om nya avtal skall gå till. Om det inte nämns i de ingångna avtalen vad som gäller avseende ändring eller omförhandling av avtal kan detta bli en problematisk fråga för förhandlare och undertecknare.

2.2.5. 1 200 företag eller företagsgrupper skulle kunna vara intresserade av att initiera förhandlingar om att inrätta europeiska företagsråd eller förfaranden för information och samråd. De frågor arbetstagarrepresentanterna skulle vilja få svar på rör företagets eller företagsgruppens struktur i Europa, antalet anställda och vilka företag man samarbetar med i andra länder. I tre förhandsavgöranden från EG-domstolen⁽²⁾ fastställs principen att ledningen för företag inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall förse arbetstagarrepresentanterna med all information som är nödvändig inför förhandlingar om att inrätta ett europeiskt företagsråd, i synnerhet information om företagsgruppens struktur och personalstyrkan, oberoende av var gruppens huvudkontor är beläget och vad företagsledningen anser om direktivets tillämplighet.

2.2.6. Det är företagets centrala ledning som har ansvar för att skapa förutsättningar och tillhandahålla medel för att förhandlingar skall kunna inledas. Ledningen svarar även för praktiska arrangemang kring sammanträden (resor, boende, tolkning, avsättande av arbetstid) och för kostnaderna. För de företag som ännu inte har europeiska företagsråd, men där det finns ett intresse, är detta en fråga som har särskilt stor betydelse. Dominerande i denna grupp är medelstora företagsgrupper. Det vore värt att undersöka möjligheterna till särskilda stödfunktioner för dessa företag genom exempelvis särskilda budgetposter för arbetet att initiera en social dialog över nationsgränserna.

(1) Europeiska fackföreningsinstitutet "European Works Councils – Facts and Figures", Bryssel, november 2002.

(2) C-62/99 Bofrost, domen av den 29 mars 2001; C-440/00 Kühne & Nagel, slutsatser framlagda den 11 juli 2002. C-349/01 ADS Anker GmbH, slutsatser framlagda den 27 februari 2003.

2.2.7. Förhandlingarna skall inledas inom sex månader efter en begäran eller ett initiativ och kan pågå i tre år. Men vanligtvis tar det kortare tid. De förhållanden som råder under förhandlingarna är ofta avgörande för hur de europeiska företagsråden skall fungera under den första perioden.

2.2.8. Många företag förändrar eller omförhandlar sitt eller sina europeiska företagsråd på grund av företagsammanslagningar, företagsöverlåtelser eller andra större förändringar av verksamheten. Företagsrådets möjligheter att hantera omstruktureringar beror helt på hur de anpassar sin sammansättning och struktur när företaget eller gruppen förändrar sitt verksamhetsområde, och hur de klarar att upprätthålla en aktiv verksamhet under övergångsperioder. Hälften av avtalen tar upp frågan om omstrukturering bland de europeiska företagsrådets kompetensområden: 51 procent av avtalen hänvisar till företagsammanslagningar, 47 procent hänvisar till nedläggningar och 53 procent hänvisar till omlokaliseringar⁽¹⁾. Förändringar avseende företagens verksamhetsområden har lett till frågeställningar för de flesta företagsråd.

2.3. Hur europeiska företagsråd fungerar

2.3.1. I de rapporter som publicerats gemensamt av kommissionen (GD Sysselsättning och socialpolitik) och Europeiska fonden för förbättring av arbets- och levnadsvillkor har man skilt på å ena sidan sådana avtal om upprättande av europeiska företagsråd som tycks leda till råd som endast fungerar på ett formellt eller symboliskt plan med ett enda sammanträde om året, och å andra sidan avtal som leder till råd som kan spela en dynamisk roll med personalföreträdare som är aktiva även mellan sammanträdena och som fortlöpande har kontakt med ledningen⁽²⁾.

2.3.2. De europeiska företagsråd som finns är dock stadda i ständig förändring och utvecklas i enlighet med en konstruktiv intern process. Om man vill undersöka vilka verkliga möjligheter avtalen ger företagsråden att spela en aktiv roll kan man alltså inte enbart se på avtalens bestämmelser, utan man måste också studera de konkreta erfarenheterna.

2.3.3. Resultaten av olika studier (i synnerhet Lecher⁽³⁾) visar att ett avtal mer innebär en utgångspunkt än ett slutmål i de europeiska företagsrådets utveckling som organ.

2.3.4. I de studier där man har analyserat hur de europeiska företagsråden fungerar genom monografier, enkäter eller erfarenhetsutbyten visas att det faktiskt sker en dynamisk utvecklingsprocess i successiva etapper. Från början kan det ha funnits en viss skepsis inför framställningarna om att inrätta europeiska företagsråd, men i dag kan man konstatera att många erkänner deras positiva roll när det gäller att förbättra den sociala dialogen samt informationsspridningen och samrådet inom företagen.

2.3.5. I ett dokument som publicerats av den nederländska arbetsgivarorganisationen klargörs de europeiska företagsrådets uppgifter och roll i 17 företag med huvudkontor i Nederländerna. Det framgår att majoriteten av arbetsgivarna anser att företagsråden innebär eller kan innebära ett mervärde, särskilt när det gäller omstruktureringar⁽⁴⁾. Vissa arbetsgivare anser dock att de europeiska företagsråden inte har bidragit till att förbättra den sociala dialogen inom företaget. I en undersökning av japanska multinationella företag⁽⁵⁾ värderas de europeiska företagsråden positivt av en stor majoritet av de företagsledare som har intervjuats. I en undersökning som nyligen genomfördes av ett amerikanskt rådgivande organ bland ansvariga för 24 stora multinationella företag, i huvudsak amerikanska, redovisas på samma sätt en positiv bild av erfarenheterna av de europeiska företagsråden⁽⁶⁾. I majoriteten av dessa fall har den praktiska verksamheten varit mer omfattande än vad avtalens bestämmelser föreskriver. Styrelserna är i dag mer öppna när det gäller att granska frågornas gränsöverskridande dimension än i det inledande skedet, sekretessfrågor orsakar mycket få problem, bidrag från sakkunniga uppskattas och samråd i fråga om omstruktureringar ses som positivt. Dessa strukturer behöver visserligen mycket tid och resurser, men tre fjärdedelar av de ansvariga som har intervjuats anser att de europeiska företagsråden på det hela taget innebär ett mervärde för företaget. Många ansvariga noterar också oväntade fördelar som företagsråden gett upphov till, exempelvis förbättrad disciplin och samordning inom ledningen i beslutsprocessen.

(1) Databas över avtal, Infopoint, EFS.

(2) "Comités d'entreprise européens. Une étude comparative entre les accords visés à l'article 6 et à l'article 13". Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor, Mark Carley – Paul Marginson, 2000.

(3) Lecher W., Nagel B. & Platzer H.W. (1999), "The establishment of European works Councils. From information committee to social actor", Ashgate Publishing, Aldershot.

(4) "The added value of European Works Councils", J. Lamers, AWWN, Haarlem 1998.

(5) S. Nakano i *European Journal of Industrial Relations*, vol. 5 nr. 3 s. 307–326.

(6) Organization Resources Conselors Inc. ORC "European Works Council Survey 2002", sammanfattning i EIROnline 01/2003.

2.3.6. De europeiska företagsråden indelas ofta inte bara efter i vilken fas av utvecklingen de befinner sig, utan också efter funktionstyp (Lecher): Vissa är en utveckling av nationella strukturer i det land där företagets huvudkontor ligger, och utgör alltså en extra informationskälla på nationell nivå. Andra styrs av företrädare för det dominerande landet, varvid den multinationella dimensionen finns närvarande, även om den inte är särskilt utvecklad. Ytterligare andra har utvecklat en verklig "överstatlig kollektiv identitet" som präglas av jämlikhet mellan medlemmarna och strävan efter gemensamma ståndpunkter.

2.3.7. Avgörande faktorer för hur företagsråden fungerar är när, om vad och hur ofta transnationell information och samråd skall ske. Följande aspekter är särskilt viktiga:

- Kvaliteten i den regelbundna respektive särskilda information som kommer från ledning och medlemmar samt den konkreta tillgängligheten för samtliga berörda anses ha stor betydelse för kvaliteten på den dialog som förs i företagsrådet samt för dess förmåga att spela en aktiv roll. I vissa företagsråd har man därför kommit överens om vilka nyckeltal och vilken information som krävs, samt hur de skall analyseras.
- En sekretessklausul förekommer i 87 % av avtalen, och man diskuterar ofta hur den skall tillämpas i praktiken, framför allt när det gäller omstruktureringar. Om man lyckas skapa ett förtroendefullt klimat tycks detta dock mildra problemet genom att man kan använda de dialogmöjligheter som finns.

2.3.8. Erfarenheterna visar att en ansvarig och förebyggande förvaltning gynnas av att de europeiska företagsråden får komma in tidigt i beslutsprocessen, särskilt när det gäller omstruktureringar.

2.3.9. Den nationsövergripande dimensionen i de frågor som de europeiska företagsråden tar upp diskuteras ofta, särskilt när det gäller sådana beslut som inte berör endast ett land utan som i praktiken får strategiska konsekvenser utöver den nationella nivån. Enligt direktivet om arbetstagarnas rätt till delaktighet i europabolag skall företrädare för arbetstagarna informeras "om frågor som rör själva europabolaget eller vilket som helst av dess dotterbolag eller driftsenheter belägna i en annan medlemsstat eller om frågor som faller utanför de lokala

beslutsorganens befogenheter i en enda medlemsstat". Detta gäller även frågor inom andra områden, bland annat för att det är helt frivilligt att bilda ett bolag enligt stadgan för europabolag.

2.3.10. De undersökningar som Europeiska fonden har gjort av 12 företag eller företagsgrupper som har undertecknat gemensamma transnationella texter ⁽¹⁾ samt av databaser över avtal som har upprättats ⁽²⁾ visar att vissa europeiska företagsråd har börjat gå utöver sin roll som informationsforum och samrådsorgan genom att utarbeta gemensamma yttranden, uppförandekoder, stadgar, handlingsprogram och överenskommelser på europeisk nivå, bland annat i fråga om hälsa, säkerhet och miljö, grundläggande rättigheter, rörlighet, utbildning, tilläggs pensioner samt sammanslagningar, nedläggningar, företagsflytt och omstrukturering.

2.3.11. Praxis visar också att potentialen för en verklig och fruktbar social dialog inom företagsråden beror på hur råden fungerar, eftersom detta avgör möjligheterna till informations-spridning, samordning och respons.

- I tre fjärdedelar av företagsråden finns också en kärna i form av ett presidium eller sekretariat. Det anses vara av stor vikt för rådets funktion hur denna grupp är sammansatt, hur ofta den sammanträder, dess kopplingar till nationella representationsorgan, dess möjligheter till kontakt med dotterbolag på olika platser samt dess tillgång till översättningstjänster.
- Medlemmarnas resurser och kompetens varierar mellan de olika råden. I 42 % av avtalen finns bestämmelser om utbildning som skall täcka de särskilda behov som är förknippade med de representativa uppgifterna på europeisk nivå. I flertalet avtal fastställs möjligheter att anlita sakkunniga (i 57 % av avtalen fastställs att sakkunniga kan anlitas i samband med plenarsession och förberedande sammanträden). Detta diskuteras dock mot bakgrund av de nationella organens särart och vanliga praxis. I vissa länder har fackföreningsföreträdare en permanent plats. Möjligheterna till kommunikation (inklusive möjligheten att stå i förbindelse med olika driftställen) översättning och tolkning är centrala. En annan viktig fråga är hur ofta rådet håller ordinarie möten i praktiken (i 83 % av avtalen begränsas uttryckligen antalet sammanträden till ett enda eller till ett ordinarie sammanträde och eventuellt ett extra sammanträde – i 14 % av avtalen ges möjlighet till två extra sammanträden).

(1) "Joint texts negotiated by European Works Councils", M. Carley, EFMWC, Dublin, 2001.

(2) EFS:s databas *Infopoint*.

— Informations- och samrådsprocessen berör i huvudsak de frågor som fastställs i direktivet och som är särskilt betydelsefulla när det gäller omstrukturering. Vissa av företagsråden har utvidgat processen till att omfatta de åtgärder som ledningen planerar, bland annat inom följande områden: fortbildning, miljö, hälso- och säkerhetsfrågor, lika möjligheter, eventuellt ekonomiskt deltagande från arbetstagarnas sida samt (visserligen i mycket få fall) kulturell och social verksamhet.

Det europeiska företagsrådet är en plats där man kan utbyta åsikter i syfte att konkretisera målsättningar, till exempel de som lanserades i Lissabon, där utbildning och livslångt lärande intog en central plats.

2.3.12. Det europeiska företagsrådets förmåga att anpassa sig och utvecklas i takt med förändringar i grupsammansättningen eller i syfte att förbättra sin funktion (en dynamisk process) är också av stor betydelse i praktiken. I de belgiska genomförandebestämmelserna till direktivet hänvisas i tilläggsföreskrifterna till förändringar i företags eller gruppens struktur eller dimension, och tillämpliga regler fastställs i dessa fall. Dessa bestämmelser kan också fastställas i ett samarbetsprotokoll.

2.3.13. I vissa avtal finns särskilda bestämmelser för olika aktiviteter eller avdelningar inom en grupp. I vissa europeiska företagsråd samlas alla verksamheter, trots att de kan vara av mycket skilda slag, medan en uppdelning efter yrke inom ett och samma företagsråd redan är praxis för mer än vart tionde företagsråd (enligt en studie från Europeiska fonden för förbättring av levnads- och arbetsvillkor i Dublin, 2000). I de flesta av de berörda företagen har man också formellt inrättat mekanismer för informationspridning och samarbete mellan de olika nivåerna och dialogorganen.

2.3.14. Den stora bristen på kvinnliga företrädare inom de särskilda förhandlingsorganen och de europeiska företagsråden är konstant och återspeglar med säkerhet en bristande jämställdhet i de nationella representationsorganen. En diskussion om hur man på frivillig väg kan minska denna obalans skulle behövas, bland annat med hänsyn till de europeiska företagsrådets plats i den europeiska sociala modellen.

2.3.15. I vissa avtal och nationella genomförandebestämmelser föreskrivs dessutom en balanserad representation med avseende på olika arbetstagar kategorier inom de europeiska företagsråden.

2.3.16. Frågan om de europeiska företagsrådets identitet, deras rättighet att föra talan inför domstol, deras förmåga att förvalta ett arv och sluta avtal behandlas på olika sätt i de olika medlemsstaterna.

2.3.17. Alla länder har fastställt ett sanktionssystem för de fall då direktivet inte respekteras. Detta system tillämpas om de förpliktelser som fastställs i direktivet inte uppfylls, både när det gäller kravet på att inrätta ett organ för förhandling och när det gäller kraven på kommitténs funktion. I vissa fall kan det dock vara svårt att få saken prövad inför domstol, i synnerhet när det gäller företagsgrupper utanför EU som har sitt europeiska huvudkontor i en stat där arbetstagarföreträdare inte ingår i det europeiska företagsrådet. Företrädarna kan stöta på praktiska svårigheter och brister i rätten att föra talan inför behörig domstol i det land där huvudkontoret ligger (i till exempel Belgien fastställer lagen att representativa arbetstagarorganisationer kan överklaga till arbetsdomstolen).

2.4. *Samspelet mellan den sociala dialogen på nationell respektive europeisk nivå*

2.4.1. I direktiv 94/45/EG tas stor hänsyn till subsidiaritetsprincipen genom att de olika formerna för representation, information och samråd när det gäller arbetstagarna i företaget beaktas. Hur de olika arbetstagarrepresentanterna väljs eller utses fastställs nationellt.

2.4.2. Samspelet mellan den lokala respektive europeiska nivån har i vissa fall bidragit till en förbättring av nationell praxis.

2.4.3. Som en följd av de europeiska företagsråden har därför vissa företag inrättat, ibland genom överenskommelser, råd för företagsgruppen (med företrädare för dess olika driftsställen) på nationell nivå. En undersökning som genomfördes bland de belgiska företrädarna för den kristna fackliga centralorganisationen CSC-ACV (Confédération des syndicats chrétiens/Algemeen Christelijk Vakverbond) visar att det europeiska företagsrådet har lett till att man inrättat informationsnätverk mellan företagsgruppens olika anläggningar på det nationella planet i 35 % av fallen. Enligt samma undersökning anser 67 % av företrädarna att företagsrådet har bidragit till att det lokala företagsrådet fungerar bättre ⁽¹⁾.

2.4.4. I vissa företag har det europeiska företagsrådet också bidragit till att undanröja hinder för informationspridning, samråd och kommunikation med personalen, med beaktande av punkt 5 i direktivets bilaga om information från medlemmarna i det europeiska företagsrådet till arbetstagarföreträdare eller, om sådana saknas, till hela personalen.

(1) "Le CENE est-il sur la bonne voie?" CSC och Hoger Instituut voor de arbeid, Veerle Cortebeek, Joris Van Ruyssveldt, Leuven, 2002.

2.4.5. I syfte att förstärka samordningen mellan chefer på lokal nivå har vissa företagsgrupper också börjat sammankalla transnationella sammanträden för ledningen samtidigt med att man har inrättat europeiska företagsråd.

2.4.6. Det europeiska företagsrådet har gynnat framväxten av en europeisk medvetenhet om den sociala dialogen, dels genom information och samråd, dels genom de unika kulturella möjligheterna att genomföra utbyte på transnationell nivå. Inom ramen för det europeiska bygget och med beaktande av de olika representationssätten innebär kunskapsutbytet, den ömsesidiga påverkan samt samordningsvinsterna för arbetstagar- och arbetsgivare i samma företagsgrupp ett verkligt kulturellt framsteg.

3. Slutsatser

3.1. De olika rapporter och studier som har gjorts om överenskommelser och praxis när det gäller de europeiska företagsråden bekräftar att de erfarenheter som hittills har vunnits gör det möjligt att dra ett antal slutsatser i fråga om hur förhandlingsprocessen inför inrättandet av ett europeiskt företagsråd eller ett förfarande för information till och samråd med arbetstagarna kan genomföras på ett enkelt, demokratiskt och effektivt sätt. När det gäller de centrala delarna av direktivet (dvs. hur arbetstagarnas rätt till information och samråd kan omsättas i praktiken) finns det också rikliga erfarenheter.

3.2. EESK har genom sin sammansättning kunnat belysa den dynamiska processen i den sociala dialog som förs inom företag och företagsgrupper. Det europeiska företagsrådet är fortfarande en ung företeelse, men det utvecklas fortlöpande. Om detta vittnar det stora antal avtal som omförhandlas varje år.

3.3. Informationsspridningen och samrådet inom det europeiska företagsrådet samt dynamiken i dess roll och verksamhet kan verkligen gynna alla berörda aktörer, däribland medborgarna. Mot bakgrund av företagets globalisering och omstruktureringar påverkar våra reaktioner på dessa företeelser inte bara våra levnads- och arbetsförhållanden, utan också det sociala klimatet utanför företagets väggar.

3.4. EESK har tagit del av en serie uppgifter om direktivets konkreta tillämpning och de europeiska företagsrådets funk-

tion, och kommittén har därmed kunnat ringa in företagsrådets bidrag till den sociala dialogen och till den europeiska utvecklingen. Vissa grundläggande frågor är dock ännu obesvarade. De berör i huvudsak följande aspekter:

- Frågan om vad som avses med att "ändamålet (...) säkerställs" och "i god tid" när det gäller information till och samråd med arbetstagarna?
- Frågan om tillämpningsområdet för direktiv 94/45/EG, till exempel när det gäller samriskföretag och möjligheterna till undantag för handelsflottan: Oklart är också själva företagsbegreppet på grund av mångfalden av företagsformer, en mångfald som kommer att bli större inom EU genom olika typer av föreningar, kooperativ och ömsesidiga bolag, vilkas ekonomiska verksamhet blir allt större och alltmer gränsöverskridande. Offentliga företag nämns uttryckligen i de nationella genomförandebestämmelserna i två länder: Sverige och Spanien.
- Frågan om representationen och proportionaliteten i representationen inom de europeiska företagsråden omfattas inte av de transnationella bestämmelserna.
- Frågan om de europeiska företagsrådets påverkan på den sociala dialogen i företaget på nationell nivå.
- Frågan om möjligheterna för företrädare för företagsråden att kunna bege sig till de driftsställen vars arbetstagarde företrädare och föra en dialog med arbetstagarrepresentanter på dessa ställen.
- Frågan om förhållandet mellan det europeiska företagsrådet och regleringsmyndigheterna på konkurrensområdet. Enligt rådets förordning (EEG) nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer kan "fysiska eller juridiska personer som visar ett tillräckligt intresse" (särskilt nämns "erkända arbetstagarrepresentanter") höras i samband med granskningen av en koncentration som är underställd gemenskapskontroll. För närvarande garanteras dock inte arbetstagarföreträdare tillgång till material i ärendet, inte ens icke sekretessbelagda delar av detta material. Denna fråga berör framför allt EU-myndigheterna inom ramen för arbetet med en bättre samordning mellan socialpolitik och konkurrenspolitik.

3.5. Även inom kommittén går åsikterna isär när det gäller räckvidden av frågorna och diskussionen om tillämpningen av direktivet och de europeiska företagsrådets funktion. Vissa ledamöter anser att detta förberedande yttrande endast bör vara informativt, utan avsikt att påverka eventuella framtida diskussioner mellan arbetsmarknadens parter om översynen av direktiv 94/45/EG, eftersom kommissionen i sitt arbetspro-

gram har planerat att samråda med arbetsmarknadsparterna senast hösten 2003. Andra ledamöter anser att de uppgifter som kommittén tagit fram om tillämpningen av direktivet och om företagsrådets funktion bör kunna fungera som bas för granskning av de aspekter som eventuellt kommer att kräva en översyn av direktiv 94/45/EG.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommitté om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om upprättande av ett handlingsprogram för gemenskapen för att främja organisationer som är verksamma på europeisk nivå inom ungdomsområdet"

(KOM(2003) 272 slutlig – 2003/0113 (COD))

(2004/C 10/06)

Den 24 juni 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 149 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 10 september 2003. Föredragande var Jillian van Turnhout, medföredragande Mário Soares och Antonello Pezzini.

Vid sin 402:a plenarsession (sammanträdet den 24 september 2003), antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 128 röster för och en emot.

1. Sammanfattning

1.1. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar denna åtgärd som garanterar kontinuitet vad gäller finansieringen av organisationer verksamma på europeisk nivå inom ungdomsområdet.

1.2. EESK är dock kritisk till förslaget att minska stödet med 2,5 % för varje år efter det tredje året. I detta yttrande beskriver vi de sannolika konsekvenserna av förslaget. Vi hävdar dessutom att dessa organisationer bör behandlas i enlighet med artikel 162 i kommissionens förordning (EG,

Euratom) nr 2342/2002⁽¹⁾ ⁽²⁾ och bör därför inte behandlas enligt artikel 113.2 i rådets förordning (EG, Euratom) nr 1605/2002.

1.3. EESK välkomnar den bidragsstabilitet som åtgärden kommer att ge Europeiskt ungdomsforum och som kommer att garantera att det fortsätter att växa och förstärkas.

⁽¹⁾ Artikel 108 i budgetförordningen.

⁽²⁾ De är organisationer som arbetar för mål av allmänt europeiskt intresse

"Artikel 162 i kommissionens förordning (EG, Euratom) nr 2342/2002. En organisation som arbetar för mål av allmänt europeiskt intresse kan vara

a) antingen en europeisk organisation för utbildning, forskning, information och studier inom europeisk politik eller ett europeiskt standardiseringsorgan, eller

b) ett europeiskt nätverk som företräder organisationer utan vinstsyfte i medlemsstaterna eller kandidatländerna och som arbetar för principer och en politik som omfattas av målen i fördragen."

1.4. EESK noterar med viss oro de senaste årens trend där en gradvis minskning av bidragen till vissa internationella ungdomsorganisationer har observerats. EESK uppmanar Europaparlamentet, rådet och Europeiska kommissionen att göra en aktiv insats för att öka denna budgetpost. Vi bör vara medvetna om att tillväxten och utvecklingen av internationella ungdomsorganisationer är ytterst viktig för Europas framtid och utveckling.

1.5. EESK noterar att förslaget täcker perioden 2004–2006. Vi uppmanar kommissionen att inleda arbetet och genomföra ett så omfattande samråd som möjligt för hur budgetpost 2006 skall behandlas.

1.6. Det är mycket viktigt att rekommendationerna i kommissionens utvärderingsrapport om stöd till internationella icke-statliga ungdomsorganisationer⁽¹⁾ genomförs omedelbart.

1.7. Kommittén konstaterar att detta är ett av många kommissionsförslag om gemenskapens handlingsprogram och åtgärder på olika områden som lagts ut på remiss. EESK förordar med kraft att kommissionen antar ett konsekvent förhållningssätt på alla dessa områden, särskilt när det gäller finansieringskriterierna.

2. Bakgrund

2.1. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén välkomnar upprättandet av gemenskapens åtgärdsprogram för att ge stöd till organisationer verksamma på europeisk nivå inom ungdomsområdet. Förslaget kommer under loppet av tre år (2004–2006) ge en grund till driftsstöd för organisationer verksamma på europeisk nivå inom ungdomsområdet.

2.2. Under flera år har bidrag till sådan verksamhet beviljats utan någon rättslig grund via budgetposter som tas upp bland kommissionens administrativa utgifter:

- Rubrik A-3023 samfinansierar driftskostnader för Europeiska unionens ungdomsforum.
- Rubrik A-3029 stöder internationella icke-statliga ungdomsorganisationer.

2.3. Stödet har varit en viktig grundfinansiering till Europeiskt ungdomsforum via Europeiska unionens ungdomsforum. När det gäller de internationella icke-statliga ungdomsorganisationerna har stödet fungerat som ett viktigt anslag till organisationernas administration och sekretariat, ett finansiellt stöd som annars inte finns tillgängligt på europeisk nivå.

2.4. Vid utarbetandet av yttrandet har Europeiska ekonomiska och sociala kommittén rådfrågat Europeiskt ungdomsforum och dess medlemsorganisationer, både internationella icke-statliga ungdomsorganisationer och nationella ungdomsråd, totalt över 90 organisationer.

3. Europeiskt ungdomsforum

3.1. EESK välkomnar den bidragsstabilitet som åtgärden kommer att ge Europeiskt ungdomsforum så att det fortsätter att växa och förstärkas. För närvarande måste bidrag till organisationen kanaliseras genom Europeiska unionens ungdomsforum där en del medlemmar av Europeiskt ungdomsforum inte är ordinarie medlemmar, t.ex. nationella ungdomsråd etablerade utanför EU. Vid första anblicken kan det ses som ett försök till att undanröja ett tekniskt hinder men EESK är också medveten om den politiska betydelsen av att ha ett enda organ på europeisk nivå för ungdomar.

3.2. EESK välkomnar i bilaga 2.1 erkännandet av ungdomsforumets självständighet och oberoende. Trots detta hänvisas också till principen om "en så omfattande medverkan i verksamheten vid Europeiska ungdomsforumet som möjligt av ungdomsorganisationer som inte är medlemmar och ungdomar som inte tillhör någon organisation". EESK anser att detta inte bör ses som ett villkor för stöd eftersom ungdomsforumet strävar efter att ha en bred medlemskår på samma sätt som Unice och EFS på europeisk nivå.

4. Internationella icke-statliga ungdomsorganisationer

4.1. Under flera år har Europeiska kommissionen gett viktigt stöd till icke-statliga ungdomsorganisationers administration och sekretariat vilket annars är otillgängligt på europeisk nivå. Majoriteten av de nationella ungdomsråden inom Europeiska unionen får ett liknande stöd från sina regeringar på medlemsstatsnivå.

4.2. En tydligare definition och förståelse för de internationella icke-statliga ungdomsorganisationernas arbete är ytterst viktig för förslagets genomförande och framgång. EESK skulle välkomna kriterier som garanterar att icke-statliga ungdomsorganisationer drivs av och för ungdomar, har en demokratisk struktur, gör det möjligt för ungdomar att delta på lokal, regional, nationell och europeisk nivå, är icke vinstdrivande samt drivs av frivilliga krafter. Ett konsekvent mätsystem bör tillämpas för att garantera att enbart de ungdomsorganisationer som uppfyller kriterierna ovan skall få tillgång till finansiering.

(1) SEK(2003) 934, kommissionens arbetsdokument om stöd till icke-statliga ungdomsorganisationer (utvärderingsrapport).

4.3. EESK förkastar förslaget att minska finansieringen med 2,5 % för varje år efter det tredje året vilket beskrivs i bilaga 5.6.

- Att inte ge kontinuerligt stöd till icke-statliga ungdomsorganisationer skulle innebära att den kunskap och erfarenhet som har byggts upp inom organisationerna under årens lopp skulle gå förlorad. Ur en skattebetalares synvinkel skulle det betyda att tidigare offentliga investeringar skulle gå förlorade.
- Hållbarheten i icke-statliga ungdomsorganisationers struktur är en mycket central fråga då det är hög omsättning på deras medlemmar, volontärer och anställda. Detta ligger i ungdomsorganisationernas natur. Dessutom är icke-statliga ungdomsorganisationer mer än andra frivilligorganisationer beroende av frivilliga vars tidigare erfarenhet är begränsad när de blir verksamma i organisationen.
- I icke-statliga ungdomsorganisationer deltar ett samhällsskikt med liten egen inkomst vilket påverkar organisationernas möjlighet att skaffa kapital från medlemmarna.

4.4. Dessutom kan förslaget att minska finansieringen efter tre år få organisationer att splittras, omgruppera sig för att sedan söka finansiering som en nybildad organisation. Incitamentet borde vara att stärka organisationerna och att få

dem att växa. Om finansieringen till enskilda organisationer fortsätter att minska på årlig basis har EESK förståelse för att olika avdelningar i en organisation kan bryta sig loss och söka bidrag på egen hand. Det behövs åtgärder för att minska denna risk.

4.5. EESK betonar vikten av att komplettera med åtgärder som uppmuntrar nya organisationer att bildas, i synnerhet när de företräder organisationer och ungdomar som traditionellt inte är representerade eller grupper som är underrepresenterade. Under det pågående Europeiska handikappåret bör särskilda ansträngningar göras för att garantera utvecklingen av organisationer som omfattar och verkar för ungdomar med funktionshinder.

4.6. EESK understryker vikten av kommissionens deltagande under den urvalsprocess som ligger till grund för finansiering. Även om EESK förstår kommissionens önskan att låta en del av detta arbete gå på entreprenad måste ändå det politiska beslutsfattandet och kontrollen även fortsättningsvis vara kommissionens ansvar.

4.7. EESK noterar att bilaga 1 i den engelska versionen av dokumentet nämner "in-formal education" i stället för "non-formal education". De andra språkversionerna tar upp "non-formal education", vilket ligger i linje med EESK:s förståelse av dessa termer.

Bryssel den 25 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Partnerskap för genomförande av strukturfonderna"

(2004/C 10/07)

Den 18 februari 2003 uppmanade Michel Barnier, kommissionär med ansvar för regionalpolitiken, på kommissionens vägnar Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om "Partnerskap för genomförande av strukturfonderna".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2003. Föredragande var Paulo Barros Vale. Medföredragande var Bruno Di Odoardo.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén enhälligt följande yttrande.

1. Inledning

1.1. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) har alltid ägnat särskild uppmärksamhet åt formerna för samordning av och samråd kring den offentliga politiken, mellan de folkvalda och det organiserade civilsamhället på Europainivå och i medlemsstaterna.

1.2. EESK förde därför in i sitt arbetsprogram för 2003 att ett initiativytrande skulle utarbetas så att man får tillfälle att belysa och uttala sig om frågan om Partnerskap för genomförande av strukturfonderna. Kommissionen uppmanade därefter EESK att utarbeta ett förberedande yttrande. Det är således en fråga som är både relevant och aktuell och området behöver utvecklas och analyseras ytterligare, dels inför den kommande översynen av strukturfonds-förordningarna och dels med tanke på den förestående utvidgningen av Europeiska unionen med ett stort antal nya medlemsstater.

1.3. "Partnerskap" är en av de principer som anges i den rättsliga grunden för strukturfonderna (vilket otvetydigt framgår av rådets förordning (EG) nr 1260/1999 av den 21 juni 1999). I takt med en rad reformer har principen fått allt större betydelse.

1.4. Partnerskap blev en utbredd samarbetsform under perioden 1994–1999, och under perioden 2000–2006 har även denna samarbetsform⁽¹⁾ kommit att omfatta lokala myndigheter, arbetsmarknadens parter och ett antal icke-statliga organisationer (NGO).

1.5. Antalet potentiella partnerskap har ökat samtidigt som

deltagandet har fördjupats så att det täcker såväl utformning och övervakning⁽²⁾ som utvärdering.

1.6. Frågan om partnerskap har tagits upp av två viktiga anledningar, nämligen:

- Arbetsmarknadens parter vill se ett förstärkt partnerskap.
- Studier visar att bra partnerskap som är breda och integrerade kan utgöra avgörande framgångsfaktorer för programmen. Detta förklaras med att
  - a) parterna involveras från processens början, vilket tillför kunskap och ger legitimitet till stödformerna,
  - b) ett brett och integrerat partnerskap gör det lättare att samordna programmets organisation,
  - c) anslagsutnyttjandet förbättras genom att urvalsprocessen blir bättre och informationen till potentiella mottagare och medfinansierare blir effektivare,
  - d) insynen och öppenheten förstärks, genom den ökade och mer positiva uppmärksamheten kring gemenskapsåtgärderna.

2. Partnerskapsbegreppet

2.1. Det krävs att man bättre definierar vad partnerskap fortsättningsvis skall innebära, så att man vid genomförandet av strukturfonderna befäster dess viktiga roll som instrument för social rättvisa och inte som ett politiskt instrument.

(1) Artikel 8 i förordningen (jfr punkt 1).

(2) Artikel 15 i förordningen.

2.2. Definitionen av partnerskap i rådets förordning (EG) nr 1260/1999 om allmänna bestämmelser för strukturfonderna⁽¹⁾ omfattar i huvudsak två typer av partnerskap (vars olika funktion behöver klargöras närmare i förordningen):

- Institutionella parter, främst de regionala och lokala myndigheterna,
- Arbetsmarknadens parter samt andra organisationer i näringsliv och samhälle.

2.3. I detta yttrande behandlar EESK partnerskap generellt, även om arbetsmarknadens parter perspektiv ägnas särskild uppmärksamhet.

3. Nuvarande situation

3.1. Den första typen av partnerskap inom ramen för strukturfonderna bedrevs på EU-nivå, innan partnerskap infördes på medlemsstatsnivå. Gemenskapens insatser skall från och med den generella programplaneringsfasen bygga på samråd mellan kommissionen, medlemsstaterna och arbetsmarknadens parter.

3.2. Enligt artikel 8 i strukturfondsförordningen skall kommissionen "varje år samråda med de organisationer som företräder arbetsmarknadens parter på europeisk nivå om gemenskapens strukturpolitik".

3.3. EESK konstaterar att partnerskapet visserligen kan fungera som modell och även ge multiplikatoreffekter i medlemsstaterna, men att samrådet på Europainivå de senaste åren har begränsats till möten under några timmar; partnerskapet innebär alltså främst att man kortfattat redogör för hur arbetet med strukturfonderna fortskrider. Det ges i praktiken inte möjlighet att lägga fram förslag angående grundläggande principer eller göra närmare bedömningar.

3.4. Partnerskapet på Europainivå begränsar sig till informationsutbyte, vilket inte är samma sak som samråd om gemenskapens strukturpolitik. Det är emellertid också upp till arbetsmarknadens parter att ta initiativ och att aktivt följa den institutionella processen i samband med genomförandet av strukturfonderna.

3.5. Det är nödvändigt att kommissionen ser över formerna för samråd med arbetsmarknadens parter, så att mötestillfällena blir fler och debatterna ger större utbyte och så att det sker ett reellt samråd med permanenta parter och parter inom olika sektorer.

3.6. Det vore dessutom önskvärt att man vid en allmän översyn av strukturfondsforordningen med större tydlighet fastställde att kommissionen konsekvent skall samråda med arbetsmarknadens parter på europeisk nivå och inte bara med medlemsstaterna, särskilt i den fas då generella mål för strukturpolitiken definieras. (Lydelsen i artikel 10 i förordningen är signifikativ i detta avseende: "varje gång efter det att samråd har skett med alla medlemsstaterna, skall kommissionen offentliggöra allmänna, vägledande riktlinjer baserade på relevant och antagen gemenskapspolitik för vart och ett av de mål som avses i artikel 1". Samrådet med arbetsmarknadens parter nämns inte.)

3.7. Det är svårt att i detalj redovisa för de olika typer av partnerskap som finns inom medlemsstaterna i arbetet med programplaneringen för strukturfonderna 2000–2006. Genom att studera utvecklingsplanerna, gemenskapens stödramar, de operativa programmen eller de samlade programdokumenten kan man konstatera att det i flertalet fall endast ges vaga och allmänna hänvisningar till formerna för arbetsmarknadens parter medverkan och att parternas medverkan i övervakningskommittéerna nämns på ett inkonsekvent och bristfälligt sätt.

3.8. Det krävs riktlinjer på gemenskapsnivå som tydligare definierar vad som skall ingå i medlemsstaternas rapporter om hur man genomfört samråd med parterna. Därigenom skulle informationen om formerna för partnerskap bli mer detaljerad och resultera i värdefulla analyser där framgångsrika metoder exemplifieras.

3.9. Om fler olika slags organisationer kunde medverka i övervakningskommittéerna skulle förvaltningen och genomförandet av strukturfonderna kunna förbättras. Organisationernas samlade erfarenheter från praktisk verksamheten och kännedom om den ekonomiska verkligheten och lokala förhållanden skulle tas till vara, vilket skulle höja kvaliteten i hela processen.

3.10. Att förstärka partnerskapen och de medverkandes roll förefaller vara en viktig målsättning, men den omsätts inte alltid i praktiken vid samråden. Här följer några exempel på detta:

- a) Det är mycket viktigt att medlemsstaterna samråder med arbetsmarknadens parter vid utformningen av nya planer innan de presenteras. Formerna för denna typ av samråd har inte alltid varit de bästa, vilket innebär att de deltagande organisationernas stöd/deltagande inte har varit effektivt.

(1) EGT L 161, 26.6.1999.

- b) I arbetet med att upprätta en definitiv plan diskuteras stöd till partnerskap under förhandlingarna mellan kommissionen och medlemsstaterna. Eftersom det inte tydligt anges vilken lägsta nivå som är acceptabel när det gäller parternas medverkan varierar tillämpningen i hög grad mellan medlemsstaterna.
- c) Partnerskapet finns alltid med bland de faktorer som specificeras vid halvtidsutvärderingar av program och samlade programdokument. Det är även viktigt att det anges hur man ser på partnerskapet och hur partnerskapet påverkat utvärderingen.
- d) Kommissionen har stött ett införlivande av partnerskapsmodeller från tidigare perioder, exempelvis lokala sysselsättningspakter. Båda parter (myndigheter och övriga partner) har dock i vissa fall del i att resultaten inte alltid varit särskilt goda.
- e) Kommissionen har tagit initiativ till en tematisk utvärdering av de territoriella sysselsättningspakter som kommissionen har stött under tidigare perioder och fallstudier kommer att genomföras. Utifrån dessa görs en lista över goda exempel. EESK vill gärna yttra sig över dessa studier.
- 3.11. Andra potentiella parter har också en viktig roll att spela för att stärka partnerskapet, främst genom att en ökad spännvidd av aktörer tillför nya perspektiv. Dessa bör med stöd av respektive medlemsstat arbeta för att få medverka i övervakningskommittéerna framöver och få administrativt stöd och särskilda utbildningsinsatser. De bör utveckla sådana metoder som tidigare varit framgångsrika.
- 3.12. Under den nuvarande perioden 2000–2006 kan man under de första åren konstaterat följande:
- a) I de över 100 program och samlade programdokument inom mål 1 respektive 60 inom mål 2 och 59 inom Interreg III som kommissionen hittills har tagit emot och behandlat följs bestämmelserna om partnerskap, som i själva verket utgör kriterier vid urval.
- b) Kommissionen har också konstaterat att planer, program och samlade programdokument har presenterats vid samråd med arbetsmarknadens parter, och att man förberett parternas medverkan i övervakningskommittéerna.
- c) Kvaliteten på medlemsstaternas information varierar kraftigt på denna punkt. Många länder nämner bara samrådet inom partnerskapet, utan att ge någon ytterligare information. I några få fall ges information till allmänheten via Internet och kommittén anser att denna metod borde uppmuntras av kommissionen.
- d) Informationen om medverkan i övervakningskommittéer är också mycket varierande. I vissa fall anges endast att parter kommer att medverka. I samband med en hearing om denna fråga som anordnats av EESK var det uppenbart att det råder stor frustration över de resultat som aktörerna i partnerskapen har kunnat åstadkomma, vilket står i kontrast till den positiva bedömning som olika myndigheter gjort.
- e) I dokument som lagts fram används begreppet partnerskap på olika sätt från program till program i samma medlemsstat, vilket är en följd av principen om subsidiaritet enligt artikel 8 i förordning (EG) nr 1260/1999.
- f) Vad avser arbetsmarknadens parter befogenheter inom övervakningskommittéerna finns stora skillnader. Även om de medverkar i kommittéerna kan man konstatera att de i många fall har annan status än övriga deltagare, och saknar eller har begränsad rösträtt, eftersom de ibland endast har en rådgivande eller informerande roll i kommittéerna.
- g) Trots att vissa brister har konstaterats förväntar sig EESK resultat på medellång sikt vilket även kommissionen förefaller göra. Övervakningskommittéerna har som bekant under innevarande period, 2000–2006, en viktigare funktion än tidigare, främst eftersom de godkänner urvalskriterierna för projekten. Redan vid den nästkommande halvtidsutvärderingen kommer man att kunna dra säkrare slutsatser, eftersom effekterna av partnerskapen är en av de aspekter som skall utvärderas.
- h) Partnerskapets betydelse och dess viktiga roll vid genomförandet av strukturfonderna framgår ovan. Att parternas agerande och medverkan är så varierande tyder på att det saknas en tydlig ram för formerna för medverkan i de olika faserna, när det gäller partnerskapens arbetsformer och effektivitet, och man bör därför ägna denna fråga särskild uppmärksamhet. De konstaterade skillnaderna när det gäller rollen för partnerskapets aktörer och formerna för deras medverkan, även inom medlemsstaterna, innebär att det i fortsättningen kan behövas en striktare och mer preciserad ram på området.

3.13. Mycket återstår emellertid att göra på området, och kommissionens roll är därför viktig. Det yttrande som kommittén nu har uppmanats att lägga fram är ett viktigt steg på vägen, som kan ge reella multiplikatoreffekter så att det ges nytt utrymme för förbindelser mellan arbetsmarknadens parter och myndigheterna i medlemsstaterna. Nya och obeprövade sätt att utveckla det civila samhällets medverkan i genomförandet av offentliga program, särskilt för arbetsmarknadens parter, ger dessutom kommissionen ett särskilt ansvar att påverka myndigheter att uppträda klanderfritt.

4. Partnerskapets nivåer och stadier samt procedurfrågor

4.1. I studien "En tematisk utvärdering av partnerskapsprincipen" från 1999 som kommissionen uppdrog att genomföra åt Tavistock Institute, enheten för utvärdering och undersökning, London, visas omfattande skillnader i hur mycket parterna medverkar i programmens olika faser. Man konstaterar att de medverkade i faserna för programplanering och allmän programplanering (före förhandlingsstadiet), men att deras medverkan var helt otillräcklig i övervaknings- och utvärderingsfaserna. I de senare faserna gav man i vissa medlemsstater endast parterna "intryck av att medverka", enligt studien.

4.2. Mot en sådan bakgrund borde man undersöka frågan om de övervakningskommittéer som beskrivs i artikel 35 i strukturfondsförordningen. I och med att dessa kommittéer får nya och viktiga funktioner krävs en översyn av formerna för arbetsmarknadens parter medverkan.

4.3. I rapporten från Tavistock Institute konstateras att övervakningskommittéerna givit arbetsmarknadens parter information om inriktningen på genomförandet av fonderna, men att de knappast varit en instans där parterna har kunnat medverka i beslutsprocessen.

4.4. Det är framför allt viktigt att arbetsmarknadens parter medverkan i övervakningskommittéerna blir obligatorisk och får högre status genom direkt rösträtt så att de klart kan uttrycka sina synpunkter om de frågor som diskuteras.

4.4.1. Om parternas ställningstagande endast kommer till uttryck genom att man för in i protokollet hur de yttrar sig i de frågor som diskuteras, kan varken de nationella och regionala myndigheterna eller de europeiska institutionerna bilda sig en klar uppfattning om hur merparten av de grupper som företräds i övervakningskommittéerna ser på olika frågor och bedöma styrkeförhållandet mellan de olika uppfattningar som eventuellt uttrycks. Endast i en omröstningssituation uppnår man en sådan tydlighet.

4.5. Det är viktigt att arbetsmarknadens parter får bidra till övervakningskommittéernas arbete. Därför krävs följande:

— Dagordningar skall inte enbart innehålla punkter inriktade på att lösa administrativa problem vid kontakterna mellan myndigheter och kommissionen, vilket ofta är fallet. Kommittéernas sammanträden skall vara inriktade på att kontrollera att genomförandet av stödåtgärderna präglas av effektivitet och kvalitet.

— Man behöver skapa ett sekretariat för att ge övervakningskommittéerna administrativt stöd, så att arbetsmarknadens parter kan fullgöra sin uppgift på ett bra sätt och få den information de behöver inför beslutsfattandet.

— Kvaliteten på partnerskapet bör, vid utvärdering av enskilda stödåtgärder, ingå bland programmens effektivitetsindikatorer och bör dessutom utgöra ett centralt kriterium vid tilldelningen av medel från den effektivitetsreserv för de operativa programmen som medlemsstaterna kan få tillgång till efter halva programperioden, i enlighet med artikel 44 i förordningen.

4.6. Kommissionen bör initiera en ny studie med en beskrivning av de olika formerna för medverkan som har använts på nationell och regional nivå. Genom sådan information skulle man kunna bedöma och sprida en rad metoder som inte är så väl kända men som skulle kunna få stor betydelse i framtiden.

4.7. EESK anser att det behövs garantier för att de som utvärderar ett visst program har en oberoende ställning gentemot den nationella myndighet som är ansvarig för genomförandet. Även här kunde de institutionella parternas och arbetsmarknadens parter roll förstärkas om man tog till vara deras erfarenheter av konkreta resultat av olika stödåtgärder.

5. Urvalskriterier för partnerskapet

5.1. EESK anser att metoderna för val av parter och frågan om öppenhet angående deras uppgifter och ansvarsområde är mycket viktiga aspekter.

5.2. Det är oklart om det är förenligt med reglerna att parterna medverkar direkt i någon fas av genomförandet av ett program och samtidigt är initiativtagare till projekt. Man behöver därför fastställa tydligare kriterier för hur parterna skall utses, så att man förhindrar situationer då parter utgörs av organisationer som är kopplade till staten och som på grund av sin funktion eller struktur inte kan agera oberoende.

5.3. EESK anser att man behöver ta ställning till hur många parter som högst bör kunna ingå i ett partnerskap i programmets olika faser. Därmed kan man undvika tungrodda byråkratiska rutiner som leder till ineffektivitet och förhindra att det individuella ansvaret försvinner till följd av att kommittéer blir alltför stora och enbart fungerar som forum för information.

5.4. EESK anser att partnerskapen måste vara nätverk med stor trovärdighet på olika nivåer (och med tillräckliga befogenheter), så att deras medverkan blir påtaglig och inte bara en formalitet.

5.5. Utöver de organisationer som vanligtvis räknas till arbetsmarknadens parter (fackföreningar, näringslivets intresseorganisationer, jordbrukare, företrädare för hantverk och handel, tredje sektorn och kooperativa föreningar, etc.) bör man även se till att andra oberoende organisationer blir mer delaktiga i gemenskapens strukturpolitik, exempelvis handelskamrar, universitet, organisationer för socialt boende, etc.

6. Intressekonflikter

6.1. Det kan uppstå stora problem på grund av partnerskaps sammansättning när parter tar på sig uppgifter som inte är förenliga med ett öppet och oberoende förhållningssätt, genom att exempelvis samma personer medverkar vid planering/övervakning/utvärdering och ofta samtidigt är stödmottagare.

6.2. Det förefaller som om uppdragen många gånger är oförenliga eller ger upphov till intressekonflikter eftersom en part kan vara med och fatta beslut även som stödmottagare från strukturfonderna.

6.3. Det borde anges tydligt vid vilka faser i processen parterna bör medverka och hur deras inflytande skall utövas. Parterna borde således ha en rådgivande funktion snarare än beslutsfattande. Om arbetsmarknadens parter får en beslutande funktion sätts den representativa demokratin delvis ur spel eftersom det i en demokrati är de folkvalda organen som fattar beslut. EESK:s ställningstagande beträffande parternas rösträtt går ut på att den bör begränsas till att gälla organ för förberedelser, övervakning och utvärdering. Det bör inte gälla organ för förvaltning av och beslut om projekt, även om parterna sitter med eller är representerade där. Det handlar om att tillämpa principen om deltagardemokrati utan att inkräkta på principen om representativ demokrati.

6.4. EESK anser att det är nödvändigt med tydliga regler för varje medverkande grupp: de grupper som medverkar i programplanering, övervakning respektive utvärdering. Därigenom undanröjs problem med intressekonflikter, som är oförenliga med allmänna etiska och rättsliga principer.

7. Andra typer av partnerskap

7.1. EESK anser att man i genomförandet av strukturfonderna bör införa nya former av medverkan för institutionella parter och arbetsmarknadens parter, så att man inte begränsar sig till medverkan i organ för planering, förvaltning, kontroll och utvärdering.

7.2. Man bör i större utsträckning tillämpa förfarandet med globalt stöd, så att medlemsstaterna får bygga upp egna modeller, åtminstone för en del av gemenskapens stödramar, vilket skulle kunna ge snabbare och mindre byråkratiska förfaranden och minska bördan på de statliga budgetarna, med hänsyn till det allmänt ansträngda läget för de offentliga finanserna.

7.3. EESK anser att förfarandena för globalt stöd inte bör bibehållas i den form de haft hittills i tillämpningen. Man måste utvärdera sina erfarenheter och därefter förbättra reglerna, så att man kan ge möjlighet åt fler trovärdiga aktörer – inte uteslutande statliga – att medverka vid förvaltningen av strukturfonderna, mot bakgrund av att flera medlemsstater inte haft ett sådant tillvägagångssätt.

8. Finansiering och tekniskt stöd

8.1. EESK anser dessutom att arbetsmarknadens parter bör ha tillgång till finansiering och utbildning så att de fullt ut kan fullgöra de uppgifter de tilldelats. Sådana lösningar har hittills varit mycket ovanliga, eller saknats helt.

8.2. I några fall är parterna inte i stånd att fylla sin funktion, på grund av att de inte har tillräckligt många sakkunniga med den kompetens som krävs för en aktiv medverkan i de organ som är kopplade till EU-fonderna, där deras medverkan hade varit både möjlig och önskvärd.

9. Utvidgningen

9.1. Unionens förestående utvidgning är en fråga som oroar EESK, med tanke på hur bräckligt det civila samhället är i de blivande medlemsstaterna. Partnerskap i dessa länder kan endast bli effektivt om man verkligen ser till att intresseorganisationerna på det ekonomiska och sociala området får administrativt och finansiellt stöd, så att de når den miniminivå som krävs för en aktiv och effektiv medverkan i de olika partnerskapsförfarandena.

10. Andra frågor

10.1. EESK anser att medlemsstaterna måste rikta särskild uppmärksamhet mot hela den administrativa processen, så att byråkratin kan minska till ett minimum. Tungrodd byråkrati som är både överdriven och oproportionerlig medför att själva principen om partnerskap kan ifrågasättas, eftersom det finns administrativa hinder och förfaranden som i alltför många fall är rent kontraproduktiva.

11. Slutsatser

11.1. EESK anser att det skulle finnas många fördelar med att gemenskapen fastställer minimigränser för medverkan, huvudsakligen genom en förordning som låter medlemsstaterna själva fastställa formerna för denna typ av medverkan, genom lagstiftning och nationella bestämmelser.

11.2. Rollen för arbetsmarknadens parter, förslagets innehåll och formerna för medverkan varierar självfallet under de olika faserna för förberedelse, finansiering, övervakning och utvärdering av gemenskapens strukturfondsåtgärder. Det är därför viktigt att det klargörs vad man förväntar sig av arbetsmarknadens parter, vad parterna bör göra för att programmen skall bli så lyckade som möjligt, på vilken nivå

partnerskapet genomförs och vilka politiska och administrativa organ som parterna skall medverka i.

11.3. Partnerskapet har avgörande betydelse i följande två faser av strukturåtgärderna:

- I den politiskt viktiga fasen då stödformerna planeras och övergripande beslut fattas på europeisk nivå och på medlemsstatsnivå.
- I fasen för övervakning och utvärdering av stödåtgärderna.

11.4. EESK anser att artikel 8 i förordning (EG) nr 1260/1999 behöver formuleras om och göras mer detaljerad så att man skapar en tydlig ram för varje grupp av aktörer i programmets olika faser, från utformning till utvärdering, och därmed ger arbetsmarknadens parter möjlighet till reell medverkan.

11.5. EESK anser att den operationella förvaltningen av stödåtgärder även fortsättningsvis bör vara myndigheternas befogenhetsområde, så att inte rollerna blir överlappande och otydliga.

11.6. EESK anser att man kan dra lärdom av erfarenheterna med de territoriella sysselsättningspakterna, när det gäller dels arbetsmarknadsparternas och de institutionella parternas medverkan/roll, dels ansvar och begränsningar för såväl myndigheterna som för arbetsmarknadens parter.

11.7. Det vore önskvärt att arbetsmarknadsparternas medverkan präglas av större djup och ansvar – med tillräckligt administrativt och finansiellt stöd – i förvaltningen av åtgärder som finansieras genom strukturfonderna. EESK föreslår därför att en del av anslagen tilldelas som globalt stöd (exempelvis 15 procent av det samlade stödransanslaget) så att medlemsstaterna upp till en minimitröskel måste acceptera denna metod som för närvarande tillämpas i alltför liten utsträckning.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets beslut om upprättandet av en kommitté för valuta-, finans- och betalningsbalansstatistik (kodifierad version)"

(KOM(2003) 298 slutlig – 2003/0136 (CNS))

(2004/C 10/08)

Den 6 juni 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2003. Föredragande var Susanna Florio.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 september 2003 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 125 röster för, 2 röster emot och 1 nedlagd röst.

1. I juni 2002 antog kommissionen en rad dokument – med utgångspunkt i vitboken om styrelseformer – som skall bidra till att EU-institutionerna fungerar bättre och bättre kan förklara vad unionen gör och vad EU-besluten innebär. Det har flera gånger framhållits att uppbyggnaden av ett demokratiskt EU även grundar sig på förmågan att informera och att göra medborgarna delaktiga i besluts- och lagstiftningsprocesserna.

2. Det är särskilt viktigt att förenkla informationen och göra den tydlig, till exempel på gemenskapslagstiftningens område. 1987 gav kommissionen sina avdelningar i uppdrag att kodifiera rättsakter för att garantera större rättssäkerhet, bland annat därför att det var omöjligt att ändra ett besluts innehåll i grunden.

3. Det föreliggande förslaget till kodifiering rör rådets tidigare beslut (91/115/EEG) om upprättandet av en kommitté för valuta-, finans- och betalningsbalansstatistik. Eftersom det är fråga om kodifiering av en konsoliderad text gäller kommitténs yttrande inte själva texten, utan förenklingsförslaget.

4. Såväl betydelsen av att kommittén inrättas som de många rättelserna som införts i texten under olika skeden talar för att man bör stödja förenklingsförslaget (kodifieringen), som

säkert kommer att bidra till att kommittén fungerar bättre och till att informationen om dess arbete underlättas.

5. Denna information är särskilt nödvändig för de olika instanser inom institutionerna och samhället som använder och lämnar uppgifter om valuta-, finans- och betalningsbalansstatistik enligt bestämmelserna.

6. EESK har länge ansett att det är mycket viktigt att statistikbesluten röner största möjliga enighet och får stöd, eftersom de är så viktiga för utarbetandet av politiska och ekonomiska strategier samt valuta- och budgetstrategier. Det är viktigt att kontinuerligt kontrollera sanningshalten och trovärdigheten både i uppgifterna från de nationella statistikbyråerna och uppgifterna från Eurostat.

7. Rådets beslut om upprättandet av en kommitté för valuta-, finans- och betalningsbalansstatistik är mycket betydelsefullt. EESK anser även att man bör stödja kodifieringen av detta rådsbeslut, även om det bör påpekas att över tio år gått sedan rådets dokument antogs (1991) och att detta tyder på en viss tröghet i utarbetandet av de slutgiltiga rättsakterna och i kodifieringsförfarandena.

8. Därför anser kommittén att kodifiering bör ske snabbare när detta är möjligt.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommitté om "Förslag till rådets förordning om inrättandet av en sammanhållningsfond (kodifierad version)"

(KOM(2003) 352 slutlig – 2003/0129 (AVC))

(2004/C 10/09)

Den 30 juni 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2003. Föredragande var Francisco João Silva.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 september 2003 antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 123 röster för, 1 röst emot och 3 nedlagda röster.

1. Kommittén stöder kommissionens förslag om kodifiering av rådets förordning (EG) nr 1164/94 om inrättandet av en sammanhållningsfond.
2. Kodifieringen kommer att bidra till att gemenskapslagstiftningen blir enklare och begripligare på ett område som just nu har stor relevans för den europeiska integrationen.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till rådets förordning om kontroll av företagskoncentrationer” (EG:s koncentrationsförordning)”

(KOM(2002) 711 slutlig – 2002/0296 (CNS))

(2004/C 10/10)

Den 14 januari 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 308 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var María Candelas Sánchez Miguel.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 102 röster för, 27 röster emot och 16 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Syftet med kommissionens förslag till förordning är att i en sammanhållen text samla förordning (EEG) nr 4064/89, de ändringar som gjordes i samband med Österrikes, Finlands och Sveriges anslutning samt förordning (EG) nr 1310/97 om ändring av den första förordningen. Målet med detta nya förslag är å ena sidan att göra rättsakterna lättare att förstå för dem som är involverade i företagskoncentrationer på EU-nivå och å andra sidan att uppfylla förpliktelseerna i förordningen om översyn av de tröskelvärden för omsättning som avgör om en koncentrationen har gemenskapsdimension.

1.2. I grönboken ⁽¹⁾ om översynen av förordningen föreslås några områden där ändringar kan göras: hur tröskelvärdena för omsättning fungerar, det substans-test som skall gälla för kommissionens prövning av koncentrationer samt processuella frågor. EESK har utarbetat ett yttrande ⁽²⁾ om grönboken där alla dessa områden behandlades.

1.3. Efter det att förordningen trädde i kraft har domstolen utfärdat flera domar som har haft stor betydelse för hur koncentrationsbestämmelserna skall tolkas och för kompetensfördelningen mellan medlemsstaterna och kommissionen. För att ta hänsyn till detta har den reform som föreslås i grönboken getts större räckvidd.

1.4. Resultatet skall utvärderas när den nya förordningen har trätt i kraft. I nuläget, efter det att kommissionen har hört

vissa institutioner, verkar det som om reformen välkomnas eftersom de svårigheter som konstaterats minskar bestämmelsernas effektivitet.

1.5. Dessutom är det förmodligen mycket viktigt att den nya förordningen antas före EU:s utvidgning. Den ekonomiska koncentration som sannolikt kommer att äga rum i många av anslutarländerna kan underlättas om förfarandena förenklas och särskilt om det fastställs vilka tröskelvärden för omsättning som skall användas för att avgöra om koncentrationer har en gemenskapsdimension.

2. Förslagets innehåll

2.1. I stora drag har förslaget till ny förordning följande innehåll:

- frågor om jurisdiktion
- materiella frågor
- förfarandefrågor
- andra ändringar

2.2. Frågor om jurisdiktion

2.2.1. Här föreslår kommissionen ett system med effektivare hänskjutanden i syfte att optimera fördelningen av ärenden mellan nationella konkurrensmyndigheter och kommissionen så att man uppnår

- en förbättring av kriterierna för hänskjutande, vilket även inbegriper en närmare överensstämmelse mellan kriterierna för hänskjutande i båda riktningar,
- tillämpning av artiklarna 9 och 22 redan i skedet före anmälan, vilket understödjer de anmälande parternas initiativrätt i detta skede av förfarandet,

⁽¹⁾ Grönbok om översynen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89 (KOM(2001) 745 slutlig).

⁽²⁾ EGT C 241, 7.10.2002.

- en överföring av ärenden till kommissionen i enlighet med artikel 22, i de fall då alla, eller åtminstone tre, medlemsstater beslutar att hänskjuta ärendet,
- införandet av en möjlighet för kommissionen att begära att få ett fall hänskjutet till sig i enlighet med artikel 22; därigenom fastställs en formell initiativrätt.

2.2.2. De materiella kriterierna, särskilt kriterierna för hänskjutande, förbättras genom att medlemsstaterna inte längre som hittills enligt artikel 9.2 a skall bedöma huruvida den föreslagna koncentrationen hotar att skapa en dominerande ställning; medlemsstaterna skall i stället tillåtas göra förfrågningar om hänskjutande på grundval av att konkurrensen påtagligt skulle påverkas på en avgränsad marknad inom en viss medlemsstat. Artiklarna 9 och 22 är också tillämpliga i skedet före anmälan på parternas begäran eller om minst tre medlemsstater berörs.

2.2.3. Tack vare klargörandet och effektiviseringen av förfarandereglererna rörande gemensamma hänskjutanden, med tidsfrister för medlemsstaternas begäran om och anslutning till hänskjutande, uppnås en anpassning till kommissionens praxis i konkreta ärenden ⁽¹⁾.

2.2.4. Definitionen av koncentrationsbegreppet i artikel 3 har ändrats så att den uttryckligen omfattar kriterierna om att koncentration innebär en förändring av kontrollförhållandena och att denna förändring måste ha varaktig karaktär. Dessutom föreslås det att flera transaktioner som är villkorade av varandra eller har nära anknytning skall anses utgöra en enda transaktion.

2.3. Materiella frågor

2.3.1. De materiella kriterier som kommissionens ingripande baseras på, särskilt kriteriet "märkbar begränsning av konkurrensen", diskuterades i grönboken. För att öka rättssäkerheten föreslås att det införs ett nytt stycke 2 i artikel 2, där begreppet "dominerande ställning" skall klargöras i enlighet med de kriterier som fastställts av domstolen ⁽²⁾, så att även oligopol omfattas (även om inga samordningsavtal föreligger) ⁽³⁾.

(1) Ärenden: Promotech/Sulzer, kommissionens beslut av den 24 juli 2002; och GEES/Unison, kommissionens beslut av den 17 april 2002.

(2) Fotnoterna 17 och 18 (KOM(2002) 711 slutlig – 2002/0296 (CNS)).

(3) När det gäller horisontella koncentrationer har kommissionen offentliggjort ett utkast till tillkännagivande i enlighet med rådets förordning (EEG) nr 4064/89 (EGT C 331, 31.12.2002, s. 18) som EESK utarbetar ett yttrande om (CESE 1170/2003).

2.3.2. Vid behandlingen av de materiella frågorna har man beaktat effektivitetsvinsterna i koncentrationskontrollen genom att det i artikel 2.1 b anges att hänsyn skall tas till den tekniska och ekonomiska utvecklingen, förutsatt att detta är till gagn för konsumenterna och inte utgör ett hinder för konkurrensen.

2.4. Förfarandefrågor

2.4.1. I artikel 4.1 stryks tidsfristen på en vecka för att inge förhandsanmälan om koncentration, men skyldigheten att inge en förhandsanmälan fastslås klart och tydligt.

2.4.2. När det gäller uppskjutande av genomförandet av en anmäld koncentration, fram till det att kommissionen beslutar att godkänna den, finns två automatiska undantag för

- förvärv via fondbörsen,
- koncentrationer enligt det förenklade förfarandet.

2.4.3. Tidsfrister uttrycks i arbetsdagar.

2.4.4. Tidsramarna görs mer flexibla både i den första och i den andra etappen, eftersom det har visat sig att det i vissa komplicerade ärenden har uppstått tidspress. Följaktligen föreslås följande:

- Första etappen: 35 arbetsdagar om åtaganden föreslås.
- Andra etappen: frivillig förlängning med 20 dagar och automatisk förlängning med 15 dagar.

2.4.5. När det gäller förfarandet efter ogiltigförklaring vid domstolen föreslås en precisering av artikel 10.5 för att nya koncentrationskrav skall kunna beaktas.

2.4.6. Verkställighetsföreskrifterna, både för förfaranden och för möjliga påföljder, har bland annat följande innehåll:

- Som allmän princip bör verkställighetsföreskrifterna överensstämma med de motsvarande bestämmelserna på antitrustområdet.
- Högre tak för böter i samband med insamling av uppgifter.
- Även de viten som föreläggs för att se till att vissa typer av kommissionsbeslut iakttas skall höjas.
- Kommissionen ges befogenhet att inhämta upplysningar från privatpersoner.

2.5. Andra föreslagna ändringar

2.5.1. Rapport från kommissionen till rådet om hur tröskelvärdena fungerar. Denna rapport skall avläggas senast den 1 juli 2007.

2.5.2. Tidsfristerna för hänskjutande före anmälan ändras i enlighet med artikel 1.

2.5.3. När det gäller kommissionens befogenheter att förbjuda en koncentration som redan är genomförd ger artikel 8.4 möjlighet att kräva att sammanförda tillgångar delas upp, att gemensam kontroll upphör eller att andra åtgärder som är lämpliga för att återupprätta förutsättningarna för en effektiv konkurrens vidtas.

2.5.4. Behandlingen av accessoriska begränsningar är direkt knuten till behandlingen av koncentrationer, och tanken är att ett godkännande från kommissionen skall krävas även när det gäller dem.

3. Allmänna kommentarer

3.1. EESK välkomnar förslaget till ny koncentrationsförordning som i enlighet med principen om förenklad lagstiftning samlar olika rättsakter i en, så att bestämmelserna lättare kan tillämpas på inre marknaden⁽¹⁾. Den rådfrågning som genomförts i samband med grönboken har visat att det finns ett behov av att skapa flexibla och lättförståeliga bestämmelser som dels kan underlätta kommissionens och medlemsstaternas myndigheters arbete, dels och framför allt företagens användning av rättsakterna. Detta skulle kunna undanröja osäkerhet kring rättsläget och förhindra skadliga konsekvenser för dem som berörs av företagssammanslagningen.

3.2. Det bör framhållas att domstolens hittillsvarande rättspraxis har inarbetats i förslaget till förordning. Detta ger förslaget en praktisk vinkling, eftersom de fall som behandlats av domstolen efter det att talan väckts av företag har byggt på tolkningsproblem som uppstått till följd av att vissa av förordningens artiklar var otydliga när det gäller i) fördelning av ärenden mellan olika berörda myndigheter och ii) de kriterier som används för att avgöra om ett ekonomiskt sakförhållande faller inom kommissionens behörighetsområde.

⁽¹⁾ Utöver de anförda rättsakterna har kommissionen, för att klargöra vissa svårigheter i dem, offentliggjort en rad tolkningsmeddelanden, varav följande förtjänar att nämnas: Kommissionens tillkännagivande om begreppet självständigt fungerande gemensamma företag (EGT C 66, 2.3.1998); Kommissionens tillkännagivande om begreppet koncentration (EGT C 66, 2.3.1998); Kommissionens tillkännagivande om begreppet berörda företag (EGT C 66, 2.3.1998); Kommissionens tillkännagivande om beräkning av omsättning (EGT C 66, 2.3.1998).

3.3. EESK anser att bedömningar i enlighet med reglerna för kontroll av företagskoncentrationer med nödvändighet är komplicerade, och de försvåras alltmer i takt med de snabba förändringar i de ekonomiska villkoren som orsakas av bl.a. globaliseringen. Därför är det nödvändigt att bygga upp ekonomiska och produktiva strukturer som kan garantera att gemenskapsekonomin får större konkurrenskraft.

3.4. Koncentrationskontrollen bör alltså betraktas mot bakgrund av den globala ekonomin – i enlighet med artikel 1.3 a – och ta hänsyn till det ständigt ökande internationella konkurrenstrycket på företag inom EU. EESK vill understryka det angelägna i att bedömningen av förvärv baseras på en grundlig global marknadsanalys och sålunda inte inskränks till att beakta endast europeiska förhållanden.

3.5. I detta perspektiv måste konkurrens effekterna även fortsättningsvis stå i centrum för bedömningarna när det gäller kontroll av företagskoncentrationer. Konkurrenskraften bör bedömas inte bara utifrån den europeiska marknaden utan också, vilket sägs i punkt 3.4, i ett internationellt perspektiv, och de ekonomiska förhållandena på världsnivå bör ges större uppmärksamhet. Syftet med konkurrenspolitiken är bland annat att tillgodose konsumentintresset. EESK är givetvis medveten om de mångfacetterade ekonomiska och sociala frågeställningar som uppkommer i samband med strukturförändringar, och därför bör även andra marknadsaktörers intressen tas med i beräkningen.

3.6. Rent allmänt bör framhållas att skälen i ingressen inte fullt ut överensstämmer med motsvarande artiklar; vissa av de kommentarer som gjordes om grönboken, bl.a. i samband med rådfrågningen av ekonomiska och sociala intressegrupper och andra aktörer, har inarbetats i skälen men inte i förordningens bestämmelser. Ett slående exempel är skäl 32 och 42 om de rättigheter som arbetstagare har i företag som är involverade i en koncentration; i artiklarna nämns dock inte vid något tillfälle dessa rättigheter, som dock fastläggs i fördraget⁽²⁾ som ett erkännande av att företagssammanslagningar ofta får betydande ekonomiska konsekvenser för sysselsättningen i de berörda företagen. Därvid bör kommissionen vid sin bedömning ta fasta på förverkligandet av de grundläggande mål som anges i artikel 2 i fördraget, bland annat en förstärkning av gemenskapens ekonomiska och sociala sammanhållning i enlighet med artikel 158 (tidigare artikel 130 a).

⁽²⁾ I artikel 127.2 sägs att "målet att uppnå en hög sysselsättningsnivå skall beaktas när gemenskapens politik och verksamhet utformas och genomförs".

3.7. En annan allmän kommentar är att det råder bristande överensstämmelse mellan de olika språkversionerna av förslaget. Denna fråga är av största relevans eftersom den kan vara avgörande för en korrekt tillämpning av förordningen, då det ytterst är den egna språkversioner som gäller i respektive land.

3.8. Vid genomgången av de föreslagna reglerna kommer vi att använda samma tematiska framställning som kommissionen så att en jämförelse mellan EESK:s yttrande och grönboken underlättas. Under alla omständigheter kommer omarbetningen av de tidigare rättsakterna att skapa en mer systematisk överblick av de olika ämnena och underlätta tillämpningen, förhoppningsvis med bättre resultat.

3.9. Frågorna om jurisdiktion behandlades ingående i grönboken. Resultatet kan därför anses vara rimligt tillfredsställande när det gäller koncentrationsbegreppet, bestämmelserna om hänskjutande (även om frågan om huruvida en koncentration skall anses ha gemenskapsdimension när den berör två eller flera stater, som det föreslås i grönboken, kanske bör behandlas ytterligare) och följaktligen fördelningen av ärenden mellan kommissionen och medlemsstaterna. Två kommentarer bör dock göras här.

3.9.1. För att avgöra om en koncentration med gemenskapsdimension skall hänskjutas till en eller flera medlemsstater, vilkas myndigheter kan ha bättre förutsättningar att handlägga ärendet, föreslogs det i grönboken att kravet i artikel 9.2 b att den marknad som berörs av koncentrationen inte får utgöra "en väsentlig del av den gemensamma marknaden" skall ersättas med kriteriet att koncentrationens effekter "inte skulle sträcka sig utöver medlemsstatens territorium". Denna ändring återfinns dock inte i förslaget. EESK anser att den bör införas, eftersom den innebär en mer effektiv behörighetsfördelning mellan gemenskapen och de nationella myndigheterna.

3.9.2. Den nya artikel 4.4 ger de anmälade parterna möjlighet att före anmälan begära att kommissionen hänskjuter ett ärende till de nationella myndigheterna. Frågan är om denna lydelse är i linje med det uppställda målet, eftersom kommissionen förbehåller sig rätten att hänskjuta hela ärendet eller delar av det till dessa myndigheter. I händelse av ett partiellt hänskjutande skulle de berörda parterna, som vill att ärendet som helhet behandlas av en enskild myndighet, befinna sig i en situation där det faktiskt handläggs av två skilda instanser. EESK anser att denna särskilda bestämmelse om hänskjutande endast bör ge kommissionen möjlighet att hänskjuta hela ärendet till de nationella myndigheterna. Om kommissionen, efter en begäran från de berörda företagen,

beslutar att en koncentration har en gemenskapsdimension, bör medlemsstaterna inte ha vetorätt utan koncentrationen skall behandlas uteslutande på gemenskapsnivå.

3.10. De materiella frågorna sammanhänger med kriterier som står som grund för konkurrenspolitiken, särskilt kriterierna "dominerande ställning" och "betydande minskning av konkurrensen" som har uttolkats av EG-domstolen⁽¹⁾ i fråga om fall, där det var tveksamt om förordningen kunde tillämpas, t.ex. oligopol. Därför anser EESK att den nya punkt 2 i artikel 2 är i enlighet med strävandena efter ett klargörande, även om de kvantitativa tröskelvärden i artikel 1 innebär att ett betydande antal koncentrationer faller utanför gemenskapens tillsynsområde även om de har tydliga ekonomiska återverkningar på den inre marknaden. Vid analys av dylika materiella frågor bör man under alla omständigheter beakta synpunkterna i punkt 3.4 och 3.5 ovan.

3.10.1. EESK anser dock, att om avsikten är att förordningens text skall överensstämma med texten i ingressen, bör man i avsnittet om bedömning av koncentrationer i anslutning till behandlingen av materiella frågor även beakta arbetstagarnas rättigheter och utveckling av sysselsättningen, eftersom arbetstagarnas rätt att få information och bli hörda inte kan förbises i EU.

3.10.2. Vidare bör innehållet i artikel 3.4 och artikel 5.2 vara sinsemellan överensstämmande. I den förstnämnda föreslås att två eller flera transaktioner som är villkorade av varandra eller har så nära anknytning att deras ekonomiska grunder motiverar att de behandlas som en enda transaktion, av kommissionen skall betraktas som en enda koncentrationsbildning. Det vore lämpligt att i artikel 5.2 hänvisa till ovanstående vid beräkning av omsättningen.

3.11. Förfarandefrågorna har varit föremål för en genomgående översyn. Lagtexten har omarbetats, men dessutom har innehållet korrigerats i syfte att anpassa och förenkla förfarandet vid begäran och anmälan.

3.11.1. I fråga om tidsfristerna för hänskjutande till de nationella myndigheterna, innebär förslaget till förordning vissa ändringar (artikel 9.4 och framåt). I syfte att underlätta tillämpningen vid förfarandet för hänskjutande har tidsfristerna utvidgats betydligt. Denna förlängning av förfarandet kan dock snarare utgöra ett hinder.

(1) EG-domstolen har klarlagt definitionen på "dominerande ställning" i mål T-112/96 Gencor/kommissionen.

3.11.2. Även i fall då begärande parter anhåller om förlängning av tidsfristen i det andra skedet, är den angivna tiden, 15 dagar från och med att skedet inleds, alltför knapp. Man måste beakta att begäran inlämnas i ett mycket tidigt skede av förfarandet då parterna knappast med säkerhet kan känna till alla invändningar som kommissionen kan göra mot en anmäld transaktion. Vidare bör man klarlägga om tidsfristerna på 15 och 20 dagar kan ackumuleras eller om den andra tidsfristen börjar löpa så fort förlängning har beviljats. I det första fallet kan tidsfristen utökas betydligt om det är kommissionen som beviljar förlängning.

3.12. Avseende de övriga ändringarna är de i allmänhet motiverade och berör frågor som är av stort intresse för konkurrensen på den inre marknaden. Det finns dock två frågor som enligt EESK bör ses över.

3.12.1. För det första skall accessoriska begränsningar om de är nödvändiga vara föremål för kommissionens tillstånd till koncentration utan att detta uttryckligen begärs. Denna metod innebär att företagens rättssäkerhet försvagas eftersom de inte kan ges garantier om innehållet i kommissionens utlåtande. I detta fall kan det uppstå en situation där de nationella myndigheterna ifrågasätter den accessoriska karaktären i nämnda begränsningar genom att de kan tolkas som oavhängiga begränsningar, vilket leder till att parterna blir tvungna att bevisa lagligheten i ett nationellt förfarande.

3.12.1.1. Således vore det önskvärt att i enlighet med rättspraxisen vid EG-domstolen⁽¹⁾ behålla kommissionens skyldighet att uttryckligen uttala sig om den accessoriska karaktären i begränsningar som parterna har uttryckt.

3.12.2. Ifall man trots allt inte behåller denna skyldighet vore det i syfte att garantera en godtagbar nivå av rättssäkerhet önskvärt att (i) skyldigheten att påvisa att begränsningen inte är accessorisk skall åläggas anmälade tredje part, (ii) principer och riktlinjer som kommissionen har offentliggjort skall göras till en bindande norm⁽²⁾.

3.13. I artikel 13 i förslaget till förordning återfinns bestämmelserna i artikel 20 i rådets förordning 1/2003 av den 16 december. Det är uppenbart att kommissionens möjligheter till inspektion bör vara omfattande och oomtvistliga, eftersom omständigheterna varierar, åtminstone när det gäller frivillig anmälan, men vissa begränsningar av dessa befogenheter bör

dock övervägas, så att förordningen gäller sådana fall då anmälan inte är inlämnad trots att detta borde ha skett eller då de obligatoriska förfarandena inte har följts, samt då kommissionen ingriper mot andra parter än de anmälade företagen.

3.14. I artikel 23.2 e föreslås att kommissionen kan fastställa administrativa avgifter för inlämnande av anmälningar, vilket inte kan godkännas.

3.15. Kommissionen bör utnyttja möjligheten att med hjälp av den nya förordningen ge en konkret rättslig karaktär åt principerna och få en säkrare tillämpning av tolkningsriktlinjerna för bedömning av företagskoncentrationer som återfinns i olika meddelanden från kommissionen och i utkastet till tillkännagivande (EGT C 331, 13.12.2002), genom att låta dem ingå i förslaget till förordning bland definitioner och förfaranderegler.

4. Ändringsförslag

Eftersom EESK:s mål är att uppnå en effektivare tillämpning av förordningen lägger kommittén fram följande förslag till ändringar i förordningstexten framför allt i syfte att garantera att översynen av förordningen leder till bästa möjliga resultat för alla berörda parter.

4.1. I fråga om skäl 17: Stryk hela den nya text som lagts till med den motivering som läggs fram i punkt 3.12.1 i föreliggande yttrande.

4.2. Artikel 1.2 b bör lyda som följer:

”b) den sammanlagda omsättningen inom gemenskapen i dess helhet för minst två av de berörda företagen överstiger ’var för sig’ 250 miljoner euro.”

4.3. Artikel 2.1 b bör lyda som följer:

”b) de berörda företagens marknadsställning och deras ekonomiska och finansiella styrka, leverantörernas och konsumenternas valmöjligheter, deras tillgång till leveranser eller marknader, rättsliga eller andra hinder för inträde på marknaden, utvecklingen av tillgång och efterfrågan samt prisnivå på de aktuella varorna och tjänsterna, avnämarentressen, konsumentintressen i mellanliggande och slutliga distributionsled, utveckling av sysselsättningen i den ekonomiska sektor och i de områden där företagskoncentrationer sker, samt utvecklingen av tekniskt och ekonomiskt framåtskridande, förutsatt att detta är till gagn för konsumenterna och inte utgör ett hinder för konkurrensen.”

(1) Avgörande T-251/00 Lagardère och Canal+/kommissionen, 20.11.2002.

(2) Meddelande av den 27 juni 2001.

4.4. I artikel 3.6 a) bör "kreditinstitut" ersättas med "företag som tillhandahåller investeringstjänster".

4.5. Lägg till följande stycke till artikel 4.2:

"Personer eller företag som gör anmälan bör informera arbetstagarernas representanter vid de företag som ingår i koncentrationen samtidigt som anmälan lämnas in till kommissionen eller omedelbart efter detta."

4.6. I artikel 4.4, första stycket, sista raden, bör ordet "delvis" strykas.

4.7. I artikel 4.4, tredje stycket, bör följande strykas: "Om inte den berörda medlemsstaten invänder mot begäran".

4.8. Fjärde stycket i artikel 4.5 bör lyda som följer:

"Om samtliga berörda medlemsstater eller minst tre två berörda medlemsstater har begärt att kommissionen skall undersöka koncentrationen, skall koncentrationen anses ha en gemenskapsdimension och anmälas till kommissionen enligt punkterna 1 och 2."

4.9. Näst sista stycket i artikel 4.5 bör lyda som följer:

"Om kommissionen beslutar att undersöka koncentrationen får den begära att en anmälan enligt punkterna 1 och 2 lämnas in. Den berörda medlemsstaten eller de berörda medlemsstaterna som har framställt begäran får inte fortsätta att tillämpa sin nationella konkurrenslagstiftning på koncentrationen."

4.10. Första stycket i artikel 5.2 bör lyda som följer:

"2. Med avvikelse från punkt 1 gäller att om koncentrationen består av förvärv av delar, oavsett om dessa utgör rättsliga enheter eller inte, av ett eller flera företag skall i fråga om säljaren eller säljarna endast den omsättning som härrör från de delar som är föremål för koncentrationen tas med i beräkningen. Härvid måste man beakta de

ömsesidiga beroendeförhållandena eller kopplingarna mellan övriga delar av de företag som ingår i koncentrationen i enlighet med artikel 3.4 och lägga till deras omsättning."

4.11. Rubriken i artikel 5.3 a) bör lyda

"Intäkter från ägarintressen och från värdepapper i anslutning till aktiekapitalet".

4.12. I artikel 5.3 a) bör "och andra finansiella institut" ersättas med "företag som tillhandahåller investeringstjänster".

4.13. Andra stycket i artikel 6.1 b) bör lyda som följer:

"Ett beslut genom vilket en koncentration förklaras förenlig med den gemensamma marknaden skall anses omfatta begränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för koncentrationens genomförande i enlighet med det som angivits i anmälan eller med det som kommissionen fastslår i sitt beslut."

4.14. Tredje stycket i artikel 8.2 bör lyda som följer:

"Ett beslut genom vilket en koncentration förklaras förenlig med den gemensamma marknaden skall anses omfatta begränsningar som har direkt anknytning till och är nödvändiga för koncentrationens genomförande i enlighet med det som angivits i anmälan eller med ändringen av denna eller det som kommissionen fastslår i sitt beslut."

4.15. Artikel 9.2 b) bör lyda som följer:

"b) en koncentration påverkar konkurrensen på en marknad inom den medlemsstaten som uppvisar alla kännetecken på en avgränsad marknad och som inte utgör någon en väsentlig del av den gemensamma marknaden och inte överskrider berörda medlemsstats gränser."

4.16. Artikel 9.4: Med utgångspunkt i argumenten ovan vore det motiverat att förkorta de tidsfrister som läggs fram under denna punkt.

Brüssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

BILAGA

till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag, som fick mer än en fjärdedel av rösterna, förkastades under loppet av debatten.

Punkt 3.6

Stryk punkten.

Motivering

Kritiken i 3.6 är obefogad. Den avvägning som görs i kommissionens förslag är rimlig, dvs. att självklara påpekanden om att förordningen bör tolkas och tillämpas med respekt för grundläggande rättigheter och principer och att den inte påverkar "arbetstagarnas kollektiva rättigheter som är erkända av de berörda företagen, särskilt vad gäller eventuella skyldigheter i gemenskapens lagstiftning eller nationell lagstiftning att informera eller samråda med deras erkända representanter", görs i ingressen. I en förordningstext är sådana påpekanden obehövligen och skulle snarast kunna bidra till att skapa oklarheter kring förordningens syften.

Resultat av omröstningen

För: 48; emot: 71; nedlagda: 11.

Punkt 3.10

Ersätt texten med följande:

"3.10. I materiellt hänseende föreslår kommissionen att dominanskriteriet behålls. Kommittén delar uppfattningen att en övergång till det s.k. SLC-testet inte bör ske⁽¹⁾. Samtidigt införs emellertid i artikel 2 (2) en definition som ger begreppet en ny innebörd. Varje företag som märkbart och varaktigt kan påverka konkurrensparametrarna synes enligt förslaget ha dominerande ställning. Detta framstår som utomordentligt vagt och töjbart. Kommittén anser att det inte bara skulle medföra en betydande, men omotiverad, utvidgning av kontrollen. Det skulle också leda till stor osäkerhet med åtföljande risker för negativa återverkningar på strukturomvandlingen. Förutsebarhet är uppenbarligen här av avgörande betydelse.

3.10.1. Oklarhet om koncentrationsreglerna kan skapa allvarliga och oönskade avskräckningseffekter; inte bara de förvärv som verkligen är samhällsekonomiskt skadliga motverkas, utan även fullt legitima, nyttiga och nödvändiga strukturaffärer. Enligt kommitténs mening är det just detta som framför allt måste undvikas. Kommittén anser därför att dominansbegreppet fortsatt skall ha den innebörd som nu gäller, så att systemet bibehåller rimlig avgränsning och stabilitet. Det kan noteras att om avsikten är att specifikt täcka in s.k. oligopol utan samverkans effekter – en i och för sig udda situation – kan detta åstadkommas med ett preciserat tillägg."

Motivering

Den ursprungliga formuleringen av första meningen i 3.10 synes i sig inte korrekt; EG-domstolen har så vitt känt inte uttolkat kriteriet "betydande minskning av konkurrensen". I övrigt: Självförklarande.

Resultat av omröstningen

För: 39; emot: 86; nedlagda: 9.

(¹) Se även ESK:s yttrande av den 17 juli 2002, punkt 3.2.13, EGT C 241, 7.10.2002.

Punkt 3.10.1

Stryk punkten.

Motivering

Arbetstagarnas rätt att få information är reglerad i annan ordning och det måste vara upp till kommissionen att avgöra på vilka vägar den skall inhämta information för att kunna avgöra ett ärende. I de flesta fall torde bedömningar från bl.a. de anställdas organisationer ingå i beslutsunderlaget. Att i förordningen reglera detta synes överflödigt.

Effekter på sysselsättningen får aldrig i sig vara ett skäl för att stoppa en planerad koncentration. Det är endast koncentrationer som medför att konkurrensen påtagligt hämmas som skall kunna hindras med stöd av förordningen.

Resultat av omröstningen

För: 45; emot: 84; nedlagda: 11.

Punkt 4.3

Stryk punkten.

Motivering

Effekter på sysselsättningen får aldrig i sig vara ett skäl för att stoppa en planerad koncentration. Det är endast koncentrationer som medför att konkurrensen påtagligt hämmas som skall kunna hindras med stöd av förordningen. Det föreslagna tillägget till artikel 2.1 b riskerar att förvirra och göra avgöranden med stöd av förordningen mycket svårare att förutsäga

Resultat av omröstningen

För: 53; emot: 76; nedlagda: 8.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Utkast till kommissionens tillkännagivande om bedömning av horisontella koncentrationer enligt rådets förordning om kontroll av företagskoncentrationer (1)”

(2004/C 10/11)

Den 22 januari 2003 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget att utarbeta ett yttrande om ovannämnda förslag.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var Bernardo Hernández Bataller.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 90 röster för, 21 röster emot och 25 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Enligt artikel 2 i rådets förordning (EEG) nr 4064/89 av den 21 december 1989 om kontroll av företagskoncentrationer (2) skall kommissionen bedöma sådana koncentrationer som omfattas av förordningens tillämpningsområde.

1.2. Ovannämnda förordning har kompletterats med flera meddelanden från kommissionen, däribland följande:

- Begreppet självständigt fungerande gemensamma företag (3)
- Begreppet berörda företag (3)
- Beräkning av omsättning (3)
- Tillnärmning av förfaranden vid behandling av koncentrationer inom ramen för EKSG-fördraget och EG-fördraget (3)
- Förenklat förfarande för behandling av vissa koncentrationer
- Korrigerande åtgärder som kan godtas av kommissionen (4).
- Begränsningar som har direkt samband med och är nödvändiga för genomförandet av en koncentration (5).

1.3. Utöver detta invecklade regelverk tillkommer förordningen om kompetensområdet för förhørsombud (6) och be-

stämmelserna om anmälningar, tidsfrister och förhör vid företagskoncentrationer (7).

1.4. Kommissionen har med hänsyn till den debatt som följde på offentliggörandet av grönboken, som kommittén redan har yttrat sig om (8), och EG-domstolens senaste domar om kontroll av koncentrationer (9) tvingats ändra sitt perspektiv på koncentrationer och offentliggjort ett nytt förslag till förordning om kontroll av företagskoncentrationer (10). Syftet med föreliggande utkast är att bedöma horisontella koncentrationer i enlighet med rådets förordning om kontroll av företagskoncentrationer.

2. Tillkännagivandets innehåll

2.1. I utkastet behandlar kommissionen kriterierna för att bedöma ”horisontella koncentrationers” (11) påverkan på konkurrensen.

(1) EGT C 331, 31.12.2002.

(2) EGT L 395, 30.12.1989, ändrad genom rådets förordning (EG) nr 1310/97 av den 30 juni 1997 (EGT L 180, 9.7.1997)

(3) EGT C 66, 2.3.1998.

(4) EGT C 68, 2.3.2001.

(5) EGT C 188, 4.7.2001.

(6) Kommissionens beslut av den 23 maj 2001 om kompetensområdet för förhørsombudet i vissa konkurrensförfaranden. EGT L 162, 19.6.2001.

(7) Kommissionens förordning (EG) nr 447/98 av den 1 mars 1998 om anmälningar, tidsfrister och förhör enligt rådets förordning (EEG) nr 4064/89 om kontroll av företagskoncentrationer. EGT L 61, 2.3.1998.

(8) EGT C 241, 7.10.2002.

(9) Det gäller bland andra domar av den 22 oktober 2002 (mål T-77/02) Schneider mot kommissionen och av den 20 november 2002 (mål T-251) Lagardère SCA, Canal + SA mot kommissionen.

(10) Förslag till rådets förordning om företagskoncentrationer (KOM(2002) 711 slutlig), EGT C 20, 28.1.2003.

(11) Koncentrationer innebär samgående mellan företag som är verksamma på samma relevanta marknad eller är potentiella konkurrenter på denna marknad. Denna distinktion beskrivs i kommissionens riktlinjer för tillämpningen av artikel 81 i EG-fördraget på horisontella samarbetsavtal (EGT C 3, 6.1.2001).

2.1.1. Dessa kriterier avser två sammanhängande kategorier:

- i. Definition av den relevanta produktmarknaden och geografiska marknaden, särskilt när det gäller faktorer såsom marknadsandelar, koncentrationsnivåer och betydelsen av innovation.
- ii. Bedömning av koncentrationen ur konkurrenssynpunkt.

2.1.2. Kommissionens utkast kretsar kring följande frågeställningar:

- a) Sannolikheten för att koncentrationen skulle ha konkurrenshämmande verkningar på de relevanta marknaderna där motverkande faktorer saknas.
- b) Sannolikheten för att köparnas marknadsinflytande skulle kunna utgöra en motvikt till en ökning av den ekonomiska styrkan till följd av koncentrationen.
- c) Sannolikheten för att nya konkurrenters inträde på marknaden skall kunna upprätthålla en effektiv konkurrens på de relevanta marknaderna.
- d) Sannolikheten för att koncentrationen leder till effektivitetsvinster.
- e) Förutsättningarna för återopande av argumentet om konkurshotat företag.

2.2. Alla dessa faktorer väger inte lika tungt för bedömning av horisontella koncentrationer. I regel analyseras effektivitetsvinster och argumentet om konkurshotat företag endast om de anmälade företagen kan påvisa att de nödvändiga villkoren är uppfyllda.

2.3. Enligt kommissionen finns det huvudsakligen tre olika sätt på vilka horisontella koncentrationer påtagligt kan hämma en effektiv konkurrens till följd av att en dominerande ställning skapas eller förstärks:

- En koncentration kan skapa eller förstärka en överlägsen marknadsposition. Ett företag med en sådan position kan ofta höja sina priser utan att begränsas av åtgärder som vidtas av dess kunder eller av dess faktiska eller potentiella konkurrenter.
- En koncentration kan minska graden av konkurrens på en oligopolistisk marknad genom att den eliminerar ett betydande konkurrenstryck som en eller flera säljare varit utsatta för, varefter dessa följaktligen skulle kunna höja sina priser.

— En koncentration kan ändra konkurrensens karaktär på en oligopolistisk marknad så att säljare som tidigare inte samordnade sitt beteende nu kan samordna sig och därmed höja sina priser. En koncentration kan också underlätta samordningen för säljare som genomförde en samordning redan före koncentrationen.

2.4. Enligt kommissionens definition skall "företag med en överlägsen marknadsposition" uppfylla ett antal kriterier. Att ett företag har mycket stora marknadsandelar (över 50 %) kan vara ett tecken på en överlägsen marknadsposition, särskilt om mindre företag har mycket mindre marknadsandelar. Kommissionen påpekar dock att andra faktorer också kan beaktas för att fastställa omfattningen av den sammanslagna enhetens ekonomiska styrka. Det gäller bland annat följande:

- Skal- och stordriftsfördelar.
- Privilegierad tillgång till leveranser.
- Ett högt utvecklat distributions- och försäljningsnät.
- Tillgång till viktiga faciliteter eller ledande teknologi kan ge de samgående företagen en strategisk fördel i förhållande till konkurrenterna.
- Privilegierad tillgång till specifika produktionsfaktorer, såsom fysiskt eller finansiellt kapital.
- Andra strategiska fördelar, till exempel att ett företag äger de viktigaste varumärkena, har ett väletablerat anseende eller har en omfattande kännedom om kundernas specifika preferenser.

Man skall inte uppfatta 50 % som ett absolut värde utan som en indikator på dominerande ställning; i praktiken har man bedömt att situationer med 70 % medgivit konkurrens och inte skapat oöverstigliga hinder för andra konkurrenter på marknaden, t.ex. i mål T-114/02 av den 3 april 2003. Däremot kan anmälningar om avtal som innebär mindre än 50 % få ett negativt svar, om konkurrensen hotas på ett allvarligt sätt.

2.5. Kommissionen anger att under vissa omständigheter kan dock vissa koncentrationer på "oligopolistiska marknader" minska konkurrensen genom att ett betydande konkurrenstryck som en eller flera säljare varit utsatta för försvinner, varvid dessa följaktligen finner det lönsamt att höja sina priser eller minska sin produktion efter koncentrationen. I dessa fall föreslår kommissionen att man skall använda särskilda mått för att bedöma graden av marknadskoncentration beroende på om varorna är relativt homogena eller differentierade.

2.5.1. På marknader där strategiska beslut om produktions- eller kapacitetsnivåer är de viktigaste besluten som oligopolisterna fattar, är den stora frågan för företagen hur deras beslut påverkar priserna på marknaden.

2.5.2. På vissa marknader är emellertid fastställande av priser det viktigaste strategiska beslutet som oligopolisterna fattar. Negativa effekter på konkurrensen kan uppstå om den nya enheten efter koncentrationens genomförande bedömer det som lönsamt att höja sina priser på grund av utebliven konkurrens mellan de samgående företagen, till men för konsumenterna. Incitamentet att höja priser är starkt förknippat med omfattningen av den förlorade försäljning som vart och ett av de samgående företagen skulle förväntas ta igen genom ökad försäljning av den andra samgående partens produkt.

2.6. En koncentration kan ändra konkurrensens natur på en oligopolistisk marknad, så att säljare som tidigare inte samordnade sin verksamhet nu kan samordna och därmed höja sina priser utan att behöva ingå ett avtal eller tillgripa ett samordnat förfarande i den mening som avses i artikel 81 i EG-fördraget.

2.6.1. Förändringen av marknadsstrukturen kan vara sådan att säljarna skulle anse det möjligt, ekonomiskt rationellt och därför lämpligt att satsa på en långsiktig marknadsstrategi med syftet att sälja till priser som ligger över en konkurrensutsatt nivå.

2.7. Slutligen behandlar kommissionen i sitt utkast ett antal särskilda fall som gäller innovation, konkurrenters eventuella marknadsinträde, koncentrationer som skapar eller förstärker köparmakt, företagsomstruktureringar som är i linje med kraven på dynamisk konkurrens och konkurshotade företag.

3. Allmänna kommentarer

3.1. EESK ser mycket positivt på kommissionens ovan nämnda kriterier som klargör analysen av en koncentrations konkurrenseffekter. I det stora hela anser kommittén att de teoretiska ekonomiska tankegångar som tillämpas i utkastet till tillkännagivande är adekvata och tämligen okontroversiella. EESK anser dock att mer kan göras för att ge vägledning när det gäller det praktiska genomförandet. För att företag skall få bättre rådgivning i enskilda fall bör tillkännagivandet i högre grad handla om typiska situationer som uppstår i praktiken, och frågor som rör empiriska bevis och beviskvalitet bör få större utrymme.

3.1.1. Dels kommer de att främja konsumentintressena, eftersom konsumenterna får nya garantier för en utmärkt kvalitets- och prisnivå för produkter och tjänster, dels kommer företagen att tvingas anstränga sig för att klara konkurrensen och bli ekonomiskt effektiva.

3.1.2. I förslaget klargörs vissa aspekter på de bestämmelser som styr kommissionens handlande i samband med anmälningsförfaranden och företagskoncentrationer. Dessa bestämmelser är av en sådan art att de inte medger hänsyn till andra aspekter som också är viktiga för företagskoncentrationer, t.ex. sysselsättning och industripolitik.

3.1.3. I detta sammanhang menar kommittén att man bör ta hänsyn till de sistnämnda aspekterna i framtida överstatliga lagstiftningsförslag på detta område. Ett möjlighet vore t.ex. att införa bestämmelser om företagares skyldighet att informera arbetstagarna.

3.1.4. I sitt utkast vidareutvecklar kommissionen "dominanstest" ⁽¹⁾ och "väsentlig inskränkning av konkurrensen", som definieras i grönboken om översynen av rådets förordning (EEG) nr 4064/89 ⁽²⁾, framför allt i fråga om "effektivitetsvinsterna". Detta klargörande i utkastet till meddelande medför inga ändringar av rådets förordning. Dominerande företag verkar nu vara alla de som kan påverka konkurrensparametrarna på ett mätbart och väsentligt sätt. Kommittén anser att räckvidden härigenom ökar och att tröskeln för åtgärder därmed blir avsevärt lägre. Den föreslagna definitionen förefaller vara mycket vid och tvetydig. Enligt EESK:s åsikt räcker utkastet till tillkännagivande inte till för att avhjälpa detta problem, som först och främst bör tacklas genom en mer exakt definition i förordningen. För att klargöra att tillkännagivandet är tillämpligt på så kallade ensidiga effekter av oligopol som inte bedriver hemlig samverkan, räcker det med en formulering som säger just detta, med en rimlig grad av exakthet (jfr det begrepp som används i fotnot 7 i utkastet till tillkännagivande). Här vill kommittén påpeka hur viktigt det är med förutsägbarhet. Osäkerhet i fråga om räckvidd och innehåll gör att bestämmelserna om företagskoncentrationer ger en allvarlig och oönskad avskräckande effekt. Inte bara skadliga företagskoncentrationer utan även berättigad, nyttig och nödvändig omstrukturering kommer att förhindras.

(1) Vanligen anser man att ett företag befinner sig i dominerande ställning när det har en sådan ekonomisk makt att det kan agera på marknaden utan att behöva ta hänsyn till reaktionerna hos konkurrenterna eller kunderna i mellanledet eller slutledet.

(2) KOM(2001) 745 slutlig. I detta sammanhang bör också nämnas kommissionens meddelande om definitionen av relevant marknad, EGT C 372, 9.12.1997.

3.1.5. Därför stöder vi den strävan efter ökad institutionell öppenhet som kommissionen tidigare har visat prov på inom andra områden (till exempel vissa administrativa åtaganden i samband med handläggningen av klagomål om ev. överträdelser med avseende på medlemstaternas skyldigheter enligt gemenskapsrätten⁽¹⁾).

3.2. För att göra en mer ingående analys av en koncentrations effekter på konkurrensen har kommissionen i sitt utkast till tillkännagivande begränsat sig till särskilda situationer som uteslutande uppstår till följd av horisontella koncentrationer som inte berör liknande företagsformer som samriskföretag ("joint-ventures") eller "samarbetsavtal mellan företag"⁽²⁾.

3.3. Tillämpningen av de kriterier som sätts upp i utkastet kommer att leda till noggrannare bedömningar. Följaktligen skall företagen mer detaljerat ange vissa relevanta uppgifter i anmälningarna, framför allt uppgifter som rör deras speciella bransch. Kommissionen måste vinnlägga sig om att företagen inte belastas med alltför betungande och onödig administration.

3.3.1. Kommissionens dokument stärker rättssäkerheten, vilket sannolikt kommer att undanröja konflikter i likhet med dem som nyligen avgjordes av förstainstansrätten⁽³⁾, som ifrågasatte de kriterier som kommissionen i dag använder⁽⁴⁾.

3.3.2. Kommissionen borde emellertid överväga att låta vissa av de principer, kriterier, parametrar och normer som nämns bli rättsligt bindande genom att inkludera dem i förslaget till förordning om kontroll av företagskoncentrationer⁽⁵⁾, så att man stärker rättssäkerheten kring bedömningen av företagskoncentrationer.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Några av de begrepp som kommissionen definierar i sitt dokument bör dock klargöras.

(1) KOM(2002) 141 slutlig, 10.10.2002.

(2) Dessa omfattas av förordningarna om gruppundantag, FoU och specialisering samt av de riktlinjer som anges i not 2.

(3) Se mål T-342/99: Airtours mot kommissionen; mål T-310/01: Schneider mot kommissionen, ännu inte refererat i rättsfallssamlingen.

(4) Tillämpningen av de nya kriterierna kommer inte att påverka kommissionens tolerans mot horisontella koncentrationer. Kommissionens avsikt är inte att försvåra tillståndsgivningen, utan att klarare definiera de begrepp som ligger till grund för varje enskilt fall i det berörda administrativa ärendet.

(5) KOM(2002) 711 slutlig, 12.12.2002.

4.2. I punkterna 11 och 19 hänvisas till "en överlägsen marknadsposition" (paramount market position). Detta är ett nytt begrepp som är svårt att skilja från "dominerande marknadsposition" (dominant position), som redan har definierats av kommissionen och EG-domstolen⁽⁶⁾ och som det uttryckligen hänvisas till i punkt 20. EESK anser att man bör förkasta begreppet "överlägsen marknadsposition" på grund av dess juridiska oklarhet. Kommissionens bedömning skulle därmed präglas av större tydlighet och ökad rättssäkerhet.

4.3. I punkt 25 används också det nya begreppet "oligopol som inte bedriver hemlig samverkan". Avsikten med detta begrepp tycks vara att juridiskt särbehandla en situation i likhet med "ensam dominerande position", som har definierats i kommissionens och EG-domstolens praxis⁽⁷⁾. Vid bedömningen av "oligopol som inte bedriver hemlig samverkan" bör man använda de parametrar som redan har etablerats av anti-trust-myndigheterna i USA och som nyligen har uppmärksammats i några av kommissionens beslut.

4.3.1. Det speciella med begreppet "oligopol som inte bedriver hemlig samverkan" är att det inte innebär vare sig en kollektiv dominerande position eller en ensam dominerande position. Utifrån vilka kriterier skall kommissionen definiera förekomsten av ett sådant oligopol?

4.4. I fotnoten på sidan 28 och i punkt 27 anger kommissionen att "varor är relativt homogena om kunder anser att produkterna från en tillverkare är ett tillräckligt bra substitut för en annan tillverkares produkter". Dessa varor bör definieras närmare, om möjligt genom konkreta exempel.

4.5. Kommissionen bör också klargöra sina utgångspunkter för att bedöma vissa koncentrationer. I punkt 16 hänvisas till exempel till ett index (HHI) som indikation på marknadskoncentrationen (HHI under 1000 punkter), och i punkt 29 anges att en marknadsandel på högst 25 % kan ge upphov till konkurrensproblem när det gäller homogena produkter. Vad skulle inträffa om parterna har en marknadsandel under 25 % och koncentrationsindexet HHI överskrider 1000 punkter? Ett HHI på 1000 punkter förefaller alltför lågt eftersom kommissionen i andra texter, däribland i riktlinjerna om

(6) Michelin mot kommissionen, dom av den 9 november 1983, Rec. s. 3461.

(7) EG-domstolens dom av den 15 december 1994, Rec. I-5641.

horisontella avtal⁽¹⁾, anger att ett koncentrationsindex mellan 1 000 och 1 800 är "måttligt". Är det inte möjligt att höja HHI-index till 1 300 eller 1 400? I undantagsfall skulle HHI-index kunna överstiga 1 000 punkter och till och med uppgå till 2 000 punkter. Sammanfattningsvis anser kommittén att utkastet till tillkännagivande är tvetydigt när det gäller hur trösklarna skall tillämpas. I praktiken är också uppdelningen i differentierade och homogena marknader kanske inte så klar, utan det finns gråzoner. Därför krävs det klargöranden i syfte att skapa användbara "skyddszoner" och göra trösklarna mer allmänna, vilket bäst sker genom att de omfattar alla sorters effekter.

4.6. Samma oklarhet finns i punkt 41, där det anges att "det är osannolikt att kommissionen skulle godkänna en koncentration" om det på den oligopolistiska marknaden förekom samordning redan före koncentrationen, om den inte konstaterar att koncentrationen troligen skulle upplösa en sådan samordning. Detta stämmer dåligt överens med artikel 2.3 i förordningen om koncentrationer, där det anges att kommissionen endast kan förbjuda en koncentration om denna skapar eller förstärker en dominerande ställning som påtagligt hämmar konkurrensen.

4.7. Slutligen vill kommittén framföra några särskilda kommentarer om avsnitt VI, "Effektivitetsvinster". Effektivitetsvinster kan vara ett avgörande skäl för att godkänna ett samgående om konkurrensvinsterna innebär att begränsningarna är "godtagbara". Effektivitetsvinsterna bör prövas utifrån kriterier som fastställts på förhand i ett dokument eller i en rättsakt från kommissionen. Företagen bör lägga särskild tyngdpunkt på vinster för konsumenterna, och dessa vinster bör i undantags-

(¹) EGT C 66, 2.3.1998.

fall kunna bedömas på lång sikt (t.ex. fördelar av FoU). Bedömningen av långsiktiga vinster bör dock begränsas till sektorer med en mycket konkret verksamhet.

4.7.1. I punkt 21 nämner dock kommissionen också att effektivitetsvinster är en faktor som kan öka möjligheten att en koncentration leder till ökat "marknadsinflytande" (ett begrepp som inte definieras). Avses i så fall när det gäller effektivitetsvinster som skapar skal- och stordriftsfördelar, positiva faktorer eller tvärtom en ökad marknadsdominans? Hur skall man göra en avvägning mellan de positiva och negativa aspekter som effektivitetsvinsterna kan ge upphov till?

4.7.2. Kommissionen måste illustrera med konkreta och klargör (²) ande exempel för att undvika dessa oklara situationer. Analysen av "effektivitetsvinsterna" utgör kanske det mest nydanande inslaget i kommissionens utkast till tillkännagivande, och detta begrepp har hittills inte haft någon särskild betydelse i analyserna av anmälningar av koncentrationer till kommissionen (se beslutet EG mot Honeywell 2001 (³)). För rättssäkerhetens skull bör kommissionen tydligt klargöra att begreppet "effektivitetsvinstbrott" inte existerar.

(²) När man låter långsiktiga vinster bli ett kriterium bör man gå försiktigt tillväga, såsom EG-domstolen tycks ha gjort när den tog ställning i samband med Kramer-rättspraxisen, genom en kommentar (obiter dictum) till domen av den 12 december 2002 i mål C-281/01, där det bland annat står följande: "På lång sikt, beroende på tillverkarnas och konsumenternas agerande, borde det berörda programmet förvisso ha en positiv inverkan på miljön tack vare den minskning av energiförbrukningen som det bör leda till. Det rör sig emellertid om en indirekt effekt på lång sikt till skillnad från inverkan på handeln med kontorsutrustning som är direkt och omedelbar".

(³) Kommissionens beslut av den 3 juli 2001 om COMP/M.2220.

Brüssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

*BILAGA***till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande**

Följande ändringsförslag, som fick mer än en fjärdedel av rösterna, förkastades under loppet av debatten:

Punkt 3.1.3

Punkten stryks.

Motivering

Arbetstagarnas rätt att få information är reglerad i annan ordning och det måste vara upp till kommissionen att avgöra på vilka vägar den skall inhämta information för att kunna avgöra ett ärende. I de flesta fall torde bedömningar från bl.a. de anställdas organisationer ingå i beslutsunderlaget. Att i förordningen reglera detta synes överflödigt.

Effekter på sysselsättningen får aldrig i sig vara ett skäl för att stoppa en planerad koncentration. Det är endast koncentrationer som medför att konkurrensen påtagligt hämmas som skall kunna hindras med stöd av förordningen.

Resultat av omröstningen

För: 53; emot: 78; nedlagda: 10.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén”riktat till regeringskonferensen 2003”

(2004/C 10/12)

Under plenarsessionen den 21 februari 2002 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande ”riktat till regeringskonferensen 2003” och att i enlighet med arbetsordningens artikel 19.1 inrätta en underkommitté för att bereda ärendet.

Underkommittén antog sitt utkast till yttrande den 15 september 2003 (föredragande: Henri Malosse).

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 118 röster för, 7 röster emot och 9 nedlagda röster.

1. Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs centrala rekommendationer till regeringskonferensen

1.1. Utkastet till konstitution är resultatet av en överskådlig och öppen demokratisk process som kommer att sätta spår i historien. Där fastställs att framtida förändringar skall ske inom ett konvent eller åtminstone, när det gäller förändringar av mindre betydelse, efter samråd med Europaparlamentet. Det är en metod som har visat sig effektiv: förslaget innebär ett genuint mervärde för medborgarna i form av större läsbarhet, förenkling, tydlighet och demokratisering.

1.1.1. Utmaningen inför framtiden består i att inför en översyn av det konstitutionella fördraget upprätta fasta förfaranden som säkerställer ett större deltagande av medborgarna och en mer strukturerad dialog med det organiserade civila samhället. Det är det enda sättet att öka EU:s legitimitet och förverkliga den civila dialogen på basis av principen om deltagardemokrati.

1.2. EESK anser det viktigt att man vid regeringskonferensen inte äventyrar jämvikten och de övergripande principer som man genom samråd nådde fram till i det utkast till konstitutionellt fördrag som lades fram den 18 juli 2003 för EU:s ordförandeskap.

1.3. Inför de diskussioner som kommer att hållas på EU-nivå och i medlemsstaterna rekommenderar dock EESK företrädarna vid regeringskonferensen att komplettera och förtydliga texten i syfte att öka förtroende och engagemang bland medborgarna och det civila samhällets organisationer:

— Genom att förstärka mekanismerna för genomförande av den ekonomiska och sociala politiken i EU och genom att förbättra förvaltningsapparaten i eurozonen.

— Genom att förstärka den ekonomiska, sociala och monetära politikens demokratiska legitimitet via ökad medverkan från Europaparlamentets och EESK:s sida.

— Genom att se över prioriteringarna och förenkla instrumenten för den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningspolitiken.

— Genom att demokratisera den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och göra den mer konsekvent och effektiv.

— Genom att bättre definiera de olika befogenhetsområdena och det konkreta genomförandet när det gäller principen om deltagardemokrati, så att man konkretiserar den civila dialogen och EESK:s uppdrag med anknytning till denna.

— Genom att utöka området för obligatorisk rådfrågning av EESK så att det omfattar den gemensamma asyl- och invandringspolitiken, tillämpningen av principen om icke-diskriminering samt kulturområdet.

— Genom att erkänna det organiserade civila samhällets betydelse för genomförandet av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna och låta EESK få rätt att väcka talan inför EG-domstolen.

2. Övergripande bedömning av det konstitutionella fördraget

2.1. Allmänna kommentarer

2.1.1. Det utkast till fördrag om upprättande av en konstitution för Europa som lades fram för Europeiska rådet den 18 juli 2003 innebär ett avgörande steg i uppbyggnaden av Europa. Det är resultatet av en överskådlig och öppen demokratisk process som har inspirerats av de positiva erfarenheterna från det första konvent som utarbetade stadgan om grundläggande rättigheter i EU.

2.1.2. Europeiska konventet, som nu utarbetat utkastet till konstitutionellt fördrag, har varit en demokratiskt förankrad instans bestående huvudsakligen (till cirka två tredjedelar) av parlamentsledamöter (från Europaparlamentet, medlemsstaterna och kandidatländerna). Vid sidan av dessa deltog företrädare för medlemsstaternas regeringar och Europeiska kommissionen – "fördragets väktare" – som också hade en jämförbar förankring. Detta svarade således mot EU:s målsättning att samtidigt vara en staternas och en folkens union. Att arbetsmarknadens parter, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska ombudsmannen deltog som observatörer ökade konventets representativitet, även om ett fullständigt medlemskap i ännu högre grad skulle ha bidragit till detta.

2.1.3. Konventet har allmänt sett arbetat öppet, och intresserade medborgare har i största möjliga utsträckning kunnat garanteras insyn i verksamheten och tillgång till handlingarna. Metoden kan dock förbättras ytterligare. Arbetet inleddes med en s.k. samrådsfas under vilken företrädare för det civila samhället och för den yngre generationen uppmanades att yttra sig. Uppläggningsen av dessa samråd gav emellertid inte alla möjlighet att komma till tals och gav heller inte utrymme för några djupare diskussioner. Trots det skulle denna ansats till dialog kunna utgöra en förebild för en genuin deltagardemokrati som på ett effektivt sätt skulle göra det möjligt att föra medborgarna närmare det europeiska projektet och de europeiska institutionerna i linje med Laekenförklaringen. EESK bidrog till och utvecklade insatserna för att öka samrådsverksamheten och öppenheten, bland annat genom regelbundna informations- och diskussionsmöten med det civila samhällets organisationer och dess europeiska nätverk, organiserade tillsammans med konventets presidium, samarbete med de nationella ekonomiska och sociala råden och liknande instanser samt initiativ för att få organisationerna i det civila samhället i kandidatländerna att delta.

2.1.4. Konventet arbetade effektivt, och med hjälp av samrådsmetoden kunde man i tid lägga fram ett komplett och väl avvägt förslag som uppfyller Europeiska rådets önskemål från mötet i Laeken den 14–15 december 2001. Tack vare att konventet lyckades skapa en egen dynamik kunde man göra en vidare tolkning av Laekenförklaringen.

2.1.5. Konventet förmådde engagera de nationella parlamenten, som tidigare i hög grad stod utanför den löpande debatten om de stora europeiska frågorna. Det involverade också kandidatländerna, som deltog i arbetet på samma villkor som medlemsstaterna. De saknade endast rätt att delta i omröstningar, en beslutsform som konventet i själva verket aldrig utnyttjade.

2.1.6. Regeringskonferensen ställs nu inför ett både legitimt och trovärdigt projekt. Det har redan börjat få stor spridning och nå ut till medborgarna. Det är en unik situation där den demokratiska processen föregår den diplomatiska. Dessutom är regeringskonferensen bara en etapp före det avgörande och grundläggande skede då fördraget om upprättande av en konstitution för Europa skall ratificeras, antingen genom folkomröstning eller genom beslut av medlemsstaternas parlament, i samtliga medlemsstater. Det är den första fördragstext som klart och tydligt involverar EU-medborgarna i en gemensam framtid för EU:s medborgare.

2.1.7. Därför är det en av utmaningarna med utkastet till konstitution att presentera en vision av EU:s roll och mål som är mer förståelig och som kan stödjas av Europas folk. Detta kan emellertid bara åstadkommas om EU-institutionerna, och bland dem EESK, bygger upp och bibehåller ett förtroende bland medborgarna.

2.1.8. EESK stöder det utkast till konstitutionellt fördrag som konventet utarbetat. I september 2002 vidarebefordrade kommittén sina prioriteringar till konventet i en resolution ⁽¹⁾, och kommittén bidrog aktivt via sina tre observatörer Roger Briesch, Göke Frerichs och Anne-Marie Sigmund ⁽²⁾. För effektivitetens och demokratins skull hoppas kommittén att regeringskonferensen inte kommer att äventyra projektets jämvikt. EESK uppmanar också regeringskonferensen att visa öppenhet och inrätta ett system för att informera och rådfråga det organiserade civila samhället på europeisk och nationell nivå.

2.1.9. Kommittén anser emellertid att det är på sin plats att ta upp två nyckelfrågor med avseende på utkastet till konstitutionellt fördrag:

- Uppfyller utkastet till fördrag de förväntningar från medborgarnas sida som Laekenförklaringen gett uttryck för och som EESK har kunnat konstatera dels via sina ledamöter (som tillhör det civila samhällets viktigaste organisationer i medlemsstaterna), dels i samband med ett flertal konferenser, hearingar och sammankomster som kommittén har anordnat?
- Kan utkastet till fördrag förbättras ytterligare utan att den jämvikt som utkastet representerar äventyras?

⁽¹⁾ EESK:s "Resolution riktad till konventet om EU:s framtid" av den 19 september 2002 som antogs vid plenarsessionen den 18–19 september 2002, EUT C 61, 14.3.2003.

⁽²⁾ Suppleanter: Jan Olsson, Giacomo Regaldo (som ersättare för John M. Little från och med september 2002) och Mario Sepi (som ersättare för Gianni Vinay från och med september 2002).

2.2. Det konstitutionella fördragets mervärde för EU-medborgarna

I fråga om de artiklar i fördragsutkastet som behandlar konstitutionen och stadgan om de grundläggande rättigheterna (delarna I och II)

2.2.1. Med detta utkast till fördrag har Europa för första gången ett klart fastställt mål: Att skapa en politisk union på de europeiska medborgarnas och de europeiska staternas vägnar. Det är av grundläggande betydelse och mycket positivt att del I (artiklarna 2, 3 och 4) innehåller en tydlig definition av EU:s målsättningar och värderingar. EESK, som har bidragit med ändringsförslag, välkomnar den välbalanserade formuleringen av dessa artiklar. Beträffande målet socialt skydd, som tas upp i artikel I-3, är det bättre att behålla den ursprungliga formuleringen om en hög social skyddsnivå. Att stadgan om de grundläggande rättigheterna infogas i del II i det konstitutionella fördraget innebär en odiskutabel seger för det civila samhället. Den kan återopas av EU-medborgarna inför de nationella myndigheterna i anslutning till genomförandet av EU-politiken.

2.2.2. Utkastet till fördrag är utformat som en konstitution som skall återspegla det kollektiva medvetandet men är därtill lättare att förstå, mer lättläst och enklare än de gällande fördragen. Sammanslagningen av de tre tidigare delarna och det gemensamma namnet syftar till att göra det lättare för medborgarna att identifiera sig med unionen, även om man kan beklaga att termen gemenskap med dess betoning på samhörighet har försvunnit. Fördragsutkastet ger medborgarna möjlighet att sätta sig in i vilka befogenheter som är exklusiva för unionen, vilka som är delade och på vilka områden det krävs samordning. Därigenom framgår även på vilka områden de nationella, regionala och lokala befogenheterna upprätthålls. Det nya fördraget, åtminstone del I och II, är lättläst. Även om texten innehåller en hel del EU-jargong har denna till stor del ersatts av termer som riktar sig direkt till medborgarna. Förordningar har exempelvis ersatts av europeiska lagar och direktiv av europeiska ramlagar. En ökad tydlighet och nya bestämmelser när det gäller upphävande av medlemsrättigheter, frivilligt utträde och solidaritetsklausulen stärker bilden av en gemensam målsättning som delas och accepteras av alla.

2.2.3. Utkastet till fördrag gör unionen mer synlig. Att man inrättar en permanent ordförandepost i Europeiska rådet, utan att äventyra den institutionella jämvikten, och en utrikesminister för unionen kan bidra till att ge den europeiska politiken en mänskligare och personligare framtoning. Anledningen till att man inför en särskild artikel avseende unionens symboler i

avdelning IV i utkastet till fördrag är att medborgarna skall kunna identifiera sig med unionen och dess värderingar. Att man inrättar en oberoende myndighet för skydd av personuppgifter (artikel 50 i del I) vittnar också om att man vill göra EU öppnare för medborgarnas insyn.

2.2.4. Utkastet till fördrag innehåller förbättringar i form av förstärkt demokratisk legitimitet för unionen och en effektivare beslutsprocess. Det ansvar som ges de nationella parlamenten ("early warning", rätt att väcka talan) kan ses såväl som ett sätt att öka respekten för subsidiaritetsprincipen som ett sätt att få de nationella företrädarna att delta i den europeiska processen. Europaparlamentets val av Europeiska kommissionens ordförande och utökade befogenheter i fråga om kommissionens sammansättning kommer att öka legitimiteten hos den institution som fungerar som unionens motor och som förvaltare av gemenskapsmetoden. Europaparlamentets utökade befogenheter kommer att bidra till att få medborgarna att inse hur viktig denna institution är. Breddningen av röstning med kvalificerad majoritet, parallellt med medbeslutandeförfarandet, bör också bidra till att EU:s beslut och insatser både får ökad legitimitet och blir effektivare.

2.2.5. Det framtida fördraget innehåller en helt ny avdelning (avdelning VI i del I) om unionens demokratiska liv. Den behandlar principerna om representativ demokrati och deltagardemokrati, arbetsmarknadsparternas och den autonoma sociala dialogens roll, Europeiska ombudsmannens ämbetsutövning samt principen om öppenhet. Enligt denna avdelning kommer minst en miljon unionsmedborgare att kunna uppmana kommissionen att lägga fram förslag, vilket skulle kunna ses som ett betydande framsteg för det civila samhället förutsatt att föreskrifterna för genomförandet möjliggör en effektiv uppföljning (artikel 46.4). Den dialog som skall upprättas med kyrkor och filosofiska och konfessionslösa organisationer visar att unionen vill lyssna till medborgarna (artikel 51).

2.2.5.1. Kommittén gläder sig särskilt åt att utkastet till fördrag erkänner deltagardemokrati som en realitet och en integrerad del i den europeiska samhällsmodellen. För att unionens demokratiska legitimitet skall kunna stärkas krävs inte bara att institutionernas befogenheter och ansvar definieras på ett tydligt sätt utan också att man säkerställer en aktiv medverkan från det organiserade civila samhällets sida. Aktiva och engagerade medborgare och organisationer som kanaler för deras synpunkter och insatser är i själva verket oundgängliga för att förverkliga ambitionen att Europa skall bli ett område för frihet, demokrati, rättvisa och trygghet.

I fråga om Europeiska unionens politik och arbetssätt (del III)

2.2.6. I del III, som behandlar unionens politik och funktionsätt, kan man konstatera betydande framsteg med avseende på demokratiseringen (vidgad möjlighet till röstning med kvalificerad majoritet, medverkan av Europaparlamentet och EG-domstolen) och området för frihet, säkerhet och rättvisa.

2.2.6.1. Man kan däremot beklaga att man trots sammanläggningen av de tre pelarna bibehåller särskilda bestämmelser för genomförandet av den gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken, trots vissa framsteg och perspektivet av en gemensam diplomatisk. Enhällighet är huvudregeln och det ges inget utrymme för deltagande av medborgarna eller företrädarna för det civila samhället på EU-nivå. Följaktligen är det lämpligt att regelverket för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken innefattar regler om rådfrågning av företrädare för det civila samhället på EU-nivå. Detta är desto viktigare i anslutning till att göra unionens insatser effektiva och väl förankrade på dessa områden. EESK föreslår att frågan studeras på djupet och tas upp till ny granskning i samband med regeringskonferensen, utan att den övergripande balansen i utkastet till konstitutionellt fördrag äventyras.

2.2.7. Det är mycket glädjande att den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen bekräftas. Kommittén fäster stort avseende vid denna och stöder de principer som ligger till grund för EU:s politik i denna fråga. Vi vill understryka att politiken i huvudsak bör syfta till att utveckla de mänskliga och kulturella resurserna och naturtillgångarna i de minst utvecklade länderna och regionerna och på så vis säkerställa lika möjligheter. Inför utvidgningen och övergången till en kunskapsbaserad ekonomi är det nödvändigt att se över prioriteringarna och förenkla genomförandet. EESK föreslår i detta sammanhang en enda fond för territoriell sammanhållning⁽¹⁾ och ser positivt på att artikel 119 i del III ger möjlighet till en omgruppering av strukturfonderna.

2.2.8. EESK välkomnar likaledes att det införs nya bestämmelser som rör den betydelse som tjänster i allmänhetens intresse har för att främja den sociala och territoriella sammanhållningen inom unionen. Främjandet av tjänster av allmänt intresse på hög nivå hade förtjänat att tas upp bland de mål som räknas upp i artikel I-3.

2.2.9. Däremot finns det flera avsnitt i utkastet till konstitutionellt fördrag som det vore befogat att förstärka. På områdena ekonomi, sociala frågor, sysselsättning och hållbar utveckling görs endast små framsteg. Vi uppfattar det ändå som positivt att

den fulla sysselsättningen och en i hög grad konkurrenskraftig social marknadsekonomi uttryckligen nämns som unionens mål, samtidigt som vi vill påpeka att detta är något som även bör uttryckas i motsvarande artiklar i del III. Vi efterlyser också en tydligare precisering i fördragsutkastets berörda artiklar av att den ekonomiska och monetära politiken skall bidra till att uppfylla målsättningen med tillväxt och full sysselsättning.

2.2.10. Beträffande samordningen av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken tillför de nya förslagen inte mycket till befintliga regler och insatser, exempelvis i fråga om styresformerna i eurozonen. Medborgarnas förväntningar inriktar sig i hög grad på ett övergripande samhällsprojekt som skapar tillväxt och hållbar sysselsättning. Förväntningarna, som motsvarar de mål som EU ställde upp vid Lissabontoppmötet i mars 2000, är höga och delas i stor utsträckning av det civila samhället i kandidatländerna, vilket EESK har kunnat konstatera via sina enkäter och de sammankomster som kommittén har anordnat. Kommittén har själv utarbetat konkreta förslag rörande ekonomiska och sociala styresformer⁽²⁾.

2.2.11. Mot bakgrund av Lissabonmålsättningarna skadar alltför stora konkurrensnedvridningar på inre marknaden dess sammanhållning och dess dynamik. Därför innebär breddningen av tillämpningsområdet för röstning med kvalificerad majoritet att det öppnar sig ett reellt perspektiv av tillnärmning i det utvidgade Europa. När det gäller problemet med enhällighet på skattepolitikens område skulle man kunna använda förfarandet för ett förstärkt samarbete, vilket skulle tillåta en grupp medlemsstater att göra pionjärinsatser i enlighet med gemenskapens regler och utan att det leder till snedvriden konkurrens.

3. Hur kan man förbättra utkastet till fördrag om upprättande av en konstitution så att det i högre grad förankras hos de europeiska medborgarna? EESK:s förslag:

3.1. *En tydligare definition av befogenhetsområdena och genomförandet av principen om deltagardemokrati (artikel 46 i del I)*

3.1.1. Principen om deltagardemokrati är av grundläggande betydelse med hänsyn till att Europeiska rådet vid sitt möte i Laeken framförde krav på att medborgarna skall föras närmare det europeiska projektet och de europeiska institutionerna. Via

⁽¹⁾ Se EESK:s förberedande yttrande av den 25 september 2003: "Ekonomisk och social sammanhållning: regionernas konkurrenskraft, styresformer och samverkan" – CESE 1178/2003.

⁽²⁾ Se EESK:s initiativytrande av den 12 december 2002: "Ekonomiska styresformer i EU", EUT C 85, 8.4.2003.

de sammankomster, konferenser och hearingar som kommittén anordnade under konventets arbete och med hjälp av det civila samhällets stora europeiska nätverk, har man kunnat konstatera att förväntningarna var stora i såväl medlemsstaterna som kandidatländerna och att det nu råder viss besvikelse över att innehållet i utkastet till fördrag är så magert på detta område.

3.1.2. Artikel I-46 i utkastet till konstitutionellt fördrag är visserligen ett grundläggande framsteg, men man går inte så långt som EESK och det civila samhällets organisationer har önskat och krävt. Principen om deltagardemokrati innefattar faktiskt inte bara att alla aktörer som representerar det organiserade civila samhället skall rådfrågas, de skall också delta aktivt: dels på ett förstadium i processen för utarbetande av politiken och beredning av besluten, dels i genomförandet och uppföljningen av dem.

3.1.3. Kommittén beklagar att det saknas konkreta bestämmelser som innebär att denna princip tillämpas och som gör det möjligt att öka det europeiska civila samhällets tilltro till att EU verkligen bygger på delaktighet. Genom att låta de direkt berörda intressena få delta utgör den civila dialogen ett nyckelelement för att förstärka EU:s demokratiska legitimitet. Men för att denna medborgardialog skall bli verksam måste man precisera ramarna och lokalisera den. Med utgångspunkt i både sammansättning och uppgifter är det EESK:s roll att fungera som katalysator för den civila dialogen och utgöra institutionellt forum för den. Utan att ifrågasätta utkastet till konstitutionellt fördrag begär kommittén följaktligen

- att Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, som i framtiden bör kallas "Europeiska ekonomiska och sociala rådet", skall ingå i förteckningen över de institutioner och organ som utgör unionens institutionella ram (artikel 18.2 i del I).

Genom sin karaktär och genom de uppgifter som EESK tilldelats inom gemenskapens institutionella ram bidrar kommittén i praktiken fullt ut till att förverkliga de mål som EU tilldelats, och till att öka dess demokratiska legitimitet, vilket ligger i medlemsstaternas intresse och allmänintresset.

Det skulle dessutom konkretisera artikel 46.2 som föreskriver: "Unionens institutioner skall föra en öppen, tydlig och regelbunden dialog med de representativa sammanslutningarna och det civila samhället."

Detta dialog- och rådfrågningsförfarande vid utarbetandet av EU-politiken bör utvidgas till alla regionala och lokala nivåer.

- Genom att införa en ny artikel III-297 enligt följande skulle man tydligt kunna definiera Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs uppgifter:

"Europeiska ekonomiska och sociala rådet har inom ramen för den rådgivande funktion som den tilldelats genom artikel I-31 i konstitutionen följande uppgifter:

- Att biträda de lagstiftande och verkställande institutionerna i processen där politiken utarbetas och beslutas, samt i genomförandeprocessen av den.
- Att biträda Europeiska unionen i organisationen av en social dialog, på gemensam begäran från arbetsmarknadsparterna och med all respekt för deras självbestämmanderätt.
- Att underlätta dialogen mellan unionen och organisationer som företräder det civila samhället, i enlighet med principerna i artikel I-46 (1 och 2).
- Att följa unionens externa verksamhet genom att upprätthålla dialogen med det civila samhällets organisationer i tredje land."

3.1.4. Uppföljningen av EESK:s yttranden (rådgivande arbeten, förberedande yttranden och yttranden på eget initiativ) säkerställer kommitténs effektivitet i en genuin deltagardemokrati. Därför föreslår EESK att artikel III-298 kompletteras med följande text:

"EU-institutionerna skall regelbundet rapportera till kommittén om uppföljningen av dess yttranden."

3.2. Att utöka tillämpningen av den representativa demokratin och deltagardemokratin

3.2.1. På ett område som är så betydelsefullt som samordningen av den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken är det beklagligt att man inte formulerat regler som ger möjlighet att engagera och rådfråga medborgarna via Europaparlamentet och det civila samhällets organisationer via Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Denna brist bör korrigeras av regeringskonferensen genom att man föreskriver att Europaparlamentet och EESK skall rådfrågas om de övergripande riktlinjerna i medlemsstaternas ekonomiska politik (artikel III.71).

3.2.2. Den öppna samordningsmetodens tillämpningsområde har utsträckts till att omfatta nya områden såsom sociala frågor, företagets konkurrenskraft, forskning och folkhälsa. Det är ändå att beklaga att det saknas regler för att på ett verksamt sätt engagera Europaparlamentet och de nationella parlamenten, EESK, arbetsmarknadsparterna och övriga aktörer i det civila samhället på deras respektive områden.

3.2.3. Med hänsyn till kommitténs sammansättning och ledamöternas sakkunskap vore det lämpligt att utvidga den obligatoriska rådfrågningen av EESK till att omfatta följande områden:

- Tillämpningen av principen om icke-diskriminering (artikel III-7).
- Gemenskapspolitiken för asyl och invandring (artiklarna III-167 och III-168).
- Kultur (artikel III-181) ⁽¹⁾.

Detta skulle konkretisera unionens vilja att stärka gemenskapspolitikens demokratiska legitimitet på områden som är av särskild betydelse för de europeiska medborgarna och det civila samhällets organisationer.

3.3. *Det organiserade civila samhället och subsidiaritetsprincipen*

3.3.1. Tillämpningen av subsidiaritetsprincipen var en av de frågor som diskuterades mest i konventet. Den ingick bland kraven från Europeiska rådets möte i Laeken. I utkastet till konstitution bekräftas på goda grunder att de nationella parlamenten har en roll när det gäller att kontrollera att subsidiaritetsprincipen efterlevs. Här inkluderas också Regionkommittén, som kan väcka talan beträffande rättsakter som

⁽¹⁾ Kommittén vill understryka att artikel I-31 i utkastet till konstitutionellt fördrag föreskriver att Ekonomiska och sociala kommittén skall vara sammansatt av aktörer som är representativa för det civila samhället, bland annat på kulturområdet. Det är följaktligen logiskt med en föreskrift att kommittén skall rådfrågas på detta område.

enligt författningen kräver remiss till kommittén, utan att den fått status som institution.

3.3.2. I protokollet om tillämpningen av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna bekräftas behovet av ett brett samråd innan man lägger fram förslag eller fattar beslut i fråga om rättsakter. Även om protokollet ger de nationella parlamenten rätt att göra invändningar och medlemsstaterna rätt att väcka talan (i förekommande fall på de nationella parlamentens vägnar) lyser det organiserade civila samhället – som företräds av EESK – helt med sin frånvaro i genomförandet av subsidiaritetsprincipen, vilket strider mot artikel I-46 om deltagardemokrati.

3.3.3. Det civila samhällets aktörer har lika goda skäl som de regionala eller lokala myndigheterna att driva ståndpunkten att vissa förslag till rättsakter eller anvisningar inkräktar på deras befogenhetsområden. Det gäller både arbetsmarknadsparterna inom ramen för deras normala förbindelser och det civila samhällets övriga aktörer, med avseende på alla alternativa regleringsformer (medbestämmande, självbestämmande, uppförandekodexar osv.) som kan komplettera eller ersätta lagstiftning. I vitboken om EU:s styrelseformer ⁽²⁾ har kommissionen själv lyft fram den framtida betydelsen av dessa nya organisationsformer i samhället. De skall ses som en del av den funktionella subsidiariteten och samtidigt som en garanti för bättre gensvar på medborgarnas farhågor och önskemål samt för effektivare åtgärder från unionens sida.

3.3.4. EESK föreslår därför följande:

- Protokollet om tillämpning av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna bör kompletteras.
- Med hänsyn till principen om likställdhet med Regionkommittén bör Europeiska ekonomiska och sociala kommittén få rätt att väcka talan vid EG-domstolen i fråga om rättsakter där konstitutionen föreskriver remiss. Utkastet till konstitutionellt fördrag, artikel III-270.3, bör ändras på denna punkt.

EESK skulle i alla händelser få denna rätt att väcka talan om kommittén inkluderas i EU:s institutionella ram.

⁽²⁾ KOM(2001) 428 slutlig, 25.7.2001.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Ett alleuropeiskt system för den inre sjöfarten"

(2004/C 10/13)

Den 23 januari 2003 beslutade Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta följande yttrande "Ett alleuropeiskt system för den inre sjöfarten".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhälle, som svarat för beredningen av ärendet, antog sitt yttrande den 4 september 2003. Föredragande var Jan Simons.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 29 röster för och 1 röst emot.

1. Inledning

1.1. Den inre sjöfarten spelar en relativt viktig roll för varutransporterna i Europa. I den nuvarande fördelningen mellan olika transportsätt på europeisk nivå står sektorn visserligen endast för 4,1 % av de totala varutransporterna (1), men den spelar en betydligt viktigare roll i vissa medlemsstater (exempelvis Nederländerna 42,7 %, Tyskland och Belgien 13,1 %). Kapaciteten inom den inre sjöfarten är tillräcklig för att sektorn skall svara för en betydligt större del av de sammanlagda transporterna, och närsjöfarten betraktas dessutom som ett transportsätt med stor tillväxtpotential. Enligt nya undersökningar (2) och officiella prognoser kommer transporter på inre vattenvägar sannolikt att öka avsevärt under de kommande åren och de befintliga vattenvägarna har tillräcklig kapacitet för att hantera denna ökning. Inre sjöfarten kan täcka en stor del av dessa transporter via de stora gränsöverskridande vattenvägarna och det stora antalet nationella vattenvägar runt om i Europa. Sektorn kännetecknas av innovation på olika områden. Som ett alternativ till vägtransport har närsjöfarten tack vare marknadsföring redan lyckats överta nya marknader.

1.2. I och med utvidgningen av Europeiska unionen kommer den inre sjöfarten att spela en allt större roll på inre marknaden. Många av de anslutande länderna har vattenvägar som utnyttjas för varutransporter. Inom ramen för den politik som Europeiska kommissionen har kungjort kan närsjöfarten spela en värdefull roll i samband med integreringen av de nya medlemsstaterna och deras ekonomiska utveckling.

1.3. Den inre sjöfarten betraktas som det renaste och miljövänligaste transportsättet. Trots investeringar i renare motorer inom vägtransporten har närsjöfarten ett stort försprång som renaste transportmedel när det gäller utsläpp och

miljöföroreningar (3). Sektorn bidrar därmed till att minska transporterernas miljöpåverkan och strävar efter att förbättra sina tjänster ytterligare genom investeringar i förbättrade miljö- och säkerhetsinsatser.

1.4. När det gäller förvaltningen av avfallsproblematiken (fraktavfall, fartygsavfall och hushållsavfall) har sektorn redan antagit självreglerande åtgärder i väntan på att lagstiftning skall införas.

2. Flaskhalsar

2.1. Inom ramen för Europeiska kommissionens nya politik strävar man efter en ny jämvikt på transportområdet. Sjöfart på inre vattenvägar betraktas i detta sammanhang som ett transportsätt som kan bidra till att uppnå en mer balanserad transportmarknad. För att man till fullo skall kunna utnyttja den inre sjöfartens potential krävs att man undanröjer en rad hinder som för närvarande står i vägen för sektorns utveckling.

2.2. I stora drag kan man säga att dessa hinder främst rör infrastrukturen, utvecklingen och utbyggnaden av de transeuropeiska näten och den bristfälliga juridiska harmoniseringen av den inre sjöfarten.

2.3. Inom ramen för översynen av direktiven rörande de transeuropeiska transportnäten och den prioriteringsförteckning som Europeiska kommissionen har utarbetat har man inom den inre sjöfarten kartlagt flaskhalsarna och begärt att några av dessa flaskhalsar förs upp på prioriteringsförteckningen (4). EESK uppmärksammar dessa i sitt yttrande på eget initiativ (5).

(1) EU energi och transport i siffror, statistik i pocketutgåva 2002, ISSN 1225-1095.

(2) Värdefulla transporter, fakta och siffror om varutransporter och inre sjöfarten 2002–2003, inre sjöfartens informationskontor i Rotterdam.

(3) Sid. 44 F.

(4) INE-brochyr och EBU-yttrande om översynen av TEN-direktiven.

(5) Yttrande under utarbetande: Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande "Översyn av förteckningen över TEN-projekt inför 2004".

2.4. I motsats till den lagstiftning som reglerar konkurrerande transportsätt i den nuvarande gemenskapen är de offentlig-rättsliga och privaträttsliga bestämmelserna för den inre sjöfarten inte harmoniserade. Utvidgningen kommer att försvåra denna situation ytterligare. Som framgår av de slutsatser Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs gemensamma rådgivande kommitté EU-Rumänien har kommit fram till står juridiska problem även i vägen för skeppstrafiken på Donau⁽¹⁾. De offentligrättsliga aspekterna av närsjöfarten på Donau, Rhen och de nationella vattenvägarna regleras för närvarande genom olika system på basis av överstatliga och mellanstatliga bestämmelser och bilaterala avtal⁽²⁾. Ur materialrättsligt perspektiv finns redan för Rhen, de gemensamma vattenvägarna och Donau en försiktig, om än långt ifrån tillräcklig, harmonisering av den gällande offentligrättsliga lagstiftningen på basis av ömsesidigt erkännande. Regleringssystemet för Rhensjöfarten används som norm i detta sammanhang.

2.5. Privaträttsligt skiljer sig bestämmelserna fortfarande åt rörande transporträttsliga avtal och ansvarsskyldigheten i EU:s medlemsstater och tredje land. Nya initiativ på området har resulterat i internationella konventioner som måste ratificeras och införlivas i den nationella lagstiftningen.

2.6. Bristen på enhetliga system på offentligrättsligt och privaträttsligt område skapar oklarhet kring den rättsliga situationen och rättsosäkerhet för alla berörda parter (transportörer, lastansvariga, försäkringsansvariga) på en i grunden internationell sektor. För att kunna få till stånd en trafikomställning inom ramen för EU:s transportpolitik måste man även ta itu med dessa problem.

2.7. Syftet med föreliggande initiativyttrande är att i likhet med EESK:s tidigare yttranden om den inre sjöfarten i allmänhet, dess infrastrukturer, korridorer och Donau⁽³⁾ analysera ovannämnda flaskhalsar och hinder. Det gäller särskilt behovet av harmonisering och enhetlig lagstiftning på detta område med målet att skapa förutsättningar för att införa en alleuropeisk lagstiftning för närsjöfarten.

(1) Gemensamma slutsatser från den gemensamma rådgivande kommittén EU-Rumänien antagna i anslutning till det femte sammanträdet inom denna kommitté som hölls den 23–24 maj 2002 om bästa förutsättningar för Donau som alleuropeisk TEN-korridor.

(2) I den mån de avser gemenskapsbefogenheter kommer dessa att ogiltigförklaras i och med EU:s utvidgning.

(3) Se de gemensamma slutsatser som den gemensamma rådgivande kommittén EU-Rumänien antog vid sitt femte sammanträde den 23–24 maj 2002 i avsikt att optimera Donau som alleuropeisk transportkorridor; EESK:s yttrande "Genomförandet av den strukturerade sociala dialogen i de alleuropeiska transportkorridorerna" samt "Framtiden för det transeuropeiska nätet av inre vattenvägar" (EGT C 80, 3.3.2002).

3. Harmonisering och en enhetlig lagstiftning

3.1. Offentligrättsliga aspekter

3.1.1. EU:s närsjöfart kännetecknas av tre skilda system, som geografiskt sett delvis överlappar varandra.

— Mannheimkonventionen från 1868⁽⁴⁾.

— Gemenskapsfördragen och Europeiska unionens regelverk.

— Belgradkonventionen från 1948⁽⁵⁾.

3.1.1.1. Mannheimkonventionen är den äldsta nu befintliga europeiska konventionen och slöts mellan länderna kring Rhenfloden år 1868⁽⁶⁾. I enlighet med Mannheimkonventionen har de EU-medlemsstater som dessutom omfattas av konventionen överfört befogenheter till Centralkommissionen för Rhensjöfarten (CCR) på de områden som omfattas av konventionen. Konventionen garanterar i princip rörelsefrihet på Rhen. För att genomföra principerna i fördraget har CCR utfärdat en rad förordningar och resolutioner. Dessa rör bland annat tekniska standarder, besättning, säkerhet och fri rörlighet. Centralkommissionen för Rhensjöfarten har behörighet i frågor som faller inom Mannheimkonventionens tillämpningsområde. Centralkommissionens beslut är bindande för de avtalstecknande staterna och måste omsättas i nationell lagstiftning. Det har lett till ett enhetligt system för sjöfarten på Rhen som tillämpas enhetligt i samtliga avtalstecknande stater. Schweiz är det enda land som inte är medlem i EU.

3.1.1.2. I och med inrättandet av Europeiska gemenskapen⁽⁷⁾ och de därtill kopplade ändringarna, tilläggen och bestämmelserna har medlemsstaterna överlåtit befogenheter åt Europeiska kommissionen för att fullborda den gemensamma inre marknaden. Befogenheter rörande bland annat godstransporter överläts åt Europeiska kommissionen som sedan dess har antagit sekundär lagstiftning i form av förordningar och direktiv. Denna EU-lagstiftning, som är tillämplig i EU:s

(4) Nuvarande medlemmar är Schweiz, Frankrike, Tyskland, Belgien och Nederländerna.

(5) Nuvarande medlemmar i Belgradkonventionen är Bulgarien, Tyskland, Kroatien, Moldavien, Österrike, Rumänien, Ryssland, Serbien, Montenegro, Slovakien, Ukraina och Ungern.

(6) Mannheimkonventionen – den reviderade konventionen för sjöfarten på Rhen (Mannheimkonventionen av den 17 oktober 1868 med protokoll, publicerad i Nederlands Staatsblad 1869, s. 75).

(7) Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen av den 25 mars 1957, publicerat i Nederlands Tractatenblad 1957, 1974 och 1991.

medlemsstater, gäller även tekniska standarder, besättning och säkerhet. På dessa områden har Europeiska kommissionen strävat efter att anpassa lagstiftningen till beslut och resolutioner från CCR som är tillämpliga i gemenskapen.

3.1.1.3. År 1948 antogs Belgradkonventionen för Rhenländerna ⁽¹⁾. Genom denna konvention skapades Donaukommissionen som övervakar och vidareutvecklar Donausystemet på basis av Belgradkonventionen. Belgradkonventionen syftar i princip till att reglera den gränsöverskridande sjöfarten på Donau. För att underlätta genomförandet av denna princip har ett antal rekommendationer utfärdats till de avtalstecknande staterna under Donaukommissionens överinseende rörande bland annat tekniska standarder, säkerhet och besättningsbestämmelser. Donaukommissionens beslut enligt Belgradkonventionen är rekommendationer till de avtalsslutande staterna som i vissa fall har införlivats i nationell lagstiftning. Med tanke på beslutens karaktär saknas för sjöfarten på Donau ett enhetligt system, eftersom besluten inte automatiskt och oförändrat införs i de avtalstecknande staternas lagstiftning. Trots den kommande anslutningen till EU, och sannolikt även framtida anslutningsprocesser som omfattar Balkanstaterna, kommer det alltid att finnas länder som står utanför EU, exempelvis Ryssland, Ukraina och Moldavien.

3.1.2. Eftersom den europeiska inre sjöfarten för närvarande regleras genom olika system som skapar skillnader i juridiska instrument och bestämmelser uppstår både juridiska och praktiska hinder på följande områden:

- Restriktioner beträffande tillträdet till marknaden.
- Restriktioner beträffande transporträttigheter för tredje lands fartyg.
- Skillnader beträffande tekniska standarder och certifikat.

Efter den alleuropeiska ministerkonferensen i Rotterdam 2001 kartlades och undersöktes dessa skillnader närmare i en studie som utfördes av de berörda internationella organisationerna (en arbetsgrupp inom Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa (UNECE)) ⁽²⁾. Arbetsgruppen fastställde och

kommenterade dessa lagstiftningshinder i ett dokument. I dokumentet fästes uppmärksamhet vid restriktionerna rörande transporträttigheter för fartyg från tredje land, fri tillgång till sjöfarten på de olika vattenvägarna, skillnader i de tekniska bestämmelserna, förarcertifikat, besättningskrav och bristfällig harmonisering av den civilrättsliga ramen. En harmonisering på ett antal områden kan förväntas inom en snar framtid med tanke på den eftersträlvade samordningen mellan Centralkommissionen för sjöfarten på Rhen och Donaukommissionen, initiativ som tagits rörande ömsesidigt erkännande av olika beslut, EU:s utvidgning och utlöpanet av bilaterala avtal om dessa gemenskapsbefogenheter.

Även inom EESK har ovannämnda hinder behandlats i en rapport utarbetad av den gemensamma rådgivande kommittén EU–Rumänien om bästa möjliga utnyttjande av Donau som alleuropeisk TEN-korridor.

3.1.3. Fullbordandet av förbindelsen mellan Rhen och Donau 1992 stimulerade den ekonomiska aktiviteten och transporten mellan öst och väst. När nu de östeuropeiska länderna öppnar sina marknader och övergår från planekonomi till marknadsekonomi har anslutningen av många av dessa stater till EU inlett en ny era som kräver att man med fast beslutsamhet verkar för att få till stånd ett alleuropeiskt system för inre vattenvägar. Detta mål efterlyses i slutdeklarationen från den ovannämnda ministerkonferensen.

3.2. Privaträttsliga aspekter

3.2.1. I motsats till transporter till havs, väg- eller järnvägs-transporter regleras varutransporter på de inre vattenvägarna genom olika nationella bestämmelser.

3.2.2. Insatser på senare tid har lett till konventioner som måste leda till harmonisering och enhetlighet på området.

3.2.3. Under senare år har, delvis på företagsvärldens initiativ (företrädare för den inre sjöfarten och försäkringsbolag), internationella konventioner utvecklats i avsikt att uppnå enhetliga bestämmelser för varutransporterna i Europa som syftar till att säkerställa rättssäkerhet och försäkringsgarantier. Nedanstående konventioner har till syfte att införa ett enhetligt privaträttsligt system för inre vattenvägar som på grund av sektorns natur har inspirerats av liknande internationella konventioner inom sjöfart och vägtransporter.

⁽¹⁾ Belgradkonventionen om sjöfart på Rhen undertecknades i Belgrad den 18 augusti 1948. Vissa länder anser att den internationella Donaukonventionen från 1956 och den europeiska Donaukonventionen från 1921 fortfarande gäller.

⁽²⁾ UNECE Group of Volunteers "Legislative obstacles": "Inventory of existing legislative obstacles that hamper the establishment of a harmonised and competitive pan-European inland navigation market" (Rotterdamdeklarationen, punkt 13).

3.2.3.1. Strasbourgkonventionen om begränsning av ansvarsskyldighet inom närsjöfarten (CLNI)

CLNI-konventionen begränsar ansvarsskyldigheten mot tredje part för fartyg på inre vattenvägar. Konventionen utarbetades och undertecknades ursprungligen av länderna runt Rhen. Konventionen som trädde i kraft 1997 är nu öppen för och kan ratificeras av de östeuropeiska länderna ⁽¹⁾.

3.2.3.2. Budapestkonventionen om avtal för varutransporter på de inre vattenvägarna (CMNI)

CMNI-konventionen föreskriver ett enhetligt system för avtal om varutransporter på inre vattenvägar jämförbart med de bestämmelser som tillämpas för andra transportsätt (Haagreglerna, Visbyreglerna och Hamburgreglerna om sjötransport av gods och CMR-konventionen för vägtransporter). Transportavtal regleras för närvarande genom nationella bestämmelser i de nuvarande EU-medlemsstaterna, som varierar från ett land till ett annat. I de framtida medlemsstaterna och i andra Donaustater håller det privaträttsliga området på att utvecklas och genom att införa en internationell konvention är det möjligt att förhindra en ytterligare uppsplittring av lagstiftningen. Konventionen undertecknades av samtliga europeiska närsjöfartsnationer och väntar nu på att ratificeras och genomföras av berörda stater.

3.2.3.3. Utkast till konvention om ansvarsskyldighet för skada vid transporter av farliga ämnen på inre vattenvägar (CRDNI)

Med utgångspunkt i ett socialt ansvar strävar den inre sjöfarten efter ett enhetligt system för ansvarsskyldighet för skada vid transporter av farliga ämnen på inre vattenvägar som för närvarande regleras på olika sätt i olika länder och med olika skyddsnivåer för den part som åsamkas skada. Genom konventionen införs enhetliga bestämmelser för ansvarsskyldighet vid de ökande transporter av farliga ämnen på inre vattenvägar. Med utgångspunkt i principen om maximalt skydd av den drabbade parten försöker man genom konventionen införa ett system som i stor utsträckning ligger i linje med bestämmelser inom sjörätt och följande grundprinciper:

- Kanalisering av ansvarsskyldigheten.
- Riskansvarsskyldighet.
- Försäkringsplikt.

3.2.4. Av ovannämnda konventioner har enbart en konvention trätt i kraft i fem länder med inre sjöfart (Strasbourgkonventionen om begränsning av ansvarsskyldighet inom den inre sjöfarten, CLNI). Övriga konventioner väntar fortfarande på att ratificeras och träda i kraft (Budapestkonventionen om avtal för varutransporter på de inre vattenvägarna, CMNI) eller antas (Utkast till konvention om ansvarsskyldighet för skada vid transporter av farliga ämnen på inre vattenvägar, CRDNI).

4. Miljö och säkerhet

4.1. I fråga om miljöpåverkan är den energi som förbrukas per tonkilometer vid varutransporter på vatten endast 1/5 ⁽²⁾ av den energi som förbrukas vid landtransporter och 3/5 av energiförbrukningen vid järnvägstransporter. Genom nyskapande säkerställer man att nya fartyg är utrustade med bättre motorteknik vilket leder till minskade utsläpp samtidigt som motorer på äldre fartyg i stor utsträckning anpassas efter ny teknik.

4.2. När det gäller den politik som reglerar utsläpp har Centralkommissionen för sjöfarten på Rhen utarbetat konventionen om insamling, avlägsnande och mottagande av utsläpp i Rhen och inre vattenvägar. Medlemsstaterna har enats om ett system för avlägsnande och insamling av utsläpp, eftersom bestämmelser som syftar till att förhindra, samla in, avlägsna och ta emot utsläpp för bearbetning och undanröjande av utsläpp är en förutsättning för den inre sjöfarten och relaterade sektorer av hänsyn till fartygsbesättningens och transportanvändarnas säkerhet och hälsa.

4.3. Med utgångspunkt i principen om att förorenaren betalar innehåller konventionen bestämmelser om insamling av fartygsutsläpp, såväl olje- som fettutsläpp, samt mottagande och avlägsnande av utsläpp från frakten.

4.4. I väntan på att konventionen skall träda i kraft regleras mottagandet av fartygsavfall fortfarande genom nationella bestämmelser, förfaranden och tillvägagångssätt som skiljer sig från en stat till en annan.

4.5. När det gäller sjöfartssäkerhet finns stränga allmänna krav på teknisk utrustning på fartyg och särskilda krav på transport av farligt gods.

⁽¹⁾ Trädde i kraft den 1.9.1997 ratificerad av Tyskland, Luxemburg, Nederländerna och Schweiz.

⁽²⁾ Uppgifter från EESK:s yttrande om "Framtiden för det transeuropeiska nätet av inre vattenvägar" (EGT C 80, 3.3.2002); i yttrandets punkter 3 och 4 redogörs mer i detalj för den inre sjöfarten.

4.6. För transport av farligt gods på Rhen tillämpas ADNR (1). I ADNR fastställs villkor för transporter av farliga ämnen på Rhen.

4.6.1. I Tyskland, Nederländerna, Belgien och Frankrike tillämpas ADNR även på andra vattenvägar än på Rhen. På Donau gäller ADN-D som rekommendation. Denna bestämmelse baseras på UNECE:s ADN-rekommendation. År 2000 utarbetades ADN-konventionen under överinseende av UNECE och i samarbete med CCR. Konventionen är i princip tillämplig i hela Europa och träder i kraft efter sju ratificeringar. När konventionen träder i kraft kommer bilagorna till konventionen att baseras på gällande bilagor till ADNR, så att kontinuiteten i de tillämpliga bestämmelserna säkerställs. I ett förslag till direktiv från 1997 (2) föreslog Europeiska kommissionen att bestämmelserna i ADNR även skulle införas i EU:s medlemsstater.

4.7. Man bör dock övervaka att alla dessa bestämmelser efterlevs, vilket inte alltid sker.

5. Sociala aspekter och läget på arbetsmarknaden

5.1. Fri rörlighet för arbetstagare och läget på arbetsmarknaden generellt

5.1.1. De sociala aspekterna inom Europeiska unionen hänger nära samman med hur inre marknaden är organiserad och hur den fungerar. De befogenheter rörande sociala åtgärder som föreskrivs i EG-fördraget hänvisar till principen om fri rörlighet för arbetstagare och den därtill kopplade samordningen av bestämmelserna för social trygghet (artikel 39 och 136 i EG-fördraget).

5.1.2. Det råder brist på kvalificerad besättning inom den inre sjöfarten i EU:s nuvarande medlemsstater. Däremot finns det en reserv av kvalificerade arbetstagare i de framtida medlemsstaterna.

5.2. Lagstiftning rörande besättning

5.2.1. Skillnader i yrkeskvalifikationer, yrkescertifiering och krav inom den inre sjöfarten i de nuvarande och framtida

medlemsstaterna kan skapa problem vid rekrytering av besättning och i samband med principen om fri rörlighet för arbetstagare.

5.2.2. I enlighet med Mannheimkonventionen har medlemsstaterna i Centralkommissionen för sjöfarten på Rhen infört lagstiftning rörande kvalifikationer för redare och sammansättning av personal som är enhetlig och tillämplig i samtliga berörda stater (3). Denna lagstiftning, som är tillämplig på Rhensjöfarten, ligger dessutom till grund för lagstiftningen rörande nationella vattenvägar i CCR:s medlemsstater.

5.2.3. Som en följd av detta utgör lagstiftningen för den inre sjöfarten beträffande restid, besättningssammansättning, vilotid, kvalifikationer och utbildning en del av olika offentlig-rättsliga system. Detta är inte enbart svåröverskådligt, utan gör också att kontrollen av efterlevnaden av lagstiftningen skiljer sig från ett land till ett annat.

5.2.4. Belgradkonventionen föreskriver enbart bestämmelser för förarcertifikat för redare på Donau. Eftersom bestämmelserna i Donaukonventionen enbart är rekommendationer är det okänt i vilken utsträckning dessa krav på förarcertifikat har efterlevts i de berörda medlemsstaterna. Det finns dock bestämmelser för ömsesidigt erkännande av förarcertifikat mellan medlemsstaterna i Donaukommissionen.

5.2.5. På gemenskapsnivå finns redan bestämmelser för förarbevis och initiativ har tagits till lagstiftning rörande besättning i syfte att skapa en bred och enhetlig grund med vissa lokala eller regionala justeringar.

5.2.6. Den befintliga besättningslagstiftningen för den inre sjöfarten har kopplingar till reglerna om utrustningskrav för att fartygen skall kunna segla med en så begränsad besättning som möjligt. Dessa krav har nära koppling till navigeringstekniska standarder för fartyg inom den inre sjöfarten.

5.3. Social dialog

Det finns i stort sett ingen social dialog inom den inre sjöfarten. När det gäller CCR:s medlemsstater är det viktigt att känna till att besättningslagstiftningen skall tillämpas enhetligt på hela besättningen. Lagstiftningen innehåller således inga särskilda regler för arbetstagare. Å andra sidan tar man inom ramen för lagstiftningen för skydd av arbetstagare, exempelvis när det gäller arbetstider och arbetsförhållanden, inte hänsyn till särskilda omständigheter inom den inre sjöfarten eller befintlig besättningslagstiftning. Dessutom bör det påpekas att den inre sjöfarten till mycket stor del utgörs av egenföretagare.

(1) Europeiskt avtal om internationell transport av farliga ämnen inom Rhensjöfarten (Accord européen relatif au transport international des marchandises Dangereuses par voie de Navigation Rhénane).

(2) KOM(97) 367 slutlig.

(3) Förordning om inspektion av fartyg på Rhen, kapitel 23.

5.4. Harmonisering

5.4.1. En harmoniserad EU-lagstiftning om besättningskvalifikationer och tydligare bestämmelser om ömsesidigt erkännande främjar den sociala integrationen och säkerheten på europeisk nivå, vilket i sin tur bidrar till att skapa lika villkor för alla berörda parter.

5.4.2. Vid de senaste diskussionerna mellan CCR och Donaukommissionen har man bland annat fokuserat på ömsesidigt erkännande av redares förarcertifikat mellan de berörda medlemsstaterna.

5.4.3. Europeiska kommissionen behandlade frågan om ömsesidigt erkännande av skeppares förarbevis i direktiv 91/672/EEG och 96/50/EEG.

5.4.4. När det gäller den övriga besättningens kvalifikationer krävs en harmonisering på EU-nivå och klarare bestämmelser kring ömsesidigt erkännande av certifikat. Samordnade utbildningsprojekt kan på ett värdefullt sätt bidra till att den eftersträvade harmoniseringen av besättningslagstiftningen på EU-nivå uppnås.

5.5. Kommunikation

5.5.1. En fråga som bör tas upp är kommunikationen inom den internationella navigeringstekniska sjöfartstrafiken på inre vattenvägar. Inom den europeiska inre sjöfarten talas en rad olika språk vilket med tanke på arbetstagarnas rörlighet redan har lett till, och i framtiden kan leda till, kommunikationsproblem både mellan besättningsmedlemmarna och mellan de olika aktörerna inom sjötransportsektorn.

5.5.2. Att de olika aktörerna kan förstå varandra är en förutsättning för transportsäkerheten. Det är en fråga som måste uppmärksammas. I detta sammanhang kan hänvisas till vägledningen för radiotelefoni för den inre sjöfarten. I denna handledning ges anvisningar om det språk som skall talas i kommunikationen dels mellan fartyg, dels mellan fartyg och kustmyndighet.

6. Nuvarande politisk ram på EU-nivå

6.1. Europeiska ekonomiska kommitténs ståndpunkter rörande den inre sjöfartens framtid

6.1.1. I ett yttrande som EESK nyligen har utarbetat om "Framtiden för det transeuropeiska nätet av inre vattenvägar" ⁽¹⁾ beskriver EESK den inre sjöfarten som ett verkligt transportalternativ som inte värderas tillräckligt högt.

(1) Se EESK:s yttrande om "Framtiden för det transeuropeiska nätet av inre vattenvägar", EGT C 80, 3.3.2002.

6.1.2. Den inre sjöfarten kan på grund av sektorns tillväxtpotential spela en viktig roll i omställningen till andra transportsätt (*modal shift*) och inom ramen för kombinerade transportsätt.

6.1.3. Som framgår av de gemensamma slutsatserna av den gemensamma rådgivande kommittén EU-Rumänien ⁽²⁾ är målet med politiken i första hand att skapa en förbindelse mellan korridor VII ⁽³⁾ och de resterande delarna av det alleuropeiska transportsystemet i syfte att optimera utnyttjandet av Donaufloren som alleuropeisk transportkorridor inom ramen för TEN-nätet. Strävan att förbinda de olika delarna av det alleuropeiska transportnätet har nyligen fått en ordentlig skjuts framåt i ett bredare sammanhang.

6.1.4. EESK har redan tidigare efterlyst en löpande strukturerad dialog om de alleuropeiska transportkorridorerna i syfte att förbättra kontakterna mellan de socioekonomiska parterna i länderna i Central- och Östeuropa ⁽⁴⁾. EESK betonar än en gång vikten av en sådan dialog.

6.2. Kommissionens vitbok om "Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden" ⁽⁵⁾

6.2.1. Kommissionen har beslutat att ta itu med de problem som konstaterats och har därför utarbetat politiska lösningar som främst syftar till en förändring i balansen mellan olika transportsätt.

6.2.2. I transportpolitiken formuleras ett antal nyckelmålsättningar. I vitboken påpekar kommissionen i detta sammanhang att man hittills i allt för ringa utsträckning har utnyttjat de möjligheter som den inre sjöfarten utgör för att avlasta den överbelastade väginfrastrukturen.

6.2.3. För att stärka den inre sjöfartens ställning och ge sektorn nya impulser avser kommissionen att ge högre prioritering åt harmoniseringen av de tekniska kraven på fartyg inom den inre sjöfarten, förarcertifikat och besättning.

(2) EU energi och transport i siffror, statistik i pocketutgåva 2002, ISSN 1225-1095.

(3) Österrike, Kroatien, Tyskland, Moldavien, Ukraina, Ungern, Rumänien, Bulgarien och Slovakien.

(4) Se EESK:s yttrande 1351/2002 om "Genomförandet av den strukturerade sociala dialogen i de alleuropeiska transportkorridorerna".

(5) KOM(2001) 370 slutlig, 12.9.2001.

6.2.4. Inom ramen för EU:s nya transportpolitik avser kommissionen att stärka gemenskapens ställning inom internationella organisationer, exempelvis CCR och Donaukommissionen (1).

6.3. *Europaparlamentets kommentarer till kommissionens vitbok om "Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010: Vägval inför framtiden"*

6.3.1. I sin rapport om kommissionens vitbok (2) betraktar Europaparlamentet den inre sjöfarten som ett användbart instrument i transportpolitiken eftersom det rör sig om ett nyskapande, miljövänligt och relativt billigt transportsätt. Vidare anser Europaparlamentet att man genom investeringar måste modernisera, uppgradera och utvidga de inre vattenvägarna.

6.4. *Europeiska kommissionen och Centralkommissionen för sjöfarten på Rhen (CCR)*

6.4.1. Den 3 mars 2003 slöt Europeiska kommissionen och CCR ett samarbetsavtal. Europeiska kommissionen och CCR eftersträvar gemensamma mål när det gäller utvecklingen av den inre sjöfarten. Därför är båda dessa organisationer fast beslutna att främja harmoniseringen av marknaden för den inre sjöfarten med utgångspunkt i principen om friheten för sjöfarten. Både Europeiska kommissionen och CCR framhåller att effektivt samarbete är en nödvändighet för att man skall kunna skapa förutsättningar för den europeiska inre sjöfarten att utnyttja sin potential till fullo.

6.4.2. CCR:s medlemsstater undertecknade den 28 november 2002 protokoll nr 7 till den reviderade Mannheimkonventionen, som gör det möjligt att erkänna certifikat och patent som utfärdats utifrån kriterier jämförbara med dem som föreskrivs i Rhensjöfartsbestämmelserna. Denna åtgärd, som i synnerhet kan få konsekvenser för gemenskapens dokument, syftar till att harmonisera de olika systemen på ett pragmatiskt sätt och underlätta den administrativa bördan för företag inom den inre sjöfarten.

6.5. *Donaukommissionen*

Donaukommissionen överväger för närvarande en modernisering och en eventuell översyn av Belgradkonventionen. Detta

arbete har bland annat anknytning till det samarbete som Donaukommissionen och CCR har sedan ett par år tillbaka i form av en gemensam kommitté. Överläggningarna om en eventuell översyn rör främst följande:

- Den principiella frågan om definitionen av fri sjöfart på Donau (uteslutande sjöfart eller fri sjöfart och transport?).
- Karaktären hos Donaukommissionens beslut (rekommendationer eller bindande).

6.6. *Alleuropeiska politiska målsättningar*

Nya politiska beslut innebär ett erkännande av den inre sjöfartens betydelse och bidrar på ett positivt sätt till att stärka den inre sjöfartens ställning.

- Vid den alleuropeiska konferensen om transport och inre vattenvägar i Rotterdam den 5–6 september 2001 (3) framhöll representanter för europeiska regeringar och internationella organisationer samt observatörer från andra länder som berörs av transport på de inre vattenvägarna den impuls som ministerkonferensen om aktuella frågor rörande transporter på de europeiska inre vattenvägarna (Budapest, september 1991) hade gett åt diskussionerna och de åtgärder som vidtagits i syfte att främja transporten på de inre vattenvägarna och undanröja hinder för utvecklingen av detta transportsätt. Vidare enades man vid konferensen om målet att skapa en överskådlig och integrerad alleuropeisk transportmarknad för den inre sjöfarten med utgångspunkt i principerna om ömsesidighet, navigeringsfrihet, rättvis konkurrens och likabehandling av användarna av de inre vattenvägarna.

- Vid det fjärde seminariet som anordnades av IVR i samarbete med Europeiska kommissionens kontor för utbyte av information om tekniskt stöd om framtidsutsikter för sjöfarten på de inre vattenvägarna den 21–22 mars 2002 antogs en resolution om främjande av en harmonisering av den inre sjöfarten av närvarande representanter för internationella institutioner, ministerier, sjöfarten, försäkringssektorn, lastansvariga och övriga sektorer.

(1) Kommissionens företrädare meddelade vid fackssektionens sammanträde att man beslutat inleda förhandlingarna den 1 augusti.

(2) Rapport om kommissionens vitbok (KOM(2001) 370 slutlig – C-0658/2001-2001/2281 (COS)), föredragande: Juan de Dios Izquierdo Collado, 9.12.2002.

(3) Förklaring antagen vid konferensen i Rotterdam den 6 september 2001.

7. Rekommendationer

7.1. Räckvidd och juridiska instrument

7.1.1. För att få till stånd ett integrerat och enhetligt juridiskt system för den inre sjöfarten krävs en harmonisering av befintliga stadgor, konventioner och bilaterala avtal tillämpliga på nationella och internationella vattenvägar.

7.1.2. Denna harmonisering rör nuvarande och framtida medlemsstater i Europeiska unionen och tredje land som underhåller vattenförbindelser med dessa stater.

7.1.3. De juridiska instrument som kan utnyttjas för att uppnå denna harmonisering omfattar integrering av gällande system, ömsesidigt erkännande av därtill kopplad lagstiftning rörande offentligrättsliga aspekter samt antagande och ratificering av internationella konventioner rörande privaträttsliga aspekter.

7.2. Offentligrättsliga aspekter

7.2.1. Den europeiska inre sjöfarten regleras för närvarande genom olika lagstiftningssystem, vilket skapar skillnader i de juridiska instrument och bestämmelser som tillämpas. Det rör sig om de länder som regleras genom CCR-systemet, de länder som regleras genom Europeiska unionens system och de länder som berörs av Donaukommissionens system. På de områden där CCR:s och Europeiska unionens lagstiftning är bindande och medlemsstaterna delvis överlappar varandra har Donaukommissionens bestämmelser enbart karaktären av rekommendationer.

7.2.2. Integrerade system

- Europeiska unionens och CCR:s bestämmelser rörande den inre sjöfarten ligger innehållsmässigt delvis i linje med varandra eller kommer att göra det inom en överblickbar framtid. I detta sammanhang gäller principen om högsta möjliga skyddsnivå beträffande säkerhet och fartygens tekniska utrustning. En ytterligare harmonisering av lagstiftningen med utgångspunkt i principen om ömsesidighet rekommenderas på basis av högsta redan införda standarder.
- Europeiska unionens och Donaukommissionens bestämmelser beträffande framtida medlemsstater i de båda institutionerna kommer att bli mindre komplicerade från och med anslutningsdatum. På grund av den icke-bindande karaktären hos Donaukommissionens nuvar-

ande lagstiftning åligger det de anslutande länderna att från och med anslutningsdatum ha införlivat gemenskapens regelverk i den nationella lagstiftningen. Med tanke på Donaukommissionens ställning och samordningsfunktion mellan öst och väst kan den i en utvidgad europeisk union komma att spela en viktigare roll som länk mellan Europeiska unionen (och dess medlemsstater) och övriga medlemsstater i Donaukommissionen. En ny Donaukonvention som ligger i linje CCR:s och EU:s bestämmelser rekommenderas (se även rekommendationen i rapporten från den gemensamma rådgivande kommittén EU–Rumänien om maximalt utnyttjande av Donaufloren som alleuropeisk transportkorridor).

- Med all sannolikhet kommer berörda delar av Balkanområdet att bli medlemmar i Europeiska unionen (Bulgariens och Rumäniens anslutning är planerad till 2007, Kroatien fick nyligen kandidatstatus och senare kommer förmodligen även Serbien och Montenegro att anslutas). Från anslutningsdatum omfattas Donauländerna på grund av gemenskapens regelverk av EU:s lagstiftning om inre sjöfart. I och med EU:s anslutning till Centralkommissionen för sjöfarten på Rhen, som kommissionen skapar möjligheter för i sin vitbok, erkänner gemenskapen Mannheimkonventionens bindande karaktär som utgångspunkt för ett alleuropeiskt system för den inre sjöfarten.

7.3. Privaträttsliga aspekter

Naturligtvis är det av största vikt att det för den inre sjöfarten fastställs en harmoniserad och enhetlig lagstiftning, med tanke på att det för alla transportsätt sedan årtionden finns internationella, enhetliga bestämmelser rörande privaträttsliga aspekter. För att uppfylla följande mål är det utifrån den inre sjöfartens perspektiv en nödvändighet att internationella konventioner träder i kraft snarast:

- Att förverkliga EU:s politiska målsättningar.
- Att förhindra att ny närsjöfartslagstiftning under tiden utformas i unionens och de andra Donauländernas framtida medlemsstater och undvika att lagstiftningen för den inre sjöfarten fragmenteras ytterligare.
- Att kunna komplettera den länk som saknas i den internationella transportkedjan.

7.4. Utformning och ratificering av internationella konventioner

Europeiska unionens (nuvarande och framtida) medlemsstater uppmanas dessutom att

- ratificera och tillämpa redan antagna internationella konventioner [Budapestkonventionen om avtal för varutransporter på de inre vattenvägarna (CMNI), Strasbourgkonventionen om begränsning av ansvarsskyldighet inom närsjöfarten (CLNI)],
- få till stånd en gedigen och juridiskt balanserad internationell konvention om ansvarsskyldighet vid skada och förlust i samband med transporter av skadliga ämnen på de inre vattenvägarna på basis av det utkast till konvention om ansvarsskyldighet vid skada i samband med transporter av skadliga ämnen på de inre vattenvägarna som utarbetats på initiativ av näringslivet (CRDNI),
- göra sitt yttersta för att förhindra att lagstiftningen på

Bryssel den 24 september 2003.

olika områden fragmenteras och få till stånd en enhetlig lagstiftning för den inre sjöfarten.

7.5. Socialpolitik

Att skapa en gemensam grund för lagstiftningen beträffande besättning i EU är en förutsättning för att säkerställa lika villkor för den inre sjöfarten. Genom en social dialog mellan arbetsgivarorganisationer, arbetstagarorganisationer och egenföretagarorganisationer kan man på ett värdefullt sätt bidra till att uppfylla denna målsättning och dessutom skapa bättre samordning mellan besättningslagstiftningen och lagstiftningen om skydd av arbetstagare.

7.6. Uppföljningsåtgärder

EESK uppmanar samtliga parter att fortsätta att arbeta i denna riktning. Kommittén kommer också att fortsätta att verka för att enhetliga bestämmelser för alla inre vattenvägar i Europa träder i kraft så snart som möjligt.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Entreprenörskap i Europa"

(KOM(2003) 27 slutlig)

(2004/C 10/14)

Den 21 januari 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Grönbok – Entreprenörskap i Europa".

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var Ben Butters.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 38 röster för, 3 röster emot och 2 nedlagda röster.

SAMMANFATTNING AV YTTRANDET

I inledningen beskrivs yttrandets ramar, mål och bakgrund. Bland annat framhålls att det är viktigt att utgå från de parametrar som anges i grönboken, så att ett så konstruktivt bidrag som möjligt kan ges till den pågående processen att utforma en långsiktig EU-politik till stöd för företagandet.

- I avsnitt 2 ges en kortfattad allmän kommentar till grönboken om entreprenörskap i Europa. Därefter behandlas två frågor som är av central betydelse på detta område, nämligen att främja företagandet och skapa en omgivning som uppmuntrar till företagsverksamhet. Dessa frågor diskuteras närmare i avsnitt 3 och 4.
- I avsnitt 5 diskuteras några av nyckelaspekterna i grönboken om entreprenörskap:
  - Behöver vi skilja på olika typer av entreprenörskap?
  - Är entreprenörskap något för alla?
  - Entreprenörskapets bidrag till samhället.
  - De faktorer som motiverar företagare.
  - Är den amerikanska entreprenörskapsmodellen en bra modell för Europa?
  - Företagarnas inverkan på samhället.
- I avsnitt 6 identifieras ett antal politiska prioriteringar när det gäller att uppmuntra till företagareverksamhet. Vidare formuleras några rekommendationer och ett antal förslag som bör beaktas vid uppföljningen av grönboken om entreprenörskap.
- I avsnitt 7 återfinns kortfattade svar från kommittén på de 10 frågor som ställdes i grönboken om entreprenörskap, och avsnitt 8 innehåller kommitténs slutsatser.

1. Inledning

1.1. Detta yttrande är ett försök att bidra till den pågående processen att förstå vad entreprenörskap är och att stimulera företagandet. I Lissabonagendan och i den europeiska stadga för småföretag som senare offentliggjorts framhålls att entreprenörverksamheten är viktig för en hållbar utveckling i Europa och att det bör skapas en politisk miljö som gynnar företagandet.

1.2. Entreprenörskap är ett allomfattande kulturellt begrepp och kan karakteriseras som en särskild mentalitet som kommer till uttryck på en mängd olika sätt. Detta yttrande är främst inriktat på entreprenörskapets ekonomiska dimension, i form av företagsdrift, och på de faktorer som leder till att människor engagerar sig i detta slags verksamhet.

1.3. Kommittén yttrande baseras på parametrarna i grönboken, dess ramar och programförklaring. Vi vill mer ingående undersöka de olika punkterna i grönboken och ge ett positivt bidrag i form av rekommendationer till den handlingsplan som stats- och regeringscheferna efterlyste vid Europeiska rådets vårmöte 2003.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Kommittén välkomnar grönboken om entreprenörskap och lyckönskar Europeiska kommissionen till detta mycket väl genomförda arbete. Kommittén anser att man i grönboken om entreprenörskap har gjort en ytterst användbar genomgång av de viktigaste aktuella och framtida utmaningar som Europas företagsledare och -ägare står inför, och grönboken innehåller en värdefull översikt över orsakerna till att entreprenörverksamheten är relativt begränsad i Europa.

2.2. Eftersom kommissionens grönbok om entreprenörskap väcker en livlig debatt i näringslivet och bland politiska beslutsfattare, bör den betraktas som ett framgångsrikt initiativ i sig själv. Den kommer dock att få en varaktig effekt endast om kommissionen nu bygger vidare på denna grund och lägger fast en ambitiös och långtgående plan med konkreta åtgärder. Därefter måste kommissionen se till att handlingsplanen genomförs av beslutsfattare och aktörer på lokal, regional, nationell och europeisk nivå.

2.2.1. Vidare vill kommittén framhålla att det är av avgörande betydelse att politiken bygger på entreprenörernas behov. Detta förutsätter medverkan från de små och medelstora företagen i form av ett så omfattande deltagande som möjligt av näringslivsorganisationer på alla nivåer i det politiska beslutsfattandet och från de första skedena i beslutsprocessen.

2.2.2. Kommittén anser att man måste skilja mellan en politik som främjar företagandet och som syftar till att göra företagskulturen känd för alla, och en politik för företagsstöd som omfattar en rad rättsliga och operativa åtgärder för att minska byråkratin och stimulera företagets utveckling. Kommittén rekommenderar att handlingsplanens innehåll delas in i två skilda områden:

- Att främja företagandet: Denna åtgärd skall syfta till att utveckla en företagarkultur, "återupprätta" och förbättra företagarnas rykte bland dem som kan tänkas grunda eller överta företag, i skolor, universitet och i familjerna, inom området offentliga och privata tjänster, särskilt bland kreditinstitut och EU-förvaltningar samt i medlemsstaterna.
- Att skapa en miljö som främjar entreprenörsvksamheten: Detta har som mål att utforma ett praktiskt handlingsprogram som skall främja företagsverksamhet som svar på de tio frågorna i grönboken.

3. Att främja företagandet

3.1. I grönboken påpekas att entreprenörskap är ett sätt att tänka. Denna mentalitet kan inte läras in, men den kan stimuleras. En kombination av en mer allsidig utbildning och exponering för entreprenörskap från tidig ålder kan bidra genom att barn och ungdomar uppmuntras att tänka och bete sig mer som företagare och att när tiden är mogen överväga möjligheten att starta ett eget företag.

3.2. I handlingsplanen måste man se till att både pojkar och flickor får kontakt med begreppet entreprenörskap redan från tidig skolålder, eftersom utbildningsåren är ett viktigt socialisationsfönster för framtidens potentiella företagsägare eller -ledare. Under lång tid har företagsägande traditionellt

betraktats som en väg till sysselsättning och högre social status för grupper som annars har begränsade möjligheter på arbetsmarknaden, t.ex. lågutbildade och ekonomiska flyktingar. Det blir dock allt tydligare i samhället och på arbetsmarknaden att företagandet kan erbjuda möjligheter för alla. I handlingsplanen bör man utreda hur företagandet kan presenteras för personer med alla olika slags förutsättningar som ett positivt alternativ snarare än som ett svar på begränsade möjligheter på arbetsmarknaden.

3.3. Det är viktigt att tala väl om entreprenörskapet, om allmänhetens bild av de europeiska företagen skall kunna förbättras. Att förändra de kulturellt betingade attityderna till entreprenörskap är som alla vet en svår och tidskrävande process. Att använda förebilder och lovprisa entreprenörskapets stora fördelar kan vara till hjälp, men åtgärder på det praktiska planet för att skapa en miljö där företagen kan komma till sin rätt och blomstra är mer verksamma på lång sikt och bör stå i centrum för de politiska beslutsfattarnas uppmärksamhet.

3.3.1. Kommittén konstaterar att kursplanerna vid universitet och större offentliga och privata läroanstalter tenderar att inriktas på stora företag på bekostnad av mindre företag. Termen "företag" betraktas i dag främst utifrån kapitaliseringsnivå och börsvärde. För en bättre förståelse av småföretag och mikroföretag krävs en insikt om företagskulturens speciella sociala aspekter likaväl som traditionella ekonomiska överväganden.

Kommittén föreslår att det genomförs ekonomiska och vetenskapliga studier av modeller som tillämpas specifikt inom små företag. Detta kommer att göra det möjligt att i de informationskampanjer som planeras för handlingsplanen beskriva de förhållanden under vilka företag med mänskliga dimensioner verkar, och lyfta fram deras företagsledare. Allmänheten måste uppfatta mikroföretag som viktiga, och de skall också bli symboler för yrkesmässig framgång, både för företagsledare och arbetstagare.

3.4. Som ett första steg för att framhålla förtjänsterna med entreprenörskapet bör man i handlingsplanen ange vad som karakteriserar företagandet och vad det innebär att driva ett företag. Att driva ett företag innebär att man samordnar en rad resurser, såsom personal samt ekonomiska och fysiska resurser (byggnader och utrustning), i syfte att producera sådana varor och tjänster som efterfrågas på marknaden. Företagsägare måste hantera sina relationer med leverantörer, personal, kunder och andra aktörer, bl.a. olika representativa organ och statliga organ. Samtidigt måste företagen också vidmakthålla sin egen och den egna personalens motivation. Det krävs en förståelse för dessa roller och processer om man skall kunna skapa förutsättningar för att lyfta fram entreprenörskapets stora värde.

3.5. En rad offentliga och privata organisationer kan bidra till att främja företagandet. När det gäller de offentliga institutionerna är det viktigt att en förståelse för entreprenörskapet genomsyrar alla organs verksamhet och politik, t.ex. Europeiska kommissionens och de nationella, regionala och lokala förvaltningarnas. Det är viktigt att skapa större insikt om företagandet och begreppet företag samt att förankra denna insikt hos tjänstemännen vid dessa institutioner samt hos politiker och hela den räckta privata och offentliga institutioner som antingen tar initiativet till, övervakar eller genomför de politiska åtgärder som påverkar nuvarande och framtida entreprenörers företag.

3.6. Mellanhändernas roll är också av avgörande betydelse för att främja företagskulturen på ett framgångsrikt sätt. Många branschorganisationer är angelägna om att skapa ett närmare samarbete med politiker och har mycket lättare att nå fram till sina medlemmar genom informationskampanjer än de offentliga organen.

3.7. Media spelar en avgörande roll när det gäller att förmedla kunskap om företagande och förståelse för hur företag fungerar. Media lägger emellertid för stor vikt vid stora företag och multinationella koncerner. I handlingsplanen måste man fastställa strategier för att framhäva företagarnas roll och också beskriva småföretag och mikroföretag samt höja statusen för yrken inom traditionella verksamheter och manuell yrken.

4. Att skapa en miljö som främjar entreprenörsverksamheten

4.1. Det råder en känsla av besvikelse bland de små och medelstora företagen över den EU-politik som syftar till att bistå företagarna. En allmän uppfattning är att EU-institutionerna skulle kunna hjälpa de små och medelstora företagen bättre genom att inskränka sin verksamhet på vissa områden. De små och medelstora företagen upplever EU som en källa till omfattande och betungande lagstiftning samtidigt som man har svårt att förstå och värdesätta åtgärder från EU som är tänkta att främja företagandet.

4.2. Mer kan uppenbarligen göras för att stimulera entreprenörskapet och främja företagsägandet. Det är emellertid viktigt att i större utsträckning än tidigare använda en "nedifrån-och-upp"-metod. Man måste utgå från företagets rika erfarenheter och praktiska kunskap och samarbeta med dem och deras intressenter i stället för att uppifrån påtvinga dem initiativ, åtgärds paket och lagar.

4.3. Med tanke på det ökande antalet näringslivsriktade initiativ från EU och de små och medelstora företagens besvikelse är det av avgörande betydelse att handlingsplanen

ligger i linje med tidigare och pågående aktiviteter och att den är relevant när det gäller att uppnå Lissabonmålen. Det är särskilt viktigt att kontinuitet skapas med Europeiska stadgan för småföretagen från 2000 och att handlingsplanen kompletterar stadgan och innehåller rekommendationer om hur dessa 10 handlingslinjer skall kunna förverkligas⁽¹⁾.

5. Huvudpunkterna i grönboken om entreprenörskap

5.1. Diskussionerna om hur entreprenörskap skall definieras kommer aldrig att avslutas och det finns inget svar som är rätt eller fel. Den definition av entreprenörskap som ges i II.A. iii (s. 6), och tonen i grönboken generellt sett, leder emellertid till att man inte på ett korrekt sätt beaktar det som skulle kunna kallas rutinföretagande. Det är inte alla företagare som blandar risktagande, kreativitet och/eller innovation med "god styrning", vilket definitionen i grönboken antyder. Kommittén skulle dessutom vilja hävda att en definition av entreprenörskap även måste omfatta begreppet belöning och innehålla ett erkännande av alla de olika former av belöning som företagen motiveras av.

5.2. Det finns många fler exempel på företagare som eftersträvar stabilitet och överlevnad än på den typ av företagare som grönboken anspelar på. De små och medelstora företagen drivs av människor med olika ambitioner för sina företag, med olika talanger och anlag för företagsledning, de är etablerade i välmående eller i eftersatta orter och i en mängd olika branscher – vissa i traditionella branscher, andra i spjutspetsbranscher. Uppföljningen av grönboken om entreprenörskap behöver inte vara normativ i fråga om vad som karakteriserar entreprenörskapet utan bör i stället sträva efter att innefatta alla typer av entreprenörer som driver olika typer av företag med olika geografiska och branschmässiga förutsättningar.

5.3. Det är viktigt att framhålla att entreprenörskap inte är en lösning på alla problem i samhället och att inte alla har potential att bli en framgångsrik entreprenör. I uppföljningen till grönboken måste man beakta detta faktum. Handlingsplanen bör därför främst inriktas på att identifiera, uppmuntra och stödja dem som vill bli framgångsrika entreprenörer, och inte försöka övertyga människor om att bli entreprenörer mot bättre vetande eller tvinga arbetstagare eller arbetslösa att bli egenföretagare.

⁽¹⁾ I Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs initiativyttrande om Europeiska stadgan för småföretagen uppmanade vi kommissionen att "framställa en operativ, flerårig plan för den verksamhet och de åtgärder på EU-nivå och i medlemsstaterna som skall genomföras för att få stadgan genomförd på ett effektivt och produktivt sätt", EGT C 48, 21.2.2002, s. 11-17.

5.4. Den statistik som kommissionen använder kan tyda på att tillfredsställelsen i arbetet är större bland egenföretagare än bland anställda, men en ökande andel egenföretagare innebär samtidigt nya utmaningar för det europeiska samhället. På individuell nivå kan egenföretagande också innebära problem, och lika litet som entreprenörskap är egenföretagande det rätta valet för alla. Dessa frågor bör behandlas i handlingsplanen.

5.5. I punkt B. iii i grönboken framhålls med rätta att människor blir entreprenörer av en mängd olika skäl, och ekonomisk vinst är förvisso inte alltid det viktigaste. Andra motiverande faktorer är självständighet, tillfredsställelse i arbetet, möjlighet att få användning för sina personliga kunskaper och färdigheter och att själv skapa balans mellan arbete och fritid. Därför måste också betydelsen av självförverkligande beaktas när man gör en avvägning mellan risk och belöning, även om sänkta skatter givetvis är ett uppenbart sätt att öka entreprenörernas belöning på.

5.6. Föreställningen om en enhetlig "modell för entreprenörskap" antyder att de politiska beslutsfattarna försöker utforma en normativ och likriktad syn på den europeiske företagaren. Detta skulle med största sannolikhet förstärka den allmänna uppfattningen inom de små och medelstora företagen att politikerna har liten förståelse för företagandets reella villkor och den mångfald av företagsverksamhet som det faktiskt är frågan om.

5.7. I grönbokens avsnitt C behandlas EU:s brister och möjligheter när det gäller entreprenörskap, och genom valet av statistik ställs indirekt också följande grundläggande fråga: Bör EU använda samma metod som USA för att uppmuntra företagandet? De statistiska jämförelserna med USA ger vid handen att det är proportionellt sett färre européer som startar nya företag och betydligt fler som föredrar att vara anställda framför att vara egenföretagare. Många analytiker menar att den europeiska sociala modellen är ett av de viktigaste skälen till att fler människor i Europa föredrar att vara anställda. I uppföljningen till grönboken måste man utreda a) om denna statistik är tillräcklig för att jämföra EU-företagandet mellan medlemsstaterna och med övriga världen, b) effekterna av denna preferens för anställning framför egenföretagande, c) preferensen är direkt relaterad till en avsaknad av entreprenördynamik i Europa och d) om lösningarna är godtagbara för det europeiska samhället.

5.7.1. Kommittén skulle vilja att man utformar, samlar in och använder en mer systematisk europeisk riktmärkningsstatistik för småföretag, baserad på gemensamma definitioner⁽¹⁾.

Detta skulle underlätta mätningen av företagsverksamheten i Europa, i medlemsstaterna och regionerna och under längre tidsperioder, vilket skulle skapa bättre underlag för politiska beslut.

5.8. Kommittén menar att försöken att uppnå en större entreprenördynamik främst bör inriktas på att få fram duktiga entreprenörer och inte bara många entreprenörer. Att uppmuntra fler människor att bli egenföretagare eller medverka i nyetableringar kommer inte med nödvändighet att leda till att den framgångsrika och varaktiga entreprenörsverksamheten ökar i omfattning. Det är viktigt att utreda vilka undanträngningseffekter en alltför energisk nyetableringspolitik skulle få för de redan befintliga företagen, och fler inslag i handlingsplanen bör vara inriktade mot dessa företag.

5.9. Alla företag påverkar samhället, både positivt och negativt, både avsiktligt och oavsiktligt. Mot bakgrund av den vision om Europas ekonomiska utveckling som EU:s stats- och regeringschefer gav uttryck för vid Lissabontoppmötet 2000 och med tanke på den centrala roll som de små och medelstora företagen spelar i denna process, är det viktigt att uppföljningen av grönboken ge en mer allsidig bild av entreprenörernas bidrag till samhället (B. iv). Många små och medelstora företag visar "ansvarsfullt entreprenörskap", men många andra gör det inte. Man måste hitta en lämplig metod (som inte innebär lagstiftning) för att främja ett ansvarsfullt entreprenörskap.

6. Politiska prioriteringar för att främja entreprenörskapet

6.1. Politiken har en komplicerad och svårsmätbar inverkan på entreprenörskapet. Påståendet "Det går att bidra till att öka entreprenörskapet på politisk väg" är emellertid i högsta grad giltigt och kan tillämpas på politiskt beslutsfattande på alla nivåer.

6.1.1. Kommittén är medveten om att det råder olika åsikter bland olika aktörer om vilka politiska prioriteringar som behövs för att främja entreprenörskapet. I kommissionens europeiska sysselsättningsstrategi framhålls att entreprenörsverksamhetens främsta bidrag till konkurrenskraft, tillväxt och skapandet av varaktig, högkvalitativ sysselsättning bygger på "ett brett utbud av politiska åtgärder" som omfattar många av de nyckelområden som även kommittén skulle vilja framhålla. I detta åtgärdsutbud ingår en förbättrad rättslig och administrativ ram, tillgång till utbildad arbetskraft, främjande av en mer positiv attityd till entreprenörskap och chefskompetens, en gynnsamt finansiellt klimat, välfungerande varu- och arbetsmarknader samt gynnsamma villkor för forskning och innovation⁽²⁾. Kommittén uppmanar kommissionen att i hög grad beakta den europeiska sysselsättningsstrategin vid utarbetandet av handlingsplanen.

⁽¹⁾ Baserad på kommissionens i maj 2003 reviderade definition av mikroföretag, småföretag och medelstora företag, som skall användas från 1 januari 2005 (KOM(2003) 1422 slutlig).

⁽²⁾ KOM(2003) 176 slutlig.

6.1.2. Vidare skulle kommittén också vilja framhålla hur viktigt det är med makroekonomisk stabilitet om entreprenörsversksamheten skall kunna främjas.

6.1.3. Kommittén vill betona att man måste uppnå en balans i handlingsplanen mellan de ofta motstridiga kraven från olika aktörer vid utformningen av politiska åtgärder som syftar till att främja entreprenörskapet.

6.2. En bättre politik

6.2.1. Som tydligt framgår av vad som anförts ovan beträffande en europeisk sysselsättningsstrategi får politiska lösningar för att stödja småföretag inte kategoriseras som "företagspolitik". I stället bör de ingå som en övergripande komponent på samtliga relevanta politikområden (sysselsättning, beskattning, miljö, utbildning, etc.) och, vertikalt, på samtliga politiska beslutsnivåer. Detta kommer att bidra till att säkerställa att befintliga och framtida företags behov beaktas av ett mycket bredare spektrum av myndighetspersoner och politiker än vad som nu är fallet på de flesta förvaltningsnivåer och politiska nivåer i Europa.

6.2.2. Regionalpolitiken är till exempel en viktig grogrund för företagspolitiken. Kommittén ber därför kommissionen att ta med rekommendationerna i stadgan för småföretag i de operativa prioriteringarna i den framtida strukturpolitiken.

6.2.3. Kommittén anser att en effektiv, relevant och genomförbar företagspolitik måste omfatta samtliga relevanta offentliga och privata institutioner och organ. En medverkan från nationella, regionala och lokala institutioner är en förutsättning för att politiken skall kunna utvecklas och genomföras på ett effektivt sätt. Ändringar i skattelagstiftningen kan till exempel inte införas på europeisk nivå och är beroende av medlemsstaternas medverkan.

6.2.4. För att politiken skall kunna genomföras effektivt anser kommittén att handlingsplanen klart och tydligt måste fastställa på vilken nivå politiken skall utvecklas, genomföras, övervakas och utvärderas. Exempelvis kan främjandet av entreprenörskap i skolan ligga på EU-nivå, medan genomförandet endast kan ske i samarbete med lokala organ, inklusive utbildningsansvariga myndigheter. Ett sådant integrerat angreppssätt skulle säkerställa politikens genomförande och även minska framväxten av ohållbara initiativ.

6.2.5. Att man allt mer går ifrån en särskild företagspolitik på EU-nivå innebär inte att kommissionens generaldirektorat för näringsliv kommer att få mindre betydelse. Tvärtom bör GD Näringsliv spela en mer framträdande roll och genom det särskilda sändebudet för små och medelstora företag stärka sitt

inflytande inom kommissionens övriga enheter. Handlingsplanen bör även innehålla ett förtydligande om hur rollen för GD Näringsliv skall utvidgas och få ännu större genomslagskraft inom kommissionen. Hur skall GD Näringsliv på ett systematiskt sätt få med de små och medelstora företagens representantorganisationer i det politiska arbetet, och på ett tillräckligt tidigt stadium för att kunna komma med ett konstruktivt bidrag i den politiska beslutsprocessen?

6.2.6. Avståndet mellan företagsledare/-ägare och de politiska beslutsfattarna är ibland stort. Detta avstånd kan överbryggas genom att man genom hela den politiska beslutsprocessen i samband med varje relevant politiskt initiativ samråder med organisationer och representativa organ på mellannivå. Detta gör att småföretagssektorn involveras i den politiska beslutsprocessen, kan påverka de politiska besluten och får en bättre förståelse för beslutsfattarnas arbete.

6.2.7. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har redan tidigare gjort värdefulla insatser för att få till stånd bättre och enklare lagstiftning, nu senast i form av ett yttrande om förenkling⁽¹⁾. Det här är ett område där det måste ske fortsatta förbättringar om de politiska insatserna skall kunna bli företagavvänligare samtidigt som även andra berörda parter perspektiv och intressen beaktas. Det måste till ökade ansträngningar för att företagarna skall bli direkt involverade i beslutsprocessen på ett mycket tidigare stadium. Noggranna utvärderingar måste göras på basis av ett brett samrådsarbete där man systematiskt beaktar alternativa lösningar och, när det gäller lagstiftningsförslag, förklarar varför man inte valt en icke-lagstiftningsmässig lösning.

Utänför de identifierade politikområdena finns det förstås ett oräkneligt antal mer specifika sätt som företagspolitiken kan hjälpa företagare på, och några av dessa kommer att tas upp i nästa avsnitt.

6.3. Att utbilda för entreprenörskap

6.3.1. Kommittén erinrar om behovet av att begreppet entreprenörskap lärs ut redan tidigt i åldrarna genom att låta skolbarn komma i kontakt med positiva förebilder. Undervisningen inom en mängd olika ämnen i skolan och den högre utbildningen måste dessutom uppmuntra till entreprenörsfärdigheter och skapa kontakt mellan studerande och företagare.

6.3.2. Ett utbildningssystem som skall skapa potentiella företagare bör även beakta att människor kan välja att bli företagare längre fram i livet, och bör därför inte endast inriktas på ungdomar.

(1) EUT C 133, 6.6.2003.

6.4. Att starta ett nytt företag

6.4.1. I kommissionens dokument tar man upp problemet med att det tar så lång tid att få igång ett nytt företag, och beslutsfattare över hela EU har på sistone gjort betydande ansträngningar för att förkorta denna tid. Hindren för företagen såväl före som efter företagsbildandet är dock mycket mer omfattande än så, och denna fixering vid snabba förfaranden för företagsregistrering är inte bra. Denna fokusering på att göra företagsregistreringen till en snabb och billig process kan faktiskt oavsiktligt uppmuntra till ett slags "slit och släng"-attityd, och därigenom till att man krymper den tid som behövs för undersöknings- och planeringsarbetet, kompetensuppbyggnaden och de allmänna överväganden som en företagare bör göra innan ett nytt företagsprojekt sätts igång.

6.5. Företagsstöd

6.5.1. Ett bra företagsstöd kan utan tvekan bidra till framgångsrikare företag. Varje form av stöd som uppfattas som en statlig service kan vara ett misstag, eftersom vissa företagare helt enkelt inte ser den offentliga sektorn som en naturlig rådgivningsinstans. Företagare som behöver stöd kommer i första hand att vända sig till sina egna nätverk för rådgivning som de litar på. Det har kunnat påvisas att sådana nätverk i första hand består av andra företagare, sedan kommer deras ordinarie rådgivare (revisorer, banker, jurister, etc.), sektorsorganisationer och branschorgan, och först därefter är de benägna att vända sig till andra instanser. Detta understryker den viktiga roll som mentorer kan spela genom att ge råd och stöd till företagare, och de politiska insatserna bör därför bygga på de naturliga stödkällorna.

6.5.2. Viktigt är även att EU:s företagsstödpolitik har starka kopplingar till medlemsstaternas institutioner och politik, så att genomförandet blir framgångsrikt och effektivt, och så att hjälp kan säkerställas för att nå de önskade målen.

6.5.3. Handlingsplanen bör ta upp olika sätt på vilka företagare skulle kunna uppmuntras att be om och utnyttja företagsstöd.

6.5.4. Handlingsplanen bör innehålla åtgärder för att säkerställa tillgången till stöd och råd genom hela företagsbildningsprocessen, dvs. före, under och efter bildandet, något som i hög grad ökar företagets möjligheter att överleva och blomstra.

6.6. Att främja förmåga och färdigheter

6.6.1. För att åstadkomma större entreprenörsdynamik i Europa är det mycket viktigt att man främjar förmåga och färdigheter. Företagsledarnas och ägarnas individuella egenska-

per är av central betydelse för företagets framgång. Entreprenörsdynamik är dock i lika hög grad en fråga om den dagliga driften av företaget som en fråga om entreprenörens visioner och förmåga till nytänkande.

6.6.2. Det är mer sannolikt att ett entreprenörskap röner framgång om företagsledarna och företagsägarna får stöd av rådgivare och andra nyckelpersoner som kompletterar deras kunskaper.

6.6.3. Att främja lärlingskap, varvad utbildning och lärlingsars rörlighet mellan olika länder är viktiga redskap för att sprida en företaganda. Kommittén föreslår att man i handlingsplanen skall beakta inrättandet av ett av gemenskapen finansierat utbytesprogram för lärlingar och företagare.

6.7. Informell utbildning

6.7.1. Det råder en allmän uppfattning att mindre företag inte utbildar sina arbetstagare på lämpligt sätt och att ägarna själva ibland saknar de kunskaper som behövs för att de skall kunna utföra sina åligganden. Erfarenheterna visar dock att huvuddelen av utbildningen av såväl ägare som arbetstagare i mindre företag är anpassad, informell och motsvarar individens särskilda behov i anslutning till arbetsuppgifterna. En stor del av denna verksamhet beaktas inte av staten och dess utbildningsinstitutioner vid utvärderingen av arten och omfattningen av utbildningen inom småföretag⁽¹⁾. Å andra sidan bygger de utbildningsprogram som den offentliga sektorn erbjuder småföretag ofta på kvalifikationer, kräver att deltagaren är borta från arbetet och har en strukturerad uppläggning. Detta leder ofta till att företagsägarna och de anställda deltar i sådan utbildning i mindre utsträckning än väntat.

6.7.2. För att kunna utforma en lämpligare utbildningspolitik för småföretag måste man i handlingsplanen beakta utbildningsutbudet för närvarande inte motsvarar företagets behov, särskilt vad gäller innehållet i och formen för av utbildningen. Denna brist kan avhjälpas genom att i högre grad beakta det sätt som entreprenörerna och deras personal utbildar sig på och genom att uppmuntra ett mer flexibelt tillhandahållande av utbildning. Man måste också övertyga företagsägarna om att utbildning är till nytta för de anställda och främjar företagets prestationsförmåga.

(1) Se till exempel Kitching J. och Blackburn R., "Measuring Training in Small Firms", Small Business Council, London, mars 2003.

6.8. Företagsöverlåtelse och planering av efterträdande

6.8.1. För att ett entreprenörskap skall vara välfungerande och hållbart krävs en noggrann efterträdandeplan samt strategier för ägarnas och ledarnas avgång. Man bör därför noga överväga på vilket sätt man kan minska "efterträdandekrisen", som innebär att det finns många företag till salu men få köpare.

6.8.2. En möjlighet är att stärka marknaden så att förfarandet för företagsöverlåtelser blir öppnare. En annan möjlighet är att se över rätts- och skattesystemen i anslutning till företagsöverlåtelser⁽¹⁾, utan att för den skull äventyra de arbetstagar rättigheter som redan finns på EU-nivå.

6.9. Tillgång till finansiering

6.9.1. Undersökningar visar att småföretagen ofta själva står för finansieringen av nyetablering och tillväxt. I de fall där de behöver extern finansiering vänder de sig oftast till bankerna. Kapitalfinansiering, inklusive informellt och formellt riskkapital, har inte utnyttjats i så stor utsträckning som man ursprungligen väntade sig, och detta kan vara ett resultat av bristfälligheter på marknaden samt av entreprenörernas ovilja att sprida ägandet. Allmänt sett har den för närvarande låga räntenivån i Europa gjort det möjligt för entreprenörerna att ta relativt fördelaktiga lån för att finansiera verksamheten.

6.9.2. I olika undersökningar råder olika uppfattningar om i vilken grad finansieringen utgör ett hinder för affärsverksamhet. För närvarande förefaller finansieringen av nyetablering, företagsutveckling och tillväxt utgöra ett stort problem för vissa typer av ekonomisk verksamhet, för företag i vissa regioner och för entreprenörer med vissa särdrag. Bristen på eget kapital på upp till 1,5 miljoner euro är särskilt oroande.

6.9.3. Det har visats allt större intresse för mikrokrediter som ett alternativ för att stimulera nyetablering av företag. Denna finansieringsform är av liten betydelse i den totala finansieringen av små och medelstora företag. Erfarenheterna visar dock att detta kan vara en mycket viktig finansieringsform för vissa typer av företagsägare och för företag i mindre gynnade regioner. Mikrokrediter kan till exempel komma att spela en viktig roll i finansieringen av mikroföretags verksamhet i de nya medlemsstaterna. Kommittén föreslår att man i handlingsplanen undersöker mikrokrediternas betydelse, under vilka omständigheter de kan utgöra en effektiv mekanism för främjande av företagande samt hur de bäst kan marknadsföras.

6.9.4. I handlingsplanen bör man mer ingående undersöka vilka typer av företag som har finansieringsproblem. Den nuvarande finansieringsmarknaden är komplicerad och har ett mycket stort antal aktörer. Man bör sträva efter att stärka de existerande finansieringskanalerna, och initiativ till finansiering av entreprenörer bör bygga på existerande finansieringstjänster i stället för att man skapar nya strukturer.

6.9.5. Kommittén anser att de lösningar som föreslås i grönboken som exempelvis mikrokrediter och riskkapital eller "affärsänglar" endast delvis är anpassade till småföretagens behov. Kommissionen måste överväga att utveckla yrkesmässiga eller ömsesidiga garantifonder som underlättar tillgången till lån för företagsutveckling. Kommittén efterlyser därför förstärkta finansiella garantiinstrument för små och medelstora företag i Europeiska investeringsfonden och att dessa i högre grad inriktas på behoven i småföretag, mikroföretag och hantverksföretag, särskilt vad gäller investeringar som rör normalisering, miljö och förvärv av produktions- och kommunikationsteknik.

6.10. Offentlig upphandling

6.10.1. En av de naturligaste, effektivaste och mest direkta åtgärder som de offentliga myndigheterna kan vidta för att hjälpa entreprenörer är att förbättra småföretagens möjlighet att ingå offentliga kontrakt. På samma sätt som småföretag känner ett naturligt släktskap med andra småföretag⁽²⁾ förefaller det som om de offentliga förvaltningarna när de tilldelar kontrakt dras till större företag som drivs på ett liknande sätt som de själva. Detta stora kulturella hinder, som orsakas av såväl de offentliga myndigheternas som de små och medelstora företagens attityder, måste övervinnas om även småföretag skall kunna delta i den offentliga upphandlingen.

6.10.2. Behovet av att göra de offentliga upphandlingarna tillgängliga för mindre företag kan medföra många utmaningar. Kriterierna för att erhålla kontrakt från offentliga sektorn är problematiska för mindre företag på grund av kontraktens omfattning, av att flera olika tjänster omfattas av ett kontrakt och på grund av de byråkratiska förfarandena i anslutning till anbuds förfarandena. De statliga myndigheternas strävan under senare tid att säkerställa ett miljövänligt agerande bland uppdragstagarna kan ytterligare komma att försämra småföretagens möjligheter att delta i den offentliga upphandlingen. Dessa frågor bör behandlas mer i detalj i handlingsplanen.

(1) Europeiska kommissionen, Slutrapport från expertgruppen "Överlåtelse av små och medelstora företag", maj 2002.

(2) Kommittén ställer sig tveksam till påståendet i III. B. vi i grönboken att det "är naturligt att företag av alla storlekar arbetar tillsammans".

6.11. Skattebördan

6.11.1. Informella investeringar i företag skulle kunna främjas effektivt genom en mer passande skattelagstiftning. Denna skulle kunna bygga på skatteincitament som gynnar företagets återplacering av vinsterna. Fördelen med ett sådant system skulle vara större effektivitet, och det skulle motsvara företagsledarnas och -ägarnas investeringspreferenser. Med hjälp av systemet skulle man också kunna undvika en spridning av ägandet i anslutning till externa investeringar samtidigt som det i hög grad skulle stimulera företagstillväxten.

6.11.2. Företagsledare och -ägare kommer alltid att efterlysa lägre skatter, men de skulle också uppskatta en minskning av den administrativa bördan i anslutning till beskattningen. I handlingsplanen bör man rekommendera en analys av olika metoder för att stödja ledarna och ägarna vid betalningen av olika skatter⁽¹⁾.

6.11.3. Detta område utgör ett annat exempel på behovet av att integrera företagspolitiken i andra politikområden på europeisk, nationell och regional nivå.

6.12. Den sociala tryggheten för egenföretagare

6.12.1. Den sociala tryggheten för egenföretagare bör övervägas noggrant och man bör försöka finna den rätta balansen mellan risktagande och trygghet. Det ligger ingen uppenbar inkonsekvens i att efterlysa såväl lägre skatter som en ökad social trygghet. Det behövs dock åtgärder som säkerställer att egenföretagare samt företagsledare/ägare inte diskrimineras i det sociala trygghetssystemet.

6.13. Entreprenörskap och social utslagning

6.13.1. Entreprenörskap berör alla samhällsområden, och kommittén betonar att man i handlingsplanen måste beakta denna mångfald. I synnerhet verksamheter i den sociala ekonomin, inklusive kooperativa företag, ömsesidiga bolag, stiftelser och föreningar, bedriver entreprenörsverksamhet men har sociala mål.

6.13.2. Även företagande utgör en möjlighet för socialt marginaliserade grupper att få tillträde till arbetsmarknaden. Kommittén anser dock att man ytterligare bör undersöka företagandets roll i kampen mot social utslagning.

6.13.3. Det är viktigt att man i handlingsplanen beaktar mångfalden av företag samt erfarenheten hos de företag som har sociala mål. Det är också viktigt att man uppmuntrar till stödtjänster som tillgodoser dessa företags behov.

6.14. Spin-off

6.14.1. I handlingsplanen bör man uppmuntra spin-off-verksamhet vid universitet och högre utbildningsinstitutioner. Det finns skäl att anta att potentialen för utveckling av spin-off-verksamhet ännu inte har utnyttjats fullt ut, trots att det inom EU finns exempel på bästa praxis. Potentialen för detta slags företagande, de processer som den medför och behövliga lämpliga politikinsatser, måste övervägas.

6.15. Misslyckandestämpel

6.15.1. EESK välkomnar att man i grönboken erkänner behovet att ta itu med den negativa tendensen i Europa att förse en ägare/chef som har lett ett företag som har gått i konkurs med en misslyckandestämpel. Särskilt potentiella investerare och finansinstitut måste visa sig mer positiva till sådana affärsfarenheter som för övrigt utgör ett värdefullt steg i en företagsledares läroprocess och som ofta senare leder till mer framgångsrika företagsinsatser.

6.16. Inre marknaden

6.16.1. EU:s inre marknad är för många små och medelstora företag alltså ett avlägset begrepp. En stor del av dessa företag kommer aldrig att utnyttja möjligheter utanför den lokala eller nationella marknaden. Trots det har andra mindre företag goda möjligheter att sälja sina varor och tjänster över gränserna och i andra medlemsstater. I denna verksamhet skulle de kunna få stöd av den pågående utvecklingen av en infrastruktur som stödjer rörligheten för varor, människor och information och ett ökat ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer.

6.17. Utvidgningen

6.17.1. Som EESK tidigare har anfört utgör små och medelstora företag "en av de pelare omvandlingsprocessen vilar på och som bidrar kraftigt till BNP och till sysselsättningen" i de nya medlemsstaterna. Små och medelstora företag i dessa länder möts av överdrivet stora svårigheter på flera områden, bland annat vad gäller tillgång till finansiering, utbildning, stöd och råd⁽²⁾.

(1) Ett exempel är den belgiska metoden där särskilda byråer handhar arbetstagarnas inkomstskatter och sociala trygghet.

(2) EGT C 193, 10.7.2001. Yttrande om "Sysselsättningen och den sociala situationen i kandidatländerna i Central- och Östeuropa".

6.17.2. Det är viktigt att man i handlingsplanen beaktar utvidgningens effekter på de små och medelstora företagen i EU-15 och i de nya medlemsstaterna. Det är också viktigt att tar hänsyn till hur den nuvarande politiken kan anpassas till de vitt skilda behoven hos småföretag över hela den utvidgade unionen.

6.17.3. Som tidigare nämnts innebär tillgången till finansiering i lämpliga former och på anpassade nivåer ett särskilt problem i dessa länder och kräver specifika lösningar.

7. Korta svar på de 10 punkterna i grönboken

7.1. Ovanstående punkter innehåller en detaljerad redogörelse av kommitténs synpunkter på grönboken. Med korta svar på de 10 frågorna i grönboken återges emellertid här nedan de viktigaste synpunkterna i detta yttrande tillsammans med förslag på viktiga insatsområden:

1. *Vilka bör de centrala målen vara för en dagordning för entreprenörskap i Europeiska unionen, och hur bör de sättas i samband med andra politiska ambitioner? Hur kan vi bygga en modell för entreprenörskap i ett utvidgat Europa?*

I en europeisk strategi för att stimulera till ökad företagsamhet måste man fokusera på hur man skapar det bästa klimatet för befintliga små och medelstora företag genom en mer positiv balans mellan risk och belöning. Därigenom begränsas också många av de faktorer som verkar mest avskräckande vid nya företagsbildningar.

I en sådan strategi måste man beakta de många olika centrala målen, nämligen en stabil ekonomi, en förbättrad rättslig och administrativ ram, främjande av en mer positiv attityd till entreprenörskap och chefskompetens, ett gynnsamt finansiellt klimat, välfungerande arbetsmarknader och tillgång till utbildad arbetskraft och förmånliga villkor för forskning och innovation.

Precis som företagen påverkar många områden i samhället, omfattar och berör dessa mål flera av EU:s viktigare politikområden och politiska ambitioner. Det är därför viktigt att synpunkterna från en rad olika aktörer beaktas när man utvecklar en EU-strategi för att stimulera till ökad företagsamhet.

2. *Hur kan vi förbättra tillgången på finansiering (skatteåtgärder, offentlig-privata partnerskap, solidare balansräkningar, garantier), och vilka alternativ till banklån bör främjas (finansiering av "affärsänglar", leasing, factoring och mikrolån från andra långgivare än banker)? Hur kan entreprenörer hjälpas att skaffa extern finansiering?*

I det rådande ekonomiska och finansiella klimatet antyds i olika undersökningar att små företag i allmänhet inte har

brist på finansieringsmöjligheter. Detta gör emellertid inte småföretagens långsiktiga strukturella finansieringsproblem mindre. Förbättringarna borde inriktas på fyra faktorer: kontinuitet i finansflödet (i alla faser av företagsutvecklingen), mångfald i finansieringsalternativen, tydliga kriterier för företag som söker finansiellt stöd samt skatteincitament för att uppmuntra företagsutveckling och investeringar.

En av de största utmaningarna ligger i att företagarna är kända för att vara ovilliga att sprida ägandet genom att ta till eget kapital, riskkapital och andra externa finansieringskällor. Informella investeringar i företag skulle kunna främjas effektivt genom en mer gynnsam skattelagstiftning, som är både verkningsfull och fördelaktig för företagsägare och företagsledare. Det är viktigt att de som söker extern finansiering uppmuntras till att bli "investeringsberedda".

Lösningar behöver skraddarsys för olika lokala och regionala behov, eftersom särskilt företagen i flera av de nya medlemsstaterna står inför speciella utmaningar.

Offentliga myndigheter bör kartlägga befintliga framgångsrika lösningar, såväl informella som formella, och överväga hur dessa kan utvecklas och kopieras.

3. *Vilka faktorer utgör störst hinder för tillväxt: (brist på ömsesidigt erkännande och EU-bestämmelser eller dessas (bristande) genomförande på nationell nivå, nationella skatteregler eller situationen på arbetsmarknaderna)? Vilka åtgärder lämpar sig bäst för att stödja tillväxt och internationalisering (handelsdelegationer, marknadsanalyser, klusterbildning och nätverksbyggande, upplysnings- och rådgivningstjänster)?*

Kommittén skulle som huvudhinder för tillväxten vilja peka på makroekonomisk instabilitet, negativa attityder till entreprenörskap, illa fungerande arbetsmarknader och den börda som överdriven och illa utformad lagstiftning utgör.

Offentliga myndigheter på lokal, regional och nationell nivå och EU-nivå skulle kunna bidra till tillväxten i många yngre, mindre företag på ett mycket direkt sätt genom att låta dem få ökat tillträde till offentliga kontrakt. Kommittén betraktar arbetskraftens kompetens och småföretagens rekryteringsbehov som prioriterade europeiska frågor och kräver att man i handlingsplanen lägger fram förslag på de ekonomiska och politiska åtgärder som är nödvändiga.

4. För att garantera högkvalitativa företag: vilken slags utbildning och vilket stöd bör erbjudas vid företagsetablering (grundläggande utbildning – obligatorisk eller frivillig –, "kuvöser", mentorvägledning) och affärsutveckling (nätverk, kurser, mentorvägledning, distansutbildning, t.ex. e-lärande)? Bör det finnas tjänster som är anpassade till speciella grupper (kvinnor, etniska minoriteter, arbetslösa eller socialt mindre gynnade personer) eller företags (kunskapsbaserade verksamheter) behov? Bör kvaliteten förbättras på de stödtjänster som tillhandahålls (genom användning av IKT och yrkesnormer)?

Stöd måste sättas in för att hantera de skiftande behov som företagsägare och deras företag har. Detta innebär att stödet uppdelas alltefter affärssektor, verksamhetens utvecklingsstadium och företagets geografiska placering. Kommittén inser svårigheten med att få etablerade företag att utnyttja det stöd som erbjuds, men menar att denna situation skulle kunna åtgärdas genom att tjänsterna skräddarsys efter deras behov och tillhandahålls på ett flexibla sätt.

Stöd som riktas speciellt till nystartade företag måste sättas in så tidigt som möjligt och fortgå under hela förberedelse-, lanserings- och tillväxtfasen.

Stödinitiativ på både EU-nivå och nationell, regional och lokal nivå måste stämmas av bättre.

5. Är hindren och drivfjädrarna för affärsutveckling och tillväxt i Europeiska unionen liknande dem för entreprenörer i kandidatländerna, och nödvändiggör den förestående utvidgningen särskilda åtgärder i kandidatländerna?

Potentiella och befintliga företagsägare och företagsledare står utan tvekan inför särskilda problem i de nya medlemsstaterna. Utvecklingen av mer systematiska jämförelser på EU-nivå av småföretag skulle vara till stor nytta för jämförande analyser av resultat och erfarenheter i små och medelstora företag i EU och de nya medlemsstaterna, och därmed hjälpa till att kartlägga politikområden för utveckling, resultat och utvärdering.

EESK rekommenderar att de politiska beslutsfattarna noggrannare studerar de erfarenheter som görs av företagare i de nya medlemsstaterna. Eftersom dessa har upprättat och drivit företag i en politisk och ekonomisk miljö som präglas av snabba förändringar, är dessa väl lämpade att ge värdefulla bidrag till utvecklingen av ett mer företagsvänligt klimat i EU.

6. Vad kan EU:s medlemsstater göra för att göra balansen mellan risk och belöning gynnsammare i syfte att främja entreprenörskap (minska de negativa följderna av konkurs, göra fler sociala förmåner tillgängliga för entreprenörer, minska skattebördan antingen när det gäller administration eller skattesatser)?

Risker är oundvikliga faktorer i all entreprenörsverksamhet. Trots det anser många i Europa att risknivån inte står i proportion till de eventuella belöningarna.

I linje med den europeiska samhällsmodellen efterlyser kommittén åtgärder för att säkerställa att företagsägare och företagsledare inte missgynnas vad gäller social trygghet. Detta kommer också att föra det positiva med sig att beslutet att gå över från att vara anställd till att bli egenföretagare eller arbetsgivare blir mindre skrämmande, vilket i dag utgör ett stort hinder för företagareverksamhet.

Lägre företagsbeskattning skulle bidra till en ökning av de finansiella belöningar som kan utvinnas av företagareverksamhet och motivera flera att bli företagare. I handlingsplanen måste man också ta fasta på de många former av belöning som företagare eftersträvar, och vara medveten om att det trots att finansiell vinning helt uppenbart är ett viktigt incitament också finns en rad andra faktorer som inspirerar till företagsverksamhet.

7. Hur skulle fler blivande entreprenörer kunna uppmuntras att överväga att ta över i stället för att starta ett nytt företag (databaser eller marknadsplatser för köpare och säljare, specialutbildning för familjeägda företag, uppköp av företagsledning eller arbetstagar)?

Förfarandet för företagsöverlåtelser måste också bli tydligare och bli mer känt för potentiella företagare som ett effektivt och verkningfullt sätt att gå in i företagsvärlden.

Kommissionen har utfört ett viktigt arbete vad gäller att fastställa bästa metoder för stöd till företagsöverlåtelser. Kommittén förväntar sig att handlingsplanen skall bygga på detta arbete och att medlemsstaterna skall genomföra påtagliga förbättringar, särskilt med hänsyn till de rättsliga och skattemässiga aspekterna på företagsöverlåtelser.

Kommittén är angelägen om att det skapas en ökad förståelse för processen kring företagsavvecklingar och för samhällets reaktion på företagsledare som omfattas av dessa. Detta innebär ökad information om orsakerna till avvecklingen, om berörda aktörers inställning till dem som avvecklar företag, samt om hur finansärer, rättssystemet och övriga stödinstitanser

behandlar dessa företagsägare och företagsledare. I handlingsplanen bör man stimulera till en större förståelse från samhällets, statens och stödninstansernas sida för dem som omfattas av företagsnedläggelser.

8. *Hur kan avknoppningar göras attraktivare (uppköp av företagsledning, "skyltning", specialrådgivning, särskilda skattebestämmelser eller andra bestämmelser för arbetstagare och deras arbetsgivare när de startar ett företag)?*

Kommittén önskar en översyn av befintliga strategier för spin-off i olika medlemsstater och en utvärdering av hur möjligheterna till utveckling av denna process skulle kunna tas till vara.

9. *Hur kan utbildningen stödja utvecklandet av den medvetenhet och de färdigheter som behövs för att utveckla det tänkesätt och de färdigheter som krävs för företagande (utbildning i entreprenörskap som en del av en skolas läroplan, få entreprenörer till klassrummen, lärlingskap för studerande som ger möjlighet att arbeta med erfarna entreprenörer, mer entreprenörutbildning vid universitet, fler MBA-program, passa ihop entreprenörutbildning med offentliga forskningsprogram)?*

Som redan diskuterats i huvuddelen av detta yttrande kan ett företagsinriktat tänkesätt inte läras ut, bara uppmuntras. För närvarande är det alltför få ungdomar som överväger att starta och driva egna företag som en realistisk och lockande karriärmöjlighet.

Fler ungdomar skulle från tidig ålder behöva konfronteras med tanken på företagsverksamhet. Det krävs också större fokusering på företagsverksamhet i ett senare skede under utbildningen. Detta skulle kunna genomsyra all traditionell akademisk utbildning snarare än att vara förbehållet företagsekonomiska studier.

Möjligheten att bli företagare senare i livet bör också uppmuntras.

10. *Vad skulle branschorganisationer, medier och offentliga myndigheter kunna göra för att främja entreprenörskap (förebilder, mediekampanjer, "öppet hus" på företag, belöningssystem för entreprenörer) och på vilken nivå (europeisk, nationell eller lokal)?*

Det effektivaste sättet att verka för företagsverksamhet är att se till att balansen mellan risk och belöning bli mer gynnsam för företagsägare/företagsledare, och praktiska möjligheter för att uppnå detta mål borde därför vara en prioritering för politiska beslutsfattare. Detta kräver en större förståelse för affärsverksamhet bland politiska beslutsfattare, ett större engagemang av representativa organisationer genom ett tidigt insatt, systematiskt samråd och en mer enhetlig strategi för företagspolitik på alla nivåer.

Användningen av förebilder, mediekampanjer och satsningar på att höja företagarnas profil kan säkerligen hjälpa till, men kommittén anser att de representativa organisationerna och andra motsvarande organisationer är bättre lämpade än offentliga myndigheter att uppfylla detta behov.

Kommittén framhåller också det faktum att företagsverksamhet inte är det rätta valet för alla och att varje form av stimulansåtgärder därför borde fokusera mer på att förändra den allmänna inställningen snarare än att försöka uppmuntra så många som möjligt att själva bli företagare.

8. Avslutande kommentarer

8.1. Kommittén välkomnar kommissionens grönbok och att man anser det angeläget att få i gång diskussionerna om europeisk företagspolitik bland tjänstemän, politiker och andra berörda. För att denna process nu skall få ett bestående värde är det viktigt att det utarbetas en ambitiös men nog målinriktad handlingsplan.

8.2. Det är tydligt att en bättre balans mellan risk och belöning för företagare är grundläggande för en ökad företagsverksamhet och måste löpa som en röd tråd genom hela handlingsplanen.

8.3. Kommittén betonar att den offentliga politiken bör målinriktas och försöka ta itu med de mest angelägna frågorna först så att samtliga mål slutligen kan genomföras. Bland den långa rad politikområden som täcks i grönboken är det därför ett krav att specifika politikområden prioriteras i handlingsplanen.

8.4. Kommittén lyfter fram flera viktiga insatsområden som borde prioriteras i handlingsplanen:

- Ökad tillträde till offentliga kontrakt för små och medelstora företag.
- En översyn av skattesystemen för små och medelstora företag i EU, bedömning av skattenivåer, administration och uppbörd.
- En ökad förståelse för processen kring företagsavvecklingar och för samhällets reaktion på företagsledare som dessa omfattas av.
- Insatser för att främja företagsandan och uppmuntra människor i alla åldrar och med olika bakgrund som har den rätta inställningen till att bli företagare.
- Utveckling av mer systematiska jämförande uppgifter om små och medelstora företag för att underlätta mätningen och sätta in lämpliga politikinsatser.

8.5. En bättre företagspolitik kan bara få positiva effekter om den genomförs effektivt. Kommittén efterlyser därför en genomförandestrategi som sammanfaller med var och en av prioriteringarna i handlingsplanen. Varje strategi bör innehålla politiska mål och tidsplaner. Särskilt viktigt är att man i prioriteringarna anger på vilken nivå som ansvaret för genomförandet ligger: på EU-nivå, nationell, regional eller lokal nivå.

8.6. Kommittén har vid flera tillfällen betonat att samråd med organisationer som företräder företag på olika nivåer, inklusive småföretag enligt den tionde rekommendationen i stadgan, är den enda vägen som säkerställer att åtgärder på europeisk nivå anpassas till olika typer av företag och är tillämpbara i praktiken. Kommittén rekommenderar att organisationer som företräder småföretag får fortsätta att direkt medverka i utvecklingen av handlingsplanen via samråd, för att garantera att handlingsplanen och de åtgärder som den ger upphov till verkligen blir effektiva.

8.7. Kommittén konstaterar att genomslaget varit lågt, även om man på medlemsstatsnivå och gemenskapsnivå åstadkommit framsteg i genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag, har. Kommittén och Europaparlamentet har krävt att stadgan skall få juridisk karaktär. Utan denna ställning kommer stadgan endast att bli en förklaring om politiska intentioner utan att avspegla en verklig vilja eller en överenskommelse. Kommittén har i flera yttranden betonat att kommissionen oftast stöder sig på stadgan för att motivera

åtgärder som redan planerats för företag i allmänhet, och som inte är särskilt anpassade för småföretag.

8.8. Kommittén välkomnar uttalandena om en förbättrad tillämpning av stadgan från vårens toppmöte och toppmötet nyligen om konkurrenskraft. Kommittén uppmanar rådet att förbättra genomförandet genom ett officiellt beslut, där följande punkter ingår:

- Kommissionen skall inte lägga fram rättsakter eller andra dokument av juridisk karaktär som eventuellt kan påverka småföretagen om de inte blivit föremål för samråd med organisationer som företräder småföretagare.
- Konsekvensanalyser som kommissionen genomför av politiska initiativ med potentiell betydelse för små och medelstora företag måste innehålla en särskild analys som rör småföretag och mikroföretag.
- Alla gemenskapsprogram som kan beröra småföretag skall i enlighet med stadgan omfatta särskilda instrument till förmån för småföretag.

8.9. Kommittén beklagar att konventet i sina förslag inte har nämnt företag, företagare och företagarenda. Kommittén uppmanar regeringskonferensen att integrera denna politik och låta den framtida europeiska konstitutionen hänvisa till företag och småföretag och inte endast till näringslivet i allmänhet samt uppmanar medlemsstaterna att stödja ett sådant tillvägagångssätt vid regeringskonferensen.

Bryssel den 24 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Översyn av förteckningen över TEN-projekt inför 2004"

(2004/C 10/15)

Genom ett brev av den 8 april 2003 från Umberto Vattani, Italiens ständige representant vid Europeiska unionen, har rådet bitt Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget utarbeta ett yttrande om "Översyn av förteckningen över TEN-projekt inför 2004".

Facksektionen för transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 4 september 2003. Föredragande var Philippe Levaux.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 25 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 90 röster för, 6 emot och 6 nedlagda röster.

1. Syftet med det förberedande yttrandet

1.1. Efter Maastrichtfördraget (1993) utarbetade kommissionen ett övergripande ramverk för utveckling av de europeiska näten. Målet var att påskynda den inre marknaden, sammanbinda avlägsna regioner med EU:s centrala områden och öppna Europa för grannländerna. Stats- och regeringscheferna fastställde 1994 i Essen 14 prioriterade transportprojekt. 1996 antog Europaparlamentet och rådet ett beslut som fastställde gemenskapens allmänna riktlinjer i fråga om det transeuropeiska transportnätet. Detta beslut omfattade infrastruktur för 400 miljarder euro med slutdatum 2010. Av detta gick 152 miljarder euro till det transeuropeiska transportnätet före 2002. Sex år efter beslutet hade 25 % av de planerade projekten utförts, och med nuvarande investeringstakt behövs det mellan 20 och 25 år för att fullborda det europeiska nätverk som fastställts i de europeiska översiktsplanerna.

1.2. De budgetmedel som medlemsstaterna och gemenskapen bidragit med har följaktligen visat sig vara dåligt anpassade till målen. Man kan i detta sammanhang konstatera att de offentliga investeringarna i transporter har minskat från 1,5 % av BNP under åttioalet till under 1 % under nittioalet. Denna nedgång illustreras av de jämförande kurvorna för BNP och investeringar i byggprojekt, inbegripet transportinfrastruktur.

1.3. Kommissionen understryker att särskilt infrastrukturprojekt vid gränserna och längs järnvägarna har drabbats av förseningar, dvs. två viktiga riktlinjer inom gemenskapspolitiken som syftar till

- att se till att näten fortsätter på andra sidan gränsen, och
- att en allt större del av vägtransporterna skall kunna föras över till andra transportformer (på järnväg, på inre vattenvägar och till sjöss).

1.4. Sedan 1996 har flera händelser och slutsatser gett anledning till en översyn av riktlinjerna i fråga om det transeuropeiska transportnätet.

— För det första räknade toppmötet i Lissabon med en ekonomisk tillväxt som innan 2010 skulle leda till en ökning av fraktrafiken på 38 % och en ökning av persontransporter på 24 % jämfört med läget 1998. Kommissionen påvisade i sin vitbok "Den gemensamma transportpolitiken fram till 2010" från 2001 att varu-transporterna kommer att öka med 50 % i avsaknad av större ansträngningar för att bringa balans i trafiken. EESK ställer sig bakom kommissionens analys av utvecklingen och understryker att den ekonomiska tillväxten visserligen inte är så kraftig som man beräknade för några år sedan, men att detta inte får användas som förevändning för att luckra upp eller skjuta på beslut som fattats i fråga om det transeuropeiska transportnätet. Man beräknar att infrastrukturen skall kunna tas i bruk efter en tidsperiod på 10 till 20 år, och en ekonomisk återhämtning kommer att medföra trafikstockningar.

— För det andra utökas EU 2004 med tio nya medlemsstater och unionen kommer att välkomna ytterligare kandidatländer inom de närmaste åren. I ett sådant läge måste man beakta behoven i de nya medlemsstaterna, både för att dessa skall kunna anpassa sina ekonomier till EU-15 och för att på ett tillfredsställande sätt bemästra den oundvikliga trafikökningen. Kommissionen bedömer att det blir nödvändigt att i transportkorridorerna mellan EU-15 och de nya medlemsstaterna bygga ut eller förbättra 20 000 km väg, 30 000 km järnväg samt havshamnar och flygplatser för nästan 100 miljarder euro. EESK anser att kommissionen förutom korridor VII för Donau oundgängligen bör lägga till vissa inre vattenvägar som i flera nya medlemsstater utgör synnerligen lämplig transportinfrastruktur, särskilt med hänsyn till kraven på hållbar utveckling.

1.5. Därför lade kommissionen i oktober 2001 fram ett förslag till översyn av riktlinjerna för de transeuropeiska näten. I slutet av 2003 kommer kommissionen att lägga fram ett nytt förslag med syfte att fullfölja översynen av politiken för transeuropeiska transportnät med följande mål:

- Att sammanbinda näten i de nya medlemsstaterna och kandidatländerna, särskilt inom korridorerna.
- Att betona vikten av urval och koncentration på reella europeiska prioriteringar, t.ex.
  - undanröjande av flaskhalsar,
  - gränsöverskridande projekt, och
  - de huvudsakliga transportvägarna till lands och till sjöss.

Detta skulle säkerställa en utjämning över hela kontinenten, medan de nuvarande planerna för det transeuropeiska transportnätet ibland är en sammanställning av nationella planer, vilket leder till att gemenskapsåtgärderna blir splittrade. EESK ger sitt stöd till denna inriktning eftersom gemenskapens verksamhet på infrastrukturuområdet inte skall återspegla de olika medlemsstaternas skilda behov, utan i stället inriktas på transeuropeiska prioriteringar som leder till oavbrutna nätverk. Eftersom det handlar om prioriteringar som gynnar hela Europa, skall EU åta sig en större del av infrastrukturkostnaderna i gemenskapen, särskilt i områden som är missgynnade på grund av sitt geografiska läge (exempelvis de stora bergsregionerna).

1.6. I syfte att ge form åt sina förslag i fråga om det transeuropeiska transportnätet har kommissionen vidtagit åtgärder för analys och forskning:

- Kommissionen har utnämnt Karel Van Miert till ordförande för en grupp på hög nivå med uppdrag att i detalj granska de projekt som kan tas med vid översynen av förteckningen över större prioriterade projekt i en utvidgad union⁽¹⁾.
- Kommissionen har vidare bildat en intern arbetsgrupp som skall bistå Van Mierts grupp i analysen av de hundra projekt som föreslagits av medlemsstaterna. Utgångspunkten skall vara de nya prognoserna för trafikökningen.

1.7. Unionen står på tröskeln till utvidgning. Det kommer att bli svårt att utarbeta en EU-budget för 2007–2013 eftersom unionen måste prioriterasordna den transeuropeiska infrastrukturen. Därmed bedömer kommissionen att det är nödvändigt att inleda diskussioner om gemenskapsfinansieringens framtid, särskilt i fråga om budgeten för de

transeuropeiska näten. Kommissionen lade den 23 april 2003 fram ett meddelande som fastställde vilka finansiella instrument och vilka nydanande handläggningssystem som är nödvändiga vid genomförandet av större infrastrukturprojekt. I avsnitt 4 i föreliggande yttrande granskas detta meddelande.

1.8. EESK anser att det transeuropeiska transportnätet är en viktig del av det europeiska bygget som endast kan färdigställas om utbytet av personer och varor är smidigt. Kommittén påminner samtidigt om att den sedan länge stöder tanken att den oundgängliga trafikökningen skall hanteras enligt principerna om hållbar utveckling.

1.9. I väntan på mer information om Van Miert-gruppens arbete (som hålls konfidentiellt) har EESK gjort följande fram till slutet av juni 2003:

- I slutet av 2002 följde kommittén upp utvecklingen i de 14 prioriterade Essen-projekten och de 6 projekt som tillkom under 2001, med utgångspunkt i kommissionens dokument från februari 2003, "Transeuropeiska transportnät – prioriterade projekt".
- Vi gjorde en preliminär prognos om en övergripande genomförandegrad på 74 % för dessa 14 prioriterade projekt fram till 2010.
- Kommittén studerade den metod som Van Miert-gruppen har använt för att välja ut nya prioriterade projekt.
- Vi framförde än en gång våra förslag till finansiering för dessa prioriterade projekt genom ett instrument som bildar en flerårig penningreserv i anslutning till EU:s budget, utan koppling till medlemsstaterna. Penningreserven skulle användas till större subventioner och stå som garant för lån. Detta nya instrument kunde hjälpa medlemsstaterna och unionen att hålla tidsfristerna i ett läge då de nationella budgetarna är ansträngda.

1.10. I ett andra skede, före slutet av 2003, efter det att Van Miert-gruppen avgivit sin rapport, bör kommissionen formulera ett nytt förslag till översyn av riktlinjerna inom politiken för de transeuropeiska transportnäten. Förslaget bör underställas en rad institutioner och organ i vanlig ordning i syfte att erhålla ett slutligt godkännande i Europaparlamentet och rådet i början av 2004. EESK inser att tidsfristerna beror på valen till Europaparlamentet i början av 2004 och på utvidgningen till 25 medlemsstater i maj 2004, men beklagar att kommissionen inlett samarbete i ett så sent skede på grund av att man önskar hålla Van Miert-gruppens arbete konfidentiellt. Förslagen kommer att vara tillgängliga i sista minuten.

(1) Se avsnitt 3.

2. Nuvarande prioriterade projekt: arbetsläge och projektspecifik information

EESK påminner om att kommissionen, sedan den 1993 publicerade en vitbok om transporter med prioriteringar grupperade kring tre översiktsplaner, har beräknat att investeringsbeloppen fram till 2010 kommer att uppgå till 300 miljarder euro.

- Översiktsplanen för vägarna, som inbegriper 17 000 km motorväg.
- Översiktsplanen för expresståg, som inbegriper ny räls på 4 000 km och ombyggnad av befintlig räls på 3 600 km.
- Översiktsplanen för vattenvägar.

Vissa av de projekt som granskades 1993 av Christophersengruppen och som skrevs in i riktlinjerna, har sedermera övergivits enhälligt (t.ex. förbindelsen mellan floderna Rhen och Rhône). Dessa återfinns inte längre i de 14 prioriterade projekt som fastslogs i Essen. Andra projekt har blivit föremål för ändringar. I fråga om tidsfrister och kostnader har man kunnat konstatera stora förskjutningar. EESK stöder kommissionens tilltänkta översyn, men vill mot bakgrund av ovanstående understryka att arbetet motarbetas av att medlemsstaterna inte efterlever åtagandena och att de ifrågasätter prioriteringarna. Även om man vart femte år ser över prioriteringarna av projekt inom det transeuropeiska transportnätet, kommer man inte att genom detta uppnå en duglig hållbar utveckling av Europa, vare sig på det ekonomiska, sociala eller miljömässiga planet. Därför önskar EESK fästa kommissionens, Europaparlamentets och rådets uppmärksamhet på betydelsen av de beslut som fattas i fråga om det transeuropeiska transportnätet, särskilt när det gäller finansiella åtaganden, byggstart och tidsfrister. Inför utvidgningen av EU till 25 medlemsstater, ekonomisk omstrukturering och en globaliserad ekonomi, finns det ett unikt tillfälle i historien att förankra europeisk praxis genom att bygga upp Europa kring moderna, sammanhängande och effektiva transportinfrastrukturer.

2.1. De 14 prioriterade projekten från Essenmötet 1996 + 6 tilläggsprojekt 2001

I enlighet med rådets begäran från toppmötet i Barcelona har kommissionen nyligen (februari 2003) utarbetat en uppföljning av hur de prioriterade projekt som fastslogs vid Essenmötet har framskridit. Broschyren har rubriken "Transeuropeiska transportnät – prioriterade projekt" och EESK önskar belysa

ett antal uppgifter som avslöjar vidden av åtagandena. 2010 skall det sammanlagda transeuropeiska transportnätet, inbegripet de prioriterade projekten på området, uppvisa följande siffror inom EU-15:

- 75 200 km väg,
- 78 000 km järnväg,
- 330 flygplatser,
- 270 internationella kusthamnar,
- 210 inlandshamnar, samt
- system för trafikstyrning, trafikinformation och navigation.

Den totala kostnaden för detta nätverk beräknas uppgå till 400 miljarder euro (värdet år 1996) med en genomsnittlig finansiering som uppskattas till 19 miljarder euro per år, dvs. utsträckt på en tjuugoårsperiod. Detta står i strid med planerna på att slutföra arbetena före 2010. Bilaga 1 till föreliggande yttrande visar de 20 prioriterade projekten (14 + 6) i en sammanfattande tabell samt med projektspecifik information från kommissionen exempelvis gällande beräknade tidsfrister, totala kostnader och dagsläget i september 2002. Tabellen visar på följande motsägelser:

2.1.1. I fråga om tidsfristerna har 2010 fastslagits som allmänt slutdatum för de prioriterade projekten, men ett flertal av dem kommer enligt kommissionen att slutföras senare. EESK anser vidare att det vore mer realistiskt och mer effektivt att planera projekt som kan slutföras mellan 2010 och 2020, vilket för övrigt föreslogs i EESK:s yttrande om "Framtiden för det transeuropeiska nätet av inre vattenvägar", som antogs i januari 2002 (CES 24/2002). Detta förutsätter en viljeansträngning för att den nya tidtabellen skall hålla, varför EESK föreslår följande:

- En uppföljningsmekanism i kommissionens regi. Kommissionen skulle tillsammans med medlemsstaterna ansvara för att längs hela förloppet samordna de olika sträckorna och den finansiering som kommer från EIB, EU, medlemsstaterna, offentlig-privata partnerskap osv.
- Sanktioner för de medlemsstater som inte uppfyller sina åtaganden. Om en medlemsstat har förespråkat att ett projekt skall bli prioriterat, kan sanktionerna till exempel vara följande:
  - Den berörda staten kan av EU fråntas ledningen av projektet till vissa delar, som sedan anförtros andra stater som berörs av samma transeuropeiska trafikled.

- Om ett projekt överges av en stat, skall de gemenskapsmedel som lagts på studier eller uppköp av mark återbetalas till EU av den felande medlemsstaten för att unionens ekonomiska intressen skall tillgodoses.
- I likhet med villkoren i kontrakt inom näringslivet bör förseningar i fråga om ett infrastrukturprojekt leda till straffavgifter (samma bötesmekanism som används inom den privata sektorn).

2.1.2. I fråga om projektkostnaderna visar tabellen i bilaga I att kommissionen uppskattar de totala investeringarna till 173,993 miljarder euro för de 20 prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet som fastställdes 1996 och 2001. I samma dokument uppger kommissionen en total kostnad på 400 miljarder euro med ett tillägg på 100 miljarder för projekt i de nya medlemsstaterna i anslutning till nätet i sin helhet, inbegripet dessa prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet. För att bringa klarhet i de olika beräkningarna från 1996 och senare från 2001 samt de som läggs fram av Van Miert-gruppen, understryker EESK att

- tabellen nedan upptar i lista 0 och i lista 1 summan av de projekt inom det transeuropeiska transportnätet som fastställdes som prioriterade i Essen plus de projekt som lades till 2001, vilkas kostnader har stigit kraftigt till följd av uppdateringar och vissa tillägg inom korridorerna på de ställen där de ursprungliga projekten var förlagda (t.ex. Donau, projekt 2 i lista 1).

	miljarder euro		
	2004–2020	varav för perioden 2004–2013	varav för perioden 2014–2020
Lista 0	80	80	0
Lista 1	142	125	17
Lista 2	13	3	10
Lista 3 oprioriterad	22	20	2
Totalt	257	228	29

Utdrag ur Van Miert-rapporten, punkt 6.6.2.

- Van Miert-gruppen har fastställt det övergripande beloppet till 600 miljarder euro fram till 2020 när det gäller arbeten som ingår i översiktsplanerna för de transeuropeiska näten (inbegripet prioriterade transportnät och de nya medlemsstaterna).
- 257 miljarder euro har fastställts av länderna för projekten (lista 0, 1, 2 och 3) som därmed åtnjuter gemenskaps-subventioner.
- Kommissionen uppskattar att arbetena för näten i de 10 nya medlemsstaterna kommer att kosta 100 miljarder euro.

2.1.3. Nivån på gemenskapens subventioner till de prioriterade TEN-T-projekten (för närvarande 10 % av kostnaden exklusive skatter) är inte tillräckligt hög för att fungera som incitament. I vissa fall kan kommissionen tänka sig att höja den till 20 %, men kommittén menar att vissa projekt, med hänsyn till sin gränsöverskridande karaktär, behöver subventioneras med 20–50 % av kostnaderna exklusive skatter för att man skall kunna tala om verkliga stimulans effekter.

3. Van Mierts arbetsgrupp

Kommissionens avsikt att lägga fram nya riktlinjer för det transeuropeiska transportnätet före 2004 är mycket ambitiös och svåruppnåelig eftersom man måste beakta samtliga följande aspekter:

- Konsekvenser av utvidgningen.
- Sammanhängande nät utan felande länkar måste färdigställas på kort tid.
- Det ständiga problemet med finansieringen måste lösas.
- Inställningen måste ändras så att det övergripande europeiska intresset skall gå före nationella intressen.

EESK anser att kommissionens syften betjänas av att kommittén har inrättat en grupp på hög nivå.

3.1. Gruppens sammansättning

Karel Van Miert är ordförande i gruppen. Den är sammansatt av en företrädare per medlemsstat och en observatör per kandidatland för de länder som förväntas ansluta sig senast 2007 (dvs. 10 länder + Rumänien och Bulgarien samt Europeiska investeringsbanken). Kommissionen har tillhandahållit kanslitjänster för gruppen.

3.2. Gruppens uppdrag

- Att granska de förslag till projekt som nu eller tidigare har lämnats in av medlemsstaterna, införa tidigare fastslagna eller föreslagna prioriterade projekt i listorna och därmed ändra riktlinjerna för de transeuropeiska transportnäten.
- Granska projekt som inte stöds av någon särskild medlemsstat, men som kan vara av ett särskilt transeuropeiskt intresse.

- c) Göra upp en begränsad förteckning över projekt som omfattar alla större regioner i ett utvidgat EU.
- d) Fastställa en metod, ett förfarande och en tidsplan för senare uppdateringar av förteckningen över prioriterade projekt, inklusive annullering av projekt efter avsevärda förseningar i igångsättandet eller alltför omfattande ändringar som återverkar på projektets lönsamhet eller genomförbarhet.
- e) Granska vilka medel som kan underlätta och påskynda projekt i den begränsade förteckningen.
- f) Fastställa övergripande prioriteringar som riktlinjerna skall omfatta.

3.2.1. EESK understöder allmänt innehållet i det uppdrag som givits åt högnivågruppen. I fråga om de argument som läggs fram i punkt d kan kommittén dock inte dela kommissionens åsikt om förfarandet vid annullering av projekt eftersom detta bäddar för misslyckanden. Detta gäller även i fråga om stater som inte uppfyller sina åtaganden eller som motarbetar ett alleuropeiskt intresse eller i synnerhet stater som motarbetar en grannstat som medverkar i ett gränsöverskridande projekt. I kraft av de betydande subventioner som EU beviljar bör kommissionen i samförstånd med Europaparlamentet och rådet inta en mer kraftfull och pådrivande hållning gentemot den berörda staten. Härvid kan EU inrätta en slags europeisk byrå för transportinfrastruktur som har befogenheter för uppföljning och vid behov övervakning. Därmed kunde dylika annulleringar undvikas, särskilt i de 10 nya medlemsstaterna. Vidare måste straffåtgärder oundvikligen tillämpas (se punkt 2.1.1).

3.3. Allmänna kriterier för utvärdering av Van Miert-gruppens projekt

Kriterierna har delats upp i två faser:

— Fas 1:

- a) Begreppet "korridorer" för de stora transeuropeiska trafiklederna måste respekteras.
- b) Medlemsstater som medverkar i ett projekt skall åta sig att inom viss tid utföra arbeten för minst 500 miljoner euro.
- c) Projektet skall vägas mot målen inom den europeiska transportpolitiken, särskilt i samband med undanröjande av flaskhalsar samt med gränsöverskridande trafikleder.

- d) De ekonomiska möjligheterna att genomföra projektet måste utredas, med hänsyn till återverkningarna på miljö och på ekonomisk och social sammanhållning.

— Fas 2:

- e) Den hållbara utvecklingen av projektet inom det transeuropeiska nätet måste utvärderas, med särskild hänsyn till hur projektet bidrar till intermodalitet och till övergång från vägtransporter till andra transportformer (järnväg, vattenvägar).
- f) Territoriell sammanhållning i kandidatländerna och i större randområden måste beaktas.
- g) De positiva transnationella effekterna för flera medlemsstater bör utvärderas, med bedömningar av ett europeiskt mervärde i procent av den totala internationella trafiken.

3.3.1. EESK anser att de föreslagna allmänna kriterierna är motiverade. Kommittén understryker dock följande:

- I fråga om punkt b finns det skäl att påminna om att man inte kan förvänta sig att medlemsstaterna tar sitt ansvar för förseelser om det inte finns några sanktioner (se punkt 2.1.1).
- I fråga om punkt d om ekonomisk genomförbarhet bör det inte ges möjlighet att annullera ett projekt som konstateras vara nödvändigt. Det finns tidigare exempel på att detta tankesätt har tillämpats på enskilda sträckor eller delar av nät, vilket har lett till felande länkar, flaskhalsar, avbrott i nätet osv.
- I fråga om punkt e, som hänvisar till begreppet hållbar utveckling, understryker EESK att det i dag är värdefullt att tillgripa bedömningsverktyg som grundar sig på förhandsstudier. Vidare bör noggranna målsättningar formuleras.

3.3.2. EESK välkomnar att ett viktigt kriterium tas upp i punkt a genom föreskriften att ett projekt oundgängligen skall sammanhänga med en korridor eller med ett strukturellt europeiskt nät som därmed är oavbrutet från ändpunkt till ändpunkt. Därmed skall kommissionen vid utarbetandet av de slutliga förslagen fastställa en rad strukturella nät som skall utgöra de stora trafik- och transportlederna i ett utvidgat EU med förbindelser till grannländerna, vilket garanterar kontinuitet inom alla nät, varvid alla felande länkar måste åtgärdas.

4. Finansieringssätt

Den 23 april 2003 offentliggjorde kommissionen ett meddelande med titeln "Att förverkliga det transeuropeiska transportnätet: Innovativa finansieringsmetoder – Driftskompatibla elektroniska vägtullsystem" och samtidigt ett direktivförslag om allmänt införande av och driftskompatibilitet mellan elektroniska vägtullsystem i gemenskapen. Detta förslag är för närvarande föremål för ett särskilt yttrande från EESK (1).

Kommissionen hade från början tänkt sig att översynen av prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet skulle ge möjlighet att finna lösningar på hur projekten skall finansieras, eftersom detta är en väsentlig och oundviklig fråga. Det råder allmän enighet om att "Ingen ekonomi kan vara konkurrenskraftig utan effektiva transportnät". Men denna enighet tjänar ingenting till eftersom man kan konstatera att "dessutom är transportinfrastrukturen fortfarande underfinansierad på grund av att det saknas medel och en ram som uppmuntrar investeringar".

Kommissionen pekar på orsakerna till att transeuropeiska transportnätet stagnerar:

- Beslutsfattarna i medlemsstaterna saknar politisk vilja.
- De finansiella medel som tilldelas det transeuropeiska nätet är otillräckliga.
- Ansvaret för projekten är splittrat på flera aktörer.

Därefter påminner kommissionen om att den andel av BNP (under 1 %) som anslås till utbyggnad av transportinfrastruktur oavbrutet har minskat från årtionde till årtionde, trots att de erkända behoven kvarstår och trafiken ökar.

EESK delar denna syn och beklagar detta förhållande. Därför har kommittén med stort intresse tagit del av de förslag som kommissionen lägger fram och som vilar på två huvudpelare:

- Bättre samordning av offentlig och privat finansiering av de transeuropeiska transportnäten.
- Ett effektivt europeiskt system för elektroniska vägtullar.

(1) EESK utarbetar för närvarande ett yttrande om "Europaparlamentets och rådets direktiv om allmänt införande av och driftskompatibilitet mellan elektroniska vägtullsystem i gemenskapen".

4.1. EESK stöder naturligtvis kommissionens strävan att uppnå en bättre samordning av den offentliga finansieringen på regional och nationell nivå och på EU-nivå. EESK upprepar att kommissionen med stöd av Europeiska investeringsbanken bör få ytterligare medel för att hjälpa vissa länder att koppla ihop olika finansieringsformer och att övervinna svårigheter som härstammar från en samfinansieringspolitik där var och en förhandlar fram sin andel utgående från sina egna intressen och inte med tanke på den övergripande nyttan för hela Europa. Därför anser EESK att det är nödvändigt att Europeiska investeringsbanken understöder Europeiska byrån för transportinfrastruktur, så att denna på bästa möjliga sätt skall kunna tillgripa befintliga finansieringsmöjligheter genom utökning och bättre samordning.

4.2. När det gäller offentlig-privata partnerskap delar EESK kommissionens uppfattning att möjligheterna till uteslutande privat finansiering av omfattande infrastrukturprojekt är begränsade. Trots detta kan inte heller en offentlig-privat finansiering vara den enda lösningen eftersom de privata investeringarna med rätta kräver vissa garantier och viss avkastning för sina investeringar. Därmed höjs kostnaden. Vidare måste en rad andra aspekter beaktas.

- Varje prioriterat projekt inom det transeuropeiska transportnätet som gäller mer än ett europeiskt land bör utföras med hjälp av en juridisk struktur, ett "Europabolag", som skall garantera insyn i de olika finansiella sammankopplingarna i projektet.
- Sammankopplingen av ett offentlig-privat partnerskap kan naturligtvis inte ske om det inte finns balans mellan den offentliga sektorns och den privata sektorns insatser. Det är svårt att tänka sig ett offentlig-privat partnerskap där den privata sektorn skulle inneha en tydlig minoritetsställning. Det är inte heller realistiskt att tänka sig att den privata sektorn skall kunna bidra med nödvändiga finansiella medel till större delen av projekten.
- Det bör fastställas gränser för att undvika oväntade konsekvenser till följd av att det offentliga inflytandet stegvis avvecklas. Detta inflytande tillkommer av hävd staten eller den offentliga myndigheten med ansvar för fysisk planering och omfattande allmän infrastruktur.

I fråga om finansieringen av transportinfrastruktur anser EESK att offentlig-privat partnerskap visserligen är en gångbar lösning i vissa enskilda fall, men att det inte under några omständigheter är något universalmedel.

4.3. Att inrätta en europeisk fond för transportinfrastruktur

4.3.1. Med undantag av strukturfonderna har EU varken i sin transportbudget eller i sina olika fonder tillräckliga medel för att träda in med omfattande subventioner (10–15 % av arbetskostnaden) som kunde vara pådrivande och göra åtagandena bindande. Även subsidiaritetsprincipen är en kraftig broms eftersom varje medlemsstat därmed kan gripa möjligheten att ifrågasätta eller skjuta upp sina åtaganden. EESK upprepar även sitt förslag att man i EU-budgeten utan koppling till medlemsstaterna inrättar en europeisk fond för transportinfrastruktur som skall tillägnas prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet. Fonden skall bekostas genom permanenta intäkter och administreras på EU-nivå.

4.3.2. Inför utvidgningen har EU en historisk möjlighet att finslipa det europeiska bygget och försäkra sig om lämpliga medel för flera årtionden för att skapa transportnät för personer och varor, vilka är oundgängliga för att unionen skall kunna utvecklas hållbart under de kommande decennierna. Den fysiska planeringen i en utvidgad union och utbyggnaden av infrastruktur för kommunikation är prioriteringar som föranleder en utveckling av förfaranden och regler samt vittomfattande reformer. I detta syfte bör man även godkänna en överföring av vissa befogenheter från medlemsstaterna till EU. Den ovan nämnda europeiska fonden för transportinfrastruktur skulle finansieras genom en blygsam solidarisk skatt på 1 cent per liter på alla slag av bränslen som används på EU-vägarna av samtliga fordon i privat eller yrkesmässigt bruk. Eftersom det handlar om olika lösningar på problemet med finansiering av transportinfrastrukturerna kommer kommittén att uttala sig om frågan på ett mer detaljerat och heltäckande sätt i ett kommande initiativyttrande om "Transportinfrastruktur i framtiden: finansiering – planering – nya grannländer".

4.3.3. EESK påminner om att kommittén under 2003⁽¹⁾ två gånger lade fram förslag till inrättande av denna fond och att Europaparlamentet förespråkade ett liknande instrument. Den fondkonstruktion som kommittén föreslagit har följande karakteristika:

- En europeisk fond som enbart inriktas på de prioriterade arbetena inom det transeuropeiska transportnätet.
- Permanenta intäkter genom att uppbära en cent per liter bränsle (bensin, diesel, LPG) som konsumeras i EU-25 för alla vägtransporter av varor eller personer (kollektivt eller enskilt).

⁽¹⁾ EUT C 85, 8.4.2003, s. 133 (yttrande om harmoniseringen av punktskattesatserna för bensin och dieselbrännolja) och om säkerheten i tunnlar som ingår i det transeuropeiska vägnätet.

- Medlemsstaterna skall sköta uppbörderna och årligen överföra inkomsterna i sin helhet till fonden genom EU:s budget, dvs. ungefär 3 miljarder euro på 300 miljoner ton konsumerat bränsle.
- Förvaltningen av fonden skall anförtros Europeiska investeringsbanken, som skall använda pengarna till de prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet som kommissionen föreslagit och som Europaparlamentet och rådet fastslagit. Medlen kan användas som följer:
  - Lån på mycket lång sikt (30–50 år).
  - Förmånliga räntor på lån som lyfts för dessa projekt.
  - Finansiella garantier för offentlig-privata partnerskap.
  - På uppdrag av EU skall subventioner på 10–50 % av arbetskostnaderna utbetalas beroende på projektets art.

5. Rapporten från högnivågruppen

Under andra halvåret 2003 kommer kommissionen att lägga fram slutliga förslag för Europaparlamentet och rådet med utgångspunkt i förslagen från högnivågruppen som leds av Karel Van Miert.

EESK kommer att ta del av och diskutera kommissionens slutliga förslag som baseras på Van Miert-rapporten, och därefter komplettera sina kommentarer och integrera dem i ett mer övergripande initiativyttrande om den europeiska transportinfrastrukturens framtid.

6. Slutsatser

6.1. Översynen av förteckningen över prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet fram till 2004 har genomförts vid en tidpunkt då EU står i begrepp att utvidgas från 15 till 25 medlemsstater. Denna stora historiska händelse utgör ett enastående tillfälle att ge Europa ett transeuropeiskt transportnät som svarar mot de väntade utmaningarna inom de närmaste årtiondena.

6.2. De transeuropeiska transportnäten måste säkerställa att trafiken löper. Därför måste absolut prioritet ges åt transeuropeiska leder eller korridorer genom att flaskhalsar undanröjs och felande länkar åtgärdas. Subventionerna måste fungera som ett starkare incitament, särskilt i fråga om gränsöverskridande projekt, och bör beroende på projektets art utgöra mellan 10 och 50 procent av kostnaderna exklusive skatter.

6.3. De nuvarande finansieringskällorna är otillräckliga för att EU kontinuerligt skall kunna bekosta de prioriterade projekten inom det transeuropeiska transportnätet. EESK föreslår att man via EU:s budget inrättar en fond som skall öronmärkas för transportinfrastruktur och som säkerställs

genom permanenta intäkter. Denna fond skall ägnas åt prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet och få in medel genom en avgift på 1 cent per liter på alla slag av bränsle som konsumeras på vägarna, dvs. ungefär 3 miljarder euro per år om man utgår från de 300 miljoner ton bränsle som konsumerades under 2006. En sådan finansiering utgör ett blygsamt solidariskt bidrag från samtliga europeer till kommande generationer.

6.4. För att bättre kunna samordna lanseringen av nya projekt, finansiella sammankopplingar, uppföljningen av bud-

getanvändningen och bevakningen av de nya länderna, bör kommissionen ges ytterligare resurser inom ramen för en ny struktur, t.ex. i form av en europeisk byrå för transportinfrastruktur.

6.5. För att undvika att vissa stater överger projekt som de förespråkat skall bli prioriterade, eller att de inte efterlever de fastställda tidsgränserna, måste kommissionen (i likhet med praxis i fråga om privata projekt) införa kraftiga sanktioner eller böter då dessa inte tar hänsyn till det övergripande europeiska intresset eller till behoven i de övriga staterna som omfattas av ett projekt.

Bryssel den 25 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

BILAGA

till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande punkter i sektionens yttrande, som fick mer än en fjärdedel av rösterna, har strukits:

Punkt 4.3.1

Det har påvisats att befintliga finansieringsformer inte gör det möjligt att slutföra de europeiska infrastrukturprojekten under tillfredsställande tekniska förhållanden och godtagbara tidsfrister. Skälen till detta är allmänt kända. Först och främst beror det på att det fortfarande är staten som ansvarar för utförandet. Lågkonjunkturen med strama budgetar och ett trängt politiskt läge leder till att staterna med hänsyn till Maastrichtkriterierna måste ge prioritet åt de mest aktuella behoven, vilket innebär få nedskärningar i driftsutgifterna och betydande nedskärningar i investeringsutgifterna. Investeringarna i prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet fastställda i början av 2004 av rådet och Europaparlamentet på förslag av kommissionen svarar mot behovet av att genomföra inre marknaden i snabbare takt för att gynna konkurrenskraften, som i sin tur leder till tillväxt och högre sysselsättning. Inom ramen för det tillväxtinitiativ som förespråkas av det italienska ordförandeskapet föreslår EESK att de belopp som beviljas för "rättmätiga" investeringar riktade endast till de prioriterade projekten inom det transeuropeiska transportnätet inte skall ingå i beräkningarna för hur Maastrichtkriterierna efterlevs i fall då den berörda medlemsstaten har vidtagit politiska åtgärder för att minska sin skuld.

Punkt 6.4

I syfte att stödja det italienska rådsordförandeskapets "tillväxtinitiativ" i denna tid av ekonomisk stagnation och stora budgetunderskott i vissa länder, föreslår EESK att en rättmätig summa för investeringar som öronmärks för prioriterade projekt inom det transeuropeiska transportnätet inte faller inom ramarna för beräkningen av budgetunderskott enligt Maastrichtkriterierna.

Resultat av omröstningen

För: 48; emot: 41; nedlagda: 8.

Följande ändringsförslag, som fick mer än en fjärdedel av rösterna, förkastades av plenarförsamlingen:

Punkt 4.4

Stryk punkten.

Resultat av omröstningen

För: 37; emot: 53; nedlagda: 10.

Punkt 6.3

Stryk punkten.

Resultat av omröstningen

För: 25; emot: 51; nedlagda: 3.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Innovationspolitiken: en uppdatering av Europeiska unionens ståndpunkt inom ramen för Lissabonstrategin”

(KOM(2003) 112 slutlig)

(2004/C 10/16)

Den 12 mars 2003 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda meddelande.

Facksektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 3 september 2003. Föredragande var Mário Soares.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 25 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 66 röster för, inga motröster och 1 nedlagd röst.

1. Sammanfattning

1.1. Kommittén välkomnar kommissionens meddelande och ställer sig bakom målet att förstärka innovationskapaciteten i linje med den strategi som definierats av Europeiska rådet i Lissabon.

1.2. Att stärka innovationsverksamheten i Europa är en aktuell fråga med tanke på innovationers betydelse för ekonomisk tillväxt och sysselsättning, i en tid då den europeiska

ekonomins svårigheter att återhämta sig förvärras av osäkerhet och politiska risker.

1.3. Kommittén delar kommissionens sätt att se systematiskt på innovationsprocessen och uppfattningen att processen kan anta flera former, även om det i grunden är kompetensen hos de mänskliga resurserna – grundlagd genom utbildning – som ger upphov till innovation i företag. EESK är övertygad om att skapandet av goda relationer, på frivillig basis eller förhandlingsbasis, framför allt på det mänskliga, sociala,

finansiella och miljömässiga området, är en avgörande faktor för att stärka Europeiska unionens speciella innovationsmodell.

1.4. Kommittén välkomnar kommissionens ansträngningar i syfte att uppmuntra innovation genom insatser som samordnas mellan medlemsstaterna och EU:s institutioner, och stöder i stort de strategier som skisseras i meddelandet.

1.5. Kommittén bekräftar att det har skett en del framsteg under de senaste åren när det gäller innovation, även om det är uppenbart att situationen för unionen är ofördelaktig i jämförelse med andra parter och det fortfarande finns stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller innovationsverksamheten.

1.6. EESK vill rikta medlemsstaternas uppmärksamhet mot att den inre marknaden, världens största marknad, måste förverkligas i praktiken och att man snarast måste förbättra förutsättningarna att till fullo dra nytta av de enorma möjligheter som den förestående utvidgningen för med sig, så att investeringarna kan återupptas och den ekonomiska tillväxten öka i hela det europeiska området.

1.7. Kommittén understryker att instrumenten för stöd till företag behöver förstärkas, beslutsprocessen behöver bli mindre byråkratisk och smidigare, processen för utbyte och spridning av exempel på bra innovationsverksamhet behöver bli effektivare och företagande måste få ett större erkännande. Därför uppmanas kommissionen och medlemsstaterna att låta alla krafter i samhället verka för att skapa en samhällskultur som gynnar innovationer, kvalitet och företagets riskvillighet.

1.8. I samband med att man utformar och tillämpar EU-politiken på områden där företag utgör drivkraften, vilket är fallet med innovationer, anser EESK att man bör ta hänsyn till att formerna för huvudaktörernas, dvs. företagares och arbetstagares deltagande och engagemang behöver förstärkas.

1.9. Kommittén är övertygad om att meddelandet kan lägga grunden för en förstärkt innovationskapacitet inom hela unionen och har förhoppningen att medlemsstaterna och EU:s institutioner ser till att det finns tillräckliga förutsättningar och resurser för investeringar i innovationer, vilket har stor betydelse för den ekonomiska tillväxten och för en ökad livskvalitet för EU-medborgarna.

2. Sammanfattning av grunddokumentet

2.1. Innovation är en hörnsten i Lissabonstrategin som presenterades vid Europeiska rådets möte i mars 2000 och som lyftes fram vid de följande Europeiska råden, särskilt i Barcelona 2002.

2.2. Detta meddelande om innovationspolitiken bildar tillsammans med Meddelandet om industripolitiken i ett utvidgat Europa och Grönboken om entreprenörskap ett övergripande ramverk för utvecklingen av en företagspolitik som främjar företagets konkurrenskraft och bidrar till ekonomisk tillväxt i Europa.

2.3. I meddelandet bekräftas forskningens viktiga bidrag till innovation och betydelsen av det nya meddelandet "Mer forskning för Europa – mot 3 % av BNP", och man betonar också att det finns många andra innovationsformer.

2.4. Innovation kan ske successivt i små steg eller vara genomgripande, den kan vara ett resultat av tekniköverföring eller utveckling av nya affärskoncept, den kan vara teknisk, organisatorisk eller salu- och marknadsföringsinriktad.

2.5. Syftet med meddelandet är i första hand att beskriva de olika vägarna till innovation och analysera deras konsekvenser för utformningen och tillämpningarna av innovationspolitiken, så att inte hinder uppstår genom en alltför restriktiv syn på innovation.

2.6. Analysen åtföljs av en undersökning av de aktuella utmaningar som i olika grad är specifika för EU. Det påpekas att strukturer, problem och möjligheter beträffande innovation inte nödvändigtvis är desamma i alla större ekonomiska områden i världen. Bland de faktorer som beaktas finns EU:s ständigt bristfälliga innovationsarbete, följderna av utvidgningen, demografiska trender och den offentliga sektorns stora omfattning i EU:s ekonomier.

2.7. Eftersom innovationspolitiken huvudsakligen bedrivs på nationell och regional nivå, behöver medlemsstaterna och kommissionen intensifiera sitt samarbete för att stärka innovation inom EU, bland annat genom samordnings- och bedömningsmekanismer för ömsesidigt lärande, och värdering av de framgångar som uppnåtts. Meddelandet innehåller konkreta förslag på hur den europeiska mångfalden kan utgöra en styrka.

2.8. I meddelandet ges även förslag på nya vägar för att utveckla EU:s innovationspolitik, särskilt samspelet med andra politikområden. Innovationspolitiken måste ofta förverkligas via andra politikområden, och i meddelandet föreslås bland annat en bättre samordning och en aktiv uppföljning från kommissionens och medlemsstaternas sida.

3. Allmänna kommentarer

3.1. Innovation tillskrevs stor betydelse redan 1995 i grönboken om innovation⁽¹⁾ och därefter i den första handlingsplanen för innovation i Europa⁽²⁾, som hade som främsta mål att skapa en innovationskultur och en miljö som främjar innovationer samt att uppmuntra till en starkare koppling mellan forskning och innovationer.

3.2. Europeiska rådet i Lissabon i mars 2000 satte upp ett strategiskt mål att Europeiska unionen skulle "bli världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning" före 2010 och skapade därmed förväntningar på att innovationer skulle lägga grunden för unionens framtid⁽³⁾.

3.3. Kommissionens meddelande från 2000⁽⁴⁾ identifierade fem prioriteringar för att medlemsstaternas insatser och insatser på EU-nivå skall inriktas på att främja innovation.

- Att samordna innovationspolitiken.
- Att skapa ett regelverk som främjar innovation.
- Att uppmuntra nyskapandet av och tillväxten hos innovativa företag.
- Att förbättra de viktigaste formerna av samspel i innovationssystemet.
- Att främja ett samhälle öppet för innovation.

3.4. Kommittén konstaterade i sitt yttrande att sådana mål kan leda till att innovationspolitikens betydelse får det erkännande som krävs, "både av de nationella regeringarna

och av EU:s medborgare"⁽⁵⁾, och definierade fyra avgörande åtgärdsområden för att stimulera innovation i Europa:

- Information om innovation.
- Övergripande förståelse för värdet av innovationer.
- Ett fungerade rättsligt och organisatoriskt klimat.
- Samordnade åtgärder på nationell nivå och inom branscher.

3.5. Den bedömningen gäller fortfarande, vilket även är fallet med kommitténs bidrag avseende följande aspekter:

- Samordning av medlemsstaternas nationella innovationspolitik.
- Skatteåtgärder i syfte att skapa incitament för den privata sektorn att investera i forskning och utveckling och anställa fler forskare.
- Avlägsnande av hinder för kommunikation mellan å ena sidan små och medelstora företag och å andra sidan universitet och forskningscentrum.
- Uppmuntran till nyskapande av och tillväxt hos innovativa företag (underlätta för nystartade företag att få tillträde till offentlig upphandling och gemenskapsprogram).
- Värdering av de mänskliga resurserna vid forskningsinstitut och elitforskningscentrum samt insatser för att attrahera forskningspersonal och forskare från länder utanför EU.
- Förbättring av de viktigaste formerna av samspel i innovationssystemet.
- Underlättande av kunskapsöverföring.
- Behovet av en process för information och livslångt lärande inom utbildningssystemen, särskilt i grund- och gymnasieskolan, så att medvetenheten om innovationernas verkliga betydelse blir reell och allmänt spridd⁽⁵⁾.

3.6. EESK riktar dessutom medlemsstaternas uppmärksamhet mot att det krävs offentliga investeringar i livslångt lärande, särskilt för yrkesverksamma på mellannivå ("knowledge workers"), så att forskning kan utvecklas på plats och företagens innovationsaktiviteter kan stärkas.

(1) KOM(95) 688 slutlig – volymerna I och II; Yttrande från EGT C 212, 22.7.1996.

(2) KOM(96) 589 slutlig.

(3) Yttrande från EESK, EGT C 260, 17.9.2001.

(4) "Innovation i en kunskapsstyrd ekonomi" (KOM(2000) 567 slutlig).

(5) Yttrande från EESK, EGT C 260, 17.9.2001, punkterna 3.2 till 3.6.

3.7. Europeiska rådet i Barcelona har slagit fast att EU:s investeringar i forskning och teknisk utveckling (FoU) bör öka så att de närmar sig 3 procent av BNP samt att företagens finansiering bör öka till två tredjedelar av de totala utgifterna för FoU. Kommittén välkomnar dessa slutsatser och "understryker att målen om konkurrenskraft, ekonomisk tillväxt, sysselsättning, höga miljö- och hälsonormer och en väl avvägd hållbar utveckling endast kan uppnås genom ökad kunskap, FoU och innovation" ⁽¹⁾.

3.8. Kommittén delar kommissionens uppfattning att innovationer fortfarande utgör en svag punkt för Europeiska unionen jämfört med Förenta Staterna och Japan, trots att vissa framsteg åstadkommit, och att denna svaghet är en av de viktigaste orsakerna till att Europa har lägre tillväxt och produktivitet.

3.9. Medan FoU (Forskning och utveckling) lyfts fram i flera av kommissionens tidigare meddelanden och i kommitténs yttranden över dessa ⁽²⁾ är föreliggande yttrande främst inriktat på de aspekter av innovationer som sträcker sig bortom eller ligger utanför FoU, men som kan vara avgörande för att den europeiska innovationspolitiken skall få ny kraft.

3.10. Kommittén välkomnar kommissionens meddelande, som är avsett att väcka ny diskussion för att förbättra förutsättningarna för den europeiska innovationspolitiken, med utgångspunkt i bättre insikter om vilka mekanismer som styr innovationsverksamhet och medlemsstaternas nya politiska vilja att övervinna problem, så att Europa blir mer innovativt och kan nå Lissabonmålen.

3.11. Kommittén fäster stor vikt vid de prioriteringar som Europeiska rådet slog fast den 20–21 mars 2003, bland annat för ökad sysselsättning och social sammanhållning, innovationer och företagarganda samt miljöskydd och medborgarnas livskvalitet, men konstaterar emellertid att dessa prioriteringar i högre grad präglade debatten än lett till konkreta åtgärder från medlemsstaternas sida.

3.12. Kommittén ser också mycket positivt på de allmängiltigt hållna slutsatserna från den 14:e interparlamentariska

Eureka-konferensen, som hölls den 23–24 juni med temat "Att utforma en innovationspolitik för Europa".

3.13. När det gäller att få igång den ekonomiska tillväxten och öka sysselsättningen förvärras problemen av osäkerhet och politiska risker som påverkar vår omvärld och särskilt den europeiska ekonomin, vilket gör kommissionens meddelande om innovationspolitiken ännu mer betydelsefullt och aktuellt. Den besvärliga situation som råder borde ge medlemsstaterna och företagen incitament att stödja en investeringspolitik som kan skapa de förändringar som är nödvändiga för att stärka innovationsverksamheten, vilken är avgörande för att öka produktiviteten och konkurrenskraften inom den europeiska ekonomin.

4. Särskilda kommentarer

4.1. Kommittén delar kommissionens sätt att se systematiskt på innovationsprocessen och instämmer i konstaterandet att kapaciteten och verksamheten när det gäller icke-teknologiska innovationer i lika hög grad ligger bakom den långsamma takten att närma sig målen från Lissabon som de låga investeringsnivåerna i forskning och utveckling (FoU). En sådan uppfattning innebär dock inte att man fäster mindre vikt vid det europeiska målet att nå 3 procent av BNP för forskning och utveckling (FoU), enligt den utfästelse medlemsstaternas åtagit sig att följa och som de bör infria genom att komma till rätta med det befintliga underskottet när det gäller innovationer.

4.1.1. Utveckling av ny kunskap är i själva verket en förutsättning för att Europeiska unionen – som Europeiska rådet i Lissabon slog fast – skall bli världens mest avancerade kunskapsbaserade samhälle. Ny grundläggande kunskap är resultat av grundforskning. Innovation och den praktiska kunskap den hänger samman med är däremot resultatet av ett samspel mellan grundforskning, tillämpad forskning, utveckling, teknik, förvaltning, salu- och marknadsföring, etc., eller av något av dessa stadier. Den kan uppstå i olika skepnad och genom många olika möjligheter.

4.1.2. Det krävs dessutom effektivare incitament för att uppmuntra till rörlighet för forskare och ingenjörer – som bärare av kunskap och innovativ teknik – mellan näringsliv (inbegripet små och medelstora företag) och universitet och andra forskningscentra. Den immateriella äganderätten bör fördelas på ett balanserat sätt.

⁽¹⁾ Yttrande från EESK, EUT C 95, 23.4.2003.

⁽²⁾ EGT C 260, 17.9.2001. EGT C 94, 18.4.2002. EGT C 241, 7.10.2002, EUT C 95, 23.4.2003, EUT C 95, 23.4.2003.

4.1.3. Det är särskilt viktigt att de små och medelstora företagen tar på sig rollen att fånga upp idéer och utveckla dem till nya produkter. De små och medelstora företagens affärsmöjligheter och överlevnad avgörs således inte endast av rörlighet, överföring av kunskap och nya idéer, utan i ännu högre grad av det allmänna ekonomiska klimatet, tillgång till egen basutrustning, finansieringsmöjligheter och erfarenhet av företagande. Det är således av stor betydelse för innovationsprocessen att de nya företagens konkurrenskraft, marknadsposition och finansiella kapacitet förbättras, åtminstone de fem första åren.

4.2. Meddelandet tar fasta på att företagen utgör drivkraften för innovationer, genom deras förmåga att se marknadsmöjligheter och reagera på ett innovativt sätt utifrån sin kunskap och kompetens. EESK betonar emellertid att den kunskapsbas som bibringas de mänskliga resurserna genom utbildning och livslångt lärande samt individernas möjligheter och förmåga till lärande är av stor betydelse för innovationsprocessen trots att företagens samspel med den närmaste miljön är väsentligt för deras innovationer och att förhållanden i den allmänna miljön påverkar innovationsbenägenheten.

4.3. EESK framhåller betydelsen av att företagsamhet får ett större erkännande och att kommissionen, medlemsstaterna och samhället i stort måste arbeta för målet att skapa en kultur som främjar innovationer, kvalitet och riskvilliga företag.

4.3.1. Det vore särskilt värdefullt om kommissionen som ett led i en process för ömsesidigt lärande anordnade rundabordsmöten för olika sektorer, inte minst för verksamhet av pilotkaraktär, så att man kan verka för att underlätta spridning av goda exempel på företagens innovationsarbete.

4.3.2. Med tanke på att innovationsverksamhet karaktäriseras av en hög andel misslyckanden med att överföra idéer till finansiellt livskraftiga projekt, vore det berättigat att medlemsstaterna erbjöd särskilda stödtjänster för företagsinnovationer.

4.3.3. Dessutom borde de finansiella institutionerna bli bättre på att bedöma nya idéer så att företag får finansiella möjligheter att dra maximal nytta av den kunskap de har tillgång till och av framväxande kunskap.

4.4. EESK framhåller att Europas största svagheter främst kan illustreras av den andel av BNP som företag lägger på forskning och utveckling (FoU), antalet patent inom högteknologi⁽¹⁾ och industrins mervärde inom högteknologi-sektorerna. Det betonas att man så snabbt som möjligt måste övervinna problemen, vilket framförts tidigare.

4.5. EESK betonar att skillnaderna mellan medlemsstaterna är särskilt stora när det gäller indikatorer för deltagande i livslångt lärande och antal patent inom högteknologi. Dessutom är skillnaderna mellan medlemsstaterna stora när det gäller företagens utgifter för FoU som andel av BNP och patent inom högteknologin. Dessa är några av de aspekter som bör få särskild uppmärksamhet.

4.6. De problem som har konstateras när det gäller innovationer kräver en adekvat reaktion från medlemsstaterna vad avser dels gemensamma problem som bristande riskvillighet, otillräckliga investeringar i FoU och brist på samarbete mellan forskning och industri, dels kandidatländernas specifika problem i samband med nödvändiga förändringar av den ekonomiska, institutionella, utbildningsmässiga och sociala inramningen.

4.7. Meddelandet betonar att det behövs en politik för mänskliga resurser där villkoren även anpassas till personer i sista skedet i arbetslivet, genom flexibla arbetstider och utbildningsinsatser. EESK anser dessutom att det är viktigt att utveckla samtliga arbetstagares kompetens och förlänga äldre arbetstagares bidrag till ekonomin, vilket man bör ta fasta på för att balansera åldersfördelningen i företag och minska belastningen på socialförsäkringssystemen. Arbetstagare med yrken där fysiska förslitningsskador är vanliga eller som har särskilt riskfyllda arbetsförhållanden bör i detta sammanhang behandlas annorlunda.

4.7.1. Det är särskilt viktigt att ta hänsyn till att äldre personer med kunskapsbaserat arbete ("knowledge workers") kan fortsätta att bidra till den samlade välfärden och levnadsstandarderna, genom ett värdefullt tillskott till samhällets produktion och ekonomi baserat på skicklighet och intelligens, samtidigt som de ekonomiska och sociala kostnaderna minskar.

(1) "Europeisk resultattavla för innovation 2002" (SEC(2002) 1349).

4.7.2. EESK anser därmed att följande är nödvändigt:

- Särskilda instrument som garanterar och försvarar dessa arbetstagares rättigheter, genom att de involveras mer i samband med omorganisationer och omstruktureringar av företag, så att nya lösningar gynnas genom lämpliga stödmetoder och teknisk assistans.
- Incitament bör skapas för företag som anställer personer med kunskapsbaserad yrkesprofil som söker ny anställning.
- Särskilda projekt inom politiken för investeringar, handelsutveckling och partnerskap med medlemsstaterna för att dessa arbetstagare skall blir mer rörliga och värderas högre så att de finner sin plats i systemet och deras värdefulla kompetens och kunskap utnyttjas fullt ut.
- Tillvaratagande av dessa arbetstagares kunskap, inom ramen för politiken för hantering av migrationsströmmar, genom att de utvecklar urvals- och utbildningsinsatser på plats inom företag som är intresserade av att ta emot invandrare.
- Expertstöd för professionell rådgivning på lokal nivå för små och medelstora företag som vill ta sig in på de nya marknader som öppnas i anslutningsländerna.
- Främjande av utbyte mellan dessa arbetstagare för att lokalt stödja processer för att modernisera system för produktion, organisation och administration i unionens nya medlemsstater.
- En särskild politik för de personer med kunskapsbaserat arbete som förlorar sitt arbete och som har problem med att förena rörlighet med familjeförsörjning.

4.8. EESK betonar att arbetstillfredsställelsen, särskilt när det gäller kvaliteten på arbetsförhållanden och arbetsrelationer, har stor betydelse för att stärka företagsinnovationerna. Ett större miljömässigt och socialt ansvarstagande från företag, med allt vad detta innebär, förefaller dessutom vara en grundläggande faktor för att stärka Europeiska unionens särskilda innovationsmodell.

4.9. Kommittén bekräftar att unionens speciella egenskaper som beskrivs i meddelandet är betydelsefulla och att de påverkar innovationspolitiken, exempelvis den offentliga sektorns stora omfattning och dess kontaktytor med de mest innovativa företagsmiljöerna, en förnyelse av stadsområdena som innovationscentrum som attraherar högt kvalificerade personer samt behovet av att låta den europeiska mångfalden spela in i utformningen av en särskild innovationspolitik som syftar till att öka den ekonomiska tillväxten, sysselsättningen och livskvaliteten för EU-medborgarna.

4.10. Kommittén håller med kommissionen om att det krävs nya ansträngningar för att ge incitament till innovation och samordnade åtgärder från medlemsstaterna och EU:s institutioner, men tvingas ändå påpeka att sådana ansträngningar måste ta sig konkret uttryck i exempelvis en politik för stöd till företag, modeller som stimulerar arbetstagarnas deltagande och engagemang och en budgetpolitik inriktad på att anslå de medel som krävs i detta syfte.

4.11. EESK uppmanar medlemsstaterna att ta fram åtgärder för att förbättra den grundläggande utbildningen och den aktiva befolkningens tekniska utbildning samt att genom samordning av den europeiska politiken skapa förutsättningar för en ökad rörlighet för de mänskliga resurserna mellan universitet/forskningsinstitut och näringsliv, mellan länder och mellan företag. Sådana åtgärder skulle kunna bli avgörande för att påskynda spridning av kunskap och goda exempel när det gäller innovationsarbete, så att branscher och företag kan utnyttja och tillämpa tillgänglig kunskap fullt ut i system för utveckling, produktion och försäljning av varor och tjänster. I framtiden borde befintliga nätverk på informationsteknologins område utnyttjas bättre, särskilt av företag och universitet/forskningsinstitut, så att de lättare når de nivåer som eftersträvas genom att lära av varandra.

4.12. Meddelandet inbjuder till en analys av nya vägar för att göra Europa framgångsrikare när det gäller innovation. EESK ställer sig bakom många av de förslag som presenteras, bland annat när det gäller att ta fasta på effekter av politik inom andra områden och systematiskt bedöma dess effekter för innovation (konkurrensfrågor, inre marknaden, sysselsättning, skattefrågor, miljö och regional utveckling), att främja en starkare marknadynamik (att utnyttja konceptet ledande marknader), att stimulera innovation inom den offentliga sektorn (effektiv, öppen och konkurrenskraftig statlig upphandling, nya typer av tjänster) och att stärka innovationspolitikens regionala dimension (bygga upp kunskap utifrån regionens sociala och ekonomiska särprägel och genom att lära av goda exempel).

4.13. EESK anser att man bör sträva efter att öka innovationsarbetet i Europa med hjälp av samspel som rör:

- Skattepolitik: politik som ger skatteincitament för innovationsarbete, särskilt för små och medelstora företag med verksamhet inom tillväxtmarknader eller marknader med mellan- eller högteknologiska prägel.

- Den offentliga sektorn: investeringspolitik som främjar utveckling av nya varor och tjänster, särskilt sådana som främjar EU-medborgarnas livskvalitet (hälsa, utbildning, miljö, transport och kommunikationer).
- Sysselsättning: Samordnad politik för att stimulera arbetsmarknaden, som verkar för att bevara och skapa arbetstillfällen med hög kvalitet, stärka den sociala sammanhållningen och bana väg för sysselsättningsnivåer i EU som närmar sig full sysselsättning.
- Socialt ansvar och företagens mänskliga resurser: Innovativa organisationer borde vara särskilt måna om sina möjligheter att upprätthålla goda och harmoniska relationer till olika intressenter ("stakeholders") genom att försvara och värna miljöskyddet och därmed tillgodose olika intressen, särskilt från arbetstagare och samhället i allmänhet. En av de mest betydelsefulla utmaningarna för företag för närvarande är att bygga upp goda relationer, framför allt inom områden som rör mänskliga resurser, samhälle, finansväsen och miljö, som kan bygga på ideell grund eller förhandlingsresultat.
- Översyn av gemenskapsmodellen för stöd till innovation: Delar av de medel som gemenskapen anslår till medlems-

staterna för innovation står outnyttjade, eftersom det saknas offentliga medel för den nationella samfinansieringsdelen. Därför bör det tillåtas att man helt täcker den nationella samfinansieringsdelen med privata medel, så att de anslag som Europeiska unionen ställer till medlemsstaternas förfogande kan utnyttjas fullt ut.

4.14. Kommittén anser att de åtgärder som kommissionen har föreslagit leder i rätt riktning, dvs. mot minskade skillnader i produktivitet mellan EU och andra ekonomiska områden, och att de skulle kunna bidra till att man finner specifika och lämpliga vägar och lösningar för att upprätthålla och stärka den europeiska sociala modellen.

4.15. EESK måste avslutningsvis uttrycka sin oro över hur långsam beslutsprocessen i EU är, vilket den inre marknadens funktionssätt och det europeiska patentet kan fungera som exempel på. På grund av dessa problem måste man vid planering, utformning och den konkreta tillämpningen av politiken, särskilt på områden där företag utgör drivkraften, vilket är fallet med innovationer, ta hänsyn till att formerna för huvudaktörerna dvs. företagares och arbetstagares deltagande och engagemang behöver förstärkas. Kommittén är övertygad om att en sådan ny hållning från kommissionens och medlemsstaternas sida är nödvändig för att det europeiska området skall kunna höja sin innovationsnivå.

Bryssel den 25 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

BILAGA

till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag avsågs men fick mer än en fjärdedel av rösterna:

Ny punkt 4.1.4. Lägg till följande:

"Följaktligen anser EESK att så länge man inte har uppnått målet att investeringar i FoU skall motsvara 3 % av BNP bör offentliga investeringar på detta område undantas vid beräkning av offentliga utgifter inom ramen för stabilitetspakten."

Resultat av omröstningen

För: 35; emot: 39; nedlagda: 3.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av kommissionens förordning (EG) nr 1655/2000 om det finansiella instrumentet för miljön (LIFE)"

(KOM(2003) 402 slutlig – 2003/0148 (COD))

(2004/C 10/17)

Den 16 juli 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 175.1 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs presidium gav facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö i uppdrag att utarbeta ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Franco Chiriaco till huvudföredragande vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 25 september) och antog följande yttrande med 56 röster för, 1 röst emot och 1 nedlagd röst.

1. Sammanfattning av kommissionens förslag

I samband med att förordning (EG) nr 1655/2000 om det finansiella instrumentet för miljön (LIFE)⁽¹⁾ antogs föreslog kommissionen en förvaltningskommitté för genomförandet, eftersom man ansåg att projekturval är något som har betydande budgetkonsekvenser.

1.1. Rådet avsåg enhälligt kommissionens förslag och valde i stället i artikel 11.2 att för antagande av genomföran-

deåtgärderna för förordning (EG) nr 1655/2000 fastställa den föreskrivande kommitté som avses i artikel 5 i beslut 1999/468/EG.

1.2. Kommissionen väckte då talan hos domstolen om ogiltigförklaring av den berörda bestämmelsen.

1.3. Domstolen ogiltigförklarade i sitt domslut av den 21 januari 2003⁽²⁾ artikel 11.2 i förordning (EG) nr 1655/2000 och ansåg att förvaltningsåtgärder som rör genomföran-

---

(1) EGT L 192, 28.7.2000, s. 1.

---

(2) Domstolens beslut av den 21 januari 2003, kommissionen mot Europaparlamentet och rådet, mål C-378/00, ännu ej offentliggjort i REG.

det av programmet, och som har betydande budgetkonsekvenser, i enlighet med artikel 2a i beslut 1999/468/EG, i princip omfattas av det förvaltningsförfarande som föreskrivs i artikel 4 i beslut 1999/468/EG respektive, i annat fall och i enlighet med artikel 2c i det beslutet, av det rådgivande förfarande som föreskrivs i beslutets artikel 3.

1.4. Kommissionen föreslår alltså, i enlighet med domstolens beslut, en förordning om ändring av förordning (EG) nr 1655/2000 vad gäller det kommittéförfarande som skall tillämpas. Ändringen består i att den föreskrivande kommittén ersätts av en förvaltningskommitté för antagandet av förordningens genomförandeåtgärder.

2. Allmänna kommentarer

2.1. Kommittén noterar domstolens beslut och stöder kommissionens förslag att inom ramen för genomförandet av

förordning (EG) nr 1655/2000 ersätta den föreskrivande kommittén med en förvaltningskommitté.

3. Särskilda kommentarer

3.1. Kommittén uttalar sitt stöd för denna åtgärd och uppmanar samtidigt kommissionen att se till att arbetet inom förvaltningskommittén bedrivs på ett öppet och effektivt sätt, att kommitténs beslut förs ut, och att man när det är lämpligt arbetar inom ramen för ett brett samråd, där företrädare för det civila samhället kan delta.

4. Slutsatser

4.1. Kommittén ser positivt på kommissionens förslag om ändring av förordning (EG) nr 1655/2000 vad gäller det kommittéförfarande som skall tillämpas.

Bryssel den 25 september 2003.

*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Förslag till rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 2596/97 om förlängning av den frist som föreskrivs i artikel 149.1 i Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige"

(KOM(2003) 372 slutlig – 2003/0144 (CNS))

(2004/C 10/18)

Den 16 juli 2003 beslutade rådet att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ovannämnda förslag.

Kommitténs presidium gav facksektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö i uppdrag att utarbета ett yttrande i ärendet.

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Staffan Nilsson till huvudföredragande vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 24 september) och antog följande yttrande med 89 röster för, 2 röster emot och 1 nedlagd röst.

1. Inledning

1.1. I Anslutningsakten för Österrike, Finland och Sverige erhöles en frist där övergångsregler medgav undantag från rådets förordning om harmonisering av fetthalt i mjölk ((EG) nr 2596/97) ⁽¹⁾. Efter förlängning av denna frist utgår den nu den 31 december 2003, [(EG) 2703/1999] ⁽²⁾.

1.2. Finland och Sverige anmodades att redovisa vilka åtgärder man vidtagit för att anpassa sig till de gemensamma bestämmelserna. Kommissionen redovisar detta i sin nu framlagda rapport i anslutning till förslag om ändring av förordningen, "om vissa aspekter av marknaden för hållbarhetsbehandlad mjölk och konsumtionsmjölk".

2. Kommissionens förslag

2.1. Kommissionen konstaterar att kraven på fetthalt i vissa avseenden fortfarande skapar svårigheter för Finland och Sverige. Man föreslår därför att undantaget som medgetts för Österrike, Finland och Sverige, att avvika från harmoniserade regler för fetthalt i mjölk, förlängs ytterligare en gång fram till den 30 april 2009.

⁽¹⁾ EGT L 351, 23.12.1997 s. 12.

⁽²⁾ EGT L 327, 21.12.1999 s. 11.

Bryssel den 24 september 2003.

2.2. Kommissionen redovisar också att sex nya medlemsländer (Cypern, Ungern, Lettland, Litauen, Malta och Polen) har beviljats samma undantag där tiden utgår 30 april 2009.

2.3. Kommissionen anger att man avser att lägga fram en rapport om marknaden för konsumtionsmjölk år 2007 med eventuellt förslag om harmonisering av reglerna.

3. EESK:s kommentarer

3.1. EESK stöder förslaget om förlängt undantag.

3.2. Både Finland och Sverige har i ett par fall lägre fetthalt i konsumtionsmjölken som saluförs. Det finns fortfarande ett betydande konsumentintresse för att dessa produkter inte tvingas öka sin fetthalt.

3.3. Utifrån detta förlängda undantag och genom att sex nya medlemsländer uppvisar motsvarande situation är det nödvändigt att kommissionen i sin rapport år 2007 noga överväger frågan om harmoniseringen av fetthalterna i mjölk som erbjuds på marknaden. Utgångspunkten bör vara konsumentintresset och konsumentönskemålet och om detta bäst skyddas genom en harmonisering av tillåtna fetthalter eller en harmoniserad märkning av fetthalterna.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Ekonomisk och social sammanhållning: regionernas konkurrenskraft, styrelseformer och samverkan"

(2004/C 10/19)

Italiens ständige representant vid Europeiska unionen har inom ramen för det italienska ordförandeskapets verksamhet i ett brev av den 8 april 2003 bett Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om "Ekonomisk och social sammanhållning: regionernas konkurrenskraft, styrelseformer och samverkan".

Med hänsyn till ärendets brådskande karaktär utsåg Europeiska ekonomiska och sociala kommittén Henri Malosse till huvudföredragande vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 25 september) och antog följande yttrande med 76 röster för och 1 röst emot.

1. Inledning

1.1. Utkastet till ett konstitutionellt fördrag som den 18 juli 2003 lades fram för det italienska ordförandeskapet bekräftar och förstärker sammanhållningspolitiken som en av de väsentliga pelarna i Europeiska unionen. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har varit en av initiativtagarna och en av dem som främst stött denna politik alltsedan den inleddes under 1980-talet.

1.2. EESK, som är pionjär i fråga om förenkling av administrationen ⁽¹⁾, noterar med oro olika tecken på dåliga styrelseformer: förseningar i genomförandet av program, otillräckliga partnerskap med de ekonomiska och sociala aktörerna, bristande samordning i unionens politik på olika områden. I och med EU:s utvidgning den 1 maj 2004 får unionen nya medlemsstater som kommer att dra stor nytta av denna politik utan att ha någon erfarenhet av hur den genomförs och ofta inte heller förmågan. I samband med den ökande globaliseringen av ekonomin är det endast bättre styrelseformer som kan garantera sammanhållningspolitikens framtid.

1.3. EESK stöder hundraprocentigt genomförandet av Lissabonprocessen för att göra Europeiska unionen till världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi fram till år 2010. Detta mål som skulle mobilisera Europas medborgare är i dag hotat av det instabila ekonomiska läget och bristen på verklig vilja hos medlemsstaterna och unionen att verkligen genomföra de stora linjerna i Lissabonstrategin. Det återstår också att främja en verklig dialog med företagen, arbetsmarknadens parter och alla andra aktörer i det civila samhället, det vill säga de som till medborgarna kan förmedla reformerna, projekten och ambitionerna i Lissabonprocessen!

⁽¹⁾ EESK är det första organet inom EU som för egen del antagit en utförandekodex i fråga om administrativa förenklingar.

1.4. Mot denna bakgrund har EESK på det italienska ordförandeskapets begäran och med stöd av det arbete som nyligen utförts av facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning ⁽²⁾ utarbetat ett antal rekommendationer för den framtida sammanhållningspolitiken som handlar om konkurrenskraft, styrelseformer och samarbete.

2. Regionernas konkurrenskraft

2.1. Målet för en förnyad sammanhållningspolitik måste vara att göra det möjligt för gemenskapens hela territorium att anpassa sig till den utmaning som kunskapssamhällets ekonomi innebär och på så sätt bidra till att alla regioner kan sträva efter målen i Lissabonstrategin. Europeiska unionen måste i framtiden åter kunna hitta vägen till en stark tillväxt. Trots att EU är världens främsta stormakt i fråga om industri och handel har unionen sedan 20 år alltid framstått som en *outsider*, som är beroende av omvärlden för att få fart på sin ekonomi. Denna situation är onormal. Nu när EU sedan den 1 januari 2002 på större delen av sitt territorium har en gemensam valuta bör unionen kunna hävda sig som en framträdande aktör på världsscenen med förmåga att finna egna resurser för sin tillväxt.

2.2. Bristen på sammanhållning inom unionen är en svaghetsfaktor som inte kan förnekas. Italien med Syditalien, Frankrike med sina landsbygdsregioner och perifera regioner och på senare tid Tyskland med sina nya delstater är exempel som visar hur bristen på sammanhållning kan bromsa ett lands ekonomiska och sociala framåtskridande. Detta gäller också

⁽²⁾ Jfr främst följande yttranden:

- "Andra lägesrapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen", EGT C 193, 10.7.2001, s. 70.
- "En strategi för ekonomisk och social sammanhållning inom EU", EGT C 241, 7.10.2002, s. 151.
- "Sammanhållningspolitikens framtid inför utvidgningen och övergången till en kunskapsbaserad ekonomi", EGT C 241, 7.10.2002, s. 66.
- "Andra lägesrapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen".

EU. I samband med utvidgningen får unionen nya medlemsstater med de högsta tillväxtsiffrorna i Europa under de senaste fem åren och de bästa utvecklingsperspektiven, men samtidigt fördjupas de regionala klyftorna i EU. Därför måste EU:s sammanhållningspolitik fullföljas och förstärkas. Den har under de 20 år den funnits redan lett till mycket uppmuntrande resultat i de länder som omfattas av denna politik. Resultaten vad gäller regioners förmåga att komma ifatt övriga på det nationella planet är mindre övertygande eftersom skillnaderna inom länderna inte har minskat utan ibland ökat. Kommissionen borde studera nyskapande metoder för att möta de utmaningar utvidgningen ger upphov till, som till exempel att söka uppnå samverkans effekter mellan åtgärder som genomförs inom ramen för strukturfonderna, krediter från Europeiska investeringsbanken och privat kapital som finns till förfogande. Dessa samverkans effekter har en kraftfull potential som skulle kunna öka de produktiva investeringarna främst i de nya medlemsstaterna.

2.3. Erfarenheterna från de gångna åren understryker att de länder eller regioner som går framåt är de som lyckas mobilisera och dra nytta av sina fördelar, i första hand de mänskliga resurserna (men också sina naturtillgångar och sitt geografiska läge). Det finns ingen mirakelkur utom möjligen ett samförstånd inom samhället kring ambitiösa mål och riktade investeringar för att ge dessa länder och regioner lika möjligheter i samklang med en hållbar utveckling: utbildning och forskning å ena sidan, infrastruktur av hög kvalitet å andra sidan. Det är kampen mot fattigdom och social utslagning samt ett bättre utnyttjande av potentialen i de minst utvecklade regionerna som kännetecknar den europeiska samhällsmodell som majoriteten av medborgarna i medlemsstaterna och kandidatländerna eftersträvar. Alla sätt att organisera samhället som inte förstärker denna inriktning riskerar att skada sammanhållningen och ytterligare belasta EU:s strukturåtgärder. Det är nödvändigt att fortsätta befästa denna samhällsmodell där de väsentliga politiska värdena är: medborgarnas deltagande i den demokratiska processen, kompetensutveckling, tillgång till tjänster i allmänhetens intresse, lika möjligheter och grundläggande sociala garantier.

2.4. Det europeiska stödet skall avta i takt med att det leder till resultat, det skall vara proportionellt, det skall vara väl målinriktat i enlighet med prioriteringar gjorda i samförstånd mellan vitala intressen och privata sektorn på lokal nivå under europeisk ledning. I detta sammanhang är det väsentligt att den framtida sammanhållningspolitiken tar hänsyn till de erfarenheter som gjorts och integrerar bästa praxis med hänsyn

till uppnådda resultat. Denna grundprincip borde skrivas in som ett villkor i den framtida sammanhållningspolitikens regler. Med hänsyn till detta måste man utveckla och förbättra metoderna för utvärdering av effektiviteten i de åtgärder som vidtas inom ramen för strukturfonderna.

2.5. Direkta subventioner till företag snedvrider konkurrensen på ett skadligt sätt mellan regionerna. Det kan dock vara nödvändigt att ge ett mer generellt stöd utan att rubba marknaden för att uppmuntra företagandet: stöd för att skapa nya verksamheter, hjälp till utvecklings-, forsknings- och utbildningsstrategier för små företag.

2.6. EESK förordar således en aktiv politik för att stödja regionernas konkurrenskraft till förmån för de minst utvecklade länderna och regionerna (mål 1 i sammanhållningspolitiken) med betydande medel, inriktade på utbildning, infrastruktur och hållbar utveckling, företagandet samt på de små och medelstora företagen och förmågan hos det civila samhällets organisationer att mobilisera aktörerna på lokal nivå. Denna politik måste bedrivas med respekt för de grundprinciper som sammanhållningspolitikens åtgärder har byggt på alltsedan 1988 och som måste fortsätta att utgöra basen för dem: koncentration, programplanering, additionalitet och partnerskap.

2.7. EESK kräver att EU:s stöd bibehålls för regioner som av statistiska skäl skulle upphöra att vara mål 1-områden på grund av utvidgningen och att det främst inriktas på åtgärder som stöder kompetensutveckling, företagande och skapande av arbetstillfällen. Kommittén anser att det bland nuvarande mål 1-områden finns några som kommer att ha fortsatt behov av stöd efter 2006. Det får inte vara så att de förlorar rätten till detta stöd av det enda skälet att utvidgningen automatiskt sänker gemenskapens genomsnittliga BNP per capita. Därför vill EESK med skärpa erinra om de nödvändiga insatser för sammanhållningen som måste åtfölja denna historiska politiska öppning inom ramen för en regionalpolitik som är inriktad på EU:s hela territorium.

2.7.1. Nuvarande uppdelning på mål 1, 2 och 3, där nivån på stödet varierar men också inriktningen på verksamheten, bör ersättas av ett mer flexibelt system. Tre olika stödnivåer bör bibehållas med det högsta stödet till kvarvarande och nya mål 1-områden. För kvarvarande mål 2-områden och tidigare mål 1-områden ges ett lägre stöd per invånare. För resterande områden inom det utvidgade EU ges ett stöd på en ytterligare lägre nivå. Det sistnämnda bör inriktas helt på kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte mellan regioner.

2.8. EESK anser att den nationella och europeiska solidariteten måste bibehållas gentemot regioner som lider av allvarliga strukturella nackdelar (regioner i de yttersta randområdena, ö- och bergsregioner, svårtillgängliga inlandsområden, glesbygd) vilka behöver särskilt stöd för att undvika avfolkning. Detta gäller tjänster i allmänhetens intresse, i första hand nätverk för kommunikation (bl.a. bredbandsnät) och transporter. De reformer av sammanhållningsåtgärderna som måste göras på grund av utvidgningen får inte innebära minskat stöd till dessa mycket sårbara regioner. På detta område bör man också främja strävan efter att utveckla de mänskliga resurserna vilket även fortsättningsvis bör vara ett högt prioriterat mål och vilket kommer att kräva ytterligare medel på EU-nivå. Utnyttjande av lyckade erfarenheter samt en integration av dessa regioner i unionens övergripande gemenskapspolitik skulle utgöra det mervärde gemenskapens solidaritet skapar.

3. Styrelseformer

3.1. Det krävs bättre förvaltning av sammanhållningspolitiken. Det är en förutsättning för att denna gemenskapspolitik skall kunna skapa ett mervärde. En effektiv sammanhållningspolitik skall vara tydlig, lättförståelig och få stöd av mottagarna som skall genomföra den. Den bör i synnerhet omfatta alla de faktorer som kan bidra till den ekonomiska, sociala, kulturella, miljömässiga och mänskliga utvecklingen. Dessa faktorer är allt mer sammanflätade.

3.2. Först och främst vill EESK än en gång framföra sina önskemål om en förenkling av förfarandena för genomförandet av sammanhållningspolitiken. Enligt EESK:s uppfattning krävs en genomgripande reform om denna grundläggande EU-politik skall bevara sin trovärdighet. Eftersom det i huvudsak är en fråga av operationell karaktär krävs prognosinstrument för att mäta de tendenser och den utveckling som ligger till grund för en reell konvergens och dynamiska konkurrensfaktorer.

3.3. EESK har många gånger tidigare framhållit att strukturfondernas grundprinciper bör bevaras och vidareutvecklas under perioden efter 2007. Vid sidan av diskussionen om den framtida koncentrationen av stödet är det viktigt att se till att utformningen och förvaltningen av programmen inom ramen för strukturfonderna sker i enlighet med subsidiaritetsprincipen. Det innebär att man bör utveckla en politik som lägger grunden för ett aktivt deltagande av myndigheterna på subnationell nivå och de ekonomiska och sociala intresseorganisationerna. Detta ligger inte i linje med de initiativ som

enbart syftar till att stärka de nationella myndigheternas roll. Kommittén ställer sig inte bakom förslag som innebär att kontrollen av strukturfonderna överförs till de nationella regeringarna.

3.4. En av Europeiska unionens viktigaste uppgifter (kanske den allra viktigaste) för att fördela ansvaret bättre på de olika beslutsnivåerna är att vidta radikala åtgärder för att fullfölja subsidiaritetsprinciperna i beslutsfattandet. En bättre ansvarsfördelning mellan Europeiska unionen, medlemsstaterna och regionerna krävs för att man skall undvika dubbelförvaltning och onödiga förseningar. Unionen bör fastställa de allmänna prioriteringarna med utgångspunkt i Lissabonmålsåttningarna, regionerna bör tilldelas ansvaret för genomförandet och medlemsstaterna bör koncentrera sig på att övervaka genomförandet.

3.5. Goda styrelseformer i EU är baserade på representativ demokrati och deltagardemokrati. Arbetsmarknadsparternas roll bör ses över och stärkas. Intresseorganisationer inom arbetsliv och samhälle bör delta i utformningen av prioriteringar med utgångspunkt i EU:s mål och i samarbete med de lokala myndigheterna. Vidare bör de få möjlighet att delta i uppföljningen och utvärderingen via lokala och regionala samordningskommittéer. Denna "partnerskapsmodell" har visat sig vara avgörande för sammanhållningsåtgärdernas framgång. Därför anser EESK att den bör utgöra ett viktigt element i sammanhållningspolitiken. Ett verkligt partnerskap som omfattar alla ekonomiska och sociala parter i samtliga programfaser är av avgörande betydelse för ett framgångsrikt genomförande av denna typ av politik. Varje tendens till att begränsa partnerskapets betydelse inom ramen för initiativen bidrar till att minska och försvaga åtgärdernas räckvidd och potential. I ett särskilt förberedande yttrande i ärendet föreslår EESK konkret att dessa principer skrivs in i de nya bestämmelserna (1).

3.6. Målkontrakt bör ersätta den osmidiga programplaneringen med samlade programplaneringsdokument (SPD). En viktig del av programmen bör bestå i övergripande stöd till lokala organisationer eller organisationer som företräder arbetsmarknadsparter och andra parter inom samhälle och näringsliv som administrerar och leder småprojekt. Nya operativa finansieringsinstrument för små och medelstora företag skulle också kunna användas systematiskt.

(1) Partnerskap för genomförande av strukturfonderna.

3.7. Additionalitetsbegreppet bör göras mer flexibelt och knytas till genomförandet av målen snarare än till de enskilda projekten. På så sätt skulle EU bli den enda offentliga stödkällan för de mål som fastställs i Lissabonstrategin.

3.8. Strukturfonderna bör samlas i en enda flerårig fond med vägledande budgetramar och med en flexibilitet som gör det möjligt att belöna de effektivaste regionerna och länderna genom en prestationsreserv. Genom denna reserv skulle det också bli möjligt att utarbeta innovativa projekt och genomföra dessa inom fastställda tidsramar och anslå extra medel i särskilt svåra situationer.

3.9. EESK anser att diskussionen om den framtida sammanhållningspolitiken bör inledas snarast. Det är viktigt att tillräcklig tid sätts av till denna debatt så att den inte begränsas till en analys av de finansiella aspekterna på bekostnad av de ekonomiska och sociala aspekterna. Dessa aspekter är av avgörande betydelse i samband med utvidgningen och den växande globaliseringen. Debatten måste vara grundlig och överskådlig och aktörerna i det civila samhället måste tilldelas en central roll.

4. Samarbete mellan regioner

4.1. Det råder stort samförstånd kring betydelsen av samarbete mellan regioner och om mervärdet av EU:s åtgärder. Det bekräftades på nytt vid Europeiska rådets möte i Chalkidiki den 16 maj 2003.

4.2. När det gäller effekterna av utvidgningen och globaliseringen bör sammanhållningspolitiken bidra till att främja ett polycentriskt EU. För denna grundläggande EU-politik krävs inte enbart gemensamma mål, utan även ett erkännande av den europeiska mångfalden. Trots svårigheter i samband med genomförandet är det gränsöverskridande och interregionala samarbetet i EU känt som ett viktigt integrationsinstrument för regioner som länge levt sida vid sida. Interna gränsregioner som ofta länge varit marginaliserade får nu förnyad livskraft genom nya former av solidaritet och komplementaritet. Efter den 1 maj 2004 uppstår nya stora interna gränsregioner. Interreg-programmet bör förlängas och utvidgas, men då med nya prioriteringar och förenklade förvaltningsformer som kan uppnås genom en radikal förändring av förfarandena.

4.3. Den alltför stora spridningen av åtgärderna inom ramen för de tidigare programmen har utan tvekan lett till minskad effektivitet, synlighet och mätbarhet. EESK rekommenderar att prioriteringarna koncentreras kring åtgärder som främjar konkurrenskraftiga gränsöverskridande regioner, exempelvis nätverk mellan universitet, forskningssamarbete, gemensamma stödstrukturer för små och medelstora företag, bättre kommunikations- och transportmedel, ett gemensamt program för en hållbar utveckling, osv.

4.4. Det gränsöverskridande samarbetet med tredje land (inbegripet de nya grannarna i öst och tredje land i Medelhavsområdet) bör också stärkas, eftersom det utvidgade EU inte kan acceptera att en ny Berlinmur skapas. Målet bör även vara att i dessa gränsregioner skapa ett bra samarbetsklimat, uppmuntra förbindelserna mellan regionerna och låta regionerna dra nytta av och komplettera varandra.

4.5. För att säkerställa ett effektivt genomförande av Lissabonmålen rekommenderar EESK program för utbyte av bästa praxis som omfattar såväl EU:s regioner som intresseorganisationerna inom samhälle och näringsliv. Programmen skulle i första hand kunna vara inriktade på följande mål: bekämpning av social utslagning, jämlikhet mellan kvinnor och män, ökning av sysselsättningsnivåerna, spridning av kunskapssamhället, intensivare forskningsverksamhet, högre kvalitet på utbildning och undervisning, företaggaranda och tillämpning av EU:s stadga för små och medelstora företag.

4.6. För att stödja samarbetsprojekt mellan regioner föreslår EESK en icke-byråkratisk metod och motsätter sig därför att förvaltningen helt överlämnas åt medlemsstaterna. EESK rekommenderar att man inför ett EU-verktyg som är öppet för regioner och aktörer inom samhälle och näringsliv och som möjliggör medfinansiering i medlemsstaterna (även tredje land). Förvaltningen av detta verktyg skulle kunna överlåtas åt ett särskilt EU-kontor som även skulle kunna ha till uppgift att organisera träffar för att främja erfarenhetsutbyte.

5. Slutsatser

5.1. Gemenskapens regionala sammanhållningspolitik bör genomgå en genomgripande reform. Syftet med politiken bör vara att öka konkurrenskraften i de av EU:s regioner som underutnyttjar sina resurser snarare än att med hjälp av offentligt stöd jämna ut skillnader i utvecklingsnivåer. EU bör genom sina insatser skapa ett verkligt mervärde genom att dra

lärdom av tidigare erfarenheter och utnyttja samarbetet mellan regioner. Genom detta mervärde säkerställer man att de regioner som släpar efter i utvecklingen integreras i Europeiska unionens övergripande politik.

5.2. EESK förespråkar en genomgripande reform av prioriteringarna och metoderna inom ramen för den ekonomiska och sociala sammanhållningspolitiken för att man på bästa sätt skall kunna hantera de utmaningar som utvidgningen och kunskapssamhället ger upphov till. Den nya sammanhållningspolitiken för perioden 2007–2013 bör först och främst vara

anpassad efter Lissabonstrategins mål att göra Europeiska unionen till världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi så att samtliga regioner får möjlighet att delta fullt ut med utgångspunkt i sina egna resurser.

5.3. Denna reform bör koncentreras kring konkurrenskraft och samarbete mellan regionerna. Ett framgångsrikt resultat skall säkerställas genom nya förvaltningsmetoder som är baserade på öppenhet, enkla förfaranden och äkta samarbete mellan arbetsmarknadens parter och andra intresseorganisationer inom samhälle och näringsliv på lokal och regional nivå.

Bryssel den 25 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Genomförandet av den övriga gemenskapspolitikens bidrag till den ekonomiska och sociala sammanhållningen"

(2004/C 10/20)

Den 23 juli 2002 bad Michel Barnier, kommissionär med ansvar för regionalpolitiken, på Europeiska kommissionens vägnar Europeiska ekonomiska och sociala kommittén att utarbeta ett yttrande om "Gemenskapspolitikens bidrag till den ekonomiska och sociala sammanhållningen".

Facksektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 11 september 2003. Föredragande var Georgios Dassis.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 25 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 66 röster för, 21 röster emot och 10 nedlagda röster.

1. Inledning

1.1. Den senaste tidens betydelsefulla händelser visar att vägen mot en politisk union kommer att bli lång och svår. Vissa europeiska regeringar tycks ha glömt bort den tes som ständigt förfäktades under 70- och 80-talet, nämligen att den europeiska integrationen var den enda vägen för de europeiska länderna eftersom varje land för sig inte kan påverka den internationella utvecklingen.

I alla händelser utgör den ekonomiska och sociala sammanhållningen tillsammans med EMU och fullbordandet av den inre marknaden ett av de grundläggande målen enligt fördragen,

vilket också bekräftas i utkastet till den europeiska konstitutionen.

De speciella villkor som råder i dagens läge kräver att man eftersträvar ett nytt, modernt angreppssätt även i fråga om ekonomisk och social sammanhållning:

- En fortsatt globalisering av marknaderna.
- EU:s utvidgning till länderna i Central- och Östeuropa.
- En framträdande roll för kunskapssamhället, men också för en kunskapsbaserad ekonomi.
- De allmänna sociala och politiska särdrag som utmärker 2000-talet.

1.2. Denna strävan bör inriktas på följande:

- En ingående analys av medlemsstaternas och gemenskapens åtaganden beträffande ekonomisk och social sammanhållning i enlighet med Fördraget om Europeiska unionen och Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, med målet att göra fördragets bestämmelser så tydliga som möjligt.
- Kartläggning av och forskning kring gemenskapens och medlemsstaternas praxis i fråga om tolkning och tillämpning av fördragets bestämmelser om sammanhållning, och motsvarande bestämmelser i den europeiska konstitutionen när den har trätt i kraft.
- Kartläggning av de effekter som gemenskapens och medlemsstaternas praxis i fråga om tolkning och tillämpning av fördragets bestämmelser får för den ekonomiska och sociala sammanhållningen.
- Kartläggning av behovet av en kursändring i förhållande till nuvarande praxis med avseende på tolkning och tillämpning av fördragets bestämmelser. Denna kursändring kan bestå i en omprioritering eller en komplettering av alternativen i samband med planering, utformning och tillämpning av gemenskapens politik på olika områden.

1.3. EESK har tidigare utarbetat yttranden bland annat om "Sammanhållningspolitikens framtid inför utvidgningen och övergången till en kunskapsbaserad ekonomi"⁽¹⁾, där kommittén diskuterar vilka effekter övergången till en kunskapsbaserad ekonomi kan få på sammanhållningen, och om "Strategin för ekonomisk och social sammanhållning inom EU"⁽²⁾, där man betonar bidraget från strukturpolitiska åtgärder enligt artikel III-111 i utkastet till konstitution när det gäller att stärka sammanhållningen.

1.4. Det här yttrandet är av kompletterande natur. Syftet är att – av skäl som analyseras längre fram i texten – göra en mer ingående analys och utvärdering av andra politikområden än strukturpolitiken i samband med ekonomisk och social sammanhållning, det vill säga den politik som behandlas i artikel III-112 i utkastet till konstitution.

⁽¹⁾ EGT C 241, 7.10.2002, s. 66.

⁽²⁾ EGT C 241, 7.10.2002, s. 151.

2. Definitionen av sammanhållning

2.1. Bestämmelser om sammanhållning finns i del III i utkastet till den europeiska konstitutionen, där de är mer detaljerade och mer substantiella.

2.2. Enligt fördragsbestämmelserna är medlemsstaterna och unionen skyldiga att uppfylla och respektera även kriteriet om ekonomisk och social sammanhållning innan man fattar beslut inom ramen för andra politikområden och åtgärder. Kravet på att förstärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen begränsar sig alltså inte till vissa delar av gemenskapens politik och åtgärder. Det genomsyrar all gemenskapspolitik och alla gemenskapsåtgärder.

2.3. En mer ingående analys kan leda fram till följande tre slutsatser:

2.3.1. För det första hänvisar man i fördragstexterna till ekonomisk och social sammanhållning, men utan att det finns något som helst förtydligande i form av särskilda bestämmelser om innebörden av den "ekonomiska" och den "sociala" dimensionen i sammanhållningen. Man kan dock klart konstatera att de aktuella fördragsbestämmelserna inte innehåller någon hänvisning till sammanhållning i allmän bemärkelse. Sammanhållningsbegreppet delas i stället upp i de två dimensionerna "ekonomisk" och "social".

2.3.2. För det andra finns det bara en bestämmelse som hänför sig till sammanhållning i övergripande (ekonomisk och social) bemärkelse, nämligen i artikel 158 (harmonisk utveckling inom hela gemenskapen, minskade regionala skillnader och minskad eftersläpning i de minst gynnade regionerna).

2.3.2.1. Om det inte vore för de tydliga bestämmelserna i artikel 159 i EG-fördraget, skulle man kunna fråga sig om gemenskapens övriga politik (utom strukturpolitiken) – före lanseringen men också under genomförande- och tillämpningsfaserna – skall tvingas att anpassas till behoven och kraven på ekonomisk och social sammanhållning, med hänsyn tagen till risken för en försvagning av de förväntade samlade resultaten. Eller skall övriga delar av gemenskapspolitik, utöver strukturpolitiken, genomföras enbart med målet att uppnå största möjliga förväntade vinst för gemenskapen som helhet, oberoende av om ett fullständigt och villkorslöst genomförande kommer att öka de regionala klyftorna, förstärka eftersläpningen i de minst gynnade regionerna och även – stick i stäv med sammanhållningstanken – skapa regionala skillnader och nya ojämlikheter?

2.3.2.2. Motsvarande fråga är dock inte relevant när det gäller artikel 159. Utformningen och genomförandet av gemenskapens övriga politik skall harmoniseras med kraven på sammanhållning, vilket följaktligen inte utesluter möjligheten till en försvagning av den samlade vinsten för gemenskapen som helhet om detta leder till ökade regionala skillnader och en försämrad situation för gemenskapens fattigaste regioner.

2.3.3. För det tredje förblir också frågan om hur gemenskapen i sin verksamhet har tolkat och tillämpat fördragets bestämmelser om sammanhållning fram till nu obesvarad. Som framgår längre fram i yttrandet har gemenskapen hittills följt en annan linje. Vid planering, utformning och genomförande av gemenskapens övriga politik (utom strukturpolitiken) har man varken beräknat eller beaktat eventuella effekter på sammanhållningen (minskade regionala skillnader och minskad eftersläpning). Konsekvensanalysen omfattar bara gemenskapen som helhet. Detta innebär att gemenskapen riskerar att förstärka regionala skillnader, och därmed skapa ekonomiska och sociala klyftor i stället för sammanhållning, när den konkreta gemenskapspolitiken genomförs (t.ex. konkurrenspolitik, politiken för inre marknaden och valutapolitiken). Sedan får man med hjälp av strukturpolitikens utformning och genomförande avlägsna eller begränsa de negativa konsekvenser för sammanhållningen som gemenskapens övriga politik kan medföra. I den nuvarande gemenskapspolitiken tycks åtgärder för att säkra den ekonomiska och sociala sammanhållningen med hjälp av strukturpolitiken sättas in först efter övrig gemenskapspolitik.

3. En helhetssyn på ekonomisk och social sammanhållning

3.1. Begreppet "ekonomisk sammanhållning" innebär en mellanregional konvergens med avseende på vissa ekonomiska indikatorer, och särskilt de indikatorer som är kopplade till BNP per capita.

3.2. Med "social sammanhållning" avses i huvudsak systemet för social trygghet och omsorg inom ramen för den europeiska sociala modellen.

3.3. Den samlade hänvisningen till de båda begreppen i fördraget, framför allt i artiklarna 158–162, utan någon som helst semantisk distinktion dem emellan, kan inte betraktas som den bästa tänkbara lösningen, eftersom den innebär allvarliga svagheter med avseende på innehåll och gränser för sammanhållningens två dimensioner.

3.4. Den grundläggande frågan är i vilken utsträckning man bör acceptera (eller tolerera) samverkan mellan de två aspekterna på sammanhållning (som kompletterar varandra). Detta skulle kunna utvecklas till en fråga om huruvida sammanhållningens ekonomiska dimension skall ha företräde framför den sociala aspekten.

3.5. Sättet att gripa sig an denna fråga måste baseras på de uttryckliga bestämmelserna i artiklarna 158–162 i EG-fördraget, och inte på godtyckliga teoretiska diskussioner och val. Man måste således precisera om dessa bestämmelser innebär att man vid utformning och genomförande av all gemenskapspolitik samtidigt skall sträva efter både ekonomisk och social sammanhållning, eller om den ekonomiska sammanhållningen skall ha högre prioritet än den sociala.

3.6. BNP per capita är bara ett medelvärde. Ett sammanhållningsmått som uteslutande baseras på ett sådant matematiskt värde leder till felaktiga slutsatser, något som ofta är fallet med statistiska medelvärden.

3.7. En ökad eller minskad sammanhållning kan med andra ord inte avläsas i BNP per capita. För att få en rättvisande och detaljerad bild av graden av sammanhållning och förändringarna i denna (ökade eller minskade skillnader), måste man också använda andra parametrar och kriterier.

3.8. För att nå fram till en mer rättvisande indikator måste följande villkor vara uppfyllda:

— För det första måste man välja ut de övriga parametrar (utöver BNP) som skall ligga till grund för bedömningen. Den nya indikatorn för sammanhållningen måste förutom BNP väga samman faktorer som sysselsättningsgraden, arbetslöshetstalen, den sociala trygghetsnivån och utbudet av allmännyttiga tjänster.

— För det andra måste man också ta sig an frågan om vilken vikt de olika faktorerna skall ha i den slutliga sammanvägda sammanhållningsindikatorn.

4. Allmän bedömning av strukturpolitikens effekter på den ekonomiska och sociala sammanhållningen

4.1. Med utgångspunkt i definitionerna och utifrån ett vetenskapligt, tekniskt eller ett mer förklaringsinriktat perspektiv kan man konstatera ett tydligt samband mellan regionalpolitiken och strukturpolitiken.

4.2. När det gäller att mäta strukturpolitikens effekter finns det redan nu användbara studier, som också kommer att följas av ytterligare studier på området.

4.3. I andra rapporten har man därför kunnat ta med ett stort antal tillförlitliga parametrar och en sammanställning av strukturpolitikens effekter på sammanhållningen under perioden 1988–1999. Under den tiden lyckades man minska skillnaden i BNP per capita mellan de fyra fattigaste medlemsstaterna och EU-genomsnittet med en tredjedel, från 32 procentenheter (100 minus 68) till 21 (100 minus 79).

4.4. Under 11-årsperioden 1988–1999 minskade gapet i fråga om BNP per capita mellan de fyra sammanhållningsländerna och EU-genomsnittet med i medeltal 1 % per år.

5. Bedömning av övrig gemenskapspolitikens bidrag till den ekonomiska och sociala sammanhållningen

5.1. Det samband som hävdats mellan regionalpolitik och strukturpolitiska åtgärder kan härledas till den dokumenterade bristen på varje form av kvantitativ mätning av effekten av annan gemenskapspolitik än strukturpolitik när det gäller att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

5.2. Frågan är nu hur de strukturpolitiska erfarenheterna med avseende på valet av indikatorer och kvantitativa måttstockar skall kunna överföras till andra politikområden.

5.3. I och med EU:s utvidgning blir det ännu mer angeläget att tillämpa artikel 159 i praktiken. Enligt de beräkningar som gjorts kommer unionens BNP per capita att minska med 13 % efter de nya medlemsstaternas anslutning, och 15 regioner kommer sannolikt inte längre att omfattas av mål 1-stöd. Det innebär att de strukturpolitiska åtgärderna för att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen kommer att försvagas i dessa alltför fattiga regioner.

5.4. Därför måste man undvika att försvaga processen i riktning mot en förstärkt ekonomisk och social sammanhållning i de regioner som efter utvidgningen inte längre sorterar under mål 1. Det kan man lyckas med på två olika sätt, som för övrigt inte utesluter varandra:

5.4.1. För det första kan man se till att dessa regioner förblir mål 1-regioner genom att sänka tröskeln till en lägre nivå än 75 % av EU:s genomsnittliga BNP per capita.

5.4.2. För det andra kan övrig gemenskapspolitik (utom strukturpolitiken) i högre grad bidra till ekonomisk och social sammanhållning.

5.5. Om det första alternativet ovan inte är genomförbart, blir tillämpningen av artikel 159 och bidraget från annan gemenskapspolitik än strukturpolitiken (inte minst i fattiga europeiska regioner) ett värdefullt redskap av stor betydelse för den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

6. Inkonsekvens i genomförandet av övrig gemenskapspolitik – anpassning i stället för avveckling

6.1. Det gäller att klargöra att fördragsbestämmelserna inte tillåter att man helt och hållet avskaffar något av gemenskapens politikområden.

6.2. I praktiken förefaller det också meningslöst att medvetet lägga hinder i vägen för en viss gemenskapspolitik. Alla gemenskapens politikområden kan medföra positiva, och ibland även negativa, konsekvenser (exempelvis har införandet av en gemensam valuta också negativa följdverkningar, som dock inte får överskugga de allmänt sett positiva effekterna av euron).

6.3. I linje med detta kan man också hävda att den gemenskapspolitik som avses i artikel 159 nästan oundvikligen får motstridiga följder då och då. En åtgärd kan till exempel få positiva följder för EU som helhet och ändå negativa konsekvenser för vissa regioner.

6.4. För övrigt kan man förvänta sig att annan gemenskapspolitik än strukturpolitiken kan medföra helt olika konsekvenser för olika regioner.

6.5. I andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning noterar man en ökad konvergens mellan medlemsstaterna samtidigt som klyftan mellan de europeiska regionerna ökar.

6.6. I sin studie om sysselsättningen⁽¹⁾ går kommissionen betydligt längre. Man delar in tiden från 1950 fram till i dag i tre perioder med olika prägel.

6.7. Perioden 1950–1970 präglas av en tydlig konvergens mellan regionerna med avseende på både BNP per capita och produktivitet. De fattigaste regionerna uppvisar fyra gånger så hög utvecklingstakt som de rikaste regionerna.

6.8. Under de följande perioderna (efter 1970) förändras bilden: I detalj är läget följande:

6.8.1. Under perioden 1971–1994 (och framför allt under perioden 1995–1999) bromsas konvergensprocessen upp på ett markant sätt. De fattigaste regionerna klarar inte längre av att hämta in de rikaste regionernas försprång.

6.8.2. Även om den senaste perioden (1994–1999) framstår som en period av utveckling i Europa, stod det också klart att detta inte gällde alla europeiska regioner. Tvärtom har det visat sig att olika regioner uppvisar mycket olika resultat i följande avseenden:

- Tillväxten i BNP per capita (uttryckt i köpkraftsstandarder).
- Produktiviteten.
- Sysselsättningsgraden.
- Arbetslöshetstalen.

6.9. Av speciell betydelse är konstaterandet att de bestående skillnaderna mellan Europas regioner, bland annat i följande avseenden, står i vägen för den fortsatta integrationen:

- Varje regions produktionskapacitet.
- Kvalifikationsstrukturen och arbetskraftens specialisering.
- Sektorsspecifik specialiserad produktion.
- Sysselsättningen och arbetsmarknadernas sätt att fungera.

6.9.1. Samtidigt påverkar regionens geografiska läge dess tillgång till de stora marknaderna och kunskapspridningen.

6.9.2. Dessa skillnader leder till att de europeiska regionerna specialiserar sin produktion med utgångspunkt i sina särskilda komparativa fördelar.

6.9.3. Denna specialisering medför dock en rad konsekvenser beroende på produktionens inriktning. Branscher som kräver ett stort mått av produktionstekniskt kunnande har de största fördelarna, i form av låga omkostnader och stor rörlighet för arbetskraften.

6.10. Därför är den tekniska utvecklingen och de seglivade ekonomiska särdragen (hög arbetslöshet, låg medelinkomst och produktionens fördelning på olika sektorer) inte bara ett resultat av produktionsfaktorernas fördelning på olika regioner och produktionsfaktorernas rörlighet. Dessa variabler påverkar i sin tur i hög grad produktionsfaktorernas utveckling i olika regioner på ett ytterst dynamiskt sätt.

6.11. Rapporten "Employment 2000" lägger stor vikt vid "asymmetriska störningar", dvs. störningar i efterfrågan på vissa produkter eller vissa slags arbetskraft. De påverkar enskilda regioner i högre grad än unionen som helhet, eftersom de hänger nära samman med den regionala ekonomiska strukturen.

6.12. Regioner som drabbas av sådana störningar befinner sig i en mindre gynnsam situation och är mindre produktiva än övriga regioner. Det gäller naturligtvis framför allt om anpassningen går långsamt. Okvalificerad eller mindre kvalificerad arbetskraft är till exempel mindre anpassningsbar än mer specialiserad arbetskraft.

6.13. Sammanfattningsvis kan man säga att samspelet mellan de olika faktorerna (produktionsfaktorer, yrkeskvalifikationer, geografiskt läge, teknisk utveckling, asymmetriska störningar m.m.) ger de enskilda regionerna olika förutsättningar för att skapa nya arbetstillfällen och öka tillväxttakten.

6.14. I samma dokument påpekas att om fattiga regioner inte lyckas åstadkomma ett visst mått av "strategisk input" (i form av mänskliga resurser, offentlig infrastruktur osv.) fastnar de lätt i en situation med låg ekonomisk tillväxt och förmår inte närma sig de rikare regionerna.

6.15. De europeiska regionerna bör därför slå in på olika vägar, så att konvergens i princip bara kan uppnås i grupper av regioner vars övre och nedre begränsningar bestäms av deras strategiska särdrag.

(1) "Employment in Europe 2002", kapitel 4.

6.16. Försöken att överbrygga klyftan mellan de europeiska regionerna förefaller vara ett nödvändigt villkor för att sammanhållningen i EU som helhet skall kunna stärkas, förutsatt att man utesluter alla risker för att regionala skillnader och obalanser skall öka.

6.17. Det är inte alltid klart huruvida planeringen, utformningen – och framför allt genomförandet – av den gemenskapspolitik som avses i artikel 159 i fördraget gagnar alla europeiska regioner, eller bara de regioner som har en infrastruktur som gör det möjligt att skörda frukterna av den europeiska integrationen.

6.18. I "Employment 2002" går man först igenom de enskilda EU-regionerna och deras arbetsmarknader. Därefter avgränsar man fem "grupper av regioner" som var och en på sitt eget sätt utnyttjar sina mänskliga resurser och yrkeskvalifikationer.

6.19. Det är dock inte bara modellerna för att utnyttja mänskliga resurser och yrkeskvalifikationer som skiljer sig åt. Övriga skillnader mellan EU:s regioner är så allvarliga att resultaten och följderna av gemenskapspolitiken enligt artikel 159 går alltmer isär både mellan enskilda regioner och mellan grupper av regioner.

6.20. Diskussionen slutar dock inte här. När artikel 159 i fördraget tillämpas måste vi inte bara fastställa utan också mäta gemenskapspolitikens positiva och negativa konsekvenser för den ekonomiska sammanhållningen i varje enskild region. Dylika mätningar har hittills inte genomförts, eller rättare sagt, några försök till mätningar har inte gjorts.

6.21. Således står det också klart att det inte räcker med allmänt hållna och relativt vaga påståenden, som till exempel att konkurrenspolitiken bidrar till att skapa nya arbetstillfällen. Ett sådant påstående måste åtföljas av konkreta mätningar av hur många nya arbetstillfällen som skapats i de olika regionerna, så att man genom mätningar kan se om nya arbetstillfällen verkligen skapats eller ej.

6.22. Det är också möjligt att EESK i sina tidigare yttranden inte kunde styrka alla uttalanden i tillräcklig utsträckning med hjälp av sifferuppgifter. Detta gäller bland annat konstaterandet att de minst gynnade regionerna påverkas negativt av företagskoncentrationer.

6.23. Det finns olika lösningar på detta problem. En lösning skulle kunna vara följande:

6.23.1. För det första bör man mäta effekterna av den politik som gemenskapen för i de olika regionerna med stöd av artikel 159.

6.23.2. För det andra bör vi inte under några omständigheter ifrågasätta gemenskapspolitiken som sådan, även om den medför negativa konsekvenser för den regionala sammanhållningen.

6.23.3. För det tredje bör gemenskapspolitiken anpassas till varje enskild region, eller genomföras steg för steg (under fastställda övergångsperioder), så att politikens effekter kan dämpas.

6.23.4. Om det inte är möjligt att anpassa gemenskapspolitiken till varje enskild region eller vidta stegvisa åtgärder (under övergångsperioder) eller om detta inte bedöms ge några resultat, bör man för det fjärde i fråga om vissa regioner föra en konkret och kompletterande politik (strukturpolitik). Detta bör också vara fallet när gemenskapspolitikens förväntade effekter för hela EU anses vara osäkra, så att man kan komma till rätta med eller minska de negativa effekterna för sammanhållningen i de aktuella regionerna.

6.24. Det bör understrykas att genomförandet av ovanstående förslag förutsätter följande:

6.24.1. För det första är det absolut nödvändigt att mäta effekterna av all annan gemenskapspolitik.

6.24.2. För det andra måste den kompletterande politiken vara effektiv och verkligen minska de negativa effekterna för regionen eller regionerna i fråga, dvs. man måste komma till rätta med samtliga negativa effekter, vilka också måste kunna mätas.

6.25. Rapporten "Employment in Europe 2002" innehåller ett antal konkreta indikatorer som kan användas för att mäta de olika regionernas framsteg och därefter klassificera regionerna i "grupper av jämförbara regioner", dvs. grupper av regioner som ser ut och fungerar på ungefär samma sätt och uppvisar likartade resultat

6.25.1. Kapitel 4 i "Employment in Europe 2002" kan vara till stor hjälp när man skall fastställa de indikatorer som bör användas när man tar fram ett statistiskt underlag och gör en effektivitetsbedömning av den gemenskapspolitik som inte är strukturpolitik men som ändå bidrar till den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

7. Sambandet mellan strukturpolitik (artikel 158 i fördraget) och övrig gemenskapspolitik (artikel 159 i fördraget)

7.1. Man har kunnat konstatera ⁽¹⁾ att gemenskapstödet får genomslag via tre kanaler:

- Ekonomins grundläggande infrastruktur förbättras.
- Nivån på det intellektuella kapitalet (humankapitalet) höjs (genom att man främjar ökad kompetens i arbetslivet och fortbildning av arbetskraften rent generellt).
- Den privata sektorn stöds direkt genom subventionerade investeringar.

7.2. I samband med analysen av strukturpolitiken har man mått effekterna av gemenskapstödet två första "kanaler" med hjälp av konkreta modeller.

7.3. Undersökningen visade att strukturpolitiken lett till ökad ekonomisk och social sammanhållning i varierande utsträckning i de fyra sammanhållningsländerna. Grekland och Portugal har dragit större nytta av de strukturpolitiska åtgärderna än Irland och Spanien.

7.4. I samma undersökning kunde man samtidigt konstatera att nyttan av att utgöra en del av inre marknaden var mindre i Grekland och Portugal än i Irland och Spanien.

7.5. Man bör därför fundera över vilka samband som kan tänkas råda mellan strukturpolitiken och den övriga gemenskapspolitik.

7.6. För att komma fram till ett definitivt svar på frågan om hur sambandet ser ut mellan de kombinerade effekterna av såväl inre marknaden som gemenskapstödet bör man enligt Single Market Review välja en rad olika scenarier och ställa sig följande frågor:

- Beror den ökade tillströmningen av utländska direktinvesteringar, som bl.a. kan konstateras i Spanien, på inre marknads funktion och, om så är fallet, i vilken utsträckning?
- Är finansieringen inom ramen för strukturpolitiken och den övriga gemenskapspolitik av tillfällig eller varaktig karaktär?
- Är de ekonomiska mekanismer som genererar långsiktiga reaktioner på grund av tillhandahållandet av gemenskapstöd starka eller svaga?

7.7. Detta är mycket komplicerade frågor, som hittills saknar definitiva svar. Det tycks bli allt viktigare att hitta lösningar på dessa frågeställningar, även med hänsyn till utvidgningen.

8. Särskilda brister i gemenskapens nuvarande politik för ekonomisk och social sammanhållning

8.1. *Den gemensamma jordbrukspolitik: den partiella översynen av den gemensamma jordbrukspolitik och den ekonomiska och sociala sammanhållningen*

8.1.1. Den gemensamma jordbrukspolitik var den gemenskapspolitik som man först började att föra med stöd av Romfördraget och som gjorde att man lyckades komma till rätta med den livsmedelsbrist som uppstått efter andra världskrigets slut. Denna politik har i hög grad bidragit till att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen ⁽²⁾.

8.1.2. En av de största förändringarna i den reform av den gemensamma jordbrukspolitik som beslutades den 26 juni 2003 är frikopplingen – eller partiella frikopplingen – av det nuvarande ersättningsystemet, framför allt ersättningen för åkerbruk och djurhållning samt från och med 2005 även ersättningen för mjölkproduktion. Ersättningsystemet skall helt eller delvis frikopplas från nuvarande beräkningsgrunder (exempelvis per djur eller per odlad areal) och i stället inriktas på direkta inkomststöd till jordbrukarna (allmänt inkomstbidrag per jordbruksföretag). Varje medlemsstat beslutar om formen för frikopplingen.

8.1.3. Kommittén konstaterar att denna uppfattning och andra instrument inom den gemensamma jordbrukspolitik har en viktig funktion, såsom styrning av utbudet av jordbruksprodukter (t.ex. kvotssystem). Dessa regleringssystem bidrar nämligen i hög grad till att man kan minska koncentrationen inom den jordbruksproduktion som befinner sig i ett gynnsamt läge. Detta ligger i de mindre jordbruksföretagens intresse och är även nödvändigt för att kunna garantera produktionen inom de missgynnade områdena.

8.1.4. När man granskar den gemensamma jordbrukspolitik och dess bidrag till den ekonomiska och sociala sammanhållningen bör man ta hänsyn till att de reformer som genomfördes under 1992 och 1999 medförde olika förändringar. Utgifterna för marknadsstöd har minskat avsevärt, medan areal- och djurbidrag har ökat väsentligt. Eftersom detta kompenserar att sänkningarna av producentpriserna för jordbruksprodukter, förekom inga större förskjutningar i överföringarna mellan regionerna eller produktionssektorerna. Det finns dock fortfarande områden som missgynnas, t.ex. betesmarkerna, något som kommittén flera gånger har påpekat och kritiserat.

⁽¹⁾ The Single Market Review, classe VI, vol. 2: "The Cases of Greece, Spain, Ireland, Portugal".

⁽²⁾ EESK:s yttrande om "Meddelande från kommissionen till rådet och Europaparlamentet: Halvtidsöversyn av den gemensamma jordbrukspolitik", EUT C 85, 8.4.2003, s. 76.

8.1.5. Genom reformen inom ramen för Agenda 2000 har de olika kompletterande åtgärderna för marknadspolitik samlats i ett program för landskapsutvecklingspolitik, den så kallade andra pelaren. Kommittén har i flera yttranden uttalat sig positivt om att den gemensamma jordbrukspolitiken på detta sätt har fått en ny tyngdpunkt och därmed kan bidra avsevärt till att det europeiska jordbrukets mångfunktionalitet kan garanteras och att landsbygdsområdena kan utveckla sin potential. EESK har dessutom vid ett flertal tillfällen efterlyst en bättre finansiering av andra pelaren.

8.1.6. I sitt yttrande om reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken av den 14 maj 2003⁽¹⁾ framhåller kommittén bland annat att man i framtida reformer även bör ta hänsyn till följderna för den ekonomiska och sociala sammanhållningen. I vilken utsträckning detta faktiskt sker beror främst på i vilken mån medlemsstaterna genomför reformåtgärderna.

8.1.7. Eftersom åtgärderna inom den andra pelaren har en viktig funktion för den ekonomiska och sociala sammanhållningen i landsbygdsområdena, kan de konkreta behoven inte tillgodoses ens med den omfördelning som den så kallade moduleringen innebär. Därför har kommittén i sitt yttrande av den 14 maj 2003 nyligen efterlyst ytterligare medel för landsbygdsutveckling.

8.1.8. De förväntade effekterna i fråga om ökad ekonomisk och social sammanhållning bör beräknas matematiskt och mätas i respektive region i enlighet med artikel 159 i fördraget.

8.2. Ekonomisk politik: tillväxt- och stabilitetsspakten och införandet av en gemensam valuta

8.2.1. I andra rapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen (sammanfattningen, del II) skriver kommissionen att strukturpolitiken (dvs. politik som förs med stöd av artikel 158) skall samordnas med den makroekonomiska stabilitetsspakten (dvs. politik som förs med stöd av artikel 159), så att man kan uppnå hög tillväxt i EU:s minst gynnade regioner.

8.2.2. I samma avsnitt hävdar kommissionen att den nominella konvergensen har åtföljts av reell konvergens, så till vida att inflationen minskade kraftigt under 90-talet samtidigt som BNP ökade (över EU-genomsnittet i de fyra sammanhållningsländerna under andra hälften av 90-talet).

8.2.3. Även om detta resonemang i princip är korrekt, kan man invända att det saknas beräkningar av de sannolika effekterna av att tillämpa sammanhållningspolitikens kriterier när man ser till ländernas BNP-tillväxt per capita.

8.2.4. Denna brist skulle kunna rättas till om man använder sig av indikatorer som exempelvis mäter

- den minskade efterfrågan på grund av tillväxt- och stabilitetsspakten,
- konsekvenserna för den ekonomiska produktiviteten på grund av denna minskade efterfrågan,
- konsekvenserna för investeringarna på grund av minskad efterfrågan,
- antalet förlorade arbetstillfällen och den ökade arbetslösheten på grund av minskad produktivitet,
- de statistiska sambanden mellan minskad efterfrågan och färre arbetstillfällen/högre arbetslöshet,
- de statistiska sambanden mellan arbetslöshet och samtliga förändringar (högre eller lägre löner) i lönebildningen (genom att införa en sådan indikator godtar man principen att höjda löner samtidigt slår igenom i form av en motsatt, och mätbar, förändring av indikatorerna för sysselsättning och arbetslöshet).

8.2.5. Samma avsnitt i andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning innehåller ett allmänt och abstrakt påstående att inflationen minskat eftersom man infört en gemensam valuta, vilket främjar den ekonomiska stabiliteten och inverkar positivt på sammanhållningen. Inga statistiska bevis presenteras dock som stöder dessa påståenden. Det vore därför lämpligt att kommissionen utförde en kvantitativ studie i detta syfte.

8.2.6. Ett korrekt tillvägagångssätt innebär däremot att man väljer ut och tar fram en rad statistiska indikatorer, till exempel:

- Sambandet mellan inflation och förändringar i BNP per capita i de aktuella regionerna.
- Sambandet mellan inflation (och/eller BNP per capita) och förändringar i sysselsättning, arbetslöshet och fattigdom i den aktuella regionen.

(1) KOM(2003) 23 slutlig – 2003/0006 + 0007 (CNS).

8.2.7. Diskussioner på senare tid om att man successivt bör ändra de skattemässiga prioriteringarna och fokusera på att begränsa statsskulden i stället för att som tidigare koncentrera sig på att begränsa budgetunderskottet får inte enbart vara viljeyttringar som leder till förhastade politiska val. Korrekta politiska beslut föregås alltid av en konsekvensanalys.

8.2.7.1. Konsekvenserna av tillväxt- och stabilitetspakten, och framför allt tillämpningen av dess olika kriterier (budgetunderskott eller statsskuld) måste granskas med hjälp av makroekonomiska beräkningar och en konsekvensanalys där man prövar nyttan av att prioritera det första kriteriet (budgetunderskott), som hittills varit förhärskande. De förväntade effekterna måste analyseras med hänsyn till dagens ekonomiska situation och med beaktande av den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

8.2.7.2. Om man vill ändra prioriteringarna och i stället fokusera på att hålla statsskulden i schack måste en utvärdering dessutom göras av de effekter som en sådan förändring medför för den sociala sammanhållningen.

8.2.8. Det bör understrykas att syftet med dessa beräkningar och utvärderingar inte bara är att fastställa i vilken utsträckning det krävs förändringar rent generellt, utan även att jämföra olika regioners utvecklingstakt, framför allt utvecklingen i fattigare regioner.

8.3. Konkurrenspolitik

8.3.1. I andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning framhålls tydligt att medlemsstaternas nationella politik har lett till att skillnaderna i EU har ökat. Syftet med detta påstående är självfallet att uppmärksamma behovet av att samordna medlemsstaternas och gemenskapens politik, så att man inte skapar ännu större skillnader inom medlemsstaterna.

8.3.2. I andra stycket på sidan V i rapporten görs i själva verket en uppdelning i skillnader mellan medlemsstater och skillnader mellan regioner. Skillnaderna mellan regioner har inte minskat lika mycket, delvis på grund av ökade skillnader mellan regioner i vissa medlemsstater.

8.3.3. Nationella utvecklingsplaner som genomförs via lagar som är specifika för det egna landet och som bygger på nationella särdrag och behov består av särskilt utvecklingsstöd i kombination med olika former av utvecklingsincitament.

8.3.4. Dessa incitament kan utformas som

- skattebefrielse eller lägre skatt,
- särskilda lånevillkor (lägre ränta eller räntefria lån),

— gratis finansiell rådgivning, eller

— olika kombinationer av skatte-, låne- och finansieringsåtgärder och stöd.

8.3.5. Valet av specifika utvecklingsåtgärder bör utöver att bidra till utvecklingen inom respektive medlemsstats fattigare regioner även syfta till att

- främja sysselsättningen och
- stärka de nationella komparativa fördelarna.

8.3.6. Det bör framhållas att dessa stödpaket först skall godkännas av EU, eftersom man vill undvika att åtgärderna går stick i stäv med gemenskapens politik. Denna strävan efter att åtgärderna skall ligga i linje med gemenskapslagstiftningen omfattar dock inget krav på att man först måste göra en konsekvensanalys av åtgärder som syftar till att stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

8.3.7. Det är också nödvändigt att man ändrar de förfaranden som hittills tillämpats och att man strävar efter att

- utarbeta statistiska förhandsbedömningar av de positiva och negativa effekterna av att anpassa de nationella utvecklingspaketen till gemenskapens krav på ökad sammanhållning, och
- genomföra de justeringar av den nationella politiken som krävs, så att man undviker beslut som leder till ökade skillnader eller som motverkar sammanhållningen.

8.3.8. Det bör samtidigt påpekas att stöd till ett visst företag eller en viss bransch i många fall är liktydigt med stöd till en viss region. Detta innebär att ett avskaffat eller minskat stöd i slutändan förvärrar den berörda regionens ekonomiska och sociala eftersläpning.

8.4. Handelspolitik – inre marknaden

8.4.1. Strategin för inre marknaden, som antogs av Europeiska rådet i Helsingfors, är av särskild betydelse, eftersom den innebär en kontinuerlig översyn och förbättring av det sätt på vilket den inre marknaden fungerar.

8.4.2. Inom ramen för denna process skulle EESK kunna bedöma nyttan av vissa jämförande indikatorer som används för att analysera regionala skillnader.

8.4.3. En sådan bedömning skulle i slutändan kunna göra det möjligt att fastställa i vilken utsträckning sammanhållningspolitikens mål har uppnåtts.

8.5. Transportpolitik

8.5.1. Transportpolitiken är en av de mest grundläggande tillväxtfaktorerna för regionerna i EU:s randområden. Bristen på förbindelser mellan regioner (väg-, flyg- och båtförbindelser) hämmar många regioners utveckling i hög grad. Avregleringen av transportmarknaden har inte bara misslyckats när det gäller att förbättra de avlägset belägna regionernas situation, utan i vissa fall finns det även risk för att dessa regioner isoleras ekonomiskt.

8.6. Utbildningspolitik

8.6.1. Den kompetens och yrkeskunskap som en regions arbetskraft besitter är tillsammans med den typ av sysselsättning som finns tillgänglig de "grundvariabler" som formar regionens konkurrenskraft, framför allt med hänsyn till Lissabonstrategin⁽¹⁾.

8.6.2. Europeiska rådet i Nice betonade också att det krävs en ambitiös politik som syftar till att öka sysselsättningen och minska de regionala skillnaderna, om målet med full sysselsättning skall kunna uppnås.

8.6.3. Mer specifikt framhöll Europeiska rådet i Nice sysselsättningsstrategins lokala och regionala dimensioner, som innebär att det krävs samråd på alla nivåer (även på gemenskapsnivå) och skraddarsydd åtgärder för varje enskild region, både i fråga om innehåll och mål. Detta är en grundförutsättning om Lissabonmålen skall kunna uppnås och sammanhållningen mellan EU:s regioner skall kunna stärkas.

8.6.4. Innan någon bedömning av Europeiska rådets kommentarer kan göras, krävs detaljerade beräkningar och bedömningar av arbetskraftens nuvarande kompetens i förhållande till de krav som ställs i varje enskild region samt av det stöd som missgynnade regioner behöver. På så sätt kan man komma till rätta med kunskapsklyftorna i den takt som produktionssystemet kräver.

9. Slutsatser

9.1. Även om det ekonomiska läget och levnadsstandarden rent generellt har förbättrats i EU:s randområden under de senaste tjugo åren har skillnaderna mellan EU:s regioner förblivit oförändrade och i vissa fall förvärrats.

9.2. För att den ekonomiska och sociala sammanhållningspolitiken skall vara effektiv krävs en övergripande regionalpoli-

tik inom EU, så att hänsyn kan tas till effekterna för EU:s regioner och deras utveckling när samtliga gemenskapsåtgärder utformas.

9.3. Utan att underskatta den övriga gemenskapspolitikens roll måste man se över transportpolitiken och konkurrenspolitikens bestämmelser för statligt stöd som syftar till regional utveckling. I den utsträckning det ännu inte finns någon gemensam skattepolitik bör medlemsstaternas nationella skattepolitik utformas med stor hänsyn till den regionala dimensionen och syfta till att stärka sammanhållningen utan att åsidosätta konkurrenspolitiken.

9.4. Inkomstklyftor åtföljs alltid av andra skillnader som inte alltid är direkt inkomstrelaterade, och denna obalans förvärrar ofta situationen i de fattigaste regionerna. Det bör noteras att andra rapporten om ekonomisk och social sammanhållning (sidan XI) innehåller en direkt hänvisning till det faktum att lägre BNP per capita hänger samman med

- lägre produktion per anställd,
- lägre utbildningsnivå,
- mindre forskning, utveckling och innovation,
- långsammare introduktion av ny informationsteknik.

9.5. De brister som kännetecknar den gemenskapspolitik som förs med stöd av artikel 159 (dvs. all politik som inte är strukturpolitik) bör fastställas genom att man siffermässigt analyserar politikens inverkan på den ekonomiska och sociala sammanhållningen.

9.6. Man bör införa särskilda metoder för att mäta effekterna av den politik som förs med stöd av artikel 159 på den ekonomiska och sociala sammanhållningen. Man bör ta fram information om varje regions BNP per capita, sysselsättning, arbetslöshet och fattigdom (detta förfarande tillämpas redan för strukturpolitik enligt artikel 158).

9.7. En särskild studie måste också genomföras så att man kan fastställa vilka indikatorer som skall användas, för att den övriga politikens effektivitet skall kunna mätas innan och efter det att åtgärderna vidtas. Indikatorerna bör väljas i linje med de indikatorer som används för att mäta strukturpolitikens effektivitet⁽²⁾, men med den skillnaden att de inte kan anses gälla för alla politikområden. Valet måste i stället anpassas till varje enskilt politikområde.

(1) "Employment in Europe 2002", kapitel 4.

(2) Europeiska kommissionen – GD XVI: *The New Programming period 2000-2006, Methodological working papers*, no 3, "Indicators for monitoring and Evaluation: an indicative methodology".

9.8. Införandet av ett förfarande för att mäta effekterna av den politik som förs med stöd av artikel 159 och genomförandet av en särskild studie för att fastställa de indikatorer som skall användas för att mäta denna politikens effektivitet måste ligga i linje med de ramar som anges i "Andra lägesrapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen", framför allt med tanke på

- att kommissionen har åtagit sig att undersöka konsekvenserna av och samstämmigheten mellan gemenskapens politik på olika områden, så att all politik under den nya programplaneringsperioden (2007–2013) skall ligga i linje med målet om ekonomisk och social sammanhållning, och
- att man kommer att försöka respektera de tidsfrister som satts upp när det gäller att anta ny lagstiftning fram till slutet av 2005, så att man under 2006 kan förhandla med medlemsstaterna och regionerna om programplaneringsperioden 2007–2013 ⁽¹⁾.

9.9. Det finns ett behov av att utarbeta ett förfarande för den översyn och utvärdering av stabilitetspakten som skall ske vart tredje år, både för EU som helhet och för varje enskild region. Syftet med en sådan utvärdering är att främja en snabb

---

(1) "Andra lägesrapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen", KOM(2003) 34 slutlig, 30.1.2003, (III: Huvudämnena för debatten om den framtida sammanhållningspolitiken – Andra aspekter – Bidrag från andra politikområden och IV: Framtida frister).

Bryssel den 25 september 2003.

och effektiv översyn av de framtidsprognoser och åtaganden som stabilitetspakten innebär för de nationella ekonomierna, vid sidan om en analys av den sociala och regionala utvecklingen i respektive land. Detta är nödvändigt för att man skall kunna undvika en eventuell ekonomisk tillbakagång och förhindra att lågkonjunkturen förvärras på gemenskapsnivå. Ett annat syfte är att minska risken för att sammanhållningen undergrävs på regional nivå.

9.10. Sambandet mellan den politik som inte är strukturpolitik, framför allt den ekonomiska politiken, och sammanhållningspolitikens mål är relativt komplicerat. Det krävs en djupgående studie, och alltför långtgående förenklningar måste under alla omständigheter undvikas.

9.11. Gemenskapens budgetanslag för att stärka sammanhållningen uppgick 1999 till 0,45 % av EU:s BNP. Det är odiskutabelt att graden av sammanhållning mellan regionerna i EU-15 har förbättrats, men inför anslutningen av tio nya stater anser EESK att man grundligt måste undersöka både nivån och utnyttjandet avseende de medel som behövs för den fortsatta utvecklingen av sammanhållningen.

9.12. EESK skulle inom ramen för sitt ansvarsområde vilja studera detta ämnesområde ytterligare och försöka besvara följande frågor:

- Vilken gemenskapspolitik bidrar till ökad sammanhållning?
- Hur kan man se till att den ekonomiska och sociala sammanhållningen stärks på bästa sätt inom EU?

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH

BILAGA

till Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande

Följande ändringsförslag förkastades efter omröstning i samband med debatten (enligt artikel 54.3 i arbetsordningen):

Punkt 6.21

Ändra enligt följande:

"Således står det också klart att det inte räcker med allmänt hållna och relativt vaga påståenden, som till exempel att konkurrenspolitiken bidrar till att skapa nya arbetstillfällen i samtliga regioner (andra rapporten om den ekonomiska och sociala sammanhållningen). Ett sådant påstående måste åtföljas av kontinuerliga utvärderingar av konkurrenspolitikens inverkan på sysselsättningen konkreta mätningar av hur många nya arbetstillfällen som skapats i de olika regionerna, så att man genom mätningar kan se om nya arbetstillfällen verkligen skapats eller ej."

Motivering

Detta ändringsförslag är nödvändigt för att man skall undvika orealistiska förväntningar på att konkurrenspolitikens inverkan skall kunna mätas i ett visst antal nya arbetstillfällen.

Resultat av omröstningen

För: 28; emot: 53; nedlagda: 6.

Punkterna 6.24, 6.24.1, 6.24.2

Stryk dessa punkter.

Motivering

Detta ändringsförslag är nödvändigt för att man skall undvika orealistiska förväntningar. Principen förklaras i punkt 6.23.4.

Resultat av omröstningen

För: 31; emot: 49; nedlagda: 9.

Punkt 8.2.3

Ersätt punkten med följande:

"Det vore följaktligen lämpligt att mer ingående studera vilka konsekvenser tillväxt- och stabilitetspakten och införandet av en gemensam valuta har för den ekonomiska utvecklingen i de europeiska regionerna."

Resultat av omröstningen

För: 38; emot: 52; nedlagda: 3.

Punkt 8.2.4

Stryk denna punkt.

Motivering

Sambandet med stabilitets- och tillväxtpakten är alltför förenklat. Förslaget om att analysera de indikatorer som anges är orealistiskt.

Orsakssammanhangen i punkt 8.2.4 är mycket tveksamma. Dessutom förslås en konkret metod, nämligen att man skall inrätta statistiska indikatorer. Denna metod är kanske inte den mest lämpliga i jämförelse med andra metoder som exempelvis enkäter, "check lists" eller olika ekonometriska modeller. Det förefaller inte rimligt att uppmana kommissionen att utföra en studie och dessutom föreskriva vilken metod som bör användas.

Resultat av omröstningen

För: 39; emot: 48; nedlagda: 2.

Punkt 8.2.6

Stryk punkten.

Motivering

Det samband som kan vara viktigt att ta fasta på är sambandet mellan den gemensamma valutans stabilitet och inverkan på sammanhållningen. Hänvisningarna till inflationsbaserade orsakssammanhang förefaller olämpliga.

Det är kommissionens sak att besluta vilken metod som bör användas.

Resultat av omröstningen

För: 37; emot: 52; nedlagda: 4.

Punkt 8.3.7

Stryk den första strecksatsen i denna punkt.

Motivering

Detta förslag är svårt, om inte omöjligt, att genomföra. Den eventuella nyttan skulle gå förlorad på grund av de kostnader och svårigheter att utarbeta ett fungerande koncept som hänger samman med förslaget, oavsett om bedömningarna görs i förväg eller i efterhand.

Resultat av omröstningen

För: 31; emot: 53; nedlagda: 2.

Punkt 8.3.8

Stryk punkten.

Motivering

Detta strider mot lika möjligheter på inre marknaden.

Resultat av omröstningen

För: 23; emot: 58; nedlagda: 4.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Industriella förändringar i Europa: Sammanfattning och prognoser – ett helhetsperspektiv"

(2004/C 10/21)

Den 22 och 23 januari 2003 beslutade Ekonomiska och sociala kommittén att i enlighet med artikel 29.2 i arbetsordningen utarbeta ett yttrande om "Industriella förändringar i Europa: Sammanfattning och prognoser – ett helhetsperspektiv".

Rådgivande utskottet för industriell omvandling (CCMI), som svarat för beredningen av arbetet, antog sitt yttrande den 1 september 2003. Föredragande var Joost Van Iersel och medföredragande var Rafael Varea Nieto.

Vid sin 402:a plenarsession den 24 och 25 september 2003 (sammanträdet den 25 september) antog Europeiska ekonomiska och sociala kommittén följande yttrande med 53 röster för och en röst emot.

1. Inledning och målsättning

1.1. Då tidpunkten för EKSG-fördragets upphörande närmade sig bad medlemsstaterna Europeiska kommissionen att redogöra för sina idéer om en framtida strukturerad dialog⁽¹⁾. Man föreslog att ett organ skulle inrättas inom EESK⁽²⁾ med befogenheter som sträcker sig utanför kol- och stålområdet och omfattar samtliga aspekter av industriell omvandling, framför allt i ljuset av utvidgningen⁽³⁾.

Rådgivande utskottet för industriell omvandling inrättades genom ett beslut som fattades av EESK:s plenarförsamling den 24 oktober 2002. Beslutet vittnar om det mervärde CCMI kan ge åt EESK. CCMI har 24 medlemmar från EESK och 30 externa delegater som inledningsvis har rekryterats från de tidigare medlemmarna i den rådgivande EKSG-kommittén. Medlemskap kan komma att utökas till andra sektorer i framtiden.

1.2. Inrättandet av CCMI öppnar nya perspektiv. Frågor i samband med industriell omvandling kan studeras ur alla aspekter, både ekonomiska och sociala samt avseende miljöskydd och hållbar utveckling, med särskild tonvikt på problemen i de blivande medlemsstaterna.

1.3. Den tidigare EKSG-kommittén gjorde värdefulla insatser för de berörda sektorerna. De innefattade, inom ramen för den europeiska integrationen, en fungerande modell för samråd mellan arbetsmarknadens parter och myndigheterna samt ett gemensamt ansvar för utvecklingen i dessa sektorer och således en speciell form av industripolitik. En del av de huvudsakliga resultaten av detta löpande samråd återges nedan:

- Gemenskapsanalys av marknader och marknadsvillkor under åren som lett till omstruktureringsprocesser.
- Program för regioner som drabbats särskilt hårt av oundviklig omstrukturering.
- Gemenskapsprogram för forskning och teknisk utveckling (finansieras delvis genom återbetalning av lån till företag och bostäder till anställda).

(1) Vid rådets (industri) möte den 18 maj 2000.

(2) Meddelande av den 27 september 2000 (KOM(2000) 588 slutlig).

(3) Parallellt med yttrandet utarbetar CCMI ett yttrande om "Omstrukturering av utvidgningsländernas tunga industri".

- Utbildningsprogram på gemenskapsnivå.
- (Finansierings-)program för omstrukturering inom kol- och stålsektorn.
- Ett stort antal yttranden om olika frågor, med huvudinriktning på handelspolitik och på myndigheternas disciplin i fråga om statligt stöd inom dessa sektorer.
- Andra resultat (gemensamma kommittéer för harmonisering av arbetsvillkor, vilket senare ledde till att en kommitté inrättades för social dialog inom kolsektorn och i framtiden eventuellt också inom stålsektorn).
- Inrättande av sociala program (ersättning vid arbetslöshet och förtidspension).

Tillsammans har alla dessa insatser bidragit till att skapa en ytterst konkurrenskraftig stålindustri och en vinstgivande export av europeisk teknik och know-how inom gruvindustrin.

1.4. Man har också ansett att det krävts stödåtgärder för omställning och regional utveckling för de mest berörda regionerna. De finansiella omstrukturingsprogrammen har finansierats via strukturfonderna och har innefattat särskilda program för de regioner som påverkas av förändringar: Rechar I (1990–1993), Rechar II (1994–1999), Resider I (1988–1993) och Resider II (1994–1999). Inom ramen för dessa program utvecklades sociala åtgärder och programmen inriktades främst på att förbättra lokal och regional infrastruktur, vilket underlättade tillgången till nya företag och bidrog till att sanera områden som förorenats av kol- och stålindustrier.

1.5. När EKSG-fördraget löpte ut avskaffades den rådgivande EKSG-kommitténs särskilda samrådsform och ersattes av CCMI. Tidigare erfarenheter är fortfarande värdefulla, men omständigheterna kring industriell omvandling har förändrats. Samrådsinstrumenten måste finjusteras med utgångspunkt i Lissabonstrategin, i syfte att kombinera konkurrenskraft med en hållbar utveckling och social och territoriell sammanhållning. Utöver allmänna industripolitiska målsättningar kommer dessa aspekter även att kräva sektorspecifika metoder.

1.6. Syftet med detta yttrande är att betona CCMI:s roll att föra en direkt dialog med samtliga aktörer som påverkas av industriell omvandling och att tillämpa lärdomarna från kol- och stålsektorn samt andra sektorer. Detta yttrande är det första i en serie yttranden.

1.7. EESK anser att CCMI:s framtida arbete bör ha följande inriktning:

- Analysera industriell omvandling och dess orsaker ur ekonomiska, sociala och regionala aspekter, samt miljö-

aspekter, och bedöma konsekvenserna av industriell omvandling för sektorer, företag, arbetskraft, regioner och miljö.

- Söka positiva gemensamma vägar att förutse och hantera industriell omvandling, samt söka vägar för EU och medlemsstaterna att förbättra företagets konkurrenskraft och lönsamhet, med stöd av dialogen mellan arbetsmarknadens parter och samverkan mellan alla berörda aktörer.
- Söka gemensamma vägar att främja hållbar utveckling och förbättra den sociala och territoriella sammanhållningen för att stärka Lissabonstrategin, samt att främja ramar och villkor inom vilka industriell omvandling kan äga rum på ett sätt som är förenligt både med företagets behov av god konkurrenskraft och med den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen.
- Främja samordning och konsekvens i gemenskapens åtgärder för de större industriella förändringarna i samband med utvidgningen: forskning, konkurrens, ekonomiska, sociala, regionala frågor, miljö- och transportfrågor m.m.

2. Industriell omvandling och dess främsta drivkrafter

2.1. Arbetsprincip

2.1.1. Den industriella omvandlingen i Europa har ofta setts som en form av omstrukturering. Det är emellertid i praktiken fråga om ett betydligt mer dynamiskt begrepp. Det handlar å ena sidan om en process inom vilken företagen genomgår en löpande utveckling (etablering, utveckling, diversifiering, justering). Å andra sidan har företagsklimatet nära koppling till det europeiska politiska och arbetsmarknadsmässiga klimatet, som i sin tur påverkar den industriella omvandlingsprocessen.

Industriell omvandling äger i huvudsak rum på två sätt: genom en anpassad utveckling och genom radikala förändringar. En annan distinktion kan göras: förändringen som en reaktion på omständigheterna, och förändring i förhand, när det finns ett klart behov av förändring som dock inte är tvingande eller tydligt⁽¹⁾.

Det är i dagens läge viktigt att studera begreppet "industriell omvandling" med målsättningen att på ett bättre sätt kunna föregripa och hantera den industriella omvandlingens ekonomiska, sociala, organisatoriska och miljömässiga konsekvenser.

(1) Beträffande orsakerna till olika förändringar jfr:

- Prahalad, C.K. och Hamel, G. (1994): "Strategy as a field of study: Why search for a new paradigm?", *Strategic Management Journal*, vol. 15.
- López, J. och Leal, I. (2002): "Cómo aprenden en la sociedad del conocimiento", *Gestión 2000*, Barcelona.

2.1.2. Omvandlingarna har varit en konstant företeelse under industrialismens epok. De har varit särskilt omfattande sedan 1970-talet i sektorer som järn- och stålindustrin, gruv-, textil- och varvsindustrin. Ända tills helt nyligen har de ekonomiska och sociala konsekvenserna varit föremål för en särskild behandling.

2.1.3. I dag är företagen utsatta för en snabb förändringsrytm som beror på att marknaderna blir alltmer öppna och att nya tillkommer, och på att de kännetecknas av utvecklade kommunikations- och transportmedel, av avancerad teknik och dess tillämpning, av en alltmer livaktig konkurrens och av krävande aktieägare, och befinner sig i en ständig kamp för att hävda sin position. Det är därför som företagen i dag genomför andra, snabbare anpassningsåtgärder än de tidigare mekanismerna för att utveckla organisationen i fråga om personal, ekonomi och teknik. Omstruktureringarna har blivit mer genomgripande och komplexa och mer omfattande både tidsmässigt och geografiskt. Detta gäller särskilt med avseende på underleverantörer. De berör alla sektorer inom tillverknings- och tjänsteindustri, många kategorier av anställda samt regionerna.

2.1.4. Att man på senare tid använt termen "industriell omvandling" avspeglar denna förändring i företagets anpassningsprocess⁽¹⁾ och innefattar "alla de förändringar som berör företagen, deras organisation, deras anställda och kompetens, samt deras etablering lokalt". Förändringarna berör också företagets omgivande miljö.

2.2. Bakgrundsmiljön för industriella förändringar

Industriella förändringar drivs på av en rad olika faktorer. En del synnerligen viktiga sådana faktorer behandlas nedan.

2.2.1. Globaliseringen

2.2.1.1. Trots den nuvarande ekonomiska nedgången sker industriell omvandling överallt där marknader blir alltmer internationaliserade (WTO). Det finns ett tydligt samspel mellan internationell handel och industriell strukturomvandling.

2.2.1.2. Nästan alla regioner i världen genomgår samma utveckling, men utvecklingsgraden varierar beroende på hur de ekonomiska och sociala strukturerna lämpar sig för denna process. Europas industrier möter global konkurrens när det gäller produktivitet. De står inför utmaningar som ekonomisk och teknisk konkurrens från USA (ibland illojal sådan)⁽²⁾,

(1) Jfr F. Aggeri och F. Pallez "Les nouvelles figures de l'État dans les mutations industrielles" *Cahiers de recherche du centre de gestion scientifique* n° 20, École des mines de Paris, 2002 eller Bernard Brunhes consultants "La gestion des crises industrielles locales en Europe", *Cahiers* n° 6, 2000.

(2) Exempelvis tillämpning av avsnitt 201, som höjer tullsatserna för vissa platta stålprodukter från och med mars 2002, eller lagen om "Foreign Sales Corporation", som fördömts av WTO och som gör det möjligt för vissa företag att dra nytta av exportstöd.

snabb utveckling i Asien och även Sydamerika, i synnerhet inom högteknologisektorn. De måste också komma till rätta med de illojala konkurrensformer som inte alltid respekterar WTO:s regler.

2.2.1.3. Det förekommer också omplaceringar av investeringar och verksamhet till länder med låga kostnader (arbetskraft, energi osv.), direkt marknadstillträde, en hög utbildningsnivå och teknisk kompetens. I dessa länder är miljö- och skattelagstiftning och annan lagstiftning ofta mindre rigorös. Denna omlokalisering till länder utanför EU har i vissa fall negativa effekter på sysselsättningen inom gemenskapen och kan få allvarliga konsekvenser för vissa europeiska regioner.

Denna trend går vanligen hand i hand med skapandet av teknologiskt sett mer avancerade processer i länder med höga arbetskraftskostnader, vilket kan vara till gagn för utvecklingen av nya verksamhetsgrenar och bidra till att förbättra personalens kompetens.

2.2.1.4. Till följd av ökade kunskaper och tekniska innovationer och som ett resultat av liberaliseringen av kapitalmarknaderna är globala investeringar inte längre begränsade till stora eller multinationella företag. Allt färre medelstora och även små företag, i synnerhet högteknologiska företag, är kopplade till en viss plats eller ett visst land. Outsourcing och nätverkssamarbete bidrar till ytterligare global diversifiering av investeringar och till internationell samverkan och partnerskap.

2.2.2. EU:s inre marknad, lagstiftning och genomförande

2.2.2.1. I Europa intar genomförandet av inre marknaden en central plats i EU:s integrationsarbete, och leder som en verksam del av globaliseringsprocessen till en betydande integration mellan europeiska ekonomier och företag.

Den ekonomiska integrationen visar sig inte bara inom handeln utan också i utvecklingen av fusioner och företagsförvärv, delvis med en gemenskapsdimension⁽³⁾. Den långsiktiga trenden visar en tydlig ökning i det avseendet.

2.2.2.2. Nittioalets sista år präglades av blomstrande ekonomisk tillväxt. Kombinationen av ekonomisk tillväxt och EMU stärkte de europeiska företagen. Det fanns dock fortfarande brister i den ekonomiska och sociala dynamiken och kunskapsutvecklingen i Europa. Det var anledningen till att Europeiska rådet i Lissabon i mars 2000 antog ett nytt strategiskt mål att bli "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi, med möjlighet till

(3) Under 1991 var företag inom EU inblandade i 8 239 fusioner och förvärv. För 1999 var siffran ännu högre: 12 796. Källa: "Mergers and Acquisitions" (*European Economy*, Bilaga A. Economic trends, No 5/6, 2000, Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer).

hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning" före 2010. För att uppnå detta mål utformade man en övergripande strategi som gör det möjligt att förutsäga och hantera de förändringar som påverkar Europas ekonomier. Målet är att skapa den mest konkurrenskraftiga ekonomin inom en stabil makroekonomisk ram.

2.2.2.3. Delvis som en konsekvens av krisen inom sektorerna för informations- och kommunikationsteknologi (IKT) och telekommunikation samt dramatiska fall på internationella aktiemarknader upplever Europa nu låg tillväxt, omfattande ekonomisk osäkerhet och bristande förtroende hos företag och konsumenter, långsammare investeringar och förlorade arbetstillfällen i olika näringsgrenar.

2.2.2.4. Europeiska kommissionen och Europeiska rådet har beslutat att även i fortsättningen verka för att skapa ett klimat som främjar industriell förändring i alla avseenden. En konkret åtgärd är Lissabonstrategin, vars målsättningar har utarbetats vid toppmötena i Göteborg och Barcelona. Vid vårtoppmötet i Bryssel år 2003 beslutades om en inriktning på följande fyra prioriteringsområden, som alla har nära koppling till industriell förändring:

- Innovation och entreprenörskap.
- Inrättande av en arbetsgrupp med inriktning på sysselsättning.
- Stärkande av den inre marknaden: Den nya rådskonstellationen med inriktning på konkurrenskraft har bekräftats.
- Miljöskydd för tillväxt och arbetstillfällen.

2.2.2.5. Än en gång betonade rådet i sina utförliga slutsatser behovet av att förverkliga EU:s vision om ett kunskapsbaserat samhälle och att "placera konkurrenskraften i fokus". Rådet formulerade målsättningar som ett snabbt genomförande av handlingsplanen för en bättre och enklare lagstiftning och en omfattande effektbedömning av alla viktiga lagstiftningsförslag på det ekonomiska och sociala området (bland annat genom systematiskt samråd med arbetsmarknadens parter).

2.2.2.6. I sina slutsatser nämner Europeiska rådet även specifika sektorer, exempelvis el- och gasdirektiven, transportsektorn, handlingsplanen för finansiella tjänster, upphandling inom FoU och på försvarsområdet, EU:s rymdpolitik, informationssamhället och bioteknik. Man anser att särskild uppmärksamhet bör fästas vid tjänster i allmänhetens intresse och deras kvalitet och tillgänglighet, med hänsyn tagen till EU:s bestämmelser om statligt stöd och konkurrens⁽¹⁾.

(1) Europeiska kommissionen har nyligen offentliggjort en grönbok om tjänster i allmänhetens intresse (KOM(2003) 270 slutlig, 21.5.2003).

2.2.2.7. I linje med slutsatserna från toppmötet lade Europeiska kommissionen den 7 maj 2003 fram en plan med tio punkter som syftar till att stärka EU, med tonvikt på bland annat genomförandet av lagstiftningen. EESK beklagar att Europeiska rådet, som utarbetar allt fler politiska riktlinjer på EU-nivå, hittills har fäst alltför liten vikt vid det praktiska genomförandet av politiken. Genomförandet är viktigt med tanke på den industriella strukturomvandlingen, och det är framför allt viktigt med tanke på det europeiska rättssamhället.

2.2.2.8. I denna tiopunktsplan efterlyser kommissionen med rätta ny enighet och beslutsamhet, eftersom det förefaller som om en stor del av inre marknads potential inte utnyttjas, eftersom antalet överträdelse har ökat. Målet är att minska antalet interna överträdelse med minst 50 % fram t.o.m. 2006⁽²⁾.

2.2.2.9. Sektorsspecifika lösningar föreslogs även av kommissionsledamot Erkki Liikanen när han den 29 januari konstaterade att man samtidigt som det övergripande perspektivet är av avgörande betydelse måste noga övervaka effekterna på de enskilda industrisektorerna, i synnerhet de sektorer som står inför särskilda utmaningar, och om så är möjligt göra nödvändiga justeringar för att hantera specifika situationer.

2.2.2.10. EESK stöder de riktlinjer som presenteras i kommissionens meddelande "Industripolitiken i ett utvidgat Europa" men anser att man även bör betona behovet av sektorsinriktad politik, med tanke på att en sådan politik skulle kunna vara synnerligen användbar i samband med utvidgningsländernas ekonomiska omvandling. Man måste ta hänsyn till att det för närvarande inte finns någon sådan dialog i dessa länder.

2.2.2.11. Direkta statliga interventioner i näringslivet har minskat även om statsstöden behöver minskas ytterligare. Ett minskat statsstöd främjar rättvisa europeiska spelregler inom de berörda sektorerna.

(2) Antalet pågående överträdelseförfaranden har ökat från 700 under 1992 till nästan 1 600 idag. I tiopunktsplanen läggs särskild tonvikt på integrering av tjänstemarknaderna och "nätverksamheter" som energi, transport, telekommunikationer och post, som är viktiga för alla medborgare i EU och som dessutom utgör en väsentlig del av företagens omkostnader. Andra viktiga komponenter i tiopunktsplanen är genomförandet av en handlingsplan för bättre lagstiftning och fler öppna marknader för offentlig upphandling.

2.2.2.12. Den makroekonomiska politiken, den monetära politiken och skattepolitiken får direkta följder för företagsklimatet i EU och medlemsstaterna. Det framgångsrika införandet av euron har ännu inte lett till tillräcklig enhetlighet i medlemsstaternas ekonomiska politik. Skattesystemen skiljer sig fortfarande åt i stor utsträckning. I viss mån kan den industriella omvandlingen i Europa påverkas negativt av dessa makroekonomiska skillnader mellan medlemsstaterna.

2.2.2.13. Utvecklingen av inre marknaden lider av att det på viktiga områden skett mycket långsamma framsteg eller inga alls. Som exempel kan nämnas en dåligt fungerande kapitalmarknad i EU, brister i konkurrenssystemet, frånvaron av ett direktiv om upphandling, de ytterst utdragna förhandlingarna om ett europeiskt patent vilka enbart delvis kan betraktas som framgångsrika samt i vissa fall bristen på ett effektivt genomförande av EU-lagstiftningen.

2.2.2.14. För att skapa bättre villkor för en industriell omvandling som bygger på social sammanhållning och konkurrenskraft framför EESK på nytt sina krav om effektiv politik för att åstadkomma följande:

- Utveckling av de mänskliga resurserna.
- Fler och bättre arbetstillfällen på en arbetsmarknad med ökat tillträde för olika grupper.
- Särskild uppmärksamhet visavi den åldrande förvärvsarbetsbefolkningen och åtgärder som främjar kvinnornas tillträde till arbetsmarknaden.

Dessa mål fordrar alla livslångt lärande på alla nivåer och en effektivare utbildning. Det är också mycket önskvärt att man genomför analyser av de metoder som lämpar sig bäst i de olika fallen.

2.2.2.15. Innovationspolitiken är ett centralt inslag i Lissabonprocessen. Det finansiella stödet varierar emellertid från ett land till ett annat. Vidare är samarbetet mellan universitet och kunskapscentra å ena sidan och näringsliv å den andra helt klart inte det bästa tänkbara i ett antal medlemsstater, vilket också påpekas i slutsatserna från rådet i mars 2003. I det avseendet ligger Europa exempelvis sämre till än USA. Följaktligen väger den sektorsvisa handelsbalansen mellan EU och USA över till förmån för USA.

2.2.2.16. Hållbar utveckling är en princip som EESK stöder. Kommittén har utarbetat ett flertal yttranden som bör tas i beaktande i samband med den industriella omvandlingsprocessen.

3. Industriella och sociala förändringar

3.1. De senaste åren har ett antal välkända rapporter publicerats i EU om grundläggande förändringar i näringsliv och företagsklimat⁽¹⁾.

Även Europaparlamentet, Europas fackliga samorganisation och Unice har antagit resolutioner om industriell omvandling⁽²⁾.

3.2. Förändringar har alltid ingått som en naturlig del i näringslivscykeln. Under de senaste årtiondena har förändringarna fått stora sociala och ekonomiska följder. För närvarande visar statistiken en betydlig ökning av den andel av den förvärvsarbetsbefolkningen som är aktiv inom tjänstesektorn. Detta beror delvis på ökad användning av extern arbetskraft och underleverantörer, men också på framväxten av dynamiska sektorer som underhållning och medier.

3.3. Tekniska framsteg leder till att omsättningshastigheten för produkter och tjänster blir allt högre. Öppna marknader dominerar, vilket innebär att anpassning krävs. Många företag, även de som är krisdrabbade eller har tvingats till omstruktureringar, genomgår en delvis eller total omvandling. Det är viktigt att uppnå en lämplig balans mellan flexibilitet (anpassningsförmåga och ny kompetens) och sysselsättningsstabilitet genom social dialog. Analyser av konkreta fall visar att det finns flera orsaker till omstruktureringsbehovet: kapacitetsförändringar, ekonomisk övergång, konkurrenskraft, produktivtetsjusteringar, omdefiniering av företagets ställning, rationali-

(1) De viktigaste är "Att hantera förändringar" från november 1998, som utarbetades av en grupp under ledning av Pehr Gyllenhammar (EESK publicerade ett positivt – om än kritiskt – yttrande: EGT C 258, 10.9.1999), och rapporten från högnivågruppen om industriella förbindelser och industriell omvandling i Europeiska unionen från januari 2002 under ledning av Maria João Rodrigues.

(2) "Europaparlamentets resolution om de sociala konsekvenserna av industriell omstrukturering" (B5-0089/2001), där parlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att anta en mer förebyggande inställning till omstruktureringar inom industrin och deras sociala följder, understryker behovet av att kontinuerligt utveckla den sociala dialogen och påminner om EG-fördraget, som föreskriver att målet att uppnå en hög sysselsättningsnivå skall beaktas när gemenskapens politik och verksamhet utformas och genomförs. I resolutionen från Europas fackliga samorganisation (EFS) den 11–12 mars 2002 betonas behovet av att i alla faser inbegripa arbetarna i förändringsprocessen, att genomföra omvandlingen med respekt för principen om minsta möjliga sociala kostnad och att genomföra fortlöpande forskning och analys för att kunna utvärdera storleken och konsekvenserna av omvandlingen i företagen med avseende på sektor, land och region. Unice förespråkar i sin resolution av den 8 mars 2002 att man organiserar erfarenhetsutbyte i fråga om att förutse och hantera förändringar.

sering, organisatoriska förändringar och konkurs⁽¹⁾. I några av de fall som undersöktes ledde omvandlingen till helt nya produkter och tjänster, omplacering av arbetskraft och i vissa fall till och med till en utökning av antalet anställda. Dessa förändringar av och inom företag hänger oftast samman med sektorsspecifika förändringar. Det sätt som omstruktureringen genomförs på är från social synpunkt resultatet av en fruktbar social dialog mellan arbetsgivare och arbetstagarer.

3.4. Dessa processer fortsätter trots den ekonomiska lågkonjunkturen i dagsläget. Faktum är att denna situation stimulerar konkurrens, eftersom varje företag strävar efter att säkra sin ställning och undvika att företaget går i konkurs. Även om ledningen i dag kanske fäster större uppmärksamhet vid kostnader, arbetar företagen fortfarande med att förnya den interna organisationen och profilera sig för framtiden, bland annat genom företagskoncentrationer i form av sammanslagningar och nyförvärv.

Denna intensiva omstrukturingsaktivitet har inneburit en kraftig ökning av antalet förlorade arbetstillfällen. Under de första månaderna 2001 uppgick förlusten av arbetstillfällen till 230 000 i eurozonen och 350 000 i hela EU. Följderna av dessa sysselsättningsförluster är stora, inte bara för de enskilda löntagarna utan också för hela områden eller regioner, och kräver kompletterande åtgärder och planer för att skapa alternativa arbetstillfällen. Detta arbetssätt används för övrigt redan i ett antal medlemsstater.

I samband med detta vill EESK peka på IKT-paradoxen. Den ekonomiska stagnationen under de senaste åren föregicks av en kraftig nedgång i investeringarna i den överhettade IKT-sektorn. Detta har dock inte hindrat IKT (kommunikationer, information, Internet) från att åstadkomma radikala förändringar i tillverknings- och tjänstesektorerna, vilket har inneburit att dessa traditionella sektorer har fått ett helt nytt utseende och genererat nya företag, nya allianser mellan marknadspartner och ett nytt tillverknings- och tjänsteutbud. Alla branscher har berörts av denna förnyelseprocess. IKT fungerar som en ny vara. Nästa förnyelseprocess är omedelbart förestående. Denna gång gäller det bioteknik.

3.5. Strukturell omvandling är dock en fristående process som äger rum i medlemsstaterna. EESK ger ett antal exempel på regional strukturomvandling som leder till en omfördelning av arbetstillfällen, förnyad företagsutveckling och nya företag. Bakom sådan strukturomvandling ligger ofta komplicerade processer. Många europeiska regioner präglas av egenskaper som är resultatet av deras ekonomiska historia, geografiska belägenhet och regionala traditioner. I vissa fall förutsåg man inte i tillräcklig utsträckning vilken anpassning av den industriella strukturen som krävdes. Samtidigt kan man notera

att de regionala aktörerna – företagare, fackföreningar, regionala och lokala myndigheter – ofta har verkat för att anlägga en grund för nya framtidsperspektiv, på senare tid också i nära samarbete med nationella myndigheter och EU (t.ex. i programmen Rechar, Resider och Retext). Strukturomvandling och modernisering genom industriell omvandling har pågått och pågår fortfarande, ibland med förvånansvärt positiva resultat.

Exempel på regioner som har skapat ett antal nya företag och förändrat funktionssättet i de befintliga företagen är Ruhrområdet (Tyskland) och Birmingham (Storbritannien), där man har gått från tung industri till tjänsteföretag, Uleåborg (Finland), där man har en stark telekommunikationssektor samt Barcelona (Spanien), som förändrades genomgripande i samband med de olympiska spelen 1992.

3.6. Trots framgångsrika exempel i vissa delar av Europa har man dock i andra områden bara kommit en bit på väg, t.ex. i Asturien, en spansk region där stål- och gruvindustrin under 1990-talet genomgick stora förändringar. Inom stålsektorn föll sysselsättningen från 23 000 arbetare till dagens 8 000, en nettoförlust på 15 000 arbetstillfällen. Regionen förlorade också mer än 17 000 arbetstillfällen inom gruvindustrin. Satsningar har gjorts av spanska staten och av de regionala myndigheterna, och kommissionen har gett olika former av stöd (EKSG-fördraget, programmen Rechar och Resider), men problemen är fortfarande inte lösta. Ekonomin har visserligen börjat ta fart, men man har inte lyckats ersätta ens hälften av de arbetstillfällen som gick förlorade i de sektorer som berördes direkt eller indirekt. Detta visar tydligt behovet av fortsatta stödåtgärder om man skall lyckas ta igen det som har förlorats och om det ekonomiska livet i regionen skall kunna utvecklas i full utsträckning.

Andra aktuella fall är Liège (Belgien) och Bremen (Tyskland). Arcelor, resultatet av en sammanslagning av Arbed, Aceralia och Usinor, har – på grund av strukturell överkapacitet när det gäller produktionen av platta stålprodukter och för att uppnå bättre samverkans effekter – beslutat att successivt stänga stålverken i Liège och dra ned på produktionen i Bremen. Med hänsyn till de arbetstillfällen som därmed kommer att försvinna har Arcelor sagt att ingen skall stå ensam inför dessa problem, och man har åtagit sig att återställa berörda produktionsområden i gott skick samt att i samarbete med övriga berörda parter bidra till omstruktureringen av den lokala ekonomin. Med hjälp av stödåtgärder liknande dem som togs fram för ett par år sedan inom ramen för Rechar- och Residerprogrammen bör man kunna undvika att dessa regioner drabbas alltför hårt. Förutsättningar för en hållbar utveckling bör också skapas i dessa regioner.

(1) Jämför fallstudier om hantering av de sociala effekterna och arbetsmarknadseffekterna av omfattande industriell omstrukturering, Case studies, Bernard Brunhes, konsult för Europeiska kommissionen, GD V (<http://www.brunhes.com/Etudligne/Cahiers/6/Cahier6.htm>).

3.7. En viktig aspekt av den pågående utvecklingen är att det nu inte bara är enskilda företag som förändras, utan att det blir svårare än tidigare t.o.m. att särskilja de olika branscherna från varandra. En central förändring är att den tidigare tydliga skillnaden mellan olika branscher har ersatts av nya spelregler, präglade av ömsesidigt beroende, samverkan, samarbete i nätverk och outsourcing. Eftersom de flesta företag väljer sin egen strategi mot bakgrund av sin bedömning av framtiden och sin marknadsposition kan situationen variera mellan enskilda fall och företag. Därför behövs en lämplig kombination av flexibilitet, deltagande från arbetstagare, kontinuerliga förbättringar och stabilitet.

3.8. Denna skissartade framställning av olika förnyelseprocesser, internationaliseringen och omorienteringen i tillverknings- och tjänstesektorerna visar att hela ekonomin påverkas av dessa förändringar, som är kännbara för alla typer av företag. Detta förklarar varför arbetsmarknadsparterna i de flesta länder så starkt betonar nya utbildningsformer och kompetensutveckling. Den yrkesmässiga rörligheten är ett kännetecken för vårt nuvarande produktions- och tjänstesystem. Traditionella sysselsättningsstrukturer (t.ex. skoindustrin i Choletais, Frankrike⁽¹⁾) existerar sida vid sida med nya strukturer, och många företag befinner sig naturligtvis fortfarande i en övergångsperiod mellan det traditionella och det nya. Man kan dock också notera att traditionella sektorer som återförsäljning och distributionscentraler ibland omstruktureras helt och hållet, med gott resultat. Utbildning och dialog är i alla händelser nödvändiga om man vill påbörja dessa förändringar. Den omorganiserade yrkesutbildningen och de breda möjligheter som erbjuds (och som måste erbjudas) för att ge arbetarna största möjliga säkerhet inför framtiden är grundläggande och bör åtfölja de förändringar som har behandlats ovan.

3.9. Utvecklingen av de mänskliga resurserna är naturligtvis av största vikt. Förändringsprocessen i företagen, skapandet av nya arbetstillfällen och ökningen av Europas konkurrenskraft grundar sig på forskning och innovation samt på arbetstagarnas kreativitet och anpassningsförmåga, vilket slogs fast av Europeiska rådet i Lissabon. Ett erkännande av humankapitalets strategiska betydelse innebär att man

- investerar i att fortbilda arbetstagarna och öka deras kompetens genom hela arbetslivet,
- ökar företagets förmåga att anpassa sig,
- gör arbetstagarna delaktiga i förändringarna och skapar en ny sorts trygghet,

⁽¹⁾ Skoindustrin i Choletais har behandlats av Franck Aggeri och Frédérique Pallez – Centre de Gestion Scientifique, École des mines de Paris, september 2001.

- gör det lättare för lågutbildad arbetskraft att få anställning,
- utvecklar mekanismerna för den sociala dialogen i företagen ⁽²⁾.

Dagens anställda är också själva en källa till förändring av företagsledningen och därigenom också till den industriella omvandlingen. Gamla hierarkiska strukturer ersätts ofta av organisatoriska ramar som i full utsträckning tar hänsyn till den högre kompetensen hos dagens anställda.

3.10. På senare tid har man börjat lägga större vikt vid företagsstyrning ("corporate governance"), dvs. summan av alla regler, kodexar och handlingssätt inom företagen som syftar till att beakta alla berörda aktörers intressen. Företagen, särskilt sådana med många anställda, har också ett samhälleligt ansvar, naturligtvis inom ramen för vad den internationella konkurrensen tillåter. Företagsstyrning är en kanal för ett antal problem som rör god företagssed i ett vitt perspektiv. När det gäller industriell omvandling är företagsstyrningen av intresse för företagen själva. Den är relevant för frågor som hållbarhet, öppenhet, effektiv övervakning osv., och den syftar till goda arbetsförhållanden samt ett ansvar utåt, mot samhället. Det är på detta område som den europeiska sociala modellens värderingar och särart bör växa fram. Därför är också kommissionens förslag att sätta upp företagsstyrningen på EU:s dagordning ett steg i rätt riktning, för att våra resurser skall användas effektivare och för att förbättra produktionskvaliteten.

4. Slutsatser och rekommendationer

4.1. Det är viktigt att förtroendet när det gäller den ekonomiska situationen återställs. I detta avseende stöder EESK de huvudlinjer och målsättningar som fastställdes av kommissionen och rådet vid vårtoppmötet 2003, liksom dem som presenterades i kommissionens tiopunktsplan. Planen är inriktad på ekonomisk nyorientering, skapande av sysselsättning och mer allmänt genomförande av Lissabonstrategin. Europa behöver ett ekonomiskt klimat som gynnar ett nytt paradigm där tyngdpunkten fästs vid "industriell omvandling med ett mänskligt ansikte", som bygger på konkurrenskraft, en hållbar utveckling samt social och territoriell sammanhållning.

⁽²⁾ Se kommissionens dokument: "Anticipating and managing change: a dynamic approach to the social aspects of corporate restructuring – First phase of consultation of the Community cross-industry and sectoral social partners" (Att förutse och hantera förändringar: Ett dynamiskt arbetssätt i fråga om de sociala aspekterna av strukturomvandlingen inom företagen – Första fasen av samrådet med gemenskapens sektorsövergripande och sektorsspecifika löntagar- och arbetsgivarorganisationer, punkt 1.3).

4.2. EESK rekommenderar resultatjämförelser, inbördes påtryckningar och spridning av bra metoder i områden som berörs av industriell omvandling, och anser att jämförande analyser behöver inriktas på teknisk utveckling, innovation och sociala aspekter. Kommittén välkomnar kommissionens initiativ att offentliggöra konkreta analyser i vilka de olika länderna jämförs.

4.3. EESK stöder en industripolitik med övergripande målsättningar som samtidigt möjliggör en utveckling av sådana sektorsspecifika strategier som är direkt inriktade på industriell omvandling.

En sektorsspecifik politik bör åtföljas av stärkta samrådsförfaranden, deltagande av alla aktörer samt förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter inom ramen för den industriella och ekonomiska omvandlingen, särskilt i kandidatländerna.

4.4. EESK ser positivt på systematiska kontroller för att se till att de regler och beslut som upprättats och godkänts på gemenskapsnivå upprätthålls. Undantag skulle leda till ett "Europa à la carte".

4.5. Det är mycket viktigt att säkerställa att företrädare för sektorn är delaktiga i alla stadier av lagstiftningsprocessen i EU ("bottom-up"), så att man bedömer vilka effekter bestämmelser och beslut inom olika politikområden får för industriell omvandling. EESK betonar behovet av att säkerställa att konkurrenskraft och strategier för industriell omvandling är effektiva och får ett konsekvent genomförande. CCMI kommer att följa denna process på nära håll.

EESK betonar vikten av att säkerställa att lokaliseringen av näringsverksamhet inte styrs av de ökande skillnaderna mellan medlemsstaternas lagstiftning, till exempel på skatte- eller miljöområdet.

4.6. Nyligen inrättades en ny rådskonstellation, rådet (konkurrenskraft). EESK välkomnar denna nyhet. Det vore bra om frågorna granskades i sitt sammanhang mot bakgrund av de lagstiftningsmässiga lösningarna samtidigt som man säkerställer en god arbets kvalitet.

EESK betonar att en sammanhängande gemenskapspolitik är nödvändig inom olika områden för att åstadkomma en effektiv politik för industriell omvandling. Det gäller t.ex. på det sociala området, inom näringsliv, skatter, regionala frågor, energi, transport, konkurrens, utbildning och forskning.

4.7. En effektiv konsekvensanalys av europeisk lagstiftning efterlyses. Därför stöder EESK förslaget att inrätta en oberoende rådgivande grupp för att analysera gemenskapslagstiftningens konsekvenser för företagen, i syfte att förbättra kvaliteten på densamma.

4.8. EESK anser det vara av största vikt att innovation och forskning stöder Europas ledande ställning i fråga om såväl konkurrenskraft som social välfärd. Delvis är detta samtidigt ett svar på den politik som förs i andra regioner i världen, som t.ex. i USA där man genom statligt stödda åtgärder inom försvarsområdet främjar en viss industriutveckling ⁽¹⁾.

4.9. EESK anser det vara önskvärt att ta initiativ för att främja samarbete mellan universitet/kunskapscentra och företag ⁽²⁾.

4.10. Kommittén anser att större uppmärksamhet bör riktas mot de konsekvenser som vissa av gemenskapens åtgärder och regler kan ha för små och medelstora företag.

4.11. Enhetliga regler för kvarvarande statsstöd bör bibehållas i Europa. Samtidigt måste EU huvudsakligen agera genom WTO mot missbruket av tullar, så som USA:s tullar på stålprodukter. Detta är viktigt för att uppnå rättvisa spelregler i den internationella handeln.

4.12. För att skapa ett lämpligt klimat för industrier i omvandling uppmanar EESK kommissionen att säkerställa att WTO:s regler tillämpas där det finns brister ⁽³⁾.

4.13. Kommittén framhåller behovet av att fokusera på olika typer av industriell omvandling. Den tydligaste skillnaden är å ena sidan strukturomvandlingen i regioner uppbyggda kring en enda industri och å andra sidan industriell omvandling som en pågående anpassningsprocess i tillverkningsindustri och servicenäring. I det första fallet kan man planera för särskilda åtgärder under en begränsad period i berörda regioner.

(1) EESK:s yttrande om "Grönbok om EU:s rympolitik" – EUT C 220, 16.9.2003, s. 19; se även EESK:s yttrande om kommissionens meddelande om Europeiskt försvar – industri- och marknadsfrågor – på väg mot en EU-politik för försvarsutrustning (till vilket man förberett ett kompletterings yttrande av CCMI).

(2) I detta sammanhang är det intressant att notera att den nederländska regeringen, i likhet med den finska, har inrättat en plattform för samverkan mellan kunskapscentra och företag under premiärministerns ledning.

(3) Som exempel kan nämnas Kina när det gäller kvoterna för mikroelektronik, Sydkorea i fråga om subventioner till varvsindustrin samt USA när det gäller stöd till stålindustrin.

EESK rekommenderar att de positiva erfarenheterna med sektorsspecifika program som Rechar, Resider och Retext beaktas i samband med moderniseringen av regioner som är beroende av en enda industri såväl i de blivande medlemsstaterna som i de nuvarande och att nya former av social dialog främjas i dessa länder.

I regioner som särskilt drabbas av att företag flyttar kan särskilda stödåtgärder under en begränsad tid bli nödvändiga.

4.14. I många fall finns det i regioner som genomgår industriell omvandling ett nära samarbete mellan företag, offentliga myndigheter, arbetsmarknadsparterna och eventuellt andra socioekonomiska sektorer. EESK anmodar kommissionen att sprida kunskap om de erfarenheter som finns på området både när det gäller framgångar och begränsningar, något som kan vara till nytta för regioner stadda i omvandling, särskilt i de framtida medlemsstaterna.

4.15. EESK betonar vikten av utbildningsprogram för personalen och anmodar kommissionen att i samband med utarbetandet av nya förslag ta hänsyn till tendenser och resultat från alla dessa särskilda program för yrkesutbildning och lärlingskap, inklusive programmen i den privata sektorn. Rundabordssamtal med arbetsmarknadsparterna inom olika sektorer är lämpliga i dessa frågor.

4.16. En värdefull roll skulle kunna spelas av centrum för övervakning av förändringar (EMCC), inrättat 2001 av Europeiska fonden för förbättring av arbets- och levnadsvillkor (Dublinfonden) som ett direkt svar på en framställan från Gyllenhammargruppen. I samarbete med det ekonomiska livets olika aktörer (företag, arbetsmarknadsparter osv.) och nationella forskningsinrättningar tillhandahåller centrumet rikad information om förändringar i särskilda sektorer och i näringslivet i stort, samt olika sätt att förutse och bemöta förändringarna. EESK har för avsikt att vidareutveckla samarbetet mellan CCMI och centrumet.

4.17. EESK anser att man genom att sektorsvis inrätta sådana centrum skulle öka möjligheterna att förutse och

genomföra industriell omvandling, utarbeta lämpliga alternativ och minimera de negativa konsekvenserna. Som EESK redan har påpekat ⁽¹⁾ skulle man också kunna öka möjligheterna att förutse och hantera industriell omvandling genom att "alla företag – både europeiska och utlandsägda – med över 1 000 anställda inom EU skall uppmantras att frivilligt utarbeta någon form av 'rapport om att hantera förändring'. En sådan rapport skulle kunna informera om förväntade strukturella förändringar och ligga till grund för en aktiv strategi för att möta förändringarna" ⁽²⁾.

4.18. För att dra nytta av goda metoder föreslår EESK att man gör en utvärdering av företag som har det bästa resultatet när det gäller strukturomvandlingsprocesser, på grundval av en bedömning av kunskap, hållbarhet och sociala program (Lissabonstrategin).

4.19. EESK anser att den sociala dialogen i företagen och, i tillämpliga fall, dialogen med lokala aktörer och offentliga myndigheter, är av central betydelse för att utveckla en produktiv balans mellan konkurrenskraft, sociala förhållanden, sysselsättning och miljöhänsyn. Erfarenheten från EESK och tidigare EKSG visar att en kontinuerlig, branschbaserad dialog på EU-nivå där företrädare för producenter, anställda och andra grupper deltar som representerar det organiserade civila samhället (konsumenter, återförsäljare osv.) kan fungera som utgångspunkt för en förnyad industripolitik.

4.20. CCMI:s framtida arbete inom EESK kommer att inriktas på de sektorer eller regioner där den industriella omvandlingen är särskilt märkbar, och kommittén kommer att stödja sig på de riktlinjer som finns i punkt 1.7 samt på föreliggande slutsatser.

(1) EESK:s yttrande om "Att hantera förändringar – Högnivågruppen om ekonomiska och sociala konsekvenser av industriell förändringar", punkt 3.2.3, EGT C 258, 10.9.1999.

(2) Sammanfattning: Att hantera förändringar – Högnivågruppen om ekonomiska och sociala konsekvenser av industriell förändringar (Gyllenhammarrapporten).

Bryssel den 25 september 2003.

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs

ordförande

Roger BRIESCH